AD CRITICAM

DISSERTATIONEM

DE ABUSU

CHINÆ CHINÆ

Mutinensibus Medicis perperam objecto

A CLARISSIMO QUONDAM VIRO

BERNARDINO RAMAZZINO

In Patavinâ Universitate Practicæ Medicinæ
Professore Primario

RESPONSIONES JATRO-APOLOGETICÆ

FRANCISCI TORTI

Medici Mutinensis.

***

MUTINÆ MDCCXV.

Typis Bartholomæi Soliani Impressoris Ducalis.
Superiorum Permissu.

ALMO, INCLYTOQUE

CLARISSIMORUM, ET DOCTISSIMORUM

MUTINENSIUM

MEDICORUM

COLLEGIO

FRANCISCUS TORTUS

S. P.

Quas ad Criticam Viri Clarissimi Ramazzini *quondam nostri Dissertationem*, De Abusu Chinæ Chinæ, *intuemini Responsiones meas*, Collegæ Doctissimi, *hæsi aliquandiu anceps an scriberem: hæsi diutiùs, postquam conscripseram, magis anceps an promulgarem. Re tandem apud memetipsum seriò perpensa, ad tria potissimè illas me adornasse novi; ad tutelam nempe meam, ad decus Vestrum, ad bonum Reipublicæ. Ex his quod meum est, Viri defuncti Manibus litandum facilè credidi: non ita facilè, quod Vestrum, quod Publicum. Equidem quic-*

quid in Scriptis legitur extincti Professoris, quod Dignitati Vestræ minùs conveniat, communive officiat utilitati; id omne ex infelici quodam mei calami Fato, velut ex malo fonte, tum Vobis, tum quibuscunque illud detrimento fuerit, dimanasse, persuasum est mihi: mea etenim si quondam de hac materia siluisset Minerva rudis, & citra venustatem veridica; nullus dubito, quin & Clarissimi Opponentis siluisset affabrè compta, & Censoria simul Majestate gravis: nec alio fortasse nomine Vos, imò Nos conjunctim omnes, immeritò quidem, criminatus est, nisi ut me unum, quasi cæteros seducentem, perstringeret, qui me unum seorsum perstringere quodammodo veritus est, Criticus Auctor. Idem propterea, qui, prima spectata mali scaturigine, Vobis æquè, ac publicæ Rei quadantenus obfuit, dum prodesse credidit, calamus meus; damna præter intentionem illata æquum est ut rependat: siquidem judicio Vestro acri, & limato id congruum censeatur. His de causis Scripta hæc mea, qualiacunque ea sint, in manibus tandem Vestris posita volui, Vestro subjecta examini, Vestroque planè arbitrio relicta; ut sortem quamcunque illis destinarint Fata, nanciscantur a Vobis; lucem quoquè publicam Vestris primùm ex placitis receptura, si Literatorum, Ingenuorumque conspectu haud prorsus indigna reputaveritis; sin minùs, nativis in tenebris latere contenta, nec vitam habitura, nec nomen. Quòd si ea, faustis fortè sideribus obstetricantibus orta, Vestro humaniter probentur calculo;

culo; nil poſtbac illis metuendum credam ab Ariſtarchis, aut Momis, poſtquam inter res Veſtras Profanis intemerandas fuerint cooptata, nec ad me ampliùs, ſed ad Vos tantùm, qui auctoritate non minùs præpolletis, quàm robore, ipſorum defenſio pertineat. Si verò ex adverſo tenues hi conatus mei, ſive ut oneri ſuſcepto impares, ſive ut Opuſculum levidenſe nimis, ſint Vobis deſpectui; accepta ſaltem ſit, precor, hæc ipſa mea grati animi erga Vos, erga Patriam ſtudioſa propenſio. Valete ad annos Neſtoreos, VIRI DOCTISSIMI, *per quos jugiter bene valet Civitas noſtra.*

Dabam ex Muſeolo meo Idibus Octobris MDCCXV.

APPRO-

quid in Scriptis legitur extincti Professoris, quod Dignitati Vestræ minùs conveniat, communive officiat utilitati; id omne ex infelici quodam mei calami Fato, velut ex malo fonte, tum Vobis, tum quibuscunque illud detrimento fuerit, dimanasse, persuasum est mihi: mea etenim si quondam de hac materia siluisset Minerva rudis, & citra venustatem veridica; nullus dubito, quin & Clarissimi Opponentis siluisset affabrè compta, & Censoria simul Majestate gravis: nec alio fortasse nomine Vos, imò Nos conjunctim omnes, immeritò quidem, criminatus est, nisi ut me unum, quasi cæteros seducentem, perstringeret, qui me unum seorsum perstringere quodammodo veritus est, Criticus Auctor. Idem propterea, qui, prima spectata mali scaturigine, Vobis æquè, ac publicæ Rei quadantenus obfuit, dum prodesse credidit, calamus meus; damna præter intentionem illata æquum est ut rependat: siquidem judicio Vestro acri, & limato id congruum censeatur. His de causis Scripta hæc mea, qualiacunque ea sint, in manibus tandem Vestris posita volui, Vestro subjecta examini, Vestroque planè arbitrio relicta; ut sortem quamcunque illis destinarint Fata, nanciscantur a Vobis; lucem quoquè publicam Vestris primùm ex placitis receptura, si Literatorum, Ingenuorumque conspectu haud prorsus indigna reputaveritis; sin minùs, nativis in tenebris latere contenta, nec vitam habitura, nec nomen. Quòd si ea, faustis fortè sideribus obstetricantibus orta, Vestro humaniter probentur calculo;

culo; nil posthac illis metuendum credam ab Aristarchis, aut Momis, postquam inter res Vestras Profanis intemerandas fuerint cooptata, nec ad me ampliùs, sed ad Vos tantùm, qui auctoritate non minùs præpolletis, quàm robore, ipsorum defensio pertineat. Si verò ex adverso tenues hi conatus mei, sive ut oneri suscepto impares, sive ut Opusculum levidense nimis, sint Vobis despectui; accepta saltem sit, precor, hæc ipsa mea grati animi erga Vos, erga Patriam studiosa propensio. Valete ad annos Nestoreos, VIRI DOCTISSIMI, *per quos jugiter bene valet Civitas nostra.*

Dabam ex Museolo meo Idibus Octobris MDCCXV.

APPRO-

APPROBATIO
ALMI COLLEGII D.D. MEDICORUM
Civitatis Mutinæ.

Responsiones Jatro-apologeticas a Viro Clarissimo D. Francisco de Tortis, SERENISSIMI DUCIS Medico, & Almi Collegii D. D. Medicorum Mutinæ Priore, cùm ad Patriæ decus, tum ad publicam utilitatem conscriptas, atque ob id etiam universo eorumdem D. D. Medicorum Collegio, cui eas humaniter obtulit, quàm maximè acceptas, luce statim publicâ (cæteris, ad quos id pertinet, annuentibus) ipsius Collegii expensis esse donandas, omnes ejusdem Almi Collegii Doctores unanimiter decreverunt

Hac die 18. Octobris 1715.

Joannes Maninus Inclyti Collegii D. D. Medicorum Mutinæ Cancellarius de Mandato.

Cum

CUm Librum, cui Titulus -- *Ad Criticam Dissertationem De Abusu Chinæ Chinæ, Mutinensibus Medicis perperam objecto a Clarissimo quondam Viro Bernardino Ramazzino, in Patavinâ Universitate Praticæ Medicinæ Professore Primario, Responsiones Jatro-apologeticæ Francisci Torti Medici Mutinensis*, -- ex Mandato Reverendissimi Patris Inquisitoris Generalis Mutinæ attentè legerim; cumque omnia consona Catholicæ Fidei, bonisque moribus in eo, multâ doctrinâ, modestiâ, veritate, ac eruditione referto, observaverim; idcirco posse ad publicam utilitatem imprimi, si iis, ad quos spectat, videbitur, censeo.

Datum in Monasterio S. Petri Mutinæ die 27. Octobris 1715.

D. Maurus Alexander Lazarelli Monacus Casinensis Sanctiss. Inquisitionis Consultor.

Imprimatur.

Ego Fr. Joannes Philippus Monti Sacr. Theolog. Magister, & Inquisitor Generalis Mutinæ.

Vidit

Carolus Barberius.

IN hujus Divini Remedii laudes non effundar, cum se ipsum satis commendet.

Ramazzin. de Chinâ Chinâ verba faciens Orat. 3. Jatr. argum. pag. 103. Edit. Patav. 1708.

IDem hæc non acriùs accusavit in Senectute, quàm antea defensitaverat. Quamvis igitur fuerit acutus, ut fuit: tamen inconstantiâ levatur auctoritas.

Cicero de Antiocho Philosopho sermonem habens in Lib. Acad. Quæst., qui inscribitur, Lucullus.

PROLUSIO AD DISCEPTATIONEM UNIVERSAM, ET Scribendi Occasio.

Vix sub extremos Octobris dies anni proximè elapsi 1714. ad captanda bidui spatio, ne completi quidem, ruris otia secesseram, cùm mihi fortè ab Amico favente communicatæ, in manus incidêre Constitutiones Epidemicæ Mutinenses Clarissimi quondam Viri D. Bernardini Ramazzini, mense Julio ipsiusmet anni Patavii recusæ, additâ ad calcem novâ Dissertatione Epistolari ejusdem Auctoris *De Abusu Chinæ Chinæ Ad D. Bartholomæum Ramazzini Nepotem suum Mutinæ Medicinam facientem*. Constitutiones ipsas sicco, ut fatear, pede prætergressus, ut qui primam earum editionem aliàs lustraveram, in Dissertationem tantùm adjectam curiosos oculos statim conjeci eâ spe, ut argumentum nec parvi ponderis, nec modicæ utilitatis, quod pridem & ipse in Therapeutice meâ Speciali enucleandum assumpseram, rursus a Viro Cl. majori saltem venustate, majorIq; eruditione absolutum intuerer. Sed meam profectò non parum fefellit expectationem eventus; non enim Chinæ Chinæ abusum tantummodo jure, ac meritò reprehensibilem, in eâ Lucubratione damnatum legi (cujusmodi vitium, nedum obiter pluribus in locis Operis mei, sed ex professo per integra Libri Capita, indicatis singillatim cunctis erroribus & ipse perstrinxi) verùm etiam inviso abusus nomine usum ipsum rationalem, atque methodicum, non sinè plurimâ quidem admiratione, haud raro notatum vidi, vanisque potiùs, si fas est dicere, terriculamentis, quàm rationibus, sinceri§ve experimentis, a Viro cæteroqui doctissimo tentatum ubique, acriterque persæpe etiam rejectum.

Præconceptam adhuc admirationem id magis adauxit, quòd Vir Clarissimus istiusmodi abusus crimen, de quo potiori forsitan jure plurimas alias Regiones culpare poterat, Mutinensi duntaxat Urbi, quam diu coluit loco Patriæ, fidenter objecerit; & quidem fide nixus unius tantùm præoccupati Relatoris, huic Remedio tunc temporis plus quàm par fuisset infensi, dolens usque adeò scandalum hoc, atque perinde ingemiscens, ac si de immani Civium omnium ageretur excidio. Hac

idcirco, utinam non affectatâ, sollicitudine percitus, totum ferè Mutinensium Medicorum cœtum vehementer impetens, ac de enormi Chinæ Chinæ abusu usque ad quotidianam Ægrorum internecionem Paragrapho 48. suæ Dissertationis insimulans, spretâ quasi ut pusillâ, vel ut imbelli hac multitudine, minimè veritus est *in cavernam*, ut ajunt, *formicarum inspuere:* cum alloqui *multos caveat sit necesse, qui singulos non metuit*. Nihil tamen ex his, fateor, tanti penès me valuit, ut proinde præcipitem illico manum calamo admoverem: neque enim mea tunc interesse credidi, Medicos omnes conterraneos ab opposito crimine vindicare, multòque minùs refellere quemlibet de Peruviano Febrifugo malè sentientem, quantumvis immeritò. Præterquam enim quòd nimis operosum hoc foret, tanta insuper mei ipsius me non tenet fiducia, ut alios, qui sui planè sunt juris, placitis meis acquiescentes audacter velim, aut a propriis dimovere arroganter contendam.

Id unum præ cæteris nequivi aut satis mirari, aut tacitus præterire, Cl. nempe Virum, quem paulò ante in Therapeutice meâ non ampliùs, ut olim in Constitutionibus suis Epidemicis, Chinæ Chinæ parum propitium, sed mutatâ sententiâ maximum hujusce Remedii Patronum, imò & argumenti mei Fautorem asserui pag. 637. ad pag. usque 641, ab hoc ipso asserto, palàm, & publicè a me ibidem promulgato, adeò discrepasse in hac nuperâ Dissertatione, ut non modò quicquid Peruviano Cortici adversum in iisdem Constitutionibus protulit, in hac Dissertatione confirmarit, verùm etiam hanc, illis recèns recusis velut quid planè cohærens annexam, ulteriori contra hoc Remedium, meamque Praxim sinistrè detortam asperserit acrimoniâ. Quæ sanè omnia apud Lectores Operis mei, quibus fortè minimè visæ sint Viri Cl. Lucubrationes, liberalem Chinæ Chinæ usum adusque sidera efferentes, me jam vel inconsultæ levitatis incusant, si mentem illius haud satis attigisse dicar, vel aperti mendacii, si de industriâ credar contemerasse.

Turpes hasce notas haud leviter perhorrescenti cum se mihi obtulisset illud Boetii *De Consol. Phil.*, eos nempe, *qui crimen aliquod affixum ferunt, videri meruisse, quæ perferunt*, ne silentio meo propriæ simul existimationi viderer deesse, & publicæ, quæ magis cordi esse debet, utilitati, rem totam in propatulo ponere evestigio decreveram, quippe de Cl. Viri scriptis æquè ac de meis, nec non de quocumque controversæ praxeos usu intimè conscius, ut versatilem, sed malè tornatam illius, *modò Palliati*, *modò Togati* opinionem, incudi quoquè meæ paulisper rederem. Qui itaque gregarium quemlibet, Sciolumque contra scribentem, vel sibimet adversantem nequaquam fuissem moratus, nec unquam morabor, a censurâ nihilominus Famigerati Scriptoris, sua simul & mea in detrimentum Reipublicæ infirmare molientis, haud modicè, ut par erat, timendum duxi; ne scilicet ii saltem terrerentur, quibus Causæ integræ momenta minimè perspecta essent, neve beneficium, quod Praxi Medicæ deferre fueram conatus, in suspicionem intentati maleficii veniret. In id autem tria potissimùm assumpseram demonstranda: *Primò* nempe, Virum Clarissimum, sicuti

ſicuti in enunciatis Conſtitutionibus ſuis parum amicè ſenſit de Cortice Peruviano, ut videre eſt in Conſtitutione anni 1690. num. 15. & num. 47., & in Conſtitutione unicâ trium annorum 1692. 93 94. num. 32., & num. 56. (ſiquidem in Conſtitutione anni 1691. illum commendaverat num. 34. & num. 37.) ita poſtmodum conſtanter per annos tredecim ſubſequentes, nempe ab anno 1700. uſque ad 1712. incluſivè, quo tempore meum Tractatum edidi, mirificè non ſolùm, ſed & magnificè ſenſiſſe de eodem Febrifugo, ſolemniterque pluries, ac pluries ſcripſiſſe oppoſitum, ac ſcripſerit tam in illis Conſtitutionibus, quàm in nuperâ Diſſertatione; ipſum videlicet Corticem, ejus uſum, & repetitum, & liberalem, ejuſque vim ſuper omnia, quæ hactenus innotuerint, Febrifuga eximiam, miris laudibus abſque ullâ limitatione deprædicando, & connumerando inter potiora, humanoque generi magis proficua divinæ munificentiæ dona: *Secundò*, Virum eundem in hac ſuâ Diſſertatione, ubi iterum labitur in priorem, imò & pejorem ſententiam, in hoc probabiliter aberrare, quòd nonnullis in rebus verè rationabilibus, & bonæ praxi conſonis, in quibus non ſinè lepore quodam affectat oſtentare ſemetipſum a me non modicè diſcrepantem, tantum abeſt ut verè diſcrepet, quin potiùs illa eadem volens nolens repetat, confusè licèt, quæ ipſe ordinatim, ac per extenſum in Opere meo priùs exaraveram: quod ſanè a me non parvi faciendum, ob ſpectabilem cæteroqui Viri Famigeratiſſimi auctoritatem, ubi ea mecum vel invita coincidat: *Tertiò* tandem, eundem Scriptorem, ubi revera diſſenrit a me, non modò hallucinari perplurimum, & a meliore praxi deflectere, ſed & æquè diſſentire a ſe ipſo, ſuiſque publicis aſſertionibus, imò (tribuat id quivis ætati, impeditæque valetudini, libenter annuam) ab ipsâ ſæpius Facti veritate. Id eluceſcit quàm maximè, ubi adductis in medium peculiaribus caſibus Denatorum, qui Viro Cl. mihi ſocio, quandiu ægrotaverunt, curæ meæ fuere commiſſi, Chinam Chinam, quam ne per ſomnium quidem iiſdem præſcripſi, ſi non apertè obitus illorum Ream, enervem ſaltem, atque fruſtraneam conatur oſtendere ad ſanandas Pernicioſas eorum Febres, quas olim pro præcipuo meæ Therapeutices argumento ſelegi, & pro objecto activitatis Chinæ Chinæ, adversùs eas in ſummis etiam anguſtiis, lethalibuſque circumſtantiis eximiæ.

Jamque manum Operi cœperam admovere, crebriſque memoratæ Lucubrationis marginem univerſum conſperſeram notis, ut iiſdem poſtmodum ordinatè digeſtis uterer ad concinnandam longiuſculam Diſſertationem: cum ecce nil tale expectanti delatum eſt mihi nuncium infauſtum de Obitu Viri Cl., repentino (quod verè dolendum) fato ſublati Nonis Novembris ejuſdem anni 1714., dum octogeſimum primum ageret, felici etiamnum pollens mentis acumine, ætatis annum. Caſus profectò iſte planè inopinatus ab incœpto opere calamum ſtatim retraxit, ne ſcilicet Viri Celebris, mihique aliàs amiciſſimi Manibus, cineribuſve adhuc tepentibus infenſus viderer, quaſi cum Protogene mortuo bella gerere ſatagerem, aut Leoni exanimi barbam vellere: cum ea præſertim in hujuſcemodi contentionibus, ubi nonnihil aſperè

A 2 laceſſi-

lacessitus quis fuerit, difficillima sit temperantia, quæ omnem excludat acerbitatem; *quid enim est*, ajebat Tullius, *quod contra vim, sinè vi fieri possit?* Seposito itaque consilio Dissertationem animo jam conceptam condendi, & cuncta, quæ sparsim annotaveram, ita contexendi, ut Auctorem salibus, dicteriisque ditissimum, ubicunque me confricasset, vicissim refricando, servatâ semper utriusque dignitate, pro ingenii viribus retaliarem (si namque illi Machæra aderat, nec mihi deerat Veruina domi) decentius, ac laudabilius duxi, ipsas tantummodo Animadversiones, seu Responsiones meas, non quidem nudas, quales a primordio mihi excidêre, sed eousque tantùm adauctas, quoad fert mera, & inculpabilis defensio mea, insimul consarcinare, eodem planè retento contrariæ Dissertationis ordine, quæ me certè præ aliis Urbis hujus Medicis, etiam (si fas est dicere) nonnihil intemperanter, vellicat.

Hanc quoquè nihilominus operam, extincto Antagonistâ, multò magis ac antea facilè dimisissem, si de unâ meâ ipsius tutelâ actum fuisset, præsertim ne viderer partæ in re medicâ, & in cultiori Philologiâ Viri Cl. gloriæ invidere. At (quæ & ab initio potissimè ad scribendum me impulit causa) cum de totius agatur negotio Reipublicæ, cujus vitæ, aut incolumitati necesse est modò, ut alterutrius nostrum noceat sententia, hanc idcirco Provinciam minimè deferendam censui; imò potiùs eidem aperiendum esse Reipublicæ, quanam ex parte lateat error, & quanam veritas: id quod, omni semoto vilis ultionis, aut turpis cujuslibet æmulationis affectu, mihi planè licere crediderim. Et sanè quidni liceat, cum idipsum religiosissimi doceant morum Censores? quos tamen hic immiscere minùs opportunum putassem, nisi priùs Cl. Auctori longè leviore de causâ (ut scilicet vanum quemdam Seculi morem piè sugillaret) placuisset uti auctoritate Sanctorum Patrum §. 49. suæ Dissertationis. Unam igitur inter tot, quæ prostarent, huc libet transferre D. Basilii sententiam, nedum permittentis, sed & expressè monentis, ad criminationes hujusmodi (sunt hæc illius verba) *tacendum non esse, non ut contradicendo nos ulciscamur, sed ne mendacio inoffensum progressum permittamus*: quod quidem hic maximè videtur cavendum, ubi fallacia dogmatis, auctoritates vel nullius ponderis, vel mutilæ, minùsve sinceræ, & apocryphæ tandem narrationes (omnia namque singillatim ostendentur talia) damnosam facilè praxim valerent in Artem inducere. Quæ cum ita se habeant, ut in progressu poterit sensim dignoscere quilibet etiam in re medicâ nequaquam versatus, ipsius potiùs indigentiam rei, quàm vota mea me expleturum dicam, si positis in mutuum conspectum rationibus a nostrum quolibet hinc indè deductis, Opus tandem meum defendere mihi haud difficulter obtingat, nebulasque omnes perfectè discutere, quas eidem Operi, sive directè, sive indirectè, offundere visus est Cl. Auctor. Vindicato autem a velitationibus, imò & cavillationibus Viri Celebris Tractatu meo, minutiori postmodum obstrepentium, aut objurgantium plebeculæ, de quâ sanè minùs laboro, quàm de Ranis palustribus, videbor mihi quodammodo fauces præclusisse.

Sic &

Sic & publicam utilitatem, & rem meam, & Collegarum tandem meorum, imò Patriæ totius dignitatem unà tuebor. Nec proinde mihi tam justâ causâ compulso, neque lædere quemquam, sed respondere meditanti, severior quispiam Judex audeat obtrudere,

Nullum cum victis certamen, & æthere cassis

unquam probari. Occurram namque verbis Erasmi, & potiori quidem jure, ac pro suâ Causâ occurrerit olim, aut decertarit Erasmus ipse Apologiâ ad Libros prædefuncti Alberti Pii quondam Carpensium Principis, quæ sic habent, *Vehementer invidiosum habetur scribere in mortuos, & ut ajunt, cum Larvis luctari. Sed quid facias, si in te scribant mortui, & impingant apud totius Orbis Tribunal, ad quæ connivere* non decet? *Valeat proverbium, Non esse luctandum cum Larvis, nisi contra proverbium mordent mortui. Fugit Apis; sed in vulnere reliquit aculeum. Non est, quem referiam; sed est, cui medear.* Est, cui medear, inquam: patriæ quippe Academiæ dignitas læsa (ut singula recolligam) vulnerata commentitiis saltem in historiis veritas, & periclitans ob panicum terrorem incussum tot Ægrotantium salus, medelam profectò nullis dissimulandam officiis expostulant.

Priusquam tamen pensum hocce peragere aggrediar, Febrifugique insontis æquè ac benefici partes suscipiam, a proposito minimè alienum putarim, generalem quandam æquivocationem, in scriptis Viri Cl. passim obviam, de medio tollere; quâ nimirum detentus ille, conatus suos vel minimè ad rem, vel prorsus inaniter exerit, Securim, ut est in adagiis, adhibens ad referandas fores, & Clavem ad findenda ligna. Ejusmodi autem fallacia nullo statim negotio submovebitur, ubi quis animadvertat, Remedia medica duplici respectu posse pro noxiis, aut saltem pro suspectis haberi, nempe, vel ratione sui, vel ratione inopportunæ administrationis, sive deinde hæc referatur ad morbum, sive ad tempus, quorum alterutri remedium non congruat, sive ad utrumque. Priori modo suspectus, aut noxius esse poterit usus exempli gratiâ Medicamentorum Purgantium, præsertim validiorum, ob solam videlicet acriorem, & irritantem eorum substantiam ex se nocendi capacem. Altero autem modo, scilicet ratione intempestivæ administrationis, non solùm Purgantia, Narcotica, aliaque plura, quæ utramque certè exceptionem patiuntur, sed præterea quotquot sunt in Medicinâ remedia, quotque in Mundo alimenta, possunt obesse. Atque hoc nomine minimè negaverim, ut pluries fassus sum in Opere meo, suspectum nonnunquam dici posse usum Peruviani Corticis, quantumvis ille cæteroqui sit revera Remedium supra omnia Pharmaca, tum mitissimum, & suapte naturâ prorsus innoxium (quippe quod sinè humorum perturbatione, spirituumve irritamento, aut dissipatione, suum munus absolvit) tum etiam efficacissimum in eo præstando effectu, cui illud præordinavit, cùm condidit, Divina Bonitas, scilicet in sistendis, atque delendis Febribus illis, ad quas extenditur ejus activitas. Adeòque si vis huic Febrifugo ingenita, efficax, & ex se nunquam inanis, transferatur ob nimiam Medici confidentiam, aut imperitiam, ad alios usus extra illius ditionem sitos, vel

etiam ad ordinarios quidem, ſed quorum non ſit rationabilis opportunitas, eo certè caſu, vel inutile illud evadet, vel fortè noxium; non quidem ratione ſui, ſed ratione adminiſtrationis minùs caſtigatæ: ſi videlicet, vel in Febre, quæ ſuapte naturâ ipſius Corticis medelam reſpuat, uſurpetur, vel in eâ, quam fortè ſupprimere ſit nefas, utpote *depuratricem* Fluidorum, & *cujuſdam quaſi lixivii loco* (ut in eodem Opere meo locutus ſum pag. 143., & alibi) *ſordes ſanguinis verè abluentem*, vel denique in eâ, quæ ex unâ parte nondum debitam maturitatem acquiſivit, & ex aliâ nullum adhuc portendit periculum, vi cujus ad ſuppreſſionem, aut extinctionem illius ſtatim, ac præmaturè ſit deveniendum. Hæc profectò Medicis incautis nonnunquam haud ſatis perſpecta, nonnunquam etiam ante præcipitem Corticis oblationem neglecta, vertuntur poſtmodum ab iis ipſis poſt oblationem, vel irritam, vel minùs felicem, in crimen, & contumeliam illius, quantumvis inſontis, eoſque ſerò *pœnitet hujuſmodi remedio uſos fuiſſe*, cum potiùs deberet pœnitere, ſe illo perperam fuiſſe uſos.

Contra nonnullis, æquâ licèt hallucinatione detentis, ſors identidem favet oppoſita. Hi namque Febres, nedum Intermittentes, ſed & Continuarum naturam non parum redolentes, imò & quadantenus vere præſeferentes, quovis etiam earum tempore, fortuitâ Corticis oblatione nonnunquam feliciter curant (quod non rarò quidem, ſed non perpetuò contingere debere ſum conſcius) abſque ullo etiam ſubſequente Ægrotantium detrimento: quo fit perſæpe, ut ab iis nimiùm glorioſa, adeòque vana Indo huic Antipyretico texantur elogia; illud videlicet indiſcriminatim poſſe ad Febres omnes, tam Continuas, quàm Intermittentes, quocumque etiam earum tempore ſupprimendas, & cum eventus certitudine, & impunè penitùs uſurpari. Has ob cauſas Scriptores quampluriml, haud ſatis, ut reor, remedium experti, in Claſſes abeunt oppoſitas, quarum una uni vitio adhæret, & altera alteri; pauci etenim verè ſunt, qui medium teneant iter tutiſſimum, paucis videlicet prælucente, quod Regiam præmonſtret viam, claro lumine veritatis, aut conſtantis experimenti. Nimirum & in hac Gymnade cæteroqui ſatis frequenti,

Plures Thyrſigeros, paucos eſt cernere Bacchos.

Cum verò in praxi frequentiſſima occurrat, vel ſaltem videatur occurrere, adminiſtrandi hujuſce Febrifugi occaſio, frequenter quoquè contingat facillimum eſt, vel quòd uſus in abuſum tranſeat penès audaciores, vel quòd abuſus metu, a recto etiam uſu quis meticuloſus abſtineat, ut de Phlebotomiâ, aliiſque præſidiis in peculiaribus quotidie caſibus videmus accidere.

Abſit ideo, ut auſim quemquam refellere, qui huic farinæ ſuum ineſſe furfurem aſſeveret, ut in vaſtiſſimâ materiâ medicâ cuique farinæ ſuus ineſt, ſive de Remediis Pharmaceuticis, ſive de Chirurgicis ſit ſermo; quibus equidem omnibus uſus rationalis pretium comparat, irrationalis adimit. Hac ego potiſſimùm de cauſâ hanc eandem farinam, repetitis non ſemel laboribus pluries, ac pluries excuſſam, in Therapeutice meâ jamdudum trajeci. Secrevi quippe, qualis Piſtorum

mos eſt

mos est (siquidem per similia hujuscemodi liceat prolixiùs rem declarare) pluribus veluti distinctis, sæpiusque pertentatis Incerniculis, tum crassiorem, tum tenviorem surfurem, quoadusque purissimum, & planè impermistum illum collegerim pollinem, unde non rubidus, aut secundarius panis,

Sed tener, & niveus, mollique siligine factus

in escam venire potis est quammaximè vitalem, quæ nempe vel prope morituris auxilio sit præsentaneo. Hæc quidem omnia membratim, ac per gradus me præstitisse reor, materiam universam partitis vicibus minutissimè perscrutatus, cùm primo statim loco Febres *Continentes* omnes, quotquot sunt, tam *Solitarias*, quàm *Comitatas*, tam *Essentiales*, quàm *Symptomaticas*, turmatim a ditione Corticis ablegavi, remanente, pro suscipiendà illius actione, confertissimo agmine *Vulgarium omnium*, seu *Benigniorum Intermittentium*, quibus tamen nulla fomentum præbeat Viscerum, aut Solidi cujusquam labes. Id ipsum diligentiùs adhuc peragere mihi sum visus, cùm nonnullas iterum Febres, tum Periodicas, tum Periodicis similes, sed suapte naturâ verè *Continuas*, videlicet vel *simpliciter Remittentes*, vel etiam *Proportionatas*, sæpe a proficuâ hujusce remedii administratione sejunxi, retentis iis Periodicis simul, & Continuis Febribus, quæ contra suopte genio verè *Intermittentes*, sed fortuitam quandam continuitatem nactæ, cujusmodi sunt *Subintrantes* omnes, usu pariter Peruviani Corticis prudenter adhibiti haud difficulter fugantur, non ampliùs rediturae. Ultimam denique manum materiæ incernendæ, Cribro quodam peculiari, & Medicis hactenus ferme omnibus intentato, me imposuisse persuasum habeo, cùm Febrium earundem *Intermittentium* quidem, saltem *ab ortu*, sed nihilominus quammaximè *Perniciosarum*, curationem indigitavi, eodem Febrifugo, certâ quadam, & speciali regulâ ministrato feliciter absolvendam, non modò tunc cùm Febres illæ, moris cæteroqui maximè subdoli, atque maligni, tempestivè possunt dignosci, verùm etiam non rarò postquam curantes Medicos decepere, Ægrumque ad id redegere, ut jam totus algens, pulsuque præditus ferme nullo, ac non ampliùs perceptibili, Nyctemerino tantùm spatio distet a morte, nempe a futuro Paroxysmo, citra dubitationis aleam lethali.

Hic sanè hujusce Farinæ purus putus Flos est. Portionibus cæteris, utut summè utilibus, nonnihil tamen tenuissimi saltem Furfuris inesse nequaquam negaverim, idest, ut apertè loquar, non negaverim, locum fortè quempiam Superstitiosis quibusdam etiamnum in illis relinqui ad scrupulositates, ineptias, atque sophismata pertinaciter obtrudenda, ut mercem hanc utilissimam reddant in dies abjectiorem. Atque his, palato meliora etiam nauseante instructis, liberum sit expuere quod non arridet, meque habebunt minimè repugnantem, qualem in Opere meo apertis notis memetipsum spopondi. Minimè verò me talem polliceor, ubi agitur de purissimo, mundissimoque hoc polline, quem postremâ diligentiâ excussum secrevi, & cui ædepol nihil est, quod vel a dicacioribus queat opponi. Cum itaque intentum unicum, vel saltem primarium hoc sit Tractatus mei, docere scilicet re-

censitarum Febrium *Perniciosarum* medelam, Peruviano Cortice peculiariter usurpato instituendam, cætera verò reliquas Febres respicientia, sint mera additamenta, cujusvis arbitrio vel ibidem relicta, idipsum est, quod oppositâ, sed verâ, & solidâ adminiculante experientiâ, turpem falsitatis, aut vanitatis notam præseferre deberet evinci. Quòd si quis in Opus meum animadvertens, hoc, quod potissimum dixi, contendat evertere, evincat quoquè simul necesse est, crimen esse in Medicinâ, certò servare hominem cæteroqui certò pereuntem, si per Remedium id fiat quotidie obvium, de quo tamen quis ambigat, an Empyricum illud sit, an Methodicum, & an perpetui, an temporanei tantùm quandoque levaminis.

Materiam hanc universam Farinæ nomine hactenus vocitatam, & recensitâ hucusque sedulitate particulatim secretam (patere Lector coactum assumptæ semel allegoriæ satis apposité rem explicantis progressum) totam denuo recèns incernere aggressus est Cl. Ramazzinus. Et quidem quicquid ipse partité, nec sine labore segregaveram, ille primò commiscuit iterum, atque turbulenter confudit; dein uno tantùm exilissimo, ac penè impertosso ad opus suscepto pollinario Cribro, materiâque, quanta illa extitit, nonnisi leviter excussâ, vix tenuissimum collegit Pollinem; non illum tamen, qui meliore pollens substantiâ, in egregium panem solet evadere, sed volatilem illum, qui parietibus, ubi pinsitur, adhærere consuevit, ex quo nonnisi infirmissimus panis confici potest. Præposteram hanc cribrandi, aut incernendi normam visus est ille procul dubio tenuisse, cùm usum omnem Peruviani Corticis *ad unam tantum, vel alteram Drachmam* contraxit *semel oblatam, & quidem in diuturnis duntaxat Intermittentibus, ad impetrandas aliquot dierum inaucias*. Reliquum Materiæ universæ utilissimâ adhuc abundè refertum Farinâ, nomine Furfuris, & recrementi, nedum inutilis, sed & noxii, planè rejecit, imò & projecit. Uno verbo (ut a Pistoriâ tandem ad Medicam Artem rem contraham) in id potissimè nervos intendit, ut quas deleveram difficultates, iterum suscitaret, ne minimùm quidem easdem promovens, crambemque jam coctam recoctioni planè fastidiendæ rursus exponeret. Demum in eo totus fuit, ut peculiaris, distinctæque probationis defectum, quo persæpe laborat, oscitaturque jejuna illius Dissertatio, Rhetoricâ identidem suppleret industriâ, clamans undequaque, declamansque, Americanum istud Febrifugum *non tam facilè, nec tantâ copiâ, ad uncias videlicet integras in Vino infusum, pluries in die, largâque Dosi, ut Mutinæ fieri solet, indiscriminatim esse exhibendum, sed modo adhibito: quandoquidem remedium istud empyricum prorsus, & amethodicum noxas plurimas solet progignere, & ob improprium illius usum, & ob occultam ejusdem malitiam*. Quibus omnibus generaliter, & indefinitè hìc illic prolatis, quin plurima insit veritatis species, forsan ambiget nemo; sed facto, ut decet, scrutinio, proh quantum vacuitatis subest, deceptionis, & falsitatis! Si quispiam igitur rumoribus hisce Viri Cl. fortasse præventus, calculum præcocem opinioni illius statim apponendum censuerit (quod consuevit factitare non-

nemo

nemo) suffragium tantisper suum æquum est ut suspendat: *Scelestum* siquidem, *& crudele judicium est*, *si quid statuatur antea quàm cum accusatione comparata sit defensio*, clamat Lucianus *De non temerè credendo calumniæ*, subdens insuper illud Phocylidis,

Ne Judex fueris, partes ni audiveris ambas.

Ad hæc ego respiciens, e re fore censui, priusquam ad criticam Cl. Auctoris *Dissertationem* meas *Responsiones* apponam, Propositum Lucubrationis illius, æquè ac Therapeutices meæ, summatim præmittere, ut ex juxta posito utriusque nostrum germano sensu, clariùs indè elucescat consensus, ac dissensus noster: mox erutis ab eâdem Dissertatione potioribus textibus Peruviano Cortici infensis; aliis verò e directo consitis eidem Cortici apprimè faventibus, quos ex variis Cl. Auctoris Operibus, ante meæ Therapeutices evulgationem editis, placuit excerpere, atque transcribere ad literam, quid ab utrisque simul collatis resultet, haud frustraneum credidi nudis terminis, & citra fucum exponere; ultimoque tandem loco ipsam Viri Clarissimi Dissertationem in Paragraphos concisam (quam percurrenti si fortè alicubi hæreat aqua, sciat is, primi Exemplaris, non secundi, prout jacet illud hîc adamussim recusi, id esse vitium) cum Notis meis membratim respondentibus, pro pleniori, nedum Professorum Artis, sed & aliorum quoquè Eruditorum notitiâ subnectere. An verò per hæc omnia neverim quod Colo aptavi, scilicet an satis ostenderim, cæsim licèt, ac interruptè, Virum Cl. *malo suo* (quod ajebat Seneca *De Vitâ beatâ*) *vim suam exercuisse*, ipsumve clarè demonstrarim vel præter intentionem nonnunquam consentientem mihi; cæterum præter rationem prorsus, & a me, & a se, & ab ipsâ re dissentientem, *Judicet*, ut verbis illius utar, *Judicet*, inquam, *cui cor sapit*.

DISCRE-

DISCREPANTIA

INTER

Clariſſimum Ramazzinum, & Me,

SIVE

SUMMARIUM

Propoſiti Cl. Ramazzini, ex illius Diſſertatione fideliter excerptum.

OPinatur ille in hac Diſſertatione (quidquid aliàs ſenſerit) Chinam Chinam poſſe obeſſe Febricitantibus, tum ratione intempeſtivæ ſuppreſſionis Febrium, tum etiam ratione *malitiæ* cujuſdam *occultæ* illi inſitæ, quam pluribus in locis innuit, ſed nuſquam probat. Ex eo pariter quòd *occulta* ſit *virtus febrifuga* illius, arcanuſque modus, quo ipſa operatur in nobis, cum nullam ſenſibilem pariat evacuationem; imò ex eo quòd in Europâ quicquam ei analogum non reperiatur in Vegetabilium familiâ, concludit ille, rationalem eſſe non poſſe

Propoſiti mei ſaltem præcipui, ex Therapeutice meâ Speciali fideliter excerptum.

OPinor ego in Opere meo, Chinam Chinam nonnunquam obeſſe poſſe, ut poſſunt omnia Remedia ſelectiora, omneſque etiam cibi, quantumvis optimi, ſi *intempeſtivè* illa uſurpetur, hoc eſt ſi per eam aliquando ſiſtantur Febres, quas expediat omnino ſinere progredi, vel ſi ſiſtantur præmaturè, quæ ſeriùs tantùm eſſent ſupprimendæ. Poſſe verò ipſam obeſſe ob *malitiam occultam*, quam habeat, vel ex eo quòd *arcana* ſit illius *virtus febrifuga*, nedum non conſentio, ſed oppoſitum rationibus, auctoritatibus, & experimentis ſatis abundè conor ibidem oſtendere.

Illam in Intermittentibus omnibus admitto quidem, cùm adeſt indicans; ſed ut ab aliis vel invitè admittatur inſudare detrecto: neque enim hic eſt Therapeutices meæ ſcopus præcipuus. Hanc unam tamen limitationem adjunctam volo, ut ſcilicet Febres hujuſmodi tunc ſolùm curentur Peruvia-

posse hujusce Corticis usum, sed merè *empyricum*, & *amethodicum*. Experimenta enim, ad explorandam ejus virtutem antifebrilem hactenus instituta, etsi planè non improbet; plurimis tamen hallucinationibus putat obnoxia, ut indè nil utilitatis quis valeat eruere.

Illam æquo animo nusquam admittit, nisi in *diuturnis* tandem *Intermittentibus*, salvis etiam limitationibus infra recensendis: & quidem semel tantùm exhibitam *ad Drachmam unam, vel duas*, ad impetrandas aliquot dierum inducias, ut nonnihil reparentur vires, quemadmodum fieri solet oblatione Opii ad sedandos dolores. Cæterum usum repetitum, aut diuturnum improbat, ne illo scilicet impediatur recursus Febrium, quas iterum expectandas, exoptandas, imò & excitandas dicit remedii loco; nisi enim redeant, malè consultum putat rebus Ægrotantium: ignem nanque febrilem penès prudentes Medicos suum usum habere, novum

ruviano Cortice, quando naturam *Corruptivam* habeant, vel sensim adipiscantur; secùs si *Depurativæ* sint, vel tales probabiliter sint evasuræ: tunc enim Febres sui ipsius, suæque causæ Remedium esse sum fassus. Adeòque ferme ridicula Quæstiò est penès me disputare, an Febris aliqua curanda sit ope Chinæ Chinæ, an *alterius* cujusvis *Specifici Febrifugi*; si etenim ea verè sistenda sit, nec meliùs, nec certiùs id assequi licet, quàm usu Peruviani Corticis. Sed prudentis Medici est potiùs quærere, ac seriò perpendere, num verè eam Febrem sistere expediat, & an eo tempore, an alio; quod ex dignotione Depurativi, aut Corruptivi Febrium generis planè dependet. Quomodo autem dignoscantur ab invicem hujusmodi *Depuratoriæ*, aut *Corruptivæ* Intermittentes, ibi per extensum doceantur Tyrones.

Et quia ego relapsum Sanatorum in pristinas Febres, quas Corruptrices censui, cùm Chinam Chinam præscripsi, prohibere conor pro viribus; idcirco Remedium semel oblatum, pluries cum moderamine repeto. Dosis tamen mea minimè transcendit in hujusmodi Febribus dosim *vulgarem*, imò plurimis etiam vulgaribus *parcior* est. Primus siquidem haustus non excedit unquam *Drachmas duas*, quod summum est. Alias *sex Drachmas* ad summum pariter impendo *trium hebdomadarum spatio* ad præcautionem. Atque ita quantitas universa *unciæ unius* pondere continetur. Nonnunquam etiam, ubi lentiorem curationem citiori præferendam putem (ut si præ solâ Febrium diuturnitate Chinam Chinam

novum non esse commemorat.

Liberaliorem illius usum in quibusvis casibus apertè damnat. Et licèt de hoc generaliter tantùm, & nonnihil etiam hyperbolicè loqui videatur, quasi pro certo habeat, exuberantem admodum Chinæ Chinæ profusionem fieri *Mutinæ* (Urbem quippe hanc inter tot reprehendendam seligit) quia tamen nulla alia uspiam reperitur taxatio licitæ dosis, quàm supra recensita unius, vel duarum ad summum Drachmarum, quamlibet idcirco dosim, quæ hanc excedat, ab eodem damnari censendum est.

Quamvis autem, ut dictum superiùs, in Febribus Intermittentibus, tunc solùm cùm illæ nimis protractæ Ægros fatigant, Drachmam unam, vel duas Peruviani Corticis admittat, præscribatque juxta Methodum sanioris, ut ait, ætatis suæ; nihilominus eundem Corticem locum opportunum minimè habere autumat in Regionibus, Anni temporibus, Aeris-

nam præscribam) per *semidrachmas* tantùm, ad *quindecim* circiter dies exhibitas, negotium absolvo.

Ingenuè tamen ibidem fateor, me *raro* in *vulgaribus* Intermittentibus Corticem præscribere consuevisse, quippe quas sæpissime, ac quibusdam potissimùm tempestatibus, pro *Depurativis* habeo, melioremque eo casu, cæteris paribus, reputo curationem sponte Naturæ absolutam, ubi liceat eam sperare, quàm Specificorum, sive *Chinæ Chinæ* adjumento quæsitam]. Imò si quando ob suppressam, vel *ad preces* Ægrotantium *importunas*, vel ob *metum* fortè *præcocem*, qui me corripuerit, Febrim, aliqua mihi suspicio incidat de Febrifugo nonnihil præmaturè administrato; Febris autem ipsa non multò post redeat: diuturniorem eo casu illi cursum denuò permitto, priusquam remedium repetam: illudque etiam sæpe non repeto, quoties Febre rationabiliter quoquè depulsâ, sed nihilominùs redeunte, *levior* est, & ad spontaneam solutionem facilè vergens illius recursus.

De sexuum, ætatum, temperamentorum, institutorum vitæ, & similium diversitate *accidentali*, & quò ad Chinam Chinam exhibendam, vel non exhibendam planè *superstitiosâ*, non minùs quàm ad tot alia, quæ sinè hisce cautionibus quotidie offeruntur Remedia, sum parum solicitus; atque ad ea omnia tantùm respicio quò ad dosim plus minùs *liberalem* usurpandam, ut in aliis quoquè Pharmacis præscribendis mos est, & quò ad vehiculum illius plus minùs activum, aut energeticum seligendum. Cæterum indicationem offeren-

Aerisve Constitutionibus humidis; in siccis verò feliciùs, sive, ut castigatiùs loquatur, minori damno inquit exhiberi. In temperamentis pariter Pituitosis Febrifugum hoc suspectum putat: adeòque Corpulentos, & præpingues homines in Cachexiam sensim delabi, ac tandem longum post tempus obire, se observasse refert. In temperamentis verò Melancholicis graviores adhuc noxas Chinam Chinam parere, nervosè asserit, de humoris atrabilaris ferociâ ibidem nonnulla commentus.

Sed & insuper sexus, ætas, & vitæ conditio parum proficuum reddere solet, ipso Judice, Peruviani Corticis usum. Talem reputat, ut summatim dicam, in Pueris, Adolescentibus, & Mulieribus, exceptis gravidis, & operosis, cujusmodi sunt Textrices, Lotrices, & servilibus operibus addictæ. Item ablegat a Monialibus, ab ædibus Nobilium, & Potentium virorum, & tandem (quod fortassis erat illi intentum primarium) a Prin-

rendi, vel non offerendi, sumo a *naturâ*, & *causâ* Febris, nec non etiam ab *accidentibus* ejusdem, si *graviora* sint præter ordinem. In hunc finem ipsam Febrium omnium Periodicarum naturam diligenti indagine pluribus in locis Operis mei ex instituto persequor, & Causas illarum productrices inquiro, placita Scholarum, tam Veterum, quàm Recentiorum perpendens: atq; indè ad quævis medendi Systemata, & ad quasvis Scriptorum Hypotheses accommodatum esse Peruviani Corticis usum, pro curandis in quovis Subjecto iisdem Periodicis Febribus, luce meridianâ clariùs ostendo.

Vim nullam fluida nostra *figentem* Chinæ Chinæ inesse, & rationibus, & practicis experimentis perspicuè demonstro, admittoque solùm in eâ Fermenti febrilis *absorptionem*, meliori quo possim mechanemate explicatam. *In quo sensu* si quis contendat, a Peruviano Cortice *figi* nudum ipsum *febrile Fermentum*, dum ab illo *absorbetur*, me nequaquam dissentientem habet; dummodo hoc idem dicat de *cæteris absorbentibus*, citra dissidium apud omnes innocuis habitis, si ritè usurpentur. Neq; enim absorptio materiæ adeò exiguæ, cujusmodi est Fermentum febrile, ullam subinde necessariò exigit sensibilem evacuationem: quod pariter quarumlibet Scholarum Thesibus cohærere, facto prolixiori celebriorum examine, indigito. Et quotiescunque etiam sensibilis evacuatio quæratur, illam satis superque patefacit, quæ Chinæ Chinæ actionem perpetuò subsequitur, urinæ copia; etiamsi sub solis naturalibus excretionibus minimè ad-

auctis

Principibus ; tutioremque usum habere antifebrile istud in Populari gente, quæ ex manuariis operibus victitat, quàm in cæteris quibuscumque, tandem concludit.

Neque verò illud prætereundum, quòd quamvis hujusmodi remedium admittat semel tantùm in diuturnis Febribus, ad impetrandas aliquot dierum inducias; nihilominus neque id planè tutum censet, omnibus licèt expletis conditionibus supra recensitis, ob suspicionem, ne Febris, quæ ad tempus sisti creditur, Medicum eludat, & sistatur omnino, quod pessimum reputat: quam ob causam non semel illum pœnituit, eo Febrifugo se usum fuisse.

Remedio huic inesse facultatem *figentem fluida quæque* humani corporis, ut *Sanguinem*, *Spiritus &c.* pro re certâ supponit, ne lites agat; atque ob id fortasse Nepotem suum seriò admonet, ut diligenter animadvertat, Febres Intermittentes post epotam Chinam Chinam *nunquam* ad veram, & per-auctis facilè tota possit delitescere Fermenti febrilis absorpti materia, & hac demum viâ integrè excerni.

In Febribus porrò *Intermittentibus Malignis*, non solùm admitto Peruvianum Corticem, sed ita admitto, ut nullo pacto patiar omissionem illius; unicum enim hoc est, verum, germanumq; Propositum Therapeutices meæ. Harum Febrium multiplex *differentia*, imò & tempestiva *diagnosis* hactenus parum nota, dilucidata est ex professo pro viribus a me, exemplo etiam Mercati, & Mortoni. In his casibus, ubi dignotio sit *tempestiva*, non plus, aut paulò plus Chinæ Chinæ præscribendum dico, ac in *vulgaribus* Intermittentibus: & hac proportione, imò etiam parciùs procedendum affero, si *maligna* Intermittens sit de earum specie, quæ nil aliud perniciosi præseferunt, quàm dispositionem quandam proximam ad acquirendam continuitatem, quam *Febrim* idcirco *Subcontinuam* appellavi.

Quòd si vel ob Medici incuriam, vel ob Ægri calamitatem, *seriùs* dignoscatur *Perniciosæ* Intermittentis *malignitas*, sitque *repentè* constitutus homo in angustiâ ferè *extremâ*, dummodo victurus sit per horas 24., quatenus per totidem distet a futuro lethali accessu, etsi *frigidus*, *& arteriæ micatione destitutus;* in eo statu constanter statuo, inculco, & doceo, saltem Tyrones (neque hoc unum, quod mordicùs sustineo in Therapeutice meâ, ab ullo Viro culto in circumstantiis hujuscemodi refutari posse censuerim) affero, inquam, maximâ, ne dicam certâ spe felicis exitus, offerendum esse Peru-

& perfectam apyrexiam pertingere; non enim, inquit ille, Febres verè fugantur, sed potiùs concentrantur: ideoque non recurrunt quidem Paroxysmi; veruntamen Febris ipsa, quæ creditur recessisse, tacitè cubat, ut ignis sub cinere doloso, & tacitè Corpus depascitur: adeòque optandum est, ut in apertam flammam erumpat, sitque reditus illius remedii loco.

Utiliorem *forsan* diceret Corticem Peruvianum in Febribus Intermittentibus *malignis* a Mercato descriptis, si tales ab initio dignoscerentur; sed illas quoquè a Medicis Mutinensibus, tumultuariè, ut inquit, ad sacram Anchoram Chinæ Chinæ, ad uncias in Vino infusæ, incassum confugientibus, minimè curatas vidit; perpaucos enim ab hujusmodi Febribus correptos evasisse, sibi observatum testatur. Et si exemplum aliquod oppositum afferatur, hujusmodi portenta, inquit ille, visebantur quoquè antequam Chinæ

Chi-

Peruvianum Corticem, sed auctâ dosi: itaut primus haustus, de quo mihi summa anxietas (secùs eventu frustrarer) constet Drachmis, modò *tribus*, modò *quatuor*, modò *quinque*, modò etiam *sex*, si opus sit, pro diversâ casus plùs, vel minùs *præcipitis* exigentia; dummodo tamen in progressu, transactâque unius, aut alterius diei procellâ, admodum *temperanter* agatur in oblatione Remedii, suapte licèt naturâ prorsus innoxii.

Uno verbo eâ regulâ, mensurâque procedendum volo in his casibus, ut non plus quàm *unciæ duæ* Chinæ Chinæ, pro *curatione* simul, & *præservatione* impendantur; *una* scilicet, vel etiam quid minùs pro *subitâ* extinctione Febris, & spatio *trium hebdomadarum* ad præcautionem *altera*. Et hanc Methodum, quam *meam*, ac *peculiarem* voco, possumque *novam* jure vocare, saltem in regione meâ, imò & alibi, non abnuo, quin pro libito quisque appellet, vel *suam*, vel *alienam*, dummodo in commune beneficium eâdem utatur.

Pro assertorum quorumcunque meorum veritate confirmandâ, non modò *auctoritates* affero Scriptorum *expertorum* (inexpertos enim, vel sinè methodo expertos fidenter appello quot quot oppositum sentiant, quamvis expertos se jactitent) verùm etiam *historias* quamplurimas *insignes* æquè ac *fideles*, de quarum certitudine ipse Cl. Ramazzinus expressè, uti socius in curatione, ita & testis a me non semel adducitur; neque tamen earum ullam pro eâ, quâ pollebat honestate, in Dissertatione suâ vel minimùm inficiari aggressus est.

Uti-

Chinæ nomen innotesceret.

In hujus, aliorumque etiam assertorum suorum confirmationem auctoritates nonnullas, quodque magis refert, casus etiam nonnullos adducit; quibus tamen omnibus quænam vis insit, & quænam facti veritas, nonnisi invitè quidem, suo loco patefiet.

Denique in Febribus nullis, quibus obtigerit *continuitas*, qualiscunque ea sit, ne in iis quidem, quæ de Intermittentium naturâ quodammodo participare creduntur, aut sunt de earum *prosapiâ*, quamvis etiam *quid malignum portendant*, Peruvianum Corticem (quem adversùs eas nimis liberaliter, ut dictum supra, *Mutinæ* usurpari putat) exhibendum censet; plurimas enim deceptiones hac in re ait contingere, cum Febres ipsæ Continentes, & ab essentiâ Continuæ, quæ Cortici certè non auscultant, quosdam præseferant nonnunquam parvos motus, quales sunt ii, qui Febribus Intermittentibus competunt: quâ demum

Utinam verò liceret mihi quas ipse adducit ex adverso, me fontem, seque testem criminis faciens, meo licèt suppresso nemine, pari silentio dissimulare; sed justa dignitatis meæ tutela, & multò magis communis causa, quæ defendi debet, inofficiosam hujusmodi moderationem non patitur.

Ad *Continuas* denique *Continentes* omnes, sive *minimè* Remittentes Febres Chinam Chinam & ipse inutilem censeo, ut & ad plures alias diversorum generum nullâ interstitione notabiles. Ad *Continuas Proportionales* sic dictas in Scholis, sive *Periodicas*, minimè proficuam pariter dico, si illæ ex radice *Continuarum ab essentiâ* prodeant; secùs si sint de Stirpe *Intermittentium ab ortu*, vel *Subintrantium*, dummodo nondum continuitatem *essentialem* sint affectæ: quousque enim illùc non pervenere, eas etiamnum dico curabiles Cortice modicè exhibito.

Ne tamen ulla hinc oriatur in praxi confusio, Febris *simpliciter Remittentis*, a me sic appellatæ, naturam, & signa diagnostica minutè sum prosecutus, eamque, licèt obscurè, confusè, aut inordinatè periodica videatur, Cortice inexpugnabilem profero; non sic merè *Subintrantem*, quam quoquè describo, suisque signis a *simpliciter Remittente* distinguo. Atque hac positâ duplicis generis Febre, *Continuæ* quoquè *Proportionalis*, ex hisce duabus quodammodo mistis, seu potiùs ex diversi Febris utriusque Fermenti commistione conflatæ, naturam ancipitem, Chinâ Chinâ quandoque curabilem, & quandoque nequaquam curabilem, sub utrâque hac conditione considero,

pro-

demum vanâ ſpe ſeducti Mutinenſes Medici, Chinam Chinam ad uncias integras in Vino infuſam pluries in die propinant; ſed perperam, etſi illis curationes nonnullæ Ægrorum pro conclamatis habitorum *fortuitò* feliciter ceſſerint.

Interim hanc Methodum, neque *novam* eſſe contendit, neque inclytæ *Scholæ Bononienſis* uſui conſonam: miraturque ideo, Peruvianam hanc Plantam altas adeò radices egiſſe *inter Scultennam, & Gabellum*; non ita verò in Solo Bononienſi finitimo, cum cæteroqui apud Medicos temporibus Viri Cl. *Mutinæ* florentes, valde rarò, & valde cautè præſcribi conſueviſſet Peruvianus Cortex, utpote *infidus*, atque *ſuſpectus*. Hæc Ille. Diſpiciendum poſthac particulatim, quo ſingula conſiſtant robore.

propriiſque claré, quantùm fieri poteſt, ſignis indigito.

Ac tandem ne quis error poſſit obrepere, diſtinctas omnium planè Febrium ſpecies, juxta ſeriem practicæ earundem Geneſeos (quarum plurimæ Peruviani Corticis conatus eludunt, aliæ plurimæ eidem cedunt, aliæ denique modò cedunt, & modò non, pro variâ ipſarum naturâ, ortu, & ſucceſſivâ nonnunquam Metamorphoſi) in Icone peculiari ob oculos legentium, præſertim Juniorum, pono: ut ideo laborem fruſtraneum aſſumpſiſſe videatur Cl. Ramazzinus, Opus meum eatenus tantùm convellens, ut perſpicuè viſitur, quatenus quæ ipſe claré diſpoſui, & ſecrevi ab invicem, ille denuo ſimul confundit, mox ſuſque deque declamatoriè perturbat.

An verò ſingula, quæ huc tranſtuli, in ipsâ Therapeutice meâ ſatis digeſſerim, ac ad umbilicum perduxerim, perduxerimve ratione duce, & comite experimento, qui diſtinctè cupit dignoſcere; prolixam autem nimiùm, quippe in gratiam Tyronum conſcriptam, eandem Therapeuticen detrectat percurrere, adeat ſolummodo Cap. 1. 3. 7. & 8. Libri primi, Cap. 3. & 4. Libri tertii, Cap. 5. Libri quarti, & Cap. 2. & 3. Libri quinti, cunctaque ibidem comminuta, forſan & ſupra modum, reperiet.

DISCREPANTIA
Clarissimi Ramazzini a semetipso,
SIVE
COLLATIO

Potiorum Textuum summatim huc translatorum, quos in novissimâ Dissertatione suâ De Abusu Chinæ Chinæ, *Anno* 1714. *evulgatâ, edidit Clarissimus Ramazzinus in contumeliam Chinæ Chinæ*, præsertim ne posthac Juvenes relinquantur dubii *(ut eos antea reliquerant Auctores ab invicem discrepantes)* in quam partem se dedere debeant, *quemadmodum infra deducitur ex eâdem Dissertatione, Paragrapho septimo.*

Plurium Textuum hìc ad literam transcriptorum, quos in diversis Operibus suis, non juvenili, aut consistente ætate, sed in medio, ac ultimo Senio; ab Anno scilicet 67. *ad* 79. *ætatis suæ, sive a* 1700. *ad* 1712. *Æræ Christianæ, idem Cl. Ramazzinus edidit in laudem Chinæ Chinæ, non Oratorem agens, sed* Documenta Theorica, & Practica studiosæ suggerens Juventuti, *ut in Orat. Jatr. argum. ipse ad Lectorem præfatur.*

A

Non est tam insons, ut vulgo creditur, Americanum istud Febrifugum. *Ramazz. Dissertat. de Abusu Chinæ Chinæ Epist. nuncupat. lit. c.*

Reme-

A

Peruvianum Febrifugum, non arte quidem, aut industriâ repertum est; sed nobis *divinitùs* concessum. *Ramazz. Orat. Jatrici Arg pag.* 104. *Orat.* 3. *Edition. Patav.* 1708.

Peru-

B

Remedium istud naturâ suâ *dolosum* est. *Dissertat. eâd.* §. 50. *circa finem.*

B

Peruvianus Cortex Antipyreticorum omnium, quotquot excogitavit Antiquitas, & Chymicorum solertia conflavit, est facilè Princeps. *Idem ibidem pag.* 101.

C

Noxa hujus Febrifugi tantò *perniciosior* est, quantò occultior. *Dissert. eâd.* §. 15. *lit. b.*

C

Utinam favore Numinum, & commiseratione, quâ solent in res humanas, aliud Febrifugum reperire daretur, quod *eâdem securitate*, quâ Peruvianus Cortex Periodicas sanat, reliquas Febres, quas Synochas, & Continentes vocant, sanandi facultate polleret. *Ibidem pag.* 103. & 104.

D

Hoc Febrifugi genus apud me tanti non est pro Febribus Intermittentibus curandis, ut Medicina æquè benè hoc præsidii genere carere non posset, & Veterum Febrifugis, quæ si non tam citò, tutiùs tamen operantur, non posset esse contenta. *Ibid.* §. 18. *lit. b.*

D

Quot seculis desudarunt Artis Primores, ut Febrifugum aliquod reperirent, aut arte conflarent? Modò e Peruvianâ Regione Cortex ad nos defertur, *divinum planè* remedium ad malè natam Febrium sobolem *exterminandam*. *Ibid. pag.* 34. *Orat. Secular.*

E

Certè conſtat, longè tutiora fuiſſe Veterum Febrifuga, quæ olim uſui erant, quàm Indum iſtud. *Epiſt. nuncupat. ejuſd. Diſſert. lit. e.*

F

In quacunque Febre Intermittente, in qualibet Regione, quocunque anni tempore, ætate, ſexu, temperamento &c. Chinam Chinam indiſcriminatim exhibere velle, magnum abuſum eſſe judico. *Diſſertat. eâd. §. 8. lit. c.*

G

Chinæ Chinæ Fautores in eâ laudandâ modum neſciunt, ſed ſummis laudibus ad Aſtra efferunt, *Arborem Vitæ* illam appellantes. *Ibid. §. 7. lit. a. b.*

In Fe-

E. F. G.

Quàm diu a peritioribus Artis Magiſtris inſudatum eſt ad Febrifugum aliquod conflandum, ex triplici Regno materiâ petitâ? At omnes hactenus illorum labores fruſtrante diligentiâ in irritum ceſſere; & ſi aliquod Antipyreticum in illorum monumentis extat, nonniſi ſub Grypho deſcriptum legitur, ut Delio Natatore opus ſit, ſi mens Auctoris ſincera habenda ſit. *Solus* Peruvianus Cortex, nobis a Divinâ beneficentiâ munus conceſſum, ſinè alterius rei mixturâ, in qualibet regione, quocunq; anni tempore, ætate, ſexu, temperamento, Febres ſaltem recurrentes, atque intervallatas fugat, & *exterminat;* quamquam non defuerint qui *hieron* hoc *picron* ex *Arbore Vitæ* decerptum temerare pertentarint Opio, aliiſque rebus adjectis, ut ſolitis mangoniis vulgo imponerent. *Ibid. pag. 212., & 213. Orat. ſept.*

Equi-

H

In Febribus Tertianis Intermittentibus Malignis Medici Mutinenſes ad ſacram Anchoram Chinæ Chinæ incaſſum confugiebant; perpaucos enim ab hujuſmodi Febribus correptos, evaſiſſe vidi. *Ibid.* §. 30. & 32. *lit. a.*

H

Equidem hoc præſidii genus in Febribus Periodicis miranda præſtat, & præſertim in Tertianis Intermittentibus Malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis Ægros interdum necant &c. hoc enim Febrifugum fermentum illud malignum ſive penitùs reſtinguit, ſive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne Æger in ipſo Febris acceſſu intereat. *Idem Differt. De Contagioſâ Epidemiâ, quæ in Boves irrepſit pag.*37. *Edit. Patav.*1712.

I

Cum poſt tot conatus Magnorum Virorum, & facta tentamina, adhuc *ignotus* ſit operandi modus hujus celebris Antipyretici, aſſerere neceſſe eſt, *rationalem non eſſe* illius uſum, ſed merè *empyricum*, & *amethodicum*. *Ibid.* §. 6.

In Pe-

I

Licèt autem in Peruviano Febrifugo &c nondum teneamus quid verè ſit Febris, nec ſatis conſtet quid in noſtris corporibus præſtet hoc remedium &c.; magnum tamen mortalitati noſtræ ſolamen foret, ſi conſimile præſidium haberemus, quo contra Febres verè continuas, quæ nobis exitium interminantur, *cæco licèt modo*, & Andabatarum more pugnaremus, quando idem penè

de om-

de omnibus Remediis, quotquot habet Ars medica, proferre liceat, posse nos quidem pro lubitu fingere quid agant, quove modo operentur, ubi nostri corporis penetralia subierint; *modum* autem, & *ingenium*, quo morbum, & causas morbificas oppugnent, verè, ac scienter nequaquam posse pertingere. *Idem Orat. Jatr argum. pag.* 104. *&* 105. *Orat.* 3.

K

In Periodicis Febribus *continuatus* hujus Febrifugi usus Obstructiones, & Cachexias invehit, Hydropem, & mortem. *Ibid.* §. 21.

L

Sicuti Opium, pro sedandis doloribus semel oblatum, rursus ad prophylaxim repetendum non est: ita *nec repetendus* ad prophylaxim Peruvianus Cortex, pro sedandâ febri semel præscriptus. *Ibid.* §. 48. *lit. a.*

M

Ab hoc remedio Febres Intermittentes fugari videntur; sed

K. L. M.

Profectò postquam hujus remedii usus innotuit, & præmissis justis purgationibus, *non semel tantùm*, ut olim, *sed plures ad dies* exhiberi cœptus (*ita habet Auctoris Codex*) donec febrile Miasma fuerit *penitùs exantlatum*, talem circa Febrium doctrinam, ac illam curandi methodum factam fuisse fateri oportet (*hîc quoquè ita habet Auctoris exemplar*) qualem in re militari post inventum pulverem pyrium omnes norunt. Quemadmodum autem abjectis Catapultis, & Arietibus, solo tormentario pulvere terræ cuniculis incluso

tur; sed Medicis nimis credulis imponunt: non enim verè fugantur, sed potiùs *concentrantur*, *tacitè cubantes*, ut ignis sub cinere doloso, & corpus tacitè depascentes. *Ibid.* §. 24. *lit. b.* §. 25. *lit. a.* & §. 27. *lit. b.*

N

Aliquando Medico, qui Americanum istud Febrifugum exhibuit, in votis est Febrem repetere, sed fortiorem, ut tollantur ea mala, quæ China China ob Febris extinctionem invexit. *Epist. nuncupat. lit. c.* & *d.*

O

Optandum esset, ut in apertam flammam erumperet Febris, postquam Æger ad aliquot dies, eâ silente, roboris aliquantum reportasset; nam reditus Febris remedii loco esset. *Dissertat. cùd.* §. 25. *lit. b.*

Ægri

cluso, & accenso alta propugnacula temporis momento solo æquantur, & Arces obsessæ ad deditionem coguntur; sic valere jussis tot pharmaceuticis præsidiis, modico Quinquinæ pulvere exhibito *contumaciores* Febres *vinctas* dant manus. *Ibid. pag.* 102. & 103.

N. O. P.

Cum in universâ morborum classe nullus extet nobis hostis infensior, & cui minùs fidere oporteat, veluti Febris; attamen eò audaciæ ventum est, ut inter Quæstiones Medicas sit, num ad alios morbos curandos Febrem excitare liceat, eò quòd interdum in quibusdam affectibus, veluti convulsione, & hypochondriorum dolore, superveniens Febris remedii loco fuerit, quasi in nostrâ potestate sit ignem febrilem accendere, ac pro lubitu ipsum restinguere. Quàm libenter scirem, quodnam corpus, sive de genere simplicium, sive

 compo-

P

Ægri Febris obstinationem fastidientes, inscio nonnunquam Medico Quinquinam capiunt; sed magno sui damno pœnas luunt, Hypochondriacis postmodum affectibus, Cachexiis, ac lentis Febribus correpti; ut postea cogantur Medicos accersere, qui multis remediis Febres *excitando* morbum vincant, & remedia quærant ad sepultum ignem suscitandum: in quem finem Spiritus Salis Armoniaci commendatur, & *Ficus Pharaonis*, qui Tertianas Febres *excitare* creduntur. Novum enim non est, ignem Febrilem penès prudentes Medicos suum usum habere. Sic Celsus scripsit, *licere Febres parvas augere; fortasse enim curationi opportuniores fient*. *Ibid.* §. 38. *lit. a b. c. d.*

compositorum prostet, quo quis Tertianam Febrem, Quartanam, Synocham, vel quamcunque aliam *excitare* possit. Pro fabulâ enim accipitur, quod quidam de *Pharaonis Ficu* referunt, quam ajunt, Tertianam Febrem *excitandi* vim habere. Non absimilis priori est alia Quæstio, non adeò tamen audax, quam habet Celsus, num *Febrem lentam augere liceat, ut curationi opportunior fiat:* verùm quàm suspecta, & quàm infausti ominis sint beneficia, & dona, quæ ab hoste proveniunt, satis compertum est, ut vetus proverbium admonet, *Hostium munera non munera*. O quàm egregiè in hanc rem Seneca. *Gravissima infamia est Medici opus quærere; multi quos auxerant morbos, & incitaverant, ut majori gloriâ sanarent, non potuerunt discutere, aut cum magnâ miserorum vexatione vicerunt*. *Ibid. pag.* 94. 95., & 96.

AN-

ANTITHESES RAMAZZINIANÆ

Ex unius nempe Viri Cl. Textibus hucuſque citatis, atque regeſtis excerptæ,

SEU

VERSICOLOR PAVONIS CAUDA.

Caudaque Pavonis largâ cum luce repleta eſt,
Conſimili mutat ratione obverſa colores. Lucr. lib. 1.

* * *

China China eſt Remedium

I.

Non tam inſons, ut vulgo creditur, ſed naturâ ſuâ doloſum, noxium, & perniciosum.

2.

Arboris vitæ nomine perperam appellatum.

3.

Veterum Febrifugis eo longè tutioribus poſtbabendum.

4.

Quo nempe pro Febribus Intermittentibus curandis æquè benè carere poſſet Medicina, & iis

I.

Planè divinum, a beneficentiâ divinâ nobis conceſſum, & Antipyreticorum omnium facilè Princeps.

2.

Hieron picron ex Arbore vitæ decerptum.

3.

Veterum Febrifugis eo longè infirmioribus anteponendum.

4.

Quo nempe contra Febres Intermittentes reperto, magnum mortalitati noſtræ ſolamen

iis tantummodo, quæ antea habuit, esse contenta.

lamen foret, si Medicina consimile aliud haberet contra Continuas.

5.

In quacunque Febre Intermittente, quacunque Regione, anni tempore, ætate, sexu, temperamento indiscriminatim non usurpandum.

5.

In quacunque Febre saltem Intermittente, quacunque Regione, anni tempore, ætate, sexu, temperamento indiscriminatim usurpandum.

6.

Semel oblatum, non amplius ad Prophylaxim repetendum.

6.

Non semel tantum, ut olim, sed ad plures dies exhibendum.

7.

Non continuandum, ne Obstructiones invehat, Cachexias, & Hydropem.

7.

Continuandum, donec penitus exantlatum sit febrile miasma.

8.

In Tertianis Intermittentibus Malignis, e quibus perpaucos evasisse observatum est, incassum adbibitum.

8.

In Tertianis Intermittentibus, præsertim Malignis, miranda præstans; adeoque ne Æger in accessu intereat fidenter adbibendum.

9.

Quippe Febres Intermittentes vere non fugans, sed potius concentrans.

9.

Quippe Febres Intermittentes omnes fugans, & exterminans.

Ejus

Ejus

10.

Ejus enim operandi modus ignotus cum sit, usum quoquè ejusdem irrationalem esse, empyricum, & amethodicum asserere necesse est.

10.

Ejus enim operandi modus ignotus sit licèt, nil officit, quando idem penè de omnibus Medicinæ remediis asserere necesse est.

11.

Ad tollenda ergo mala, quæ ob Febris extinctionem illud invexit, excitare Febrem debent Medici, & ad sepultum ignem suscitandum, remedia, quæ huic usui prostant, exhibere.

11.

Et tamen eò audaciæ ventum est, ut ad alios morbos curandos contendantur, num liceat Febrem, quâ nil nobis infensius, excitare, quasi in potestate nostrâ sit ignem febrilem accendere, ac pro lubitu ipsum restinguere.

12.

In hunc finem commendantur Spiritus Salis Armoniaci, & Ficus Pharaonis, qui Tertianas Febres excitare creduntur.

12.

Nullum tamen, aut simplex, aut compositum corpus prostat, Tertianam, aut Quartanam excitare potis: pro Fabula enim accipitur, quod Ficus Pharaonis Tertianam Febrem excitandi vim habeant.

13.

Neque enim novum est in Arte nostrâ, ignem febrilem penès prudentes Medicos suum usum habere. Sic nos docuit Celsus, cùm scripsit, licere Febres parvas augere; fortasse

13.

Cum ergo inter morbos nullus extet nobis hostis infensior, & cui minùs fidere oporteat, quàm Febris, suspectum est, & infausti ominis, quod habet Celsus; licere nempe Fe-

tasse enim curationi opportuniores fient.	Febrem lentam augere, ut curationi opportunior fiat.

Præter hactenus recensitas, aliæ superessent pugnantes invicem Propositiones, ex unâ tantùm Viri Cl. novissimâ Dissertatione facilè depromendæ; quas tamen hìc juxta ponere supersedeo, quoniam mutua illarum repugnantia in Responsionum mearum decursu satis patefiet. Interim superiùs exaratas, neque ab hac unâ Cl. Auctoris Lucubratione, sed & ab eâ, & ab aliis simul. ejusdem Operibus excerptas, placuit uno intuitu ob oculos ponere, ut me illico quisque cernat eâ ineluctabili necessitate compulsum, ut quicquid scribam in hac gravi, atque inter nos controversâ materiâ, velim, nolim, cogar dissentire a Viro Cl., vel septuagenario, vel octogenario; ita tamen, ut quacunque ex parte illi adverser, ex aliâ semper adhæream: quapropter, si ex iis partibus meliorem fortè selegerim, eidem Auctori æquiùs adhærere dicar, quàm adversari; idque eò magis, si ab illo quoquè ipsa dignoscendæ melioris, aut deterioris partis documenta depromam. Cum itaque ille §. 7. suæ nuperæ Dissertationis Nepotem doceat, fidem potiùs adhibendam esse iis Scriptoribus, *qui de Chinâ Chinâ judicium suum tulerunt datâ tantùm occasione tractandi de Febribus*, *utpote qui de hoc Febrifugo sanâ mente, ac ingenuè disquisiverunt*, *quàm iis*, *qui ex professo de eâdem Chinâ Chinâ scripsere*, *ac edidere Tractatus*: ipse autem Scriptorum utriusque Classis personam diverso tempore indutus, steterit pro Cortice Peruviano per annos 13., tunc scilicet cùm de *Febribus tractavit*, *earumque remediis*, ut in Orat. 3. Patavinâ, & in Dissertatione De Contagiosâ Boum Epidemiâ; & quidem non *juvenili*, *aut virili*, *sed provectiori*, atque, ut ipse alibi vocat, *saniori ætate* (quam unam *inter varias*, *quas percurrit*, attendendam esse præcipit. §. 3. & 8. ejusdem Dissertationis) steterit verò adversùs Peruvianum Corticem vix ante paucos menses, sive ultimâ provectissimæ ætatis periodo, cùm videlicet *de ipso Cortice ex professo* acriter *scripsit*, *ac Tractatum edidit*: Idcirco meliorem partem me selecturum, nec illi verè me adversaturum putarim, si eum potiùs sequar pro Chinâ Chinâ, quàm adversùs Chinam Chinam scribentem. His præmissis, evestigio rem ipsam aggredior.

ANI-

ANIMADVERSIONES
IN TITULUM
A Cl. Ramazzino Conſtitutionibus ſuis Epidemicis, annexæque Diſſertationi De Abuſu Chinæ Chinæ conjunctim præpoſitum, qui ſic habet.

(a) COnſtitutionum Epidemicarum Mutinenſium Annorum quinque Editio ſecunda BERNARDINI RAMAZZINI *in Patavino Gymnaſio Practicæ Medicinæ Profeſſoris Primarii.*

(b) Accedit Diſſertatio Epiſtolaris De Abuſu Chinæ Chinæ Ad D. Bartolomæum Ramazzini Mutinæ Medicinam facientem. Patavii 1714.

(*a*) (*Conſtitutionum &c.*) PRior hæc Tituli portio nihil ad me; quemadmodum nihil ad me Conſtitutiones ipſæ, quas non alio certè conſilio recudere ſtuduit artificioſus Auctor, niſi ut ab his colorem mutuatus, annexæ Diſſertationi viam ſterneret; quandoquidem in illis quoque parum amicè identidem ſenſerat de Peruviano Cortice. Scripſit ille quidem (atque hoc referre non erit inutile) hujuſmodi Conſtitutiones ab anno ætatis ſuæ 56. uſque ad 61.: & cùm *Juvenili ætate, ac in virili etiam ſtatu Chinam Chinam in magno pretio habuiſſet; precedente tamen ætate* (cùm videlicet eaſdem Conſtitutiones conſcripſit) *a priori ſententiâ receſſit non parum*, ut de his omnibus in ſubſequenti Diſſertatione §. 3. nos monet. Adeòque in Conſtitutione primâ, ſcilicet anni 1690., uſum Chinæ Chinæ *improſperè ceſſiſſe* ſibi obſervatum refert; in ſecundâ verò anni 1691., ejuſdem Febrifugi adminiſtrationem *ſaluberrimam fuiſſe* teſtatur pag. 126. nuperæ Patavinæ Editionis, confirmatque pag. 131.: ſubdens inſuper pag. 132. ex vi oppoſitarum invicem obſervationum, in oppoſitis hiſce Conſtitutionibus a ſe habitarum, *ſecuriorem probabiliter eſſe Chinæ Chinæ uſum, quando humores fræno potiùs egent, quàm ſtimulo;* quod in Conſtitutionibus calidis, & ſiccis evenit; ſecus in frigidis, & humidis. Atque idipſum tandem *ulteriori*, ut ait, *factâ obſervatione* incunctanter ſtatuit ſub finem ultimæ Conſtitutionis trium ſubſe-

subsequentium annorum 1692. 93. & 94., ubi Chinæ Chinæ usum pro curandâ lentâ Febre, Peticulari malè judicatæ identidem tunc succedente, *parum salutarem* fuisse adnotat. Omnibus porrò hisce observationibus haud semper uniformibus inter se collatis, pro coronide demum concludit pag. 192. earundem Constitutionum. *In frigidis, & humidis Constitutionibus, quæ corpora nostra crassis humoribus infarciunt, parum salutarem esse Corticis Peruviani usum; in calidis verò, & siccis Constitutionibus, in quibus humores aliquo egent sufflamine, Remedium istud egregiam operam præstitisse*. Hæc ille tunc. Ejus verò sensa, qualiacunque ea fuerint, huc compendiosè retulisse sufficiat, omissâ earundem Constitutionum recusione, quippe frustraneâ, ut earum connexionem cum subsequenti Dissertatione minimè videar de industriâ dissimulasse. Quid verò, & quantâ quidem diversitate, post annum 61. ætatis suæ, nempe post annum 1694., senserit de eodem Cortice, postquam scilicet memetipsum vidit, sociumque non semel habuit, eo Febrifugo felicissimè semper utentem, in arduis præsertim circumstantiis, tam Intermittentium, quàm Subcontinuarum Febrium lethaliter malignantium, quidve in illius commendationem palàm scripserit ab anno 67. usque ad 79. ejusdem ætatis suæ, scilicet ab anno Christi 1700. usque ad annum 1712., satis constat ex ipsius Auctoris Textibus superiùs transcriptis; ut ideo tam insignis mutatio sententiæ, relapsusve in priorem, cæteroqui ab eodem repudiatam, contigerit ultimo biennio vitæ illius: quo tempore, & Exedræ addictus, & Ægros invisendi vix capax, quantùm potuerit in praxi proficere, ut experientiâ ulteriore edoctum se nobis ostentet, nemo non novit.

(*b*) (*Accedit &c.*) Altera hæc Tituli pars magis ad me. Hic autem nonnisi de *Abusu Chinæ Chinæ* constituit agere Cl. Auctor; egi ego in Opere meo de *Usu*, & *Abusu*. Ille universim, ac indefinitè; ego definitè, ac particulatim. Vide ergo Titulum meæ Therapeutices, Præfationem ad Lectorem pag. 19., & 22., totumque fermè, si lubet, Librum quintum; nec non Cap. 8. Libri primi, Cap. 5. Libri quarti &c.; & me æquè inimicum abusui, ac recto usui amicum ubique deprehendes. In eandem ergo metam tendimus: disquirendum superest, an eodem itinere; dum quinam sit rectus usus, & quinam abusus intimiùs examinabitur. Vereor tamen, ne hujusmodi examine minùs castigatè instituto, sibique propterea nimiùm fidens, & nimiùm placens, *Ollam auxerit ante Lentem* Cl. Auctor.

ANI-

ANIMADVERSIONES
IN
EPISTOLAM NUNCUPATORIAM,

Quæ ſic inſcribitur.

Illuſtriſſimis, atque Excellentiſſimis D. D. Equitibus, D. Marci Procuratoribus, & Patavini Gymnaſii Moderatoribus, D. CAROLO RUZINO, D. FRANCISCO LAUREDANO, D. ALOYSIO PISANO, *Bernardinus Ramazzini Felicitatem.*

(*a*) COnſtitutiones *meas Epidemicas, quas olim circa finem prægreſſi Seculi evulgavi, & Mutinenſes dixi, quia modo Agros, modo Civitatem afflixerint, denuo in publicum prodire volui, ſed nonniſi ſub Nominum Veſtrorum auſpiciis, Patavini Lycei MODERATORES AMPLISSIMI, neque ab hoc propoſito quidquam me dimovit, quòd novum aliquod Opus non ſint, ſcio enim Autoritatem Veſtram eam eſſe*, ut Antiquis gratiam, Obſcuris lucem *conciliare valeat.*

Hiſce tamen novum aliquid accedit, Diſſertatio nempe de Chinæ Chinæ abuſu, quem (*b*) ubique *tam grandem, ac familiarem factum video, ut caſtigatione aliqua, & animadverſione indigeat.* (*c*) Non eſt enim tam inſons, *ut vulgò creditur, Americanum iſtud Febrifugum, ut aliquando Medico, qui illud exbibuerit,*

bibuerit, in votis non ſit febrem repetere, ſed fortiorem, ut tollantur ea mala, (*d*) quæ China China *ob febris extinctionem invexerit.* (*e*) Certè conſtat *longe tutiora fuiſſe Veterum febrifuga', quæ olim uſui erant ad febris cauſam ſenſim eliminandam, quàm Indum iſtud, cujus operandi modum in noſtris Corporibus, admirari potiùs licet, quàm intelligere.* (*f*) Vos autem *CLARISSIMI VIRI, quorum Incolumitas ad publicum bonum tanti intereſt, ita valere volo, ut Medicorum nullus Peruvianum Corticem, aut quidquam aliud pharmaceuticum Vobis unquam præſcribat.*

DABAM PATAVII
Die 20. Julii 1714.

(*a*) (*Conſtitutiones &c.*) QUemadmodum prima pars Tituli nihil rei habuit cum Animadverſionibus meis, ita nec quicquam habet prima pars Epiſtolæ Nuncupatoriæ, quippe quæ Conſtitutiones a me ſepoſitas æquè connotat. Sat igitur ſit & hanc ordinis gratiâ integram recuſiſſe, ne mutila in publicum conſpectum veniret. Cæterum cum alterâ tantùm illius parte nonnulla mihi res eſt.

(*b*) (*Ubique &c.*) Animadvertant Geographi, hoc *Ubique* ſumi a Cl. Auctore per ſtrictam quamdam Synecdochen pro eo tantùm terrarum ſpatio, quod *inter Scultennam, & Gabellum* intercipitur. Quòd ſi illud idem *Ubique* ſemel ſaltem in totâ Diſſertatione occurreret, neque is, qui ſatis immeritò inſonti Mutinæ affigitur, illi uni imputaretur Chinæ Chinæ abuſus, ferenda utique, dum amplior, etſi adhuc animoſa plurimùm, Cenſoria hujuſmodi caſtigatio.

(*c*) (*Non eſt enim tam inſons &c.*) Non eſſe inſons iſtud Febrifugum, facilè eſt aſſerere; difficillimum nervosè probare. Naturam illius innoxiam ex oppoſito ſatis, ſuperque me oſtendiſſe puto Cap. 1. & 2. Libri 1. meæ Therapeutices Specialis, & ſignatè a pag. 7. uſque ad 30. incluſivè. Id nihilominus ex abundanti ultro confirmabitur in progreſſu ex ipſis Reſponſionibus meis ad peculiares Paragraphos Ramazzinianæ Diſſertationis, & præſertim ad §. 47., ubi fuſiùs de indubitabili, & patente hujuſce remedii innocentiâ. Et ſanè quidni ſit inſons

Febri-

Febrifugum, quod Cl. Ramazzinus *in saniori ætate* appellavit (ut vidimus in *Collatione* Textuum illius) *Remedium planè divinum*, *ex Arbore vitæ decerptum*, *Antipyreticorum omnium facilè Princeps* &c.?

(*d*) (*Quæ China China &c.*) Satiùs fuisset dicere, *quæ Medicus*, non *quæ China China*, ob Febris extinctionem intempestivam *invexit*. Si enim præcisè ob Febris extinctionem quidquam mali contigit, idem, ut patet, contigisset effectus, si per aliud quodvis Febrifugum specificum, puta Gentianam, Centaurium &c. *eo tempore* Febris extincta fuisset. Medicus ergo rationem reddat præscripti *eo tempore* Febrifugi Corticis, non ipse tunc forsitan malè præscriptus Febrifugus Cortex. Num fortè culpabitur ut pravus cibus optimus, quem malè tulit Æger, quia illum Medicus sumendum præscripsit invadente accessione, cùm debuisset ingerendum præscribere eàdem solutâ? Ad evitandos hujusmodi scopulos in Chinæ Chinæ oblatione, circumstantias omnes examinavi, in quibus liceat, vel non liceat Febres supprimere. Hoc est, quod methodicum reddit illius usum, quodque talem reddit usum cujuscumque remedii, nempe ut illud *tempestivè* administretur: posito enim quòd supprimendæ verè sint Febres, & cognito opportuno tempore suppressionis earum, quod ex Medici peritiâ dependet, non aliud quærendum Febrifugum, quàm China China, quâ certius, aut tutius nullum. Vide propterea totum nuper citatum Caput octavum, ni te pigeat, Libri primi Therapeutices meæ, ut & decimum, si exempla tempestivæ, & intempestivæ oblationis nosse velis in Intermittentibus benignis; si verò in Subcontinuis malignantibus, ac præsertim in earum principio, ne graveris inspicere a fronte ad calcem citatum pariter Caput quintum Libri quarti; & si exempla desideres, etiam Caput sextum ejusdem Libri, ubi in historiâ primâ occurret tibi curatio Ægrotantis a Cl. Ramazzino pro conclamato habiti, subinde tamen Peruviani Corticis administratione restituti. Sanè eo casu perspecto, miraberis cur idem Auctor, nullâ etiam ratione habitâ aliorum plurium, arctis adeò limitibus rectum Chinæ Chinæ usum restrinxerit.

(*e*) (*Certè constat &c.*) Veterum Febrifugis quales olim laudes, sive, ut apertè loquar, quas criminationes in concursu Peruviani Corticis attexuerit Cl. Ramazzinus in suis Orationibus Patavinis, vidimus supra in *Collatione* Textuum illius lit. E. F. G., ubi *frustrantem Priscorum Medicinæ Patrum diligentiam*, *laboremque in iis*, *tam reperiendis*, *quàm arte conflandis planè irritum*, parum abest quin ore pleno derideat: ut proinde & hìc subeat mirari, quo pacto iisdem Amplissimis Patavini Lycæi Moderatoribus hæc tam facilè obtrudat in Veterum Febrifugorum commendationem, coram quibus ante paucos annos tam effusè effatus erat oppositum. Sed nec id inglorium prorsus dixerim Viro Cl., Carneadem in hoc imitato, qui coram Catone prisco, Galbâ, aliisque principibus Viris elegantem, & acutam habuit Orationem *pro Injustitiâ*, cum oppositam haud minùs elegantem *pro Justitiâ* pridie habuisset *eisdem audientibus*. Quid de Veterum Febrifugis, partim noxiis, partim inertibus sentiam ipse, legi potest in meâ Therapeutice a pag. 20. finem versùs, usque ad totam pag. 23.

(*f*) *(Vos autem &c.)* Non erat, ut in Epistolæ fine officioso incolumitatis omine averti ab Amplissimis, prosperâque longævitate dignissimis Viris Peruvianum Corticem deprecaretur, qui severo Interdicto Medicis omnibus observando, *ab Ædibus Nobilium, & Potentium Virorum*, ut infra §. 10., vulgare istud Antipyreticum *proscripsit*, Exedræ Practicæ Patavinæ Professor Primarius. Quemadmodum tamen ille Nobilium, & Potentium Virorum genus egregium jam bene valens, sine Peruviano Cortice jugiter *valere voluit*: ita ego, ut revalescat non rarò malè valens ex Periodicis Febribus quodcunque genus hominum, universam Viri Cl. Dissertationem, ut in sequentibus, valere jugiter volo.

RE-

RESPONSIONES

JATRO-APOLOGETICÆ

AD IPSAM

DISSERTATIONEM

In Paragraphos diviſam, cujus tota ſeries hæc eſt.

DE ABUSU CHINÆ CHINÆ

Diſſertatio Epiſtolaris.

§. 1.

Quæſiſti à me per literas, nec ſemel (*a*) *Nepos* cariſſime, quidnam ego ſentiam de celebri Febrifugo Peruviano, cujus uſum (*b*) *iſtic* tam frequentem, tam magnum ſenſim factum ais, ut qui ſine hoc præſidii genere ad febrem oppugnandam velit accedere, tanquam inermis accedat, ac ſi forte æger intereat (*c*) *pro magno piaculo* habeatur remedium iſtud non fuiſſe pertentatum. Quoſdam tamen adhuc eſſe, ut ſcribis, ingenuos Medicos, qui ſui juris ſint, & hujuſce remedii uſum quidem non abhorreant, ſed (*d*) *modum adhibendum* velint, ut nec tam facile, nec in tanta copia ſit exhibendum, ſed potius hac in re rationem, & experientiam conſulendam, longe tamen vincere illorum numerum, qui ſibi plaudunt ex hoc ſolo remedio curatas febres, quas Natura ſi non tam cito, tutius tamen curaſſet non ita facile redituras.

(*a*) (*Quæsisti &c.*) P*iscis primùm a Capite fœtere incipit*. Nepoti pluries sciscitanti, usumque Chinæ Chinæ verè immodicum describenti (siquidem tam latè, ut in hoc Paragrapho asseritur, ille scripserit) æquum erat certè, ut hujuscemodi excessum minimè probans rescriberet Patruus: neque enim is sinè stomacho aliquo audire poterat, Mutinensibus Medicis fere omnibus pravum hunc esse morem (quod tamen longè abest) ut Febrim quamlibet armatâ semper Peruviano Cortice manu indiscriminatim aggrediantur, imò apud eos hodie piaculum reputari, hoc intentato præsidii genere Febricitantem quempiam interire. At minimè æquum, ut a se ipso paucos ante annos scribente, novis nullis emergentibus causis, dissentiret, ac in percunctantis opinionem planè oppositam, inexploratâ rerum narratarum veritate, mediis typis publicis, præceps descenderet. Sanè si minùs frigidè Urbis hujus Medicos, magis verò sobriè Nepotem suum dilexisset Cl. Auctor, æquius, ut opinor, hac de re judicium tulisset: *Oportet* siquidem solùm *diligere cum judicaveris, non cum dilexeris judicare*, inquit Cic. de Amicitiâ. Cæterum Relatori ad præscribendam Chinam Chinam tunc temporis parum propenso, mirum non est, si fortè usus laudabilis, a scrupulosiore tamen ipsius methodo nonnihil recedens, imposuerit nomine abusus; multòque minùs mirum, quòd accedentibus partium studiis, isthæc tandem Nepotem non modò, sed & Patruum ipsum transversum egerint. Quòd inter nimis austeros in oblatione Corticis collocandus tum fuerit Nepos Cl. Auctoris, satis superque nunc potest eruere quilibet pluribus ex locis Therapeutices meæ, ut pag. 444. historiâ 9. pag. 368. hist. 2. pag. 416. hist. 11., nec non etiam pag. 476. hist 2. Idem namque ille est, cujus nomen locis citatis semper officiosè subticui; modò verò scriptæ Dissertationis occasione cum indicetur a Patruo, totius quoquè Causæ cognitioni admodum conducit haud ampliùs occulere; quemadmodum nec grave est mihi, eum in hac materiâ opinabili, & liberâ palàm ferre discrepantem a me, qui discrepat, aut discrepabat saltem, ut legitur in contextu, a *longè majore Medicorum Mutinæ degentium numero*. Occasione scribendi, quam captare sibi complacuit Cl. Ramazzinus, quantum sufficit explicatâ, minùs forsan posthac habebit unde obstupescat quisquam, Cl. Auctorem ab iis, quæ pro Cortice nuper scripserat adeò insigniter descivisse in hac Dissertatione, ubi Causam instantis Nepotis jam facit suam. Etsi enim profiteatur §. 49. *ad publicum beneficium isthæc se conscripsisse*, nihilominus & in Rempublicam (ut puto) inofficiosus, & sibimet ipsi, quæ antea docuerat refellens, quodammodo injurius, solis *Nepotis* sibi *carissimi* votis, Censuram in *longè majorem Mutinensium Medicorum numerum* præstolantis, obsecundavit. Sed satius forsan fuisset respondere sciscitanti: *Ipse Testudines comede, qui cepisti.*

(*b*) (*Istic &c.*) Vastissimum illud *UBIQUE* Epistolæ Nuncupatoriæ statim ad breve *ISTIC* Mutinensis Pomerii contrahit Cl. Auctor. Liceat ergo & mihi hoc idem *ISTIC*, quatenus solas connotat Mutinensium Medicorum domos, restringere sensim in pulcherrimum, & æquali extensione præditum *NUSQUAM*.

(*c*) (*Pro*

(*c*) (*Pro Magno piaculo &c.*) Piaculum certè foret sinere, ut hoc remedio minimè pertentato Æger occumberet, si ex *Febre Intermittente Perniciosâ* interiret, aut aliâ simili, ejusdem *tantummodo*, non alterius cujusvis remedii viribus cessurâ, unique *Naturæ* palàm succumbenti linqueretur jam desperanda curatio, ne fortè aliquando rediret febris per Chinam Chinam fugata. Si verò obiret ex Febre, remedium hocce respuere, aut eludere solitâ, cujusmodi sunt omnes Synochi, aliæque ab essentiâ continuæ, tunc potiùs illiud pertentasse, ridiculum. Neque verò, ut quis *ingenuus* dicatur, & *sui juris Medicus*, necesse est illi, usum proficuum hujusce Febrifugi ab aliis præmonstratum, sibique cognitum ut talem, reiicere, alienamve Methodum, ne servus videatur, etsi res exigat, minimè amplecti.

(*d*) (*Modum adhibendum &c.*) Modum adhibendum esse, ne nimis *facilè*, aut nimiâ *copiâ* exhibeatur Remedium istud, *rationemque*, *& experientiam hac in re consulendam*, ipse quoquè in Opere meo pluries inculcavi (quis enim tam ferreus, ut aliter sentiat?) quodque magis refert, perpetuò etiam utramque consului. Quamobrem si fortè me collocet Cl. Auctor in Classe illâ numerosiore Mutinensium Medicorum, qui, ut inquit, in hujusce Febrifugi usu modum non servant, sciat se hallucinari quamplurimùm, cum debeat me potiùs reponere in eorum Classe, qui modum adhibent. Et primò quò ad nimiam in Peruviani Corticis administratione facilitatem, an ego vacem hujusmodi culpâ, manifestè visitur ubicunque de abusu illius, vel de tot cautionibus, pro casuum varietate hic, & nunc in eo præscribendo adhibendis, locutus sum. Atque ut rem minutiùs persequar, si sermo sit de hac facilitate in Febribus *Intermittentibus vulgaribus*, seu non malignis, videndum Caput octavum Libri primi, præcipuè a pag. 146. usque ad finem Capitis, & duæ priores paginæ Libri secundi, videlicet pag. 189. & 190., quibus in locis me nedum cautum, sed & scrupulosum prodidi. Si verò sit sermo de *Subcontinuis malignantibus* (in *Intermittentibus enim malignis*, ac præsertim in præcipiti earum periculo me facilem non solùm fateor, sed & profiteor) videndum Caput quintum Libri quarti; imò, & Caput sextum ejusdem Libri a pag. 573. usque ad finem ipsiusmet Capitis. Si denique sermo sit de *Continuis* absolutè cujuscunque speciei, legendum Caput secundum, tertium, & quartum, præcipuè verò tertium Libri quinti, tandemque lustranda Icon Febrium Chinâ Chinâ curandarum, vel non curandarum, quæ prostat Cap. quinto ejusdem Libri. Ex quibus omnibus clarè elucescet, me hujuscè Febrifugi usum a quamplurimarum Febrium curatione planè proscribere, ad alias planè admittere, ad alias verò; imò etiam ad eandem in diversis illius stadiis modò admittere, modò rejicere, summâ in hoc adhibitâ circumspectione, tantàque interdum, ut remedium istud, quantumvis naturâ suâ prorsus innoxium, alias tamen ob causas sæpius contra Gravissimorum Scriptorum placita minimè verear excludere, vel alicubi nonnisi cunctanter admittere, aut potiùs permittere, ut latiùs de his omnibus in Responsionum processu.

Quò verò ad exuberantem illius profusionem, si quis me ab hoc

quoquè crimine immunem velit dignoscere, legere ne gravetur Caput septimum Libri primi, quod est ad quantitatem in *diuturnioribus Intermittentibus* præscribendam, ubi me non transcendere intra hebdomadas tres, pro earum curatione simul, & præcautione, pondus unciæ unius Chinæ Chinæ clarè deprehendet. Quòd si loquamur de *Intermittentibus malignis*, aut etiam de *Subcontinuis*, ut vocitavi, pariter *malignantibus*, & in *acutas* sensim migrantibus, dispiciendum est Cap. 3. Lib. 3. præsertim a pag. 323. usque ad finem, & Cap. 4. ejusdem Libri a pag. 352. usque ad 354. inclusivè. Atque ibi me pro harum validissimâ curatione in occasione præcipiti non plus Corticis impendere, trium pariter hebdomadarum spatio, quàm sesquiunciam, aut ad summum uncias duas, peculiariter tantùm distributas, cuique obvium est cernere. Ast hæc quantitas, imò & longè minor, quæ in *Benignis* impenditur, quo jure poterit improbari a Cl. Auctore, qui, ut vidimus in *Collatione* Textuum illius Cortici favorabilium, Textu literis K. L. M signato, admittit usum Corticis hodiernum *ad plures dies, donec scilicet febrile miasma sit penitus exantlatum?* Ad quod equidem opus absolvendum, eam requiri ad minimum, quam taxavimus quantitatem, nemo non videt; quotidiana siquidem idipsum experientia confirmat. Denique si de omnibus antedictis variâ identidem, attentâque determinatione a me statutis, præter scrutinium rationis, quis etiam *experientiam* desideret, quam quoquè *consulendam* esse monet egregiè Cl. Auctor, præter historias omnes tribus primis Capitibus Libri 4. comprehensas, quæ Mtehodum meam, & proficuam, & rationalem ostendunt, præter illas inquam, ut meam insuper cautionem quoquè; imò, & nonnunquam hæsitantiam in præscribendo Cortice, in experimentis ipsis, & observationibus plurium, ac plurium annorum fundatam queat dispicere, adeat Cap. 10. Libri primi, Cap. 6. Libri quarti, & Cap. 4. Libri quinti, ni velit insuper expiscari casus alios innumeros per totum Tractatum meum dispersos. Quæ omnia in ipso Dissertationis limine per extensum indigitasse sufficiat, in reliquo clariùs adhuc exponenda ejusdem Dissertationis, ac Responsionum mearum progressu. An verò his omnibus satis pateat, non solùm *modum* ubique *adhibitum* fuisse a me in Chinâ Chinâ præscribendâ; verùm etiam fuisse definitè indicatum, quinam esse debeat, & quâ religione servandus sit hujusmodi modus, a Cl. Auctore generaliter tantùm deprædicatus: item an ipse *nimis facilè*, aut *nimiâ copiâ* in Therapeutice meâ illam præscribam, aut præscribendam doceam, ut fortasse visum est Nepoti, & Patruo, penès Practicos judicium sit. Quòd si fortè quispiam ex Nostratibus Medicus, me inscio, revera sit, vel videatur nimius in usu Chinæ Chinæ, illum, illosve, quotcunque sint, sicuti si regulis, & cautionibus a me positis eâdem utantur, rectè utentes dicam; ita si secùs, forsitan abutentes. Sitne verò Mutinæ major Medicorum sibi ex hoc plaudentium, vel non plaudentium numerus, ego sanè, qui gressus alienos non dinumero, calculum hunc nequaquam subduxi.

Quæris

§. 2.

QUæris *ulterius* an salutare consilium esset usum Chinæ Chinæ pertentare ad solam prophylaxim, num scilicet antequam ingruat solita febrium periodicarum tempestas per æstatem, sive autumnum, bonum esset Chinam Chinam adhibere ad præcautionem, ne generetur fermentum illud, quod hujusmodi febres excitare solet.

(*Quæris ulteriùs &c.*) FUcatum hoc Quæsitum abnuo scalpere, ne color Dissertationi obductus repentè concidat. Cum verò jam præcrassitie suâ incipiat ille concidere, quamvis non scalptus, *alium* idcirco

——— *Dic Quintiliane colorem.*

§. 3.

UT honestis petitionibus tuis satisfaciam, ad primum Quæsitum respondeo, juxta varias ætates, quas Divina Beneficentia percurrere mihi indulsit, *(a) variè ac diversimode* de Peruviano Cortice me sensisse; juvenili ætate, ac in virili etiam statu, fateor mihi in magno pretio habitam Chinam Chinam, & illa familiariter usum, non ita tamen ab illius vesano effectu me fuisse infatuatum, ut illam tanquam Panaceam omnibus remediis præferrem, procedente vero ætate, *(b) experientia edoctum* à priori sententia recessisse me non parum, & non nisi cum summa cautione remedium hujusmodi præscripsisse. Sic frequenter evenit non solum in re Medica, sed in aliis quoque facultatibus, quod ajebat Demea ille Terentianus.

Nunquam ita quisquam benè subducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, usus semper aliquid adportet novi,
Aliquid moneat, ut illa quæ te scire credas, nescias,
Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

(*a*) (*Variè, ac diversimodè &c.*) VAriè, ac diversimodè sensisse, aut saltem scripsisse Cl. Auctorem de Peruviano Cortice diversis temporibus, verum est nimis. *Juvenili ætate, ac in virili etiam statu eam magno in pretio illi habitam quidem fuisse; sed procedente ætate a priori sententiâ ipsum recessisse non parum*, bonâ ejus veniâ, distinctione indiget; enormis enim hic latet æquivocatio. Ante annum ætatis suæ 57., ac ideo tum in juvenili, tum in virili etiam statu fuisse Cl. Virum usui Corticis satis addictum eâ vulgari, quæ tunc vigebat methodo, minimè inficias iverim; id enim & me non prorsus latet. Ab anno 57. usque ad annum 61. ejusdem ætatis suæ, nempe ab anno 1690. usque ad annum 1694. (quo tempore Constitutiones Epidemicas Mutinenses conscripsit) recessisse ipsum nonnihil a priore sententiâ, itaut nonnisi cunctanter, & cum recensitis paulò ante limitationibus, quas modò ferme ad proscriptionem usque remedii coarctat, illius usum admiserit, ultro patet ex iisdem Constitutionibus. Ast progrediente adhuc ætate, & praxi, æquè patet, illum incomparabili huic Febrifugo strictiore longè fœdere, quàm in ipsâ juvenili ætate se devinxisse. Id statim patefecit, ac Patavinam Exedram cœpit conscendere, fretus, ut reor, ulteriore experientiâ ab anno 1694. ad annum 1700. acquisitâ: quo anno primam habuit in eodem Patavino Athenæo Orationem, quam *Secularem* dixit; in cujus decursu non vulgaribus Peruvianum Corticem laudibus extulit. Multò magis extulit in *Tertiâ* anno 1702. ibidem habitâ, ut & in *Septimâ* habitâ anno 1706. Tandemque anno 1712. in Dissertatione *De Contagiosâ Epidemiâ, quæ in Boves irrepsit*, eousque devênit, ut sphæram activitatis hujusce remedii propagare conatus fuerit, quousque illam tunc me propagaturum spoponderam in Synopsi Tractatus mei antea editâ. Quamobrem quasi iis, quæ ipse promulgaturus eram, prævium calculum vellet apponere, ad *Tertianas Perniciosas* curandas mirabile remedium esse Chinam Chinam pronunciavit. Quorum omnium veritas, absque eo quòd hanc crambem ad nauseam usque recoquam, satis liquet ex *Collatione* Textuum illius supra prolatorum, ad quos Lectorem iterum remitto. Constat itaque evidenter, illum in provectiori, gravique ætate nempe ab anno 67. circiter ejusdem ætatis usque ad 79. eam mutasse strictiorem sententiam, quam ab anno tantùm 57. ad 61. professus erat, ut in meâ Therapeutice asserui pag. 640. Adeòque toto vitæ suæ cursu quater saltem diversimodè, sententiis videlicet alternatim oppositis, opinatus est de Peruviano Cortice Cl. Auctor. Juvenili siquidem ætate, ac in virili statu illam in magno pretio habuit, ut hic fatetur. In primâ senectâ habuit in minori, ut patet ex Constitutionibus Epidemicis. In secundâ senectâ usque ad decrepitam ætatem (siquidem menti tam vegetæ ulla unquam obtigit ætas decrepita) habuit in maximo, ut Opera illius palàm commonstrant. Ultimâ tandem Vitæ periodo, ab anno scilicet 79. usque ad 81., quo fatis cessit, habuit in minimo, ut nupera hæc Dissertatio rursus testatur.

(*b*) (*Experientiâ edoctum &c.*) Hanc ergo, quâ edoctum se profitetur Cl. Auctor ulteriorem experientiam, ab editione tantummodo Tracta-

Tractatus mei, Fungorum more, citra cultum repentè prognatam, sterile biennium octogenariæ ætatis produxit. Ast reclamat ille §. 18. hujusce Dissertationis. *Observationes istæ*, scilicet usui Corticis infensæ, *multorum annorum sunt fructus* (rectiùs dixisset *duorum*, quos retuli) *& longævitatis a divinâ beneficentiâ mihi concessæ*. Quid ergo? Insequarne ampliùs Virum, qui vel in dolo aliquo deprehensus, *unum* pro re natâ *pedem habet in calceo, & unum in pelvi?*

§. 4.

ABsit tamen, ut febrifugi hujus vim arcanam contemptui habeam, etenim ingenue fateor Peruvianum Corticem unum esse ex iis quæ facilius admirari possumus, quàm intelligere. Sicuti enim divinum illud Hippocratis aliquando in morbis reperitur, idest quiddam abditum, quod humanum captum excedat, ita etiam in aliquibus remediis observatur non raro, *το θεῖον* & potissimum in Peruviano Cortice. Admirandum est profecto quomodo ad exiguum pulvisculum quomodocunque exhibitum febris periodicæ furor conquiescat, interdum etiam extinguatur, quod de quocunque alio remedio pharmaceutico non tam facile observatur, quod sciam. Opium equidem, ex quo Nobile illud Nepenthes dolorum sedativum, paucarum horarum spatio dynamin suam ostendit, spiritus animales consopiendo, sed hujusmodi virtus ephemera est, nam altera die dolor redit, ast Chinæ Chinæ beneficium non tam paucis diebus clauditur.

(*Absit tamen &c.*) MAlo nodo malus Cuneus, dici solet: ast hìc duro nodo mollis, & iners Cuneus a Cl. Auctore adhibetur: artificiosa quippe isthæc laudum pondere carentium congeries encomiasticis Textibus, aliàs a Cl. Ramazzino editis, nequit supplere Commentarii vicem, ut ille fortassis autumat; nisi Commentarii nomine veniat hìc explicatio germano textui planè contraria. Aliud namque est asserere, ut hìc asseritur, inesse Chinæ Chinæ nescio quid arcani, quid abditi, quid tandem divini, uti quid divinum, aut potiùs quid divinandum latet in morbis, & asserere in eum præcisè finem, ut in progressu postmodum ostendatur, illud idem *Arcanum*, *illudque mirabile, quod humanum captum excedit*, & Chinæ Chinæ inest, illud inquam

quam, ob hoc ipsum quòd *arcanum* est, esse in praxi *amethodicum*, *irrationale*, *merè empyricum*, *naturâ suâ dolosum*, *ac noxium*, *malitiamque habens occultam*, *& noxam inferens tantò perniciosorem*, *quantò occultiorem*, ut infra §. 6. 8. 15. 47 50. &c. : aliud est scripsisse, & sinè ullâ limitatione pluries promulgasse, eam esse *Remedium*, non habens tantummodo quid divini (id nempe divini, quod etiam in morbis malignis, & in venenis exitialibus delitescit) sed *divinum planè*, *tanquam munus a divinâ beneficentiâ nobis concessum*, *ad malè natam Febrium sobolem*, non consopiendam tantùm, ac interdum etiam extinguendam, sed absolutè *exterminandam*, *& ad exantlandum penitùs febrile miasma*, *dummodo ad plures dies exhibeatur: cui remedio simile aliud optandum est favore Numinum*, *& commiseratione*, *quâ solent in res humanas*, *ad Febres verè Continuas*, *& Continentes pari securitate sanandas*, *ac sanantur ab eo Periodicæ &c.*, quemadmodum latiùs legitur in *Collatione* pluries indicatâ. Certè Glossa recens minimè cohæret veteri Codici, digna tantùm quæ *apud Mulieres*, *& imperitam plebeculam* (si Cl. Auctoris verbis uti licet) *locum habeat*, *non apud eos*, *qui sapiunt*.

§. 5.

(*a*) CÆtera *remedia*, uti omnia emetica, catartica, hydrotica in morbis quibusdam promptam opem quam spondent, re ipsa præstant, sed cum ratione, dum è corpore peccantes humores eductos adspicimus, ast exhibito Cortice, sive in mediocri, sive in larga dosi, saltem ut plurimum nihil sensibile propelli videmus, fortuitum enim est si aliquid per vomitum rejiciatur, sive propinata China China contingat alui dejectio, (*b*) *virtute ergo secreta*, & adhuc incomperta Febrifugum istud agit id, quod agit.

(*a*) (*Cætera Remedia &c.*) QUod perfunctoriè, ut sic dicam, habet hic Cl. Auctor de carentiâ, saltem utplurimum, sensibilis evacuationis ab epotâ Chinâ Chinâ, non videtur prolatum per modum objectionis; sed etsi eo etiam nomine intelligatur, vulgarem hujusmodi oppositionem ad ultimas usque ineptias solutam vide Cap. 3. 4. 5., & 6. Libri primi Therapeutices meæ. Quòd si te pigeat hujusce generis *Pandectas* evolvere, & nihilominus Catharticorum, Emeticorum, aliorumque similium remediorum inutilitatem, ac noxam, in concursu Febrifugi Corticis nil sensibile propellentis, paucis expressam nosse desideres; adi tantummodo Cl. Auctorem Orat. 3. Jatrici Argum. pag. 101., ubi hæc reperies. *E singulari*

bujus

hujus remedii præstantiâ (loquitur de Peruviano Cortice) *quòd in Periodicas Febres vim suam potissimùm exerat, id beneficii fuimus assecuti, ut verum discrimen inter Febres Intermittentes, ac eas, quæ verè sunt Continuæ, nec non inter illarum focum teneamus; neque amplius unicâ methodo Febres omnes curentur, tam Gastricæ, quam Venosæ, continuato scilicet refrigerantium, & humectantium usu, tot repetitis venæ sectionibus, tot iteratis purgationibus, quæ humani corporis machinam potiùs infirment, quam confirment* (en ergo quid præstent in curandis hujusmodi febribus remedia, quæ *humores e corpore educunt*, quæque in hoc Paragrapho tam fidenter dicuntur *re ipsâ præstare promptam opem, quam spondent*) *sed illæ tantùm Febres, quæ de Intermittentium familiâ sunt, pulveris exigui haustu in vino soluti, aut compressæ quiescant, aut etiam penitùs aboleantur.* Aboleri possunt igitur secundùm ipsum Cl. Auctorem Febres, *quæ de Intermittentium familiâ sunt, haustu pulveris exigui nihil sensibile propellentis.* Quomodo autem tutò, & rationabiliter id fiat, videre est per extensum locis nuper citatis Therapeutices meæ.

(*b*) (*Virtute ergo secretâ &c.*) Hocce effatum per modum Consequentiæ hic loci prolatum, sinè ullo etiam antecedente, nemo, quòd sciam, unquam negavit. Ratio tamen potissima (si velimus ingenuè fateri) cur tam *secreta* sit virtus hujusce Febrifugi, est quia *secreta* est *Causa* Febrem Intermittentem gignens; hac enim cognitâ, facile forsan esset dignoscere quidquid habet in se China China, quod hujusmodi Causæ opponatur. Ita quoquè si Chinæ Chinæ in febres agentis ratio intima innotesceret, ad incompertam febrium ipsarum notitiam via facilis sterneretur. Ob hanc rationem Villis, Borellus, & alii ominati sunt, fore, ut ex hujusce Corticis virtute, quamvis adhuc occultâ, lumen sufficiens aliquando trahatur ad detegendam *occultam* pariter Febrium Intermittentium naturam. Sed hi fortasse Viri, inquiet Cl. Auctor, ut in §. septimo, haud satis *sanâ mente disquisiverunt de hoc Peruviano Febrifugo*. Audiamus potiùs illum nullâ præoccupatione detentum, *neque* (quod maximè cavendum præcipit eodem §. septimo) *de Chinâ Chinâ Tractatus edentem, sed ingenuè datâ occasione tractandi de Febribus suum judicium ferentem. Hariolari licet*, inquit ille Orat. 3. Jatr. argum. pag. 103. *hariolari licet, ex admirandâ hujus Corticis virtute Febris naturam medullitus aliquando erutam iri; passim enim hujus celeberrimi Febrifugi Chymica Analysis instituitur &c.* Consequentia igitur, quæ ex hisce omnibus debet inferri de *virtute abditâ* Chinæ Chinæ, respectu habito ad virtutem patentem aliorum remediorum, mediis evacuationibus sensibilibus morbos nonnullos curantium, ea non est, quam illaturus est Paragrapho sequenti Vir Cl., quòd nempe *amethodicus* idcircò sit illius usus; sed est ea, quam infert, ab ipso Cl. Auctore sæpissimè laudatus Sydenham, in Præfat. ad Lectorem lib. de *Observationibus Acutorum;* videlicet Peruvianum Corticem hac unâ de causâ, quòd *virtute ignotâ sinè evacuatione sensibili* determinatam morbi speciem delet, ac destruit, jure merito *Remedium Specificum* appellari; imò *unicum* esse in Medicinâ, cui verè competat

Speci-

Specifici denominatio : remedia verò, quæ mediantibus evacuationibus ad varios morbos curandos adhibentur, æquè impropriè appellari *Specifica*, ac quis *Scalpellum Phlebotomum* Remedium Pleuritidis *Specificum* vocitaret.

§. 6.

D*Iu equidem*, fed fruftrante diligentia à fagacioribus Medicis allaboratum eft circa hunc Corticem, ut aliquid proferrent quod animum veritatis avidum expleret, *fed vincit adhuc natura latendi*, ut olim de Nili origine cecinit Lucanus. Cum ergo poft tot conatus magnorum Virorum, & facta tentamina per varia experimenta, num faltem pro folamine laborum in Vegetabilium familia in Europa aliquid analogum Peruviano Febrifugo reperiri poffet, adhuc ignotus fit operandi modus hujus celebris Antipyretici, afferere neceffe eft rationalem non effe illius ufum, fed mere empiricum, & amethodicum.

(*Diu equidem &c.*) EX eo quòd Febrifugum iftud agat virtute *adhuc incompertâ*, ut fupra adnotavit Cl. Auctor, *fitque adhuc ignotus*, ut modò repetit, *illius operandi modus*, haud fatis percipio, cur *neceffe fit afferere*, ut afferit, *rationalem non effe illius ufum, fed merè empyricum, & amethodicum*. Hoc jacto fundamento, nunquam Chinâ Chinâ licebit uti; femper enim obftabit, qui femper *occultus*, & *ignotus* eft, illius operandi modus: cum tamen aliquando utendum effe, & quomodo utendum fit, per varia ratiocinia, variafque regulas, quæcunque illæ fint, doceat idem Cl. Auctor in proceffu Differtationis, & fignatè §. 48., remediumque iftud, quod modò *amethodicum* dicit, tandem *methodicum*, & *rationale* affectet reddere, etfi modo illi etiamnum incomperto vim fuam exerat antipyreticam. Sic egomet illud idem, in primâ licèt inventione fuâ, ut alia remedia ferè omnia, prorfus empyricum, ad rationales demum, & infolitos ufus extendere pro viribus conatus fum, præeuntibus mihi aliis non paucis, egregii hujufce Febrifugi fortuitò quondam detecti utilitatem eximiam legibus Artis promovere, & ampliare ftudentibus. Scilicet non pudet Medicos culti hujufce Seculi (inquit doctiffimè fuo more Eruditiffimus D. Antonius Francifcus Bertini in præclariffimo Opere fuo, cui Titulus -- *La Medicina difefa* pag. 171.) non pudet, inquam, Medicos hujufce Seculi; imò referunt ii in decus fuum, Chinam Chinam, quâ primò a Barbaris uti didicere ad Quartanas tantùm expugnandas, ad meliores ufus quotidie transferre, nedum ratione, & obfervationibus fulti;

fulti; verùm & auctoritate ipfius Hippocratis, fic, illo notante, docentis. *Neque verò pigeat ex plebejis fcifcitari, fi quid ad curandi opportunitatem conferre videatur*. En igitur quo pacto ex mente Divini Senis remedia empyrica parum nota, & a plebejis ipfis petita, accedente demum Medicorum obfervatione, ftudio, & induftriâ, ad rationales Canones redigi poffint. Verùm quid multis? Nonne ignota nobis eft virtus cujufcumque Specifici, quorum tam creber eft ufus, & copia tam ferax in Medicinâ, ut feries eorum, fi cuncta vellem perfequi, facilè volumen impleret? Nemo certè virtutem novit, feu modum actionis, quâ Lapis Aetites abortum dicitur præcavere, Judaicus mederi Nephritidi, Hæmatites Hæmophthyfi, tot Amuleta Quartanæ, aut Tertianæ Febri, tot alia Ictero, Epilepfiæ, Hyftericæ affectioni &c. An igitur horum virtus, & actio, quantumvis *occulta*, *methodica* vocabitur, & *rationalis*, quia utplurimùm futilis, aut nulla eft? Si hac ratione methodicus eft rerum hujufmodi occultè agere creditarum ufus inanis, verè ex Contrariorum regulâ erit amethodicus, nedum ufus Peruviani Corticis apud Medicos, fed & apud Nautas ufus Acus nauticæ, quia *ignota*, & adhuc incomperta eft virtus utique certa, quâ verè Magnes conftanter refpicit Polum. Extraordinarium magis eft id, quod additur a Viro Cl., nempe amethodicum effe Chinæ Chinæ ufum, eò quia *in Vegetabilium Familiâ nihil illi analogum adhuc reperiri potuerit in Europâ*. Anne quidquid ab Indis ad nos defertur, cui fimile non fit in Europâ, vocabitur amethodicum in Medicinâ? Exulent igitur a Pharmacopoliis quævis Aromata. Si verò Cortex Peruviano Corticis analogus in Europâ reperiretur, numquid propterea methodicus unà evaderet Americanus, & Europæus Cortex? Sed hæc fruftra obtruduntur a me Cl. Auctori, qui decreto irrevocabili jam fancivit, ex eo quòd *ignotus fit adhuc operandi modus hujus celebris Antipyretici, neceffe effe afferere, rationalem non effe illius ufum, fed merè empyricum, & amethodicum*. Appello itaque a D. Ramazzino Cortici irato ad D. Ramazzinum Cortici benigniorem, & ante paucos annos ingenuè faffum, æquè *ignotum* effe operandi modum *omnium* fermè, quot quot habet Ars Medica, *remediorum*: ideoque optandum effe fimile aliud Febrifugum pari *fecuritate* Febres verè Continuas fanans, ac iftud fanat Periodicas; neque referre quicquam, etiamfi *ignoto* illius operandi modo, *cæco nos modo Andabatarum more* contra eafdem Febres pugnaremus. Vide propterea, tum Textum notatum lit. C.; tum maximè alium notatum lit. I. in *Textibus Ramazzinianis* Cortici favorabilibus, &, ni obftupefcas, obftupefcam.

§. 7.

Suppono Te clariores Scriptores legiffe, non eos folum qui ex profeffo de China China fcripfere, qua de re tot in dies prodeunt novitates, ut de hoc remedio jam habea-

habeamus Pandectas, sed etiam eos, qui data occasione tractandi de febribus, ac illorum remediis, de hoc Peruviano Febrifugo *(a) sana mente*, ac ingenue disquisiverunt, facile enim Tibi fuisse existimo observare quàm parum conveniant qui ex professo de China China tractatus edidere, & illi qui data occasione de hoc remedio judicium suum tulere, priores enim (qualis mos est eorum, qui de aliquo novo medicamento tractatus integros edunt, in eo quod laudandum assumpsere modum nesciunt, ac ut ait Juvenalis *de magnis majora loquuntur*) summis laudibus remedium istud ad Astra efferunt, *(b) Arborem Vitæ* illud appellantes, alii vero suspenso pede de China China procedunt, *(c) bona & mala* quæ non raro inferat ingenue exponentes, sic *(d) laudatur ab his* culpatur ab illis, ut legentes, ac præsertim Juvenes dubios relinquant in quam partem se dedere debeant.

(a) *(Sanâ mente &c.)* Quasi sanâ mente non disquisierint, *qui ex professo de Chinâ Chinâ scripsere, ac edidere Tractatus*. Sed hoc in obsequium defuncti missum faciamus. Sanâ certè mente de hoc Febrifugo disquisivit Cl. Auctor in suis Orationibus Jatrici Argumenti, ubi tot, quas partim recensuimus, partim etiam non recensuimus laudes effudit; & quidem majores, ac unquam effuderint ii, qui, ut inquit ille, *in eâ laudandâ modum nesciunt, ac de magnis majora loquuntur*. Sanâ inquam mente tunc disquisivit de Chinâ Chinâ Cl. Auctor; tum quia non aliter potis erat quicquam scribere; tum quia, non ad augendas de hoc Remedio *Pandectas* ullo scripsit perculsus affectu, *sed datâ tantùm occasione tractandi de Febribus*, & signatè in tertiâ ex iisdem Orationibus (quæ circa Febres versatur tota) ut fusè jam vidimus. Quâ postmodum, & quàm sanâ Minervâ scripserit ille in hac Dissertatione, ubi *ex professo de Chinâ Chinâ agens*, sentit oppositum, decernere meum non est.

(b) *(Arborem vitæ &c.)* Ego certè, qui de hoc Remedio *Tractatum integrum edidi*, Arborem Vitæ illud me appellasse non memini. Memini tantùm, pag. 7. ejusdem Tractatus dixisse hæc obiter; cùm videlicet facilem relapsum in Febres, assumptâ semel, ac unicâ tantùm dosi Chinâ Chinâ, citra contentionem concessi -- *Nisi hoc unum obstaret, Arborem Vitæ in Chinâ Chinâ superstitem divinâ clementiâ crediderim* -- Sed hic Vir Cl. incidit solus in foveam, quam fecit. Mihi enim obstitit aliquid, ne Chinam Chinam appellarim *Arborem vitæ*. At illi, *nullum de eâdem Tractatum edenti*, nil obstitit, quò minùs asserit

ruerit, ut in præmissâ Collatione Textuum, *Hieron hoc Picron ex Arbore Vitæ fuisse decerptum*. Sic dum Vineta mea cædere satagit Cl. Auctor, cædit sua.

(*c*) (*Bona, & mala &c.*) Satis memetipsum citavi, ut ostenderem, quàm *suspenso pede processerim* in Opere meo, usum Chinæ Chinæ methodicum omni adhibitâ cautelâ ibidem indigitans. *Malos* verò æquè ac *bonos* eventus an ingenuè *exposuerim*; quos ab illius administratione, vel præposterâ, vel præproperâ, vel minùs castigatâ, vel minùs circumspectâ procedere observavi, facile est cernere a pag. 557., usque ad 559, & a pag. 627., usque ad 635., ut & pag. 659. & 663. ejusdem Operis. Imò si quis ultroneam quoquè ingenuitatem meam velit adhuc clariùs dignoscere, lustret historias defunctorum, quibus, vel planè desperatis, vel constitutis in aliis quibusdam difficillimis circumstantiis inutiliter solùm (neque enim noxiè) propinatus est Cortex: eas verò reperiet a pag. 375. usque ad 381. Tractatus ejusdem. Ut proinde, si fortè modò me petat, me certè nequaquam attingat Cl. Auctoris Censura.

(*d*) (*Laudatur ab his &c.*) Laudari ab uno, & culpari ab alio, est Fatum pluribus aliis Remediis commune; at laudari ab uno, & ab eodem culpari, unius est Chinæ Chinæ in Scriptis Cl. Ramazzini. Inde puto & ego, fore posthac, ut non ampliùs ambigant Juvenes, *in quam partem se dedere debeant*. Viro enim Cl. in *Collatione* superiùs allatâ viam utramque præmonstrante, tam *dextrorsum* vergere impunè poterunt, quàm *sinistrorsum*. Nisi forsan illis in eo bivio, cui simile rarò visitur, constitutis contingat, quod sibimetipsi, Veterum, & Recentiorum volumina, ut naturam Febrium exploraret, evolventi, contigisse refert idem Cl. Auctor pag. 89. Orat. Jatrici Argumenti, recolens illud Terentiani Senis -- *Incertior multò sum, quàm dudum*.

§. 8.

(*a*) IN *provectiori* ergo ætate experientia edoctus, & observatis noxis ab illa prognatis, cautius in illius usu processi, & mediocri solum dosi præscripsi (*b*) *ad dracmam unam* vel duas in febribus intermittentibus, quando nimis protractæ ægros fatigarent; in hunc præcipuum finem, ut aliquot dierum induciis impetratis æger recrearetur, & vires resumeret, (*c*) *non sine spe*, imo cum certitudine febrem redituram, quæ una cum natura roborata, morbi causam expelleret, seu mutata aeris temperies, quæ in morbis diuturnis magnam vim habet, febris historiam absolveret; hæc mea est methodus, qua in ætate

tate ſaniori ſum uſus. *(d) Cœterum* in quacumque febre intermittente, quacumque ætate, ſexu, regione, tempore, temperamento, corporis habitu, conſtitutione, Chinam Chinam indiſcriminatim exhibere velle, magnum abuſum eſſe judico.

(*a*) (*In provectiori &c.*) PRæter id, quod diximus §. 3., & dicturi ſumus §. 18. de *experientiâ* per Cl. Auctorem acquiſitâ *in provectiori*, ut inquit, *ætate* pravorum effectuum Peruviani Corticis, hìc quoquè loci animadvertat Lector, Virum Cl. ab anno 67. ad 79. ætatis ſuæ (quæ quidem ætas videtur nonnihil provecta) tot, tantaque ſcripſiſſe, ut vidimus, & poſthac videbimus, in commendationem Chinæ Chinæ, ut minimè veriſimile ſit, noxas ullas ab eâ prognatas illi tunc obſervatas fuiſſe. Univerſam ergo experientiam noxarum hujuſmodi eo ipſo anno ætatis 80., quo Diſſertationem hanc conſcribebat, praxique Medicæ exercendæ vitio corporis impar evaſerat, ipſum acquiſiviſſe neceſſe eſt, & tunc tantùm Chinam Chinam cautiùs præſcribere didiciſſe. Hæccine ergo longa illa multorum annorum experientia tam inconcuſſa, quam jactitat?

(*b*) (*Ad Drachmam unam &c.*) Præſcribere tamen ad Drachmam *unam*, & *ſemel* tantùm, idem eſt ferè ac non præſcribere. Ad Drachmas autem duas in iſtiuſmodi diuturnis, benigniſque Intermittentibus Febribus, verè ſat eſt, ad impetrandas aliquot dierum inducias; quandoque etiam ad extinguendam Febrim: neque ego hiſce caſibus hanc doſim vulgarem tranſcendo, ut aliàs ſum effatus; nec rarò quoquè unam tantùm Drachmam primâ vice præſcribo. Sed ſive unam præſcribam, ſive duas, ſequentibus ſemper diebus nonnullas iterum Drachmas, vel ſaltem ſemidrachmas ſumendas præcipio, ne, ſi fieri poſſit, Febris, ut verè nocens depulſa, iterum redeat. Idipſum commendavit aliàs Cl. Ramazzinus, tum in Diſſertatione *De Contagioſâ Boum Epidemiâ*, faſſus ibi pag. 38., tacitèque approbans, ut ex contextu, quòd noſtris temporibus *hujus remedii doſis largior eſſe cœpit, quàm olim*, tum in Orationibus Jatrici Argumenti pag. 102. his verbis. *Poſtquam hujus Remedii uſus innotuit, & non ſemel tantùm, ut olim, ſed plures ad dies exhiberi cœptus, donec Febrile miaſma fuerit penitùs exantlatum, talem Febres curandi Methodum factam fuiſſe fateri oportet, qualem in re Militari poſt inventum pulverem pyrium omnes norunt &c.*, ut fuſiùs in Collatione Textuum illius lit. K. L. M. Immeritò ergo nunc ad unam, vel alteram Drachmam reſtringit rectum uſum Corticis idem Cl. Auctor. Alia profectò menſura, & quidem pro Febrium varietate varia, ſtatuenda eſt. Verùm de congruente ſingulis Febrium generibus Chinæ Chinæ doſi, pleniorem in ſequentibus ſuo loco ſermonem habebimus.

(*c*) (*Non ſinè ſpe &c.*) Plura hoc loco ſunt perpendenda. Inquit

quit Cl. Auctor, se Chinam Chinam præscripsisse *non finè spe*, *imò cum certitudine Febrem redituram*. Quoad *spem rediturae Febris*, alicui forsan lusui locus esset, si viveret Vir Cl., cui placuit olim in suis Constitut. Epidem. pag. 125. annotare, quinam *fuerit Medicis annus quæstuosior*: modò cum cineribus jocari non decet; atque ob id etiam, quòd Viro, non quæstus, sed famæ cupido, minimè congruunt hujusmodi ludicra. Relinquamus ergo hanc *spem* cuipiam Agyrtæ, aut Circulatori, corium humanum, cùm se præbet occasio, lubenter negotianti. Quò ad *certitudinem* verò reditus Febris, quam habuit idem Vir. Cl., cùm Chinam Chinam præscripsit *ad impetrandas tantùm aliquot dierum inducias*, quispiam me doceret velim, quomodo conciliandus sit Textus iste cum alio Textu Paragraphi 27., qui sic habet. *Hic nimirum Medicorum est error*, *ut si Chinam Chinam in hunc solum finem præscribant*, *ut paucos a paroxysmis dies liberos obtineant*, *interdum eludantur*, *Febre ampliùs non redeunte*, *sed tacitè corpus depascente*. Anne igitur unus ille potuit cum Febre pacisci, ut ea rediret? atque ita quidem ex privilegio speciali, ut quod ei licuit, cæteris Medicis nequaquam liceat? Ad hæc si satis cautè se Chinâ Chinâ usum putat *in ætate saniori*, quia usus est *in hunc præcipuum finem*, *ut aliquot dierum induciis impetratis Æger recrearetur*, *& vires resumeret*, *quando Febres nimis protractæ Ægros fatigarent*; cur æquè cautè se, vel alios non putaret uti, si Febribus modicè tantùm protractis, eâ uterentur ad tollenda *gravia Symptomata* quandoque supervenientia, quæ vires etiam constantes non rarò opprimunt, Ægrumque tandem in vitæ discrimen adducunt? Hunc sanè titulum pro præscribendâ rationabiliter Chinâ Chinâ, Viro Cl. cæteroqui suspectâ, potiorem crediderim, quàm ut *Æger a diuturnitate morbi recreetur*, & vires resumat.

(*d*) (*Cæterum &c.*) Huic Textui ante annos octo hunc alium Textum præmisit, & post biennium sponte recusit Cl. Ramazzinus: feratque Lector coactam hanc repetitionem *provocante materiâ*. *Solus Peruvianus Cortex*, *nobis a Divinâ beneficentiâ munus concessum*, *sinè alterius rei mixturâ* (sunt illius præcisa verba, quæ in septimâ Oratione Patavinâ leguntur pag. 212. secundæ Edit., & pag. 19. primæ Edit.) *in qualibet Regione*, *quocunque anni tempore*, *ætate*, *sexu*, *temperamento*, *Febres saltem recurrentes*, *atque intervallatas fugat*, *& exterminat*. Si adversari sibimetipsi in eâdem provectiori ætate non est hoc; quodnam erit? Certè quisquis non ultra conscius hæc legeret, facilè Cl. Ramazzinum diceret anno 73. ætatis suæ, quo hæc primò conscripsit, & 75., quo ea recusit, *infatuatum eo vesano affectu* erga Corticem Peruvianum, quo nec fuisse inquit *juvenili ætate*, *cùm Chinam Chinam habuit in magno pretio*. Sed tantam rerum discrepantiam in tantâ verborum similitudine miretur nemo: sic namque *iisdem literis Comœdia*, *& Tragœdia componitur*.

Si qua tamen limitatio extra tot frustraneas a Viro Cl. recensitas constituenda videatur, ea una potiùs est, quam ego indicavi pluries in Opere meo, locis antea citatis, & alibi; scilicet, ne quocunque

morbi tempore (non quocunque tempore anni) imò nec in quacunque Febre Intermittente, nisi videlicet ea *Corruptiva* sit, Cortex adhibeatur; ne vel præmaturè sistatur Febris, quæ seriùs sisti debuisset, vel ea sistatur, quæ absolutè non erat sistenda. Quamobrem si arrideret Scholarum distinctio, dicendum esset, Chinam Chinam convenire in quacunque Febre Intermittente *specificè*, puta, tam in Quartanis, quàm in Tertianis &c., non in quacunque *individualiter*; sed in unâ convenire, non in aliâ: imò ubi etiam individualiter convenit, modò uno tempore illius convenire, modò alio. In hoc consistit, magnâ saltem ex parte, usus methodicus. Cætera ab eo recensita non prohibent Chinam Chinam usurpari; sed ad summum eorum nonnulla dici possunt quoquo modo prohibere quò ad quantum, ut, si Puero ea sit præscribenda, minori dosi præscribatur, ac præscribatur Adulto. Sed hæc quibusvis remediis communia cum sint, & vel Tyronibus nota, non est cur illis Practicos velit morari Cl. Auctor.

§. 9.

CErte in *(a) Pueris*, *& Adolescentibus*, ubi per æstatem febribus intermittentibus, quæ ut plurimum sunt tertianæ spuriæ, raro autem simplices, & exquisitæ, parum proficuum observavi Chinæ Chinæ usum, licet enim videantur aliquantum mitescere, hoc febrifugo exhibito, sæpissime redeunt, & ad multos menses *(b) contumaciores perstant*, nec nisi ad oppositas anni tropas receptui canunt. *(c) Vidi* anno elapso Patavii in familia quadam, quæ multas puellas habebât, eodem tempore febribus istiusmodi laborantes, cum ferina tussi in principio accessionis, quibus cum varia remedia fuissent administrata, sed incassum, & Mater instaret, ut illis præscriberetur China China, nec Medici qui curationi aderant annuere velent, Mater libere dixit se tale remedium, cujus vim fuerat experta esse exhibituram, quod cum fecisset febres semper contumaciores sunt factæ, ac per totum autumnum, ac hyemem, usque ad veris principium perdurarunt; ætas enim hujusmodi ob errata in victu, & minorem per ambitum corporis humorum difflationem, ab hoc remedio, quod nihil è corpore educit,

(d) sed

(d) sed potius concentrat, nil opis obtinet, fortior autem ætas, qualis est Juvenum & virorum facilius sustinet incommoda, quæ posset China China inferre.

(*a*) (*Pueris, & Adolescentibus &c.*) NE tempus inutiliter teram, ostendendo proficuum Pueris, & Adolescentibus Peruvianum Corticem, (quod nonnisi experimentis potest nervosè probari) neve casus propemodum innumeros in medium adducam, qui in dies hoc idem evincunt; sat erit eos tantùm rursus indicare, quos in Therapeutice meâ protuli, ubi tam diuturniorum *Intermittentium*, quàm *Subcontinuarum*, atque etiam *Lentarum*, non contemnendæ curationes visuntur. Adeat ergo Lector Tractatum meum pag. 167. historiâ 4. pag 183. hist. 15. &. pag. 187. a principio ad finem. Item pag. 433. historiâ 3. pag. 473. hist. 1. & pag. 495. hist. 9. Item pag 648. historiâ 1. pag. 650. hist. 2. pag. 651. hist. 3. pag. 655. hist. 4. & pag. 660. hist. 6. Non ergo *parum proficuus Pueris, & Adolescentibus est Chinæ Chinæ usus*, si ea solùm cùm decet, atque ut decet administretur. Potiùs non adeò frequens in illis est utendi occasio; quippe quibus faciliùs est, & febres sortiri *depurativas*, & eas sine gravi incomodo diutiùs perferre.

(*b*) (*Contumaciores perstant &c.*) Si perstant Pueris ad multos menses contumaciores Febres, cùm redeunt ab epotâ Chinâ Chinâ, qui modo *illarum reditus* denuo post Chinam Chinam exoptatur a Cl. Auctore §. 25. *loco remedii?* Vel si *remedii loco* stat *reditus febris*, cur modò ab eo damnatur hoc idem remedium, cujus actio si diutiùs perstet, diutiùs juvabit? Hac datâ occasione, quærerem insuper, si liceret, cum Peruvianus Cortex commendetur sæpius a Viro Cl. in Constitutionibus suis Epidemicis ad Vermes Puerorum necandos, ut pag 14. & pag. 61. ipsarum Constitutionum: & cum in præsenti Dissertatione dicatur habere *malitiam occultam*, quâ noxas plurimas ratione sui possit progignere, quî fiet, ut solam *virtutem*, quâ Vermes necat, non *malitiam*, quâ homini nocet, exerat in Pueris industrius Cortex?

(*c*) (*Vidi &c.*) Quidquid Patavii contigerit in Puellis unius Familiæ, quibus forsan *semel tantùm* (scitque Deus quâ dosi, quâ lege, quâ methodo, & quo morbi tempore) invitis Medicis Chinam Chinam exhibuit impatiens Mater, certum est, Mutinæ mihi longè aliter sæpius contigisse, ut retuli; nec ab uno tantùm eventu malè parto assurgit Regula, sed a multiplici. Interim eo quoquè casu nil magis profecerant *alia Remedia incassum*, ut legitur, *antea administrata*. Neque proinde adhuc mente assequor, unde habuerit Vir Cl, durationem ulteriorem earum Febrium ascribendam potiùs fuisse Chinæ Chinæ, quàm aliis remediis æquè incassum administratis. Quoniam ergo, ut subdit, *Contumaciores Febres per totum Autumnum, & Hyemem* his Puellis *factæ fuerunt*, cur illas Veterum Febrifugis, ipso judice, longè *præstantioribus*, licèt e corpore *nihil sensibile* pariter *propellentibus*, *quibusque solis*, ut inquit §. 18., *Medicina posset esse contenta*, non

 fugavit

fugavit Cl. Auctor, unde erubescerent, & Chinæ Chinæ Fautores, & audacula Genitrix?

(*d*) (*Sed potiùs concentrat &c.*) Si quis Tractatum meum legere non renuat, inveniet passim in historiis, ut in 19. & 20. Cap. 2. Libri 4., nempe a pag. 468. ad 471., ab epotâ Chinâ Chinâ urinam copiosiorem redditam; atque hoc quidem perpetuum est. Inveniet insuper, idem Febrifugum propinatum erumpentibus Criticis Sudoribus, fluentibus Menstruis, Puerperiis, Alvo &c. nunquam hasce evacuationes interturbasse; sed eas solùm sistere consuevisse, quæ Symptomaticæ sunt; inquantum scilicet tollendo Febrem, indè quoquè producta tollit Symptomata; non autem quia vi peculiari polleat easdem evacuationes sistente. Cur itaque tam fidenter, & gratis asserat Cl. Auctor, *hoc Remedium nihil e corpore educere*, *sed potiùs concentrare*, non video. At de his fusiùs alibi, præsertim §. 41.

§. 10.

(*a*) *At hoc de muliebri* sexu dici nequaquam potest, sexus enim muliebris ex sua natura minus aptus est ad beneficia reportanda ex usu Chinæ Chinæ, minus enim operosus est hujusmodi sexus, & larium domesticorum magis amans; (*b*) *Monialibus præsertim* intra sua Claustra conclusis, parum salubrem esse Chinæ Chinæ usum, satis compertum habeo; perraro etenim induci potui, ut illis Chinam Chinam exhiberem, nec nisi cum protestatione (*c*) *febrem redituram*, & pertinacius duraturam, Medici enim non solum ab ægris, sed etiam ab aliis Monialibus interdum compelluntur præscribere ea, quæ nollent remedia, quod observavi pariter in puellis, quæ apud ipsas educantur. A' Monialibus itaque antifebrile istud exoticum longe ablegare bonum judico, ab experientia sic edoctus, febres enim Sacrarum Virginum, ut ut parvæ, habent nescio quid abditum, cui malo abigendo potius alchalia volatilia, quàm fixa conveniunt. (*d*) *Ab Ædibus quoque Nobilium*, aliorumque potentium Virorum, in ocio urbano, seu rurestri cum victus lautitia degentium, Chinam Chinam proscribi utile judico, licet enim ubi interdum ex aliqua febre intermittente decum-

decumbant, quamvis cassiæ modico purgentur, aut vena secetur, non tam facile disponi possunt, ut satis tuto iis præscribi possit febrifugum, ut ab aliis malis postea non plectantur.

(*a*) (*Ast hoc de muliebri &c.*) DE hoc Ligno vitæ potest fructum carpere etiam post lapsum fœmineus æquè, ac virilis sexus, ut diutiùs vivat. Si exempla cupiat Lector, adeat (seclusis hinc Mulieribus *Gravidis*, & *operosis*, quæ plures forent) adeat inquam Therapeuticen meam pag. 159. historiâ 4. pag. 165. hist. 2. pag. 166. hist. 3. pag. 177. hist. 12. pag. 414. hist. 9. pag. 416. hist. 10. & 11. pag. 419. hist. 12. pag. 453. hist. 10. pag. 457. histor. 12. pag. 458. hist. 13. pag. 480. histor. 4. pag. 657. hist. 5., pag. 508. hist. 1., pag. 510. hist. 2., tandemque pag. 521. a fronte ad calcem, ubi prostant insignes Mulierum Chinâ Chinâ sanatarum historiæ. Sed forsan id contigit, quia hisce temporibus sequior sexus *Larium domesticorum* est *minùs amans*, ac olim.

(*b*) (*Monialibus præsertim &c.*) Quod est ad Moniales, adeat idem Lector pag. 156. historiâ 2. pag. 171. hist. 7. pag. 172. hist. 8. pag. 463. hist. 16. pag. 490. hist. 6. &c. Id unum sciscitarer a Cl. Auctore, si adhuc esset in vivis, num scilicet ad Vestales quoquè illas quas Tertiarias vocant, quæque Moniales cum sint, extra Claustra tamen vagantur, extendatur illius Interdictum. Nec festivè tantùm sciscitarer, sed ad rem quoquè: nuper enim dum hæc scriptitarem, vênit domum meam Tertiaria quædam ex ordine S. Francisci, cui nomen *Soror Maria Francisca Righi*, ut me de invaletudine suâ consuleret. Narravit illa mihi (narro ego, quæ ipsa retulit) se Quartanam Febrem diutiùs gestasse; pro cujus curatione cum Chinam Chinam jugiter respuisset, tandem assumptis, nunc Medicorum, nunc Mulierum suasu, pluribus Veterum Febrifugis, id opis reportavit, ut *Febrium causâ extenuatâ*, *& sensim exantlatâ* (quemadmodum loqui consuevit Cl. Auctor) elapso integro *decennio* convaluerit: post vacationem autem duorum mensium a Febre, sibi ex improviso succrevisse in infimo ventre Tumorem quemdam dolorificum, ferme ac si Corticem Peruvianum, *obstructiones*, *cachexias*, & his similia, ex eodem Cl. Auctore, mala progignentem, potasset. His ita se habentibus, quærerem, an Peruviano Febrifugo post sex V. G. priores menses assumpto, citiùs illa, tutiùs, atque jucundiùs convaluisset necne. Jam verò rursus ad nos. Siquid cavendum est in Monialibus Chinâ Chinâ curandis, illud est, ut diligenter dispiciamus, num Febres earum verè pendeant a Fermento ordinario Febrium Intermittentium, an potiùs, ut persæpe accidit, a nervoso, vel lymphatico genere universo, atque occasione potissimùm vitæ cœlibis: quo casu longè minùs efficax est actio Corticis. Has verò diversi ordinis Febres, per sua signa ab invicem dignosci aptas, nonnisi peritis datum est internoscere, iisque tan-

tùm, qui callent ex praxi, quantum ab æqualibus absint similia, & ——— *quid distent æra lupinis*.

(*c*) (*Febrem Redituram &c.*) Ne me quidem latet, Febrim ferè semper *redituram*, si *semel* tantùm *ad Drachmam unam*, *vel duas* exhibeatur Peruvianus Cortex, ut Auctor consuevit: non ita, vel non tam facilè, si *repetatur*. Si verò Febres post assumptam Chinam Chinam redeuntes, redeunt contumaciores, *& pertinaciùs duraturæ*, cur (quod pluries cogor regerere) cur inquam ex eodem Auctore §. 25. *optandum*, *ut redeant remedii loco*, *ad absolvendam Febris historiam?* Aut cur Chinam Chinam præscribit & ipse *ad impetrandas inducias*, si has inducias excepturus est longior cruciatus?

(*d*) (*Ab Ædibus quoquè Nobilium &c.*) Quò ad Viros Nobiles in otio urbano, vel rurestri degentes Chinâ Chinâ curatos, neque tamen *ab aliis malis*, quæ asserente Cl. Auctore, Chinæ Chinæ potus portendit, *subinde vexatos*, videnda pag. 421. historiâ 14. pag. 432. hist. 2. pag. 444. hist. 9. pag. 499. hist. 13. &c. Forsan si Cl. Auctoris Edictum aliquantò citiùs emanasset, non ausus essem præscribere plebejum istud Febrifugum Nobilissimis quibusdam Viris, ut puta Neapolitano Principi Limatulæ Duci, Tertianâ duplici Subcontinuâ, & ad Acutam properante detento; felicissimè tamen illius ope sanato: sicut neque Nobili Hispano Viro, & (quod secundùm Cl. Auctorem auget difficultatem felicis curationis) præpingui, Domno Josepho Marchioni de Borda, & Aragon, modò pro Sacrâ Cæs. Catt. Majestate in Regno Neapolis totius Hispanæ pedestris Militiæ Generali Castrorum Præfecto, qui cum Tertianâ pariter duplici, nedum Subcontinuâ, sed & Malignante, ac fermè Lethargicâ Mutinæ laboraret, ignobilis hujusce Febrifugi auxilio convaluit: neque tandem Parmam accitus ad invisendum Marchionem Joannem Franciscum Gonzagam, unum ex Generalibus Tribunis Militum Regis Christianissimi, Tertianâ simplici Intermittente, sed in Cardiacam Perniciosam conversâ malè vexatum, calculum meum apposuissem tam facilè, ut illi methodo validâ, quemadmodum in hisce repentinis Febrium mutationibus mihi mos est, exhiberetur exoticum istud, *dolosum*, & vile Antipyreticum; quantumvis hoc idem a Doctissimis Viris Parmensibus curationi præsentibus (instante præsertim D. Clerico) etiam ut mihi, qui nondum illùc perveneram, pro eorum humanitate morem gererent, & præcipiti exitio occurrerent, in usum jam revocaretur, favente statim communibus nostrum omninm votis eventu, Doctissimisque pariter plaudentibus fortunato operi Mantuanis Professoribus, subinde cum Fratre decumbentis Equitis illùc pariter accedentibus. Has, inquam, Curationes recentes Nobilium Virorum tam feliciter absolutas fortasse non ausus essem hoc remedio pertentare, aut eo ab aliis jam pertentato, meis quoquè suffragiis additis tam facilè persequi, si mihi Animadversio hæc severa Viri Cl., dictatorio planè supercilio prolata, & experimentis imaginariis feriantis biennii extremæ illius senectæ firmata, pauló priùs innotuisset. Sed quoniam post res jam feliciter gestas tempestivè illa non exiit, satiùs est, eam repetito pluries successu inanem deprehensam negligi, quàm Praxim hanc auspicatissimam. (*a*) *Sed*

§. 11.

(a) SEd quid Medico Aulico agendum, inquies, ubi aut Conjugem, aut Filium Principis, five ipſum Regnantem Principem, febre aliqua intermittente inter æſtivos ardores decumbere contingat? *(b) Num ſuo Principi*, apud quem multoties glorioſas curationes, in hoc atque illo à ſe factas ſolo Peruviano Cortice, celebrarit, tam fidenter, tam animoſe *(c) potionem hujuſmodi* porriget, ut illi *(d) præcordia non ſudent* ob metum de aliquo improſpero eventu? Hac in re ſi Galenum conſulere velimus, optimum habebimus documentum, ille etenim, ut refert in Libro de *Præ. Ad Poſt.*, ab Imperatore, paſſione quadam ſtomachi ab aſſumpto cibo laborante, per noctem accerſitus, & ab ipſo interrogatus quo remedii genere hujuſmodi paſſioni mederetur, cui Romani Medici nil opis afferre potuiſſent, prompte reſpondit ſe cœteris hominibus ſic affectis *(e) vinum pipere inſperſum* exhibere ſolitum, Regibus autem, non niſi *tutiſſima remedia* à Medico debere præſcribi; *(f) num autem* Peruvianus Cortex inter tutiſſima remedia recenſeri debeat, judicet cui Cor ſapit.

(a) (Sed quid Medico Aulico &c.) HIc piis Auctoris Manibus pio ſilentio litanda, quæ cæteroqui congrueret acrior reſponſio. Nec enim illi fuerat ſatis, generalia ſibi creaſſe ab exordio, quæ pro arbitrio reſolveret Quæſita, niſi peculiare hoc quoquè de rebus, ut juvat ſperare, ne futuris quidem, eſſet denuo commentus, ut jocari viſus cum Nepote, *æs alienum* interim *luderet vel nondum cuſum*. Emphaticus tamen, quo uſus eſt citra opportunitatem loquendi modus, etſi indefinitus, caſuſque reſpiciens tantùm poſſibiles (nullus enim hujuſmodi hactenus Deo dante, ſaltem hic loci, contigit) videtur *fidenter* admodum, atque *animosè* ab Auctore vivente uſurpatus; ſed liceat modò defuncto, quod forſitan minùs licuiſſet viventi. Liceat, inquam, illi hæc impunè proferre, atque ab Aulis Principum pro libito ſuo Chinam Chinam proſcribere. Monendus tantùm Typographus, qui omnia ſimul Viri Cl. Opera quamprimum recuſurus dicitur, ut Tractatui illius, *De Princi-*

pum Valetudine tuendâ, Præceptum hoc tanti ponderis, ab Auctore ipso tunc omissum, peculiariter adjiciendum curet.

(*b*) (*Num suo Principi &c.*) Nisi duos de eâdem Fideliâ velit Cl. Auctor denigrare, non dealbare parietes, sed unum tantùm; adeòque si Medicus ille Aulicus forem ego (ut in me unum conversa facilè hariolatur Urbs tota) quem pictorio veluti calamo studet ille circumscribere, coloribus a Nuncupatoriâ Epistolâ meâ forsan petitis, sed alteratis, & ad omnimodam usque mutationem confusis, sinè ullâ prorsus hæsitantiâ hæc responderem. An apud meum Principem *gloriosas curationes jactarim*, an laudibus minimè promeritis, prout modestum hominem decet, potiùs obstiterim, tribuerimque divino tantùm favori, quos ad Principem fama detulerat faustos eventus: item an ea, quæ modò minùs humaniter in me vibrantur spicula a longè prævìderim,

——ipsos divinarimque lacertos,
Queis jaculanda forent;

tandemque an his de causis Therapeuticen meam, nedum suadente, sed & ferè dixerim imperante eodem Principe invitus ediderim, ipse scit, qui mihi & Dominus clemens est, & æquus Judex. Id insuper addam (quæ mihi est gloria non levis) eundem Serenissimum Dominum meum, post editam, sibique jam notam Dissertationem Cl. Auctoris, cum fortè haud leviter ægrotaret Vir quidam Principis existimatione dignus, de cujus idcirco salute solicitus erat ipsemet Princeps, mihi animum, & stimulos addidisse, ut Ægro inspecto, repertoque in talibus circumstantiis, ut ei China China judicio meo posset opitulari, posthabitis, si quæ obstitissent, adversis cavillationibus, id remedium promptè, statimque præscriberem. Cui cum facilè id me præstiturum respondissem, quoties ea se mihi præbuisset opportunitas ex parte morbi, quæ se præbebat ex parte Subjecti, videlicet privatæ personæ, non æquè facilè idem acturus, si fuisset in discrimine salus cujuspiam Principis, quibus Chinam Chinam minimè offerendam docet Cl. Ramazzinus, reposuit ille subridens, *cavendum esse pro viribus ab occasione hujusmodi: cæterum necesse esse, ut Principes, qui commune cum reliquis hominibus habent morborum fatum, communia quoquè cum illis habeant remedia*. Ægrum itaque invisi (ne desit complementum historiæ) Tertianâ duplici Subintrante nonnihil violentâ detentum; quam tamen, cum ad depurationem ea vergere videretur, nondum Peruviano Cortice attingendam censui: quamobrem methodo tantùm vulgari adhibitâ, ad vigesimam primam usque diem protracta est illius judicatio, quamvis negotia Principis Ægrotanti commissa, citiorem exigerent curationem. Cum verò post dies nonnullos incidisset suspicio non levis de Febre eâdem recidivâ, Corticem ipsum ad præcautionem præscripsi, facilè annuente curante Medico, in hocce remedium suopte genio pro re natâ propenso. Paucis horis elapsis ab assumpto Febrifugo, quæ jam prope imminebat, successit Febris; eo tamen repetito, hæc statim penitùs suppressa est sinè reditu, simulque expleta sunt Principis æquè, ac Ægrotantis vota.

(*c*) (*Potionem hujusmodi &c.*) Si ex Croco Metallorum, ex pulvere

vere Algorethi, ex Elaterio, Esulâ, aut Gummi gutta conflata esset *hujusmodi Potio*, posset ne acerbiùs illa, ne ullo quidem colore quæsito, proscribi a Cl. Auctore, apertam hoc loco *temeritatis* notam Aulico Medico apud Principem præter rationem prorsus inurente? Nolo hic historiolam recensere accusationis, ab Antiphilo Pictore ad Ptolemæum Regem delatæ adversùs Apellem, Luciano referente: quæ insimulatio, probabilitatis limites non parum excedens, evanuit statim ac Rex animadvertit, *Antiphilum Apelleæ artis æmulum esse*; nolo inquam recensere historiam hujusmodi; neque enim Apelles sum ego in Arte medicâ, aut Viri defuncti æmulatione dignus; neque fuit ille capax unquam livoris Antiphili. Sed ad quid quæso pavorem, quem verè nullum habebat Vir Cl., imò quem in reliquâ Dissertatione, *dummodo adhibeatur modus*, se non habere profitetur, tam strenuè simulavit? Certè neque timuit ille, neque sensit quæ protulit. *Nolim quis inferat, velle me ex Albo medicaminum Chinam Chinam expungere* (inquit ille §. 48) *absit hoc; habeat suos usus remedium istud: beneficium, quod afferre potest, ab illo excipiamus &c.* Si ergo *suos unus habere debet remedium istud, si beneficium aliquod potest afferre*, quo jure postea potio illius ex arte parata, sudores e præscribentis Medici præcordiis, ob metum sinistri eventus debebit ciere?

(*d*) (*Præcordia non sudent &c.*) Sudent inexpertis præcordia; non millies, & innoxiè semper expertis. Mihi fortassis ea sudarent, si quando in Febre aliquâ, non tantùm Intermittente benignâ, de quâ sum parum solicitus, quippe sæpius depurativâ; sed nonnihil graviore, præsertim in circumstantiis, in quibus Peruvianum Corticem, vel opportunum, vel absolutè necessarium censeo (quas omnes tamen avertat Deus, ut hucusque semper avertere dignatus est) præsentaneum hoc auxilium vano quopiam timore perculsus, vel obstrepentibus hujusmodi terriculamentis inaniter divexatus, me omisisse dignoscerem, a munere meo, officioque Principibus meis debito turpiter declinans. Piget me sanè Cl. Auctorem tam emphaticè hìc locutum, redarguere statim inconstantiæ, ac erroris; sed materiæ pondus vulneratæ veritatis dissimulationem non patitur. In toto Dissertationis decursu, & signatè paulò supra §. 8., ubi revelat ille Methodum sanioris, ut inquit, ætatis suæ, universaliter loquendo, Peruviani Corticis usum admittit, & approbat *in hunc præcipuum finem, ut aliquot dierum induciis impetratis Æger recreetur, & vires resumat*, additque insuper infra §. 48. *ad eundem finem obtinendum, scilicet ad obtinendum aliquod intervallum pro virium reparatione, admittendum, & laudandum esse Chinæ Chinæ usum in Febribus præsertim intervallatis*; quin imò §. 22. Ægris ipsis quandoque citra rationem poscentibus, *in mediocri dosi, ut lædere non posset* (potest ergo ita exhiberi, ut lædere non possit) *eam exhibuit cum eventu*, ut fatetur, *satis felici*: id, quod verè cohæret præceptis illius, ut scilicet usus Chinæ Chinæ in Febribus *sit qualis est Opii ad sedandos dolores*; utriusque enim remedii, ipso docente eodem §. 48., eadem esse debet, & regula oblationis, & cautio. At hoc solamen saltem, quod fatigatis Ægris cujuscumque conditionis, imò & fœminis ipsis

utero gerentibus (quibus §. 13. non solùm tutò, sed & cum *beneficio* asserit Chinam Chinam exhiberi) concedit, & donat Cl. Auctor, quomodo *tam fidenter*, *tam animosè* Magnatibus denegat, quibus tamen dolore aliquo afflictis Opium præscriberet, quamvis, nisi cautè exhibeatur, haud neget eodem §. 48. periculum fortè subesse, *ne ex somno excitare possimus, quem obdormire volumus?* Si verò in Principibus quoquè Chinam Chinam admittat, eo saltem nomine, ut tantummodo reparentur vires; cur in eundem finem, *sinè præcordiorum sudore, ac æstu, potio hujusmodi in dosi mediocri, quæ*, ut ait ille, *nequit lædere*, a Medico Aulico porrigi datâ occasione non poterit, imò & in dosi nonnunquam liberaliore, ut reparentur simul vires, & periclitans salus?

(*e*) (*Vinum Pipere inspersum &c.*) Sano consilio abstinuit eo casu Galenus a pipere, ut qui forsan prævidit, fore tandem longo seculorum tractu, ut exotica *Vegetabilia, quibus aliud analogum non sit in Europâ*, cujusmodi est Piper, *irrationabilia* a Cl. Ramazzino declarentur, & *amethodica*, ut nuper vidimus §. 6. Documentum autem, quod indè trahere debet Posteritas, illud est, ut Viris Principibus ea ipsa præscribantur remedia, quæ sæpius per experientiam profuere plebejis. Imperator enim ille, *Commodus* nempe, intellecto Galeni effato, statim *Vinum Sabinum pipere inspersum, in vulgari gente remedium expertum, sibi laboranti adhiberi jussit; & sanitati feliciter fuit restitutus*, ipso nedum fatente, sed & iisdem verbis modò relatis apertè docente Cl. Ramazzino, Orat. Jatr. argum. pag. 46.

Non omnia quidem remedia (ut nugas etiam has persequar) præsertim sumptuosiora, quæ sibi potest comparare dives, æquè potest pauper, ut facilè quæcunque potest pauper, potest & dives; quæ tamen uni verè conveniunt, quæcunque ea sint, conveniunt & alteri. Profectò non hominum, sed morborum varia conditio varietatem remediorum expostulat. Menti nunc subit, Virum Cl. mecum olim risum effusum risisse, cum fortè utrique nostrum nuntiatum fuisset, Medicum quemdam afflictæ Mulieri, filii sui unigeniti acerbum funus lamentanti, illudque ipsi Medico, qui morbo adstiterat, acriter exprobranti, hæc fidenter reposuisse -- *Unicum tibi hunc esse filium quare incauta non monuisti? fortassis enim aliter, aliisve remediis curationem illius peregissem* -- Sed quid, si Viri hujusmodi testimonio uteretur alicubi in suâ Dissertatione Cl. Auctor, cum cæteroqui ex veteri Parœmiâ, *Nunquam Paterfamilias qui semel Scurra*.

(*f*) (*Num autem &c.*) Num inter tutissima recenseri debeat *Remedium planè divinum; Antipyreticorum omnium, quot quot excogitavit Antiquitas, aut Chymicorum solertia conflavit, facilè Princeps; Febrifugum non arte repertum, sed a divinâ beneficentiâ concessum, ad malè natam Febrium sobolem exterminandam; Sacrum Amarum ex Arbore vitæ decerptum, cui simile aliud optandum a commiseratione Numinum in res humanas, quod eâdem securitate Febres verè Continuas sanare sit potis, ac istud sanat Periodicas;* num, inquam, Medicamentum hujusmodi *inter tutissima remedia recenseri debeat*, *Judicet*, *cui cor*

cui cor sapit. Nisi fortasse tutissimorum nomine audiant hîc ea solùm Remedia inertia, & varia, quæ nihil agunt, quæque tantùm ostentant magnificentiam, & pretium. Scilicet apud Magnates vel in ipsis remediis latet adulatio. Perniciosa profectò hujusmodi dogmata (ut universim loquar) affectatæ circumspectionis, & vigilantiæ plena, quibus ad captandam Principum benevolentiam, usi sunt omni tempore Aulici præsertim Medici, non sinè aliquo ipsorum quoquè Principum detrimento, replevere jam superstitionibus Aulas quamplurimas: non hanc quidem, ubi decora tantùm Majestatis custodia; sed excessus nullus. Nimirum communiter malè audit, quòd Medicus Aulicus accedat ad morbos immediato, diuturno, intimoque contactu vix communicabiles, ut ad Febrem mali moris, Scabiem, Variolas, Morbillos, & hujusmodi; ne scilicet illæsus ipse, morbi tamen effluvia, quasi semina in vestimentis suscepta, in Aulam deportet, perinde ac si in Xenodochiis verâ peste Infectorum noctu æquè, ac interdiu assiduè ministraret, conviveret, ac obdormiret; cum tamen omni securitate domi suæ, & familiares, & Liberos illotis persæpe manibus contrectet, osculetur, & amplexetur innoxiè: a quibus procul dubio caveret amplexibus, nisi vacuitatem aërearum hujusmodi circumspectionum didicisset expertus. Cautela, quæ ad summum devenit subtilitatis, plerumque noxia. Hinc fit, ut in Constitutionibus Epidemicis nonnunquam grassantibus Medicus Aulicus, ut ut doctus, sed tantùm ex Libris, si præ scrupulositatibus hisce a morbis communibus invisendis abstineat, cum neque signa diagnostica, neque prognostica, neque remedia ipsa callere queat illius Constitutionis peculiaria, ad curandos eosdem morbos, si fortè in Aulam irrepserint, planè ineptus evadat, in incertum denuo Tyronem conversus. Populares morbi Magnum fecere Hippocratem, quæsitum Regibus, & Posteris admirabilem. Sed caveam, ne longè nimiș ab instituto excurrat calamus.

Ut ergo ad *Remedia tutissima* redeam, si ab illorum censu excludat Peruvianum Corticem Cl. Auctor, necesse erit remediis tantùm usualibus, & quotidie obviis, iis præsertim, quæ in Veterum monumentis extant, quippe tutissimis (etenim *qui veteri utuntur Vino Sapientes putat* ex Plauto) periodicas aggredi Magnatum Febres. Statim itaque in usum vocanda erunt celeberrima duo (neque enim alia peculiariter usurpari legimus a Viro Cl. in suis Operibus) & usitatissima Artis præsidia; Venæ sectio videlicet, ac Purgatio, vel horum saltem alterutrum; ut his præmissis, Specificorum dein Febrifugorum usus ab Antiquis celebratorum, quorum plurima, si arte facta sint, ex Mercurio, aut Antimonio erunt parata, minimè verò Peruviani Corticis, quippe parum tuti, sensim succedat. At bone Deus. *Tutissima erunt Remedia* in Febribus, præsertim intervallatis, Venæ sectio, & Purgatio, quæ & vires dejiciunt, & spiritus dissipant, & humores perturbant, & Venas exhauriunt, nisi summâ cautione usurpentur, ut cæteroqui a prudentibus Medicis solent usurpari; & tutus non erit debitâ circumspectione adhibitus, qui vires non dejicit, qui spiritus non fatigat, qui humores non perturbat, qui Venas non exhaurit, sed ex

Cl.

Cl. quoquè Auctore Ægrum *recreat*, *& instaurat* Peruvianus Cortex? Id sanè non aliud est, nisi nobismetipsis effingere Spectra, & pueriles metus incutere,

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: sic nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pavitant, finguntque futura.

Hæc tamen Lucretii neutiquam congruunt Viro Cl., qui aliàs minimè trepidanter Purgationi, & Venæ sectioni, utpotè remediis minùs tutis, tutissimum Peruviani Corticis antepofuit præsidium. Hìc ergo ipse sibi responsionem adornet, ne præfervidè forsitan quis me locutum arbitretur. Adeamus itaque rursus pag. 101. Orat. Jatrici Argumenti, & videamus, an tutius putet ille, ad Febres, *quæ de Intermittentium familiâ sunt*, curandas, uti Methodo antehac receptâ, an potiùs Peruviano Cortice. Inquit igitur de Chinâ Chinâ verba faciens; & inquit tam appositè, ut minimè tædio futurum sit, alibi transcriptum huc denuo summatim transferre: tanti enim Viri effata etiam repetita placebunt. *E singulari hujus remedii præstantiâ id beneficii fuimus assecuti, ut non ampliùs unicâ methodo Febres omnes curentur, continuato scilicet refrigerantium, & humectantium usu, tot repetitis Venæ sectionibus, tot iteratis Purgationibus, quæ humani corporis machinam potiùs infirment, quàm confirment; sed illæ tantùm Febres, quæ de Intermittentium familiâ sunt, Pulveris exigui haustu in vino soluti, aut compressæ quiescant, aut etiam penitùs aboleantur.* Num ergo *inter tutissima Remedia* Principibus exhibenda, in concursu cæterorum, ac præsertim Venæ Sectionis, & Purgationis, *recenseri debeat*, ex ipsius Cl. Auctoris decreto, *Peruvianus Cortex*, iterum *Judicet, cui cor sapit.*

§. 12.

EX *nuperis Ephemeridibus* hebdomadariis, pro curiosorum pabulo ad nos deferri solitis, accepimus in Regia Persona pertentatum fuisse Corticis Peruviani usum, sed non multa Medicorum laude & fortuna, in casu intermittentis febris, ut reor, cum illius non expressa fuerit mentio, fugata enim, seu sopita febris prohiberi non potuit, quin rediret, continuato licet ad prophilaxim Febrifugi usu, at id forsan pro Regiæ Majestatis beneficio accipiendum, ut febris historiam suam perfectè absolveret.

(Ex

(*Ex nuperis Ephemeridibus &c.*) Ephemerides hebdomadarias non vacat legere: propterea quò tendant hæc spicula, obscurum mihi. Qui præscripsit Corticem, repellat ictum, si operæ pretium putet; si secùs, negligat. Rumores istiusmodi, re benè perspectâ plerumque vacui, Invictissimum certè Galliarum Regem LUDOVICUM XIV. nuperrimè extinctum, & China Chinâ, ut fertur, valde familiariter utentem dum viveret, neutiquam terruere.

§. 13.

Tutiorem ergo usum habet hoc antifebrile in populari gente, *(a) quæ ex manuariis operibus* vivit, quales sunt Artifices continuis laboribus exerciti, quibus cum non vacet diu in lectulis ægrotare, suam si velint alere familiam, propinare licet potionem hanc febrifugam, *(b) etiam ab initio*, paucis præmissis, ad consuetos enim labores redeundo, congestos humores, & si quid noxæ Febrifugum affixerit, sudore discutiunt. Hoc itidem dicendum de Mulieribus operosis, quales sunt, quæ servili opere sunt addictæ, uti lotrices, textrices, & aliæ hujuscemodi. *(c) Gravidis* quoque mulieribus, sicubi à febre tertiana, seu quartana corripiantur, facta aliqua levi purgatione, scilicet etiam V. S. lubenter remedium hoc præscribi poterit, & cum beneficio, præsertim in postremis graviditatis Mensibus, prævalet enim metus, ne concussio illa, quæ in febribus periodicis, & præsertim quartanis contingit, fœtum cum Matris periculo possit excutere, quod si ex China China præjudicium aliquod subsequi posset, remedio futuram uterinam proluviem, quæ partum consequitur.

(*a*) (*Quæ ex manuariis operibus &c.*) Postquam per varios Virorum, & Mulierum ordines vagatus est Cl. Auctor, nondum quemquam Cortici Peruviano impunè potando aptum dignoscens, reperit tandem ex infimâ Plebe nonnullos, in quibus ille tutiorem usum possit habere, in iis nempe, *qui ex manuariis operibus victitant*. Mirum profectò, quòd Viri Cl. animadversiones subterfugerit passim obvia Gens Recutita; cum nescio quid

quid peculiare insit huic populo, sive victum consideremus, sive genus ipsum Vitæ, in his activæ, in illis sedentariæ, & plerumque citra manuarii operis exercitium. Id si fortè addidisset, ut facilè poterat, non aliud defuisset in posterum ad complendos Annales, nisi tandem investigare, quid præstet hoc Antifebrile in Ægyptiis apud nos identidem irrequieto pede circumvagantibus.

(*b*) (*Etiam ab initio &c.*) Scrupulosissimus alibi Cl. Auctor, hoc tamen loco Peruviano Cortici præter institutum favens, Quæstionem non parvi ponderis duobus tantùm verbis liberalirer absolvit: quam quæstionem, agens ego de vulgaribus Intermittentibus, toto fermè Capite 8. Libri primi; agens verò de Subcontinuis in celerem malignitatem pronis, toto pariter Capite 5. Libri quarti nonnisi hæsitanter sum ausus resolvere; nempe, *An in hujusmodi Febrium principio Chinam Chinam liceat exhibere*. Certè hic videtur oblitus noster Auctor eorum, quæ paulò ante sancivit § 8. ad leges *sanioris* Methodi suæ: cumque illi antea Culices hæsissent in Cribro, modò Camelum illinc *transmitti* facilè patitur. Cum enim ibidem docuerit, præscribendam esse Chinam Chinam *ad drachmam unam*, *vel duas* in Febribus, tunc solùm *quando nimis protractæ Ægros fatigant*, *ut aliquot dierum induciis impetratis*, *Æger recreetur*, *non sinè spe*, *imò cum certitudine Febrem redituram*: modò recedens a lege, quam posuit, vult, Plebem, *quæ ex manuariis operibus vivit*, *cujusmodi sunt Artifices*, *quibus non vacat diu in lectulis ægrotare*, *curari posse propinatâ potione febrifugâ Peruviani Corticis*, *etiam ab initio morbi*, *suam ut possint alere familiam*. Sed nisi statim post Febrem unâ, vel alterâ Corticis drachmâ suppressam, incerto pede, nutante gressu, e lectulis ipsis ad Officinas migrent (quod difficile, ac periculosum simul) post aliquot autem dies pro voto Viri Cl. revertatur Febris, ad consuetos protectò labores non admodum festinanter redibunt. Si verò tempestivè redeant, totque, & tanta, quæ ex hujusce Febrifugi usu secundùm Virum Cl. imminent pericula, ut *Cachexiæ*, *Obstructiones*, *& Hydropes*, avertuntur tam facilè mediantibus laboribus, & exercitiis, ad quæ ipsimet denuo redeunt Artifices; cur non poterit idem effectus obtineri, si post propinatum idem Febrifugum, & Febrem depulsam, Civibus quoquè, Nobilibus, & Principibus, lusum Pilæ, Choreas, Equitationem, Venationem &c. auctoritate Artis imperemus? Hos puto labores, tanto etiam pensatos fœnore, multò libentiùs subibunt Potentes, quàm diros, & diuturnos labores Febrium. Nec cæteroqui putarim expedire absolutè, quod avidis forsan, si qui sint, expediret Pharmacopolis, Febres nempe Divitum diutiùs durare, quàm Pauperum, ut illis scilicet *annus fiat quæstuosior*.

(*c*) (*Gravidis &c.*) Facilem quoquè se præbet Cl. Auctor in exhibendo Gravidis Mulieribus Peruviano Cortice; & quidem rectè: atque adhuc rectiùs, si absque prævià saltem *Purgatione* exhiberet. Sed hic insurgit difficultas non contemnenda (fatum nempe quoddam illius est, ut in contradictionem aliquam vel dicti, vel facti adeò frequenter impingat) si enim ex unâ parte China China *postremis præsertim*

ſertim, ut ait, *geſtationis menſibus* offeratur; *habeat autem* ex aliâ parte eadem *Quinquina facultatem figentem*, ut ille §. 41. *pro re certâ ſupponit*, *motumque ſanguinis compeſcat*, *fluida quæque in noſtris corporibus cogat*, *omneſque evacuationes per ſe*, *& non per accidens ſupprimat*; quâ ratione *præjudicio*, *quod ex Chinâ Chinâ ſubſequi poſſet*, *futura erit remedio*, ut hic aſſeritur, *uterina proluvies*, quæ partum ampliùs (hoc Febrifugo humores quoſque *figente*, & qualvis evacuationes *ſupprimente*) non poterit conſequi? Heu quot in Scopulos agimur, cum a cognitâ nobis veritate ſponte deflectimus!

§. 14.

CUm autem varia, ac diverſa ſint hominum temperamenta, & corporis habitus, varios, ac diverſos effectus operatur China China. *(a) In temperamentis melancholicis* graviores noxas parere obſervavi, humor enim atrabilaris ferox eſt, nec tam facile auſcultat remedio febrifugo, licet ab initio primarius uſus Chinæ Chinæ in febribus quartanis ſibi famam, & nomen compararit, aut ſi paululum febrem infringat, non multo poſt ferocior caput exerat. *(b) In temperamento quoque pituitoſo* ſuſpectus eſt Chinæ Chinæ uſus, & quamvis paroxiſmi febriles in febribus ſpuriis poſt longum uſum Chinæ Chinæ conquieſcant, prolixior eſt reſtitutio ad priorem ſanitatis ſtatum, craſſi enim & pituitoſi humores poſt hujuſce remedii uſum fixiores fiunt, & minus difflabiles; homines corpulentos, & præpingues ſenſim cachecticos factos ex uſu hujus febrigugi, ac tandem *(c) longum poſt tempus* obiiſſe obſervavi, *(d) licet aliæ* culparentur cauſæ.

(*a*) (*In Temperamentis Melancholicis &c.*) QUod de Temperamentorum diverſitate, de humoris Atrabilaris ferociâ &c. profert hic, & in ſubſequentibus prolaturus eſt Cl. Auctor, eâ præſertim, quâ utitur malè tonante Recentiorum auribus ſe explicandi formâ, ejus dignitatis ratione habitâ dictum nollem: ſic enim loqui Medici eo vix tempore conſueverunt, quo illis barba femoralibus erat prolixior,

Atque ſupercilio brevior coma —— ——

Jamque mihi videor quempiam audire a Viro Cl., vel a ſuperſtite ſaltem illius Minervâ ſciſcitantem, cujuſnam ſpeciei, aut differentiæ ſit

ferox

ferox iste humor atrabilaris; an scilicet ex *Melancholiâ naturali putrefactâ, & exustâ, an ex flavâ bile torrefactâ, & in cinerem redactâ progenitus*, postquam ei placuit per obsoleta hæc nomina, quasi per imaginaria quædam Veterum formidamina terrere ignarum vulgus. Ego verò, qui hujusmodi nomenclaturam retinui in Febribus, *Atrabilaribus* a me vocitatis, significatione licèt longè diversâ, ut scilicet solis Antiquiorum terminis me accommodarem, non rei, quemadmodum & terminis, & ipsi rei fictitiæ hic se accommodat Cl. Auctor; ego inquam, datis illi omnibus hisce commentis, sciscitarer potiùs quid intelligat, aut ab aliis velit intelligi per hæc, quæ in præsenti Paragrapho, & alibi scripsit idem Vir Cl.; fateor enim, me ab hoc Labyrintho nescire tam facilè memet ipsum extricare. Nimirum inquit ille, *In Temperamento Melancholico Chinam Chinam graviores, ac alibi noxas parere, quia humor atrabilaris* (qui pro causâ Quartanæ Febris manifestè hic astruitur) *ferox est, nec tam facilè auscultat remedio Febrifugo, licèt ab initio primarius usus illius in Febribus Quartanis sibi famam, & nomen compararit: aut si paululum Febrem infringat, illa tamen non multò post ferocior caput exerit*.

Tot contradictiones propemodum quot syllabas continet hæc Viri Cl. brevis assertio. Primò namque per hanc apertè supponit ille cum Antiquis, ut annotavimus, fictitium humorem illum atrabilarem, in corpore universo prædominantem, esse Causam Quartanæ Febris. At §. 46. statuit omnino, secundùm Ettmullerum, aliosque Recentiores, *Febres Intermittentes pendere a salso-acido Fermento existente intra ventriculum*. An fortè intelligendus etiamnum per hoc Fermentum humor atrabilaris, aut melancholicus per vas breve a Liene ad Stomachum inverso motu transmissus? Nugæ, Somnia. Secundò clarè asserit, Chinam Chinam noxas parere in casibus supra recensitis, eò quòd *idem humor atrabilaris non facilè auscultat remedio Febrifugo*, quasi Quartanæ Febres consuescant eludere actionem Peruviani Corticis; cum tamen sit vel ipsis Mulierculis notum, eas de more hujusmodi remedio perpetuò vinci, ac edomari. Septem ego Ægrotos (nec enim invisi plures) Quartanâ laborantes prægressâ Hyeme felicissimè curavi solius Corticis ope, quorum duos tantùm Febris rursus corripuit, priusquam planè dimitteret, reliquis statim perfectè convalescentibus, robustis, ac pinguioribus redditis: quos inter peculiari mentione dignus est Co: Johannes Andreas Valentinus, e citrino, ferè dixerim, Sceleto in carnosum paulo post, & benè coloratum Athletam conversus. Sed demus, humorem atrabilarem, qui pro causâ Quartanæ hic habetur a Viro Cl., verè *non auscultare remedio Febrifugo*. An proinde dicetur ab eo noxam parere ipsum Febrifugum? Nonne §. 40., & 41. illi tribuit Auctor Cl. *facultatem figentem*, quâ tot noxas ibidem inferre dicitur? Quam ergo noxam inferet, ubi humor, qui figi deberet, *eidem non auscultat?* Insuper si hoc ipsum *non auscultare Febrifugo* in bonis habetur §. 16., ubi tutior asseritur illius usus in Temperamentis, & Febribus biliosis, præcisè per hoc, quòd *biliosus humor non se patiatur adstringi vinculis ejusdem Febrifugi*, cur in malis habebitur,

bebitur, quòd iisdem vinculis non se patiatur adstringi humor atrabilaris in Febribus atrabilaribus? Tertiò tandem concludit Vir Cl., noxam graviorem inferri a Peruviano Cortice, quia *etiamsi paululum Febrem infringat, ea nihilominus non multò post ferocior caput exerat*. Ast si de *simplici* Febris reditu sit sermo, nonne ex §. 25. *Optandum esset, ut Febris in apertam flammam erumperet, postquam Æger ad aliquot dies silente Febre roboris aliquantum reportasset, nam reditus Febris remedii loco esset?* Et ex §. 27. nonne *Medici a Chinâ Chinâ eluduntur interdum, Febre ampliùs non redeunte?* Si verò sit sermo de reditu ipsius Febris, sed *fortiore*, velut de graviore noxâ, nonne ex ipsâ nuncupatoriâ Epistolâ lit. d. *Sæpe Medico in votis est Febrem repetere, sed fortiorem, ut tollantur noxæ, quas China China ob Febris extinctionem invexit?* Et §. 27. nuper citato, nonne *Rem feliciùs cessisse annotavit, quibus Febris denuo caput erexit etiam ferocior, quàm quibus Febris visa est prorsus extincta, & obliterata, seu parva subsecuta?* Infelix China China, quid tibi agendum, *sananti*, & *non sananti* æquè rejectæ, *redeuntibus*, & *non redeuntibus* Febribus, iisque vel *levibus*, vel *ferocibus* æquè proscriptæ?

(*b*) (*In Temperamento quoquè pituitoso &c.*) Hic quoquè loquendo de Temperamento pituitoso, Febres statim spurias in medium adducit Cl. Auctor, quasi ab humore *pituitoso*, & *crasso* pendentes, non verò a *Salso-acido Fermento Ventriculi*, ut ex professo autumat §. 46. Confundit pariter & hic, unumque, & eundem efficit humorem in Temperamento prædominantem, & humorem Febres Intermittentes producentem; cuilibet nimirum Temperamento suam Febrim correspondentem assignans, & cuilibet Febri, Antiquorum more, suum humorem: quæ omnia jam sunt e Scholis exsibilata, & explosa. Hisce tenebris involutus, mirum profectò, quàm claré introspiciat Causas physicas effectuum, quos nondum in rerum naturâ observavit quisquam, dum rationes omnium malorum assignat, quorum nulla in pituitosis Temperamentis, aut Febribus comperiunt alii a Chinâ Chinâ illatorum. Sed audiamus, quæ probationis loco in sequentibus est allaturus.

(*c*) (*Longum post tempus &c.*) Longum post tempus obeunt & Pingues, & Macilenti, obeuntque Chinâ Chinâ curati, & non curati, Medicis utentes, & non utentes. Fieri verò *Cachecticos ex usu hujusce Febrifugi* eosdem *Præpingues*, & *Corpulentos homines*, mihi certè non observatum; potiùs enim oppositum compertum habui. Et ne videar gratis refellere quod planè gratis asseritur, verè præpingues, ac corpulentos homines, tam Mares, quàm Fœminas, plurimis retro annis Chinâ Chinâ curatos, curatasve, *cum facili restitutione ad priorem sanitatis statum*, & in hanc usque diem inculpatâ valetudine utentes, vide Lector in Therapeutice meâ pag. 166. historiâ 3. pag. 171. hist. 7. pag. 421. hist. 14. pag. 433. hist. 3. pag. 437. hist. 5. pag. 442. hist. 7. pag. 444. hist. 9. pag. 473. hist. 1. &c. Adde recèns curatos ope Corticis, & quidem de Vitâ quàm maximè periclitantes (numerum enim pinguium Hominum ex vulgaribus Intermittentibus felicissimè sanatorum quis meminit?) corpulentos, ac ætate provectos, D. D. Johannem Bapti-

E stam

ſtam de Carandinis, Paulum Æmilium de Bignardis, & Antonium de Zanellis, Viros huic Urbi plurimis nominibus notos: quos omnes, ut & alios ſupra recenſitos, ferme quotidie ſanos, ac robuſtos intueor; poteſtque intueri, & audire quilibet alius, cui grave non ſit ſolutionem oppoſitionis Viri Cl. ex vivâ illorum voce repetere. Quòd ſi eos, qui maturo jam Fato deceſſerunt e vivis, memorare liceret, pinguiſſimus certè omnium hujus Urbis erat Æger pag. 184. hiſtoriâ 16. deſcriptus, annoque 1678. (curante illum Præceptore meo colendæ memoriæ) per accidens Chinâ Chinâ oblatâ ſervatus: pinguiſque pariter, ac corpulenta erat Ægra octogenaria pag. 480. hiſtoriâ 4. relatâ. Sed hos, alioſque omnes, etſi vel longævum ſimpliciter, vel diutinum ab epotâ Chinâ Chinâ vitæ ſtadium emenſos, *tandem longum poſt tempus obituros*, jam divinavit Cl. Auctor.

(*d*) (*Licèt aliæ &c*) Quicunque dicantur eſſe *præpingues* iſti *homines* innominati (quorum nempe ſaltem nomen a Viro Cl. indicatum optaſſem, quemadmodum nomina ſimul & hiſtorias Sanatorum ipſe indicavi, tum in Therapeut., tum in hiſce Reſponſionibus meis) quicunque inquam eſſe dicantur imaginarii iſti Ægrotantes, indefinitâ tantùm, & cuique arbitrariâ hic enuntiatione prolati, qui *ex uſu hujus febrifugi ſenſim cachectici facti*, *longum poſt tempus objerint*, poſito quòd illius infortunii *aliæ*, *ut inquit*; *culparentur Cauſæ*, unde habet Cl. Auctor, certè culpandam fuiſſe *longum* illud *poſt tempus* Chinam Chinam, minimè verò cauſas eaſdem forſitan evidentes? Si ab ingurgitatione fructuum horariorum ſuccedat Diarrhæa, num culpandum potiùs, quàm fructus recèns comeſti, epotum ter, aut quater ante biennium, vel triennium Cocolate? Ita & qui moritur *longo* poſt Chinam Chinam aſſumptam *tempore*, aliis licèt exiſtentibus proximis interitus cauſis, anne ob eam olim cum juvamine aſſumptam mortuus dicendus erit, quaſi hoc Pharmacum ſit Pomum Adami, quo cœteroqui non deglutito homines ſint æviterni?

§. 15.

(*a*) NOn *paucos* hic memorare poſſem Mutinæ mihi obſervatos, in quibus hanc principalem cauſam credidi extinctam fuiſſe intempeſtive febrem; *(b) verum noxa* hujus Febrifugi tanto pernicioſior eſt, quanto occultior, cum enim ægri ab illius uſu, non autem Naturæ beneficio evaluerint, ſi poſtea poſt aliquod tempus in morbos recidant, creditur à Medicis ab aliis cauſis prognatum morbum.

(*a*) (*Non paucos &c.*) Non paucos Mutinæ sibi observatos, quos memorare posset, non memorat Vir Cl., & quidem consultè; nam quos alicubi memorat, non raro illum juvisset subticuisse, ut in decursu videbimus. Quòd si nomina supprimat, eò quòd fuerint ab ipso *potionati*, tunc forsan cùm *Chinam Chinam habuit in magno pretio*, ut supra §. 3., *affectuque suo in eam nimis effusè ferebatur*, ut infra §. 18, sintque idcirco de eorum numero, pro quorum curatione *illum pœnituerit*, *hoc remedio se usum fuisse*, ut §. 27., sciat, Chinam Chinam fuisse insontem, & suo munere bene functam, dum Febrem sustulit; ipsum autem errasse in præscriptione, si malorum *hanc principalem causam credidit*, *extinctam fuisse intempestivè Febrem*; quod idem est ac dicere, oblatam fuisse *intempestivè* Chinam Chinam. Sed hoc perperam patratum quis negat? His non obstantibus, ego Febrifugum hoc a Barbitonsoribus, Pharmacopolis, imò & Medicis haud multùm circumspectis, non semel minùs opportunè (ut mihi tunc visum) sine ullâ, neque tum, neque mox subortâ noxâ, oblatum novi; cùm videlicet Fermentum Febrile, utut præmaturè forsitan, & ut ita dicam in statu suæ cruditatis a Febrifugo absorptum, subinde tamen potuit expelli, aut discuti, priusquam rursus exaltaretur: quemadmodum probabiliter, & quidem faciliùs, vel expellitur, vel discutitur, vel perfectè subigitur, cùm tempestivè offertur idem Remedium. Nihilominus illud ego semper inopportunè saltem usurpatum suspicor, idque ipsum in Opere meo profero ubique; quotiescunque vel vitæ imminens, certumque periculum non adsit, ut in Febribus *Intermittentibus Perniciosis*, vel probabilissimum, ut in *Subcontinuis Malignantibus*, vel denique nisi corruptivæ naturæ indicia certa sint in *Vulgaribus Intermittentibus*; quas utplurimum, nisi valdè diuturnæ fuerint, pro *Depurativis* habeo, vel tales nonnunquam evasuras spero. Quò ad hanc ergo intempestivam Febris extinctionem, ne actum agam, me refero ad ea, quæ supra dixi in Animadversionibus ad Epistolam Nuncupatoriam, lit. d., & in Responsionibus ad §. 1. pariter lit. d., & alibi.

(*b*) (*Verùm noxa &c.*) Noxa hujus Febrifugi, iterum repeto, nulla est; ex se enim Febrem submovet, quod ex se pariter bonum. Si malum aliquod nonnunquam sit subsecutum (quod non repugnat) ob tempus inopportunum, quo Febris *præmaturè* suppressa fuerit, expectanda erat opportunitas oblationis, nullaque fuisset *noxa* Febrifugi, quamvis eadem fuisset illius actio in corpus Ægrotantis. Sed jam æquivocatio isthæc pluries sublata, eò turpior est, quò patentior, & crebrior. Cum verò ex istiusmodi æquivocationis repetito abusu gratis omnino affigatur Chinæ Chinæ beneficæ qualitas quædam *pernicialis*, ratione cujus in contextu imputatur illi quilibet *novus morbus ab aliis causis*, *longè postquam ejus beneficio Ægri evaluerint*, *prognatus*: adeòque cum a Cl. Auctore sustineatur mordicùs, cavendum esse ab eâdem Chinâ Chinâ, statim licet juvante, quippe tractu temporis nociturâ; æquè gratis quis posset asserere, tum quòd Sarsæ parillæ V. G. insit *occulta noxa*, quâ homini in Febrem, aliumve morbum delapso, de-

trimentum attulerit, postquam hic *ab illius usu*, *non autem Naturæ beneficio evaluerit* a Lue Celticâ; tum quòd veneno cuipiam vis insit balsamica, postquam eo per sua Antidota tempestivè debellato, prosperam nonnemo valetudinem fuerit subinde sortitus. Ut ergo ad Chinam Chinam redeam: *Proba est*, dicam, *materia*, *si probus illam adhibeat Artifex*.

§. 16.

(*a*) IN *temperamento bilioso* securior forsan Peruviani Febrifugi usus, bilis enim humor subtilis, & facilis motus, non tam arctis vinculis adstringi se patitur, ut propriis viribus se non expediat. (*b*) *Tempus quoque*, regiones, & annorum constitutiones observandæ; æstivo tempore felicius, seu minori damno exhibetur hoc remedium, & sub finem Autumni, hyemali parum fausto successu, per totam enim hyemem fatigantur ægri, nec nisi ad primum veris accessum liberantur. Hoc idem evenit in regionibus humidis, ubi aer crassus, & humidus, magis, quàm in siccis quæ puriori aere gaudent, quales sunt Civitates Montibus proximæ, sive Montanæ.

(*a*) (*In Temperamento bilioso &c.*) REditum facimus ad consuetas contradictiones, seu potiùs ab iisdem nunquam recedimus. *In temperamento bilioso securior reputatur* a Cl. Auctore *Peruviani Febrifugi usus*, *quia bilis ab eo non tam arctis vinculis adstringi se patitur*, *ut propriis viribus se non expediat*. Hic ergo bilis supponitur Causa Febris alicujus Intermittentis, puta Tertianæ, cum tamen §. 46. hujusmodi opinio ab eo rejiciatur his verbis — *Neque novum Intermittentes Febres Æstate pervagantes pendere a Salso-acido Fermento*, *licèt utplurimum opinio sit*, *a luxuriante bile progigni*. Sed pergamus. Cur quæso modò tutum est, quòd humor biliosus *non sinat se adstringi vinculis Chinæ Chinæ*, si noxium nuper erat §. 14., quòd iisdem vinculis se adstringi non sineret, seu quòd hujusmodi *Febrifugo non auscultaret* humor Atrabilaris? Forsan quia bonum est, flavam bilem non figi, Febrimque ab eâ pendentem minimè infringi? At malum erat, interque *noxas Corticis graviores* numerabatur, non figi bilem atram, nec infringi Febrem ab eâ pendentem. An denique tutiùs est modò, *ut propriis viribus se expediat* febrilis humor, quia ex §. 25. & 27. *optandus est remedii loco reditus Febris* a Chinâ Chinâ fugatæ; imò reditus Febris *fortioris*, ac *ferocioris*, ut ex eodem §. 27., & ex ipsâ nuncupatoriâ Epistolâ?

Epiſtolâ ? At nulla major noxa recenſetur §. 14. a Peruviano Cortice illata, quàm quòd Febris paululum enervata, aut ad aliquod tempus depulſa, *denuò ferocior exerat caput*. Quidnam igitur inter hæc omnia bonum eſt, quidnam malum? Certè tota hæc Diſſertatio nonniſi acervus contradictionum videtur.

(*b*) (*Tempus quoquè &c.*) Expectabam hoc inſuper, ut ſcilicet dilucidaretur a Viro Cl., an tutius ſit exhibere Peruvianum Corticem creſcente, an decreſcente Lunâ, die Martis, an die Veneris &c. Sed non vacat ampliùs minutiora hæc, futilia, & vana ſingillatim perſequi. Et quoniam adversùs auctoritatem illius haud ſatis videntur poſſe experimenta mea, meæque ratiunculæ, illam demum pro me refellat, deleatque æqualis auctoritas. Ex ipſo itaque tandem Bove lora ſumamus. Idem nempe Vir. Cl. unâ Periodo ſuâ ſibi reſponſum faciat: penſetque prolixiores, quæ occurrerent animadverſiones, repetita quidem, ſed preſſior illius confeſſio, tum paulò ſupra, tum in notæ jam *Collationis* textibus etiam allata literis E. F. G., videlicet. *Peruvianus Cortex nobis a divinâ beneficentiâ munus conceſſum, in qualibet Regione, quocunque anni tempore, ætate, ſexu, temperamento, Febres ſaltem recurrentes, atque intervallatas fugat, & exterminat.* Ita ante ſexennium Cl. Ramazzinus

Ipſe ſibi Judex, & Reus ipſe ſibi.

§. 17.

C*Urioſum porro* eſt quod in Conſtitutionibus meis Mutinenſibus annotavi, nam cum anno 1690. in auſtrina, & pluvioſa tempeſtate à veris principio per totam æſtatem campeſtris regio infra Mutinam Padum verſus aquis exundaret, quam ob cauſam peſſum ivere fruges cujuſcumque generis, Ruſtici fere omnes eodem tempore ex tertianis febribus intermittentibus decumbebant, obſervatum eſt in illis, quibus fuit adminiſtrata China China, infeliciter ceſſiſſe illius uſum, tardius enim convaluere, quàm ii qui ſoli Naturæ negotio commiſſo multo citius ad Agrorum culturam rediere; ſequenti vero anno vagante urbana Epidemia tertianarum febrium in conſtitutione valde ſicca, & æſtate præſervida, Cortex Peruvianus in uſum adhibitus, honorem, & famam, quam priori anno amiſerat, viſus eſt recuperaſſe.

(*Curiosum porrò &c.*) HUic Paragrapho, partim pro usu Chinæ Chinæ, partim pro illius omissione militanti, non aliud reponam, nisi quòd Autumnali tempestate anni 1714. nuper elapsi, inter omnes, quas meminerim, summè pluviosâ, vixque integram ob id seminum, segetumve sationem permittente, æquè felicem, & æquè certum illius usum comperi (eam siquidem ad multiplicis generis Febres sæpius præscripsi) ac quavis siccâ, & sudâ tempestate. Quòd si in *Rusticis* anno 1690. observavit oppositum Cl. Auctor; me vel tunc hujusmodi diversitatem, saltem in *Civibus*, non observasse sum conscius: quemadmodum plura alia, quæ de Constitutionibus eorum temporum ipse conscripsit, haud semper cohæsisse memini observationibus meis, etsi præ multitudine Ægrotantium, quos invisebam quotidie (*Urbi nota loquor*) longè major mihi, quàm illi obtigerit opportunitas dispiciendi, quæ generaliter, quæ peculiariter in iis morbis acciderent. Profectò hujusce Febrifugi actionem semper ego uniformem deprehendi; efficacem scilicet semper in iis omnibus febribus, in quibus revera convenit; in iis, in quibus non convenit, semper inefficacem. Qui propterea nullos unquam Medicos audire consuevi dicentes -- *Hoc anno longè melius, ac prægressis purgat Senna, aperit Chalybs, Alchermes roborat, attenuat Salsa*, rideo quoties eorum nonnullos audio identidem exclamantes -- *Verè hoc anno mirabilis est Peruvianus Cortex, proficuusque longè magis, ac annis elapsis*; hujusmodi enim assertio, ex observatâ forsitan illis eventus diversitate procedens, infirmam, & cæspitantem eorum praxim accusat; quippe quæ ex eo solùm oritur, quòd cum satis non distinguant ab invicem febres Cortice curabiles ab aliis Cortice non curabilibus, aliquam tamen vicissim similitudinem allucinationum Matrem habentibus; quotiescunque regnant universaliter febres Cortici suapte naturâ obsequentes, alius verò generis fermè nullæ, in earum medelam uno Cortice indiscriminatim adhibito fortuitò impingunt, & remedium eo anno *Mirabile* prædicant; quoties verò diversæ intrinsecùs inter se febres vagantur, aliquam licèt symboleitatem primo aspectu præ se ferentes, easque omnes sinè delectu curare satagunt eodem Febrifugo, res male cadit, & Chinam Chinam eo anno ut *Maleficam*, vel saltem sæpius *Inutilem*, summâ quidem injuriâ, criminantur: haud secus ac olim Vetula cæcutiens fortuitò casum passa, suæ domus, non sui visus obscuritatem execrebatur.

§. 18.

OBservationes istæ quas memoravi, *(a) multorum annorum* sunt fructus, & longævitatis à Divina Beneficentia mihi concessæ; hæ affectum, quo à principio in Peruvianum Corticem nimis effuse ferebar, paulatim attemperarunt, & varium, ac suspensum in hujus remedii ad-

dii administratione reddidere; summatim igitur hoc Febrifugi genus apud me tanti non est pro febribus intermittentibus curandis, *(b) ut Medicina* æque bene hoc præsidii genere carere non posset, *(c) & Veterum Febrifugis*, quæ si non tam cito, tutius tamen operantur, febrium causam extenuando, *(d) & sensim exantblando*, non posset esse contenta, *(e) qui veteri utuntur vino sapientes puto*, ajebat Plautus in Cassina.

(a) *(Multorum annorum &c.)* QUot annorum sint fructus singillatim quatuor opiniones alternè oppositæ, quæ Cl. Auctorem *varium*, ac inconstantem *reddidere in administratione Peruviani Corticis*, ostendit supputatio a me facta §. 3.; ex quâ infertur apertè, confusam hanc, & indigestam observationum Chinæ Chinæ infensarum reminiscentiam (nullas enim, aut ferè nullas recentes tam brevi, sibique tam innopportuno tempore potuit ille instituere) initium sumpsisse ab editione Tractatus mei, paucorumque proinde mensium sobolem planè abortivam fuisse. Etenim si anno 1712. de Contagiosâ agens ille Boum Epidemiâ argumentum ipsum meum, ex præmissâ ejusdem Tractatus Synopsi meâ elucescens, sibi ferme adoptavit, ut patet ex Textu in *Collatione* transcripto lit. H.; edito autem immediatè post a me anno eodem 1712. ipso Tractatu, tam repentè sententiam mutavit, ut subsequente statim anno 1713. Dissertationem hanc Criticam e diametro oppositam scripserit (quod deducitur ex Paragrapho 47.; obitum Comitis Torricini, qui eo ipso tempore contigit, connotante, quamvis in annum 1714. protracta fuerit ejusdem Dissertationis editio) satis constat, fallacium hujusmodi observationum reminiscentiam paucorum tantummodo mensium, non *multorum annorum fructum* extitisse, obliteratâ illico penitùs, vel saltem neglectâ favorabilium omnium, quæ antea scripserat, memoriâ. Nisi hanc Camarinam movisset Vir Cl., neque ego in damna illius movissem fortassis. *Suo igitur ipsius indicio periit Sorex.*

(b) *(Ut Medicina &c.)* Medicina olim carens hoc præsidii genere, Tertianas Perniciosas, atque lethales a Mercato descriptas non sanabat, quamvis innumera tentaret remedia: hodie felicissimè sanat, etiam rebus in præceps ruentibus; sitque testis Urbs Mutinensis tota. Æquè bene ergo hoc præsidii genere Medicina carere non posset. Sed asserta mea Cl. Auctori nequaquam probantur: etenim inquit ille infra §. 33. *Antequam Chinæ Chinæ nomen innotesceret, hujusmodi portenta visebantur, ut in incerto esset, num Medicamentorum, an Fortunæ beneficio Ægri convaluissent*. Probata igitur erunt mihi asserta illius, eaque præsertim, quæ in Tertiâ Oratione Jatrici Argumenti prostant a pag. 101. usque ad 105.; quorum plurima transcripta cum sint in *Collatione* Textuum illius Chinæ Chinæ favorabilium, præser-

tim literâ C., literâ I., & literis K. L. M.; idcirco ad evitandam prolixitatem, ea hìc omittere fatius duxi, atque illuc Lectorem relegare.

Hunc tamen infuper rogatum velim, ut Textum appofitum noviffimè, tum §. 5., tum in fine §. 11., rurfus adire non renuat, ubi ait Vir Cl. -- *E fingulari hujus remedii præftantiâ, id beneficii fuimus affecuti &c.* Ex his enim omnibus conjiciet, illum nova, quæ hodie cernimus Medicinæ incrementa, novofque progreffus in explorandis Febrium, præfertim Intermittentium Caufis, & inftituendâ meliori earum curatione, uni inventioni aufpicatiffimæ Peruvlani Corticis adfcripfiffe: & quafi eo reperto multa quidem, fed non adhuc omnia expleta fint Medicinæ vota, fimile aliud infuper remedium ad Febres Continuas, pro ejufdem Medicinæ complemento, a Numinibus implorantem videbit. Quibus equidem tam manifeftè, ac per extenfum ab eodem prolatis, decernet facilè quilibet cohærenter, *Hoc Febrifugi genus apud ipfum potiùs tanti fuiffe pro Febribus Intermittentibus curandis, ut Medicina æquè bene hoc præfidii genere carere non poffet.* Aft reponet ille fortaffis, tunc iftud Febrifugum, anno videlicet 1708. apud ipfum tanti fuiffe; modò *tanti non effe*. Videamus ergo quanti faltem apud eum etiamnum fit. Afferit ille §. 48. hujufce nuperæ Differtationis, *Admittendum, & laudandum effe Chinæ Chinæ ufum, ad obtinendum aliquod intervallum pro virium reparatione:* afferit §. 22., *Corticem Peruvianum in Febribus Intermittentibus revera aliquid poffe, quia paroxyfmos fiftit per aliquot dies, atque interdum etiam omninò, ut ampliùs non redeant:* afferuitque fupra § 4, *Admirandum effe, quomodo ad exiguum pulvifculum Peruviani Corticis, quomodocunque exhibitum, Febris Periodicæ furor conquiefcat, interdum etiam extinguatur; quod de quocunque alio remedio pharmaceutico non tam facilè obfervatur, quod fciat.* Hæc funt effata Cl. Auctoris anni 1714., quæ in hac ipsâ Criticâ illius Differtatione leguntur. Quomodo ergo Medicina, quæ, ipfo fatente, tot habet ab hoc uno Febrifugo, & quæ *nullum aliud habet remedium pharmaceuticum, de quo quid fimile obfervetur, quod fciat*, æquè bene hoc præfidii genere carere poffet?

(c) (*Et Veterum Febrifugis &c.*) De Peruviano Cortice, quem modò Veterum Febrifugis poftponit immeritò, fic olim exclamavit Cl. Ramazzinus, ut in *Collatione* Textuum lit. D. *Quot feculis defudarunt Artis Primores, ut Febrifugum aliquod reperirent, aut arte conflarent? Modo è Peruvianâ Regione Cortex ad nos defertur, divinum planè remedium ad malè natam Febrium fobolem exterminandam.* Eundem Corticem aliàs appellavit ille, ut in citatâ Collatione lit. B., *Antipyreticorum omnium, quotquot excogitavit Antiquitas, & Chymicorum folertia conflavit, facilè Principem.* Tandemque de eodem cum Veterum Febrifugis comparato hæc protulit, ut in eâdem Collatione lit. E. F. G. *Quàm diu a peritioribus Artis Magiftris infudatum eft ad Febrifugum aliquod conflandum, ex triplici Regno materiâ petitâ? At omnes hactenus illorum labores fruftrante diligentiâ in irritum ceffere; & fi aliquod Antipyreticum in illorum monumentis extat, nonnifi fub Grypho defcriptum legitur, ut Delio Natatore opus fit, fi Mens Auctoris fincera*

baben-

habenda sit. Solus Peruvianus Cortex &c. Hujuscemodi ergo Febrifugis diu, sed frustra quæsitis a Peritiorum, Antiquiorumque Magistrorum Artis industriâ, sine Peruviano Cortice, qui *solus*, ipso docente, Febres fugare, & exterminare perhibetur, *Medicina posset esse contenta?* Illis, illis ergo in Chinæ Chinæ dedecus oportebat curare Puellas Patavinas §. 9. ab Auctore visas, nec tamen sanatas, Nobilemque Virginem ab eodem pariter §. 26. infra descriptam, solique tempori, & domui paternæ medicatrici commissam.

(*d*) (*Et sensim exantlando &c.*) Profectò *sensim*: & adeò sensim, ut ad biennium sæpius protrahatur in Quartanis ista Causæ febrilis extenuatio, Veterum Febrifugis, quæcunque in usum revocata fuerint, facilè adscripta a Cl. Auctore, tantâ quidem fiduciâ, ac si *recèns ab Academiâ venerit*, praximque medicam nunquam exercuerit. Contra, non rarò *valere jussis* illiusmodi *Febrifugis*, ubi simul quis renuat uti Peruviano Cortice, intra quatuor, plus minùs, menses solet contingere plurium Quartanarum spontanea solutio. Saltem *unum* ex tot Veterum Antipyreticis, cui magis fidat, indicasset Cl. Auctor, ut facto experimento, & afferti tam utilis veritate detectâ, *tutius* istusmodi Remedium, Chinâ Chinâ sepositâ, totis ulnis possemus amplecti. *Sed isthæc* (ut infra ipsemet inquit) *apud mulieres, & imperitam plebeculam locum habent, non apud eos, qui sapiunt.*

(*e*) (*Qui veteri &c.*) Sapienter admodum in commendationem Febrifugorum a Veteribus usurpatorum, subdit Cl. Auctor effatum Plauti -- *Qui veteri utuntur Vino, sapientes puto* -- Desideratur tantummodo commentarium, quod in Orat. Jatr. Argum. pag. 183. huic ipsi Textui addendum censuit idem Cl. Ramazzinus, quod sic habet -- *Qui veteri vino utuntur Sapientes puto, ajebat Comicus; rectè quidem, nisi tamen Vinum in vappam, seu acorem transierit. Non minus tamen sapientes judicandi, qui recenti utuntur Vino, si defæcatum fuerit; hoc enim Vini genus plus nutrit, multòque plus spiritus ab eo elicitur.* Ita ille. In hisce terminis tam bene quadrat casui nostro, collatione factâ vappescentium, ac mucidorum Febrifugorum Antiquitatis cum recenti, & vivifico Peruviano Febrifugo, expositio Cl. Auctoris, ut volupe mihi sit, absque ullâ hæsitantiâ eidem subscribere.

§. 19.

EQuidem *si damni dati*, & collati beneficii à Chinæ usu ineatur ratio, non tam facile crediderim, ut ab æquis judicibus illa possit absolvi à crimine objecto, magis damnosam illam esse, quàm utilem, seu num liceat de Peruviano Cortice proferre, quod de Ottone scripsit Tacitus, *tantundem apud posteros meruit bonæ famæ, quantum malæ.*

(*Equi-*

(*Equidem si damni dati &c.*) OMne damnum, quod China China possit inferre (si quod potest inferre) eo solùm nomine inferre valet, quòd est verè Febrifuga. Nisi ea talis esset, neque esset in potestate imperiti Medici Febrem sistere, *ubi*, vel *quando* non convenit. Hoc est damnum unicum, quod ab usu illius, intempestivo tamen, queat fortasse procedere. Contra, ab usu recto quot beneficia prodeant, satis patet vel ex uno Tractatu meo, & ex adductis ibidem historiis. Si ergo *damni dati*, & *collati beneficii* ineatur justa ratio, *ab æquis Judicibus* facilè crediderim posse decerni, *minimè damnosam illam esse*, *sed utilem*. Quòd si ratio ineatur laudum, & probrorum, quæ a Viro Cl. ea retulit, tunc verè crediderim, licere de ipsâ proferre, quòd ex uno tantùm defuncti Auctoris versatili calamo (quandoquidem velit ei Posteritas fidere) *tantundem bonæ famæ apud Posteros ea meruit*, *quantum malæ*. Ita nimirum nobismetipsis haud satis caventes

Cædimus, *inque vicem præbemus crura Sagittis*. Pers. Sat. 4.

§. 20.

POssem *funestos casus* referre non paucos, quos observavi toto eo tempore, quo Mutinæ Medicinam feci, sed prolixior essem, & Epistolæ leges transgrederer, unicum tantum in Viro insigni satis noto referam, dum casus, qui in gente vulgari contingunt sine rumore terra obtegit. Comes Joannes Carolus Morandi placentinus, olim Serenissimo Principi Cæsari Estensi Eques percarus, media æstate simplici quartana correptus est, cui Medicus magnus Peruviani Corticis Fautor, facta ut puto lævi aliqua purgatione, seu etiam V. S. Chinam Chinam ad plures dies pro more suo præscripsit, ast Eques ille contumaciori febre facta in pejus ruere semper cœpit, donec appetente hyeme hydrops ascites factus Placentiam asportari voluit, ut in Majorum sepulchro tumularetur.

(*Possem funestos Casus &c.*) MAgnam potiùs esse dixerim Cl. Auctori penuriam funestorum casuum, quos possit obstrudere, si quem primo loco producit, a septem retro lustris cogitur emendicare. Verùm nec rem planè tangit acu, neque me imparatum invadit; sed strenuè jam præmunitum. Atque hinc dignoscat quilibet, me *ingenuè bona*, & *mala exposuisse* in Tractatu meo, non encomia tantùm, laudesque Chinæ Chinæ profusas, *qualis*

mos est

mos est eorum, qui de aliquo novo medicamento Tractatus integros edunt, ut acutè notavit §. 7. Cl. Auctor. Hunc igitur eundem Casum vide Lector in Therapeutice meâ, pro animi mei candore primò tantùm obiter indigitatum in quadam parenthesi pag. 5., dein expositum quidem breviter, sed ad trutinam longiusculè expensum a pag. 178. ad totam pag. 181., suppresso licèt Ægrotantis nomine; atque ob id solùm suppresso, ne viderer in infausti eventus discrimen velle me trahere, præter Experientissimum *Frassonum* Præceptorem meum, qui primò solus curæ adfuit, & ab Obtrectatoribus suis ob id malè audiit, ipsum quoquè superaccitum eidem curationi Cl. Ramazzinum, cujus propterea mentionem facere opus erat. Neque enim satis memineram, quemadmodum neque modò satis sum memor, an Vir iste Cl., qui tunc *Chinam Chinam habebat in magno pretio, & affectu suo nimis effusè in illam ferebatur*, ante oblationem Peruviani Corticis, an solummodo post oblationem curationi a Præceptore meo susceptæ supervenerit; atque ideo an calculum suum pro administratione Febrifugi hujus addiderit necne. Discrepat tamen in nonnullis a meâ, in aliis manca est historia a Cl. Auctore laconicè nimis expressa; quam ideo nonnihil fusiorem, usque tamen sinceram, apud me videre est loco citato his verbis. *Meus itaque colendæ semper memoriæ Præceptor Frassonus Nobili cuidam Viro* (fuit is idem Comes Jo: Carolus Morandus, de quo hìc Cl. Auctor, etsi nomen illius tunc reticuerim) *Quartanâ Febre per mensem circiter detento, & supra modum vexato cum notabili anhelitus difficultate, atque ædematoso pedum tumore ante Febrem exortis, & cum eâ in dies crescentibus, Chinam Chinam exhibuit, & Febrem sustulit. Post aliquot alios successivè dies tumor ædematosus, suapte naturâ in incrementum pronus, major est factus, ad tibias, & crura sensim procedens, ventre non immuni. Atque ita, increbrescente anhelitus difficultate, intra paucos tandem menses, a serosâ colluvie universaliter obrutus Æger, fato cessit, Hydropicus Abdominis simul, & Pectoris.*

Hæc cum ita verè se habuerint, minimè consonat veritati, quòd Febris ab epotâ Chinâ Chinâ *facta fuerit contumacior*, ut asserit Vir Cl.; sicut nec eidem veritati pariter consonat, quòd Frassonus *ad plures dies* ipsam Chinam Chinam præscripserit. Præscripsit ille quidem *pro more suo*; sed mos illius, omniumque tunc Medicorum erat præscribere ad Drachmas duas, & semel tantùm *juxta Methodum* etiam *sanioris ætatis* Cl. Ramazzini. Quòd si Febris, ut subdit ille, *facta fuit indè contumacior*, cum Medici tunc solùm *eludantur*, *quando ea non redit*, *sed tacitè corpus depascitur*, ut §. 27.; imò cum *res feliciùs cedat* §. eodem, *quando illa caput erigit etiam ferocior*, quomodo hinc modò colligit Vir Cl., Chinam Chinam obfuisse, & Hydropem asciviſſe, si Febris ex ejus effato nequaquam abiit, sed *contumacior evasit?* Prodeat tamen iterum e latebris in apertum Veritas. China China *semel* tantùm ad Drachmas duas propinata fuit, & Febris recessit; sed Hydrops antea genitus incrementum, quod eo etiam Febrifugo minimè epoto suscepisset, æquè suscepit. Rediit quidem pro

more

more post nonnullas hebdomadas paroxysmis levioribus, uno tantùm Corticis haustu depulsa Febris; sed nulla ferè ampliùs habita est illius ratio: quandoquidem conatus omnes ad se trahebat Hydrops usque succrescens, dum tractu temporis in lentiorem symptomaticam Febriculam sensim conversa, paulatim obliterabatur Quartana.

Hæc est germana facti series: & præterquamquod vivit adhuc in luctu Comitissa defuncti Viri tunc Conjux, omnium facilè memor, ipse nequeo non meminisse, qui eidem Comiti Johanni Carolo Placentiam proficiscenti, *ut in Majorum Sepulcro*, cùm obiret, *tumularetur*, de mandato ipsius Præceptoris adstiti, Medicinæ sacris vix initiatus, circa annum videlicet 1678. Causæ morbi procatarcticæ, quas brevitatis gratiâ ibidem subticui, modò verò cogor innuere, fuerunt labores insueti, & incommoda lata præsertim Liburni; ut Principi, cui famulabatur, morem gereret, non semel sub dio pernoctans in ipso Portu nebulis confertissimis obsitus; interdiu verò ferme assiduè, ac violenter equitans ad plures dies per juga, & montes, tam in profectione, quàm in reditu. Quæ quidem omnia omnino præter consuetudinem perpessus, cœpit paulò post lumbis dolere, imminuto sensim lotio, domi hærere, pallere, sibi gravis fieri, subtumdidusque, & anhelosus nonnihil ad quemcunque motum evadere, ac mox Febre Quartanâ corripi, succedentibus postmodum iis omnibus, quæ supra retuli, transcripsique ex Therapeutice meâ; ut indè cuique pateat, Casum hunc unicum minùs favorabilem, lapsu annorum vel tunc plusquam triginta mihi observatum, ac quodammodo pro suspecto habitum, fideliter manifestasse. Et quamvis pro Frassono curante tot, tantique ponderis militarent rationes (quas fusiùs ibidem sum persecutus) ut ob illas Practici eximii Placentini, *Eques Moraggius*, & *Stanislaus Homatus*, quibus Ægrum tradidi gravissimè habentem, ipsum Præceptorem meum omni culpâ vacare pro suâ ingenuitate asseruerint; eum nihilominus ego severior, ac forsan minùs æquus Judex, in ipso Tractatu meo ab omni suspicione parum cautæ oblationis remedii, solam Febrim, non Hydropem præortum mulctare valentis, nequaquam absolvi.

Interim tamen Lectorem enixè rogatum volo, ut dempto sibi, mihique repetitionis tædio, examen integrum hujusce casus videat in fonte, paginis supra citatis Therapeutices meæ: ubi quando Hydrops Chinâ Chinâ curari possit, si nempe a Febribus pendeat, & quando non possit, si nempe Febres ipsas præcedat; crebris tum experimentis, tum Scriptorum expertorum auctoritatibus, statutum reperiet, planèque discussas intuebitur nebulas omnes, quæ hinc Peruviani Corticis usui cavillosus quispiam vel tunc studuisset offundere: tandemque noscet, me, his non obstantibus, de Febrifugi administratione haud satis fortasse cautâ, ipsum quadantenus Præceptorem meum (æquè audacter quidem, ac sincerè) notasse. Sed hoc idem si detur etiam Cl. Auctori; quid contra Remedium, cùm tempestivè, atque ubi prodesse debet, non ubi nequit, offertur? Verùm rancescunt hæc a Viro Cl. nunc allata; imò dixerim, putent, quippe extincti jamdudum Frassoni Manibus, prout ab Opponente appinguntur, heu nimis infensa.

Hujus-

§. 21.

H*Ujusmodi exemplum* in quartana intermittente, multaque alia poſtmodum mihi obſervata in febribus periodicis, in quibus continuatus Febrifugi uſus obſtructiones & cachexias invexit, ut ægri cum ſanitate in gratiam nunquam redierint, ac tandem hydropici objerint, ut poſtremo contigit Domino Comiti Marſiano, alia inquam exempla cautiorem me fecere in præſcribendo hoc Febrifugo, licet febres eſſent de genere intermittentium.

(*Hujuſmodi exemplum &c.*) CL. Auctor ſuadere contendens, *continuatum Febrifugi uſum obſtructiones, & Cachexias invehere, ac tandem Hydropem, & mortem*, exemplum inſigne *inter multa*, ut inquit, *alia* ſelectum (quæ tamen minimè indigitat) in medium proferre ſatagit, quaſi per tranſennam memoriâ recolens obitum Generoſi Viri D. Comitis Ludovici de Marſciano, anno 1703. Bononiæ vitâ functi, poſt ſeptennium tamen (quod ille ſubticet) integræ valetudinis ab epotâ Chinâ Chinâ, quam D. Davinius anno 1696. curationi adſtans, ad vota ſoliciti Ægrotantis propoſuit pro curatione Quartanæ Febris, quâ tunc tenebatur Nob. ille Patiens, D. tandem Ramazzino, meque ipſo, cunctanter quidem ante, faciliùs verò poſt rem diſcuſſam, eo caſu remedium admittentibus. Hanc quoque hiſtoriam nominatim expreſſam, atque deſcriptam videſis Lector in Therapeutice meâ pag. 175. hiſtoriâ 11.; ſciaſque illam non ibi relatam, ut ſimplicis Quartanæ curationem Chinâ Chinâ abſolutam, velut quid Cedro dignum, promulgarem; puduiſſet enim trivialia hæc pro magnificis venditare: ſed ut Lienis intumeſcentiam (quæ nobis curantibus negotium faceſſebat non leve) a Quartanâ prognatam, ope verò Corticis unà cum Quartanâ ipsâ deletam, malè credulorum oculis ſubjicerem, faſſus hac in re nonnullam quoquè hæſitantiam meam; quamvis in Sententiam Cl. curantis Viri, D. ſcilicet Davinii, qui votis Ægri enixè inſtantis annuerat omnium faciIlimè, revera deſcenderim. Ad calcem hiſtoriæ, quaſi futuræ cavillationis extitiſſem præſagus, hæc quoquè reperies, quæ placuit tunc ſubdere, ſeriorem ejuſdem Ægrotantis obitum connotantia, ſi quando & hunc in crimen Corticis quiſquam vertere non erubuiſſet. Sunt hec præciſa verba pag. 176. meæ Therapeutices exarata. *Niſi fortè moroſus quiſpiam recidivam morbi illius* (videlicet Quartanæ Chinâ Chinâ curatæ) *appellare velit lethalem ejuſdem ægritudinem, poſt ſeptennium a causâ evidenti productam, Febrim videlicet acutam, ex ſuppreſſâ cutaneâ quadam habituali affectione oriundam, & intrà*

14. *dies*

14. *dies per abscessum ad anum imperfectè judicatam : quo demum abscessu priùs in Gangrænam converso, mox difficulter curato, translatoque interim Ægro in aerem paluſtrem, Febris erratica ſubſecuta eſt, quæ tractu temporis Lienis tumorem aſcivit, dein Icterum, mox Hydropem, & mortem*. His adde modò, radicem omnium malorum verè fuiſſe ſuppreſſionem, nedum cutaneæ cujuſdam affectionis habitualis, ut ſupra, ſed & antiquæ ſimul *Fiſtulæ* ad anum (quod tunc ſubticui, quippe quod paucis notum) unde profundioris poſtea, altiorifve abſceſſus origo cum Febre acutâ, indè Gangræna, & partium imi ventris intimiorum, ac connexarum labes, Hydrops denique, & mors. Ita ſenſit diſtinctè inter cæteros Vir Cl. D. Paulus Piela in Conſultatione poſtremâ, quam cum plurimis aliis celeberrimi Bononienſis Archilycæi Viris illuſtribus, de mandato Sereniſſimi Ducis ibidem habuimus D. Davinius, & ego. Atque hinc ſanè petenda Cauſa obitus Viri Generoſi, non ex Peruviano Cortice ante tot annos epoto. Certè tot Medici inſignes ex inclyto illo Athenæo, qui ad longum tempus curæ illius Equitis adſtitere, quibuſque univerſa prægreſſorum morborum ſeries apprimè innotuerat, quicquam mali a Chinâ Chinâ progenitum, ne per ſomnium unquam ſunt ſuſpicati. Vivit unus ex iis Cl. Simonius, quæ circa hoc ſentiat valens teſtari, & parum candidam hanc oppoſitionem, futileſve potiùs has nugas potens diluere, ſi ſit opus.

§. 22.

INdulgentior tamen fui in hujus remedii adminiſtratione, quando obſervabam ægrum ipſum inſtanter appetere tam decantatum præſidii genus, & quodammodo conqueri de mea procraſtinatione, novi enim quanti momenti ſit ægri confidentia in hiſce remediis aſſumendis, quæ ſibi profutura animo conceperint. Ne igitur tam magnam confidentiam fruſtrarer, Chinam Chinam *(a) in mediocri doſi*, ut lædere non poſſet, & cum ſatis felici eventu exhibui, hac in re Celeberrimum Sanctorium noſtrum imitatus, qui, ut in Methodo Vitandorum errorum Libro 13. Cap. 4. ſuadet Lapidem Bezoar, licet fictitium aliquando exhibendum, propter nimiam ægrorum confidentiam, & ut vitentur calumniæ propter confirmatam opinionem, *(b) quod malignæ qualitati* obſiſtat: Hæc nimirum opinio de Lapide Bezoar, à veneranda

randa Antiquitate in tanta exiſtimatione habito, fuit penes hunc noſtrum Profeſſorem, ut illum præſcriberet in fide Parentum, à qua opinione non multum abludunt noſtrorum temporum Medici peritiores modicæ fidei circa omnia bezoartica, & alexipharmaca, de quibus virgilianum illud dicere liceat, *poſſunt quia poſſe videntur*, quod dictum tamen Peruviano Cortici non videtur congruere, nam revera in febribus intermittentibus aliquid poteſt quia paroxiſmos ſiſtit per aliquot dies, atque interdum etiam omnino, ut amplius non redeant.

(*a*) (*In Mediocri Doſi &c.*) Mediocrem doſim Chinæ Chinæ a Cl. Auctore conſtitui in *unâ* tantùm Drachmâ, maximam verò in *duabus*, vidimus jam ipſo fatente §. 8. Quantitas autem Drachmæ unius, vel paulò major, præſertim *ſemel* tantùm oblata, nedum *lædere non poterat*; verùm nec ferè prodeſſe, niſi de Febre Intermittente planè facili ſermo ſit, & ſponte ad ſolutionem vergente. Profectò ſi fortè hujuſmodi, aut ſimili Methodo religiosè ſemper hæſit in Praxi Cl. Auctor, ægrè admodum de activitate remedii ferre poterat Judicium undequaque abſolutum, ut illud damnaret. Neque jure crediderim potuiſſe ab illo decerni, an ſiniſtri ſucceſſus, quos identidem memoravit, aut perhibuit ſe poſſe memorare, unique Cortici fidenter attribuit (niſi ab inopportunâ forſan oblatione proceſſerint) a Cortice verè proceſſerint, an a doſi illius enervi, ac invalidâ, remque propterea infectam relinquente. Sed urget ille, aſſerens, eo pacto ſe *Chinam Chinam exhibuiſſe cum ſatis felici eventu*. Hic, fateor, curioſus quærerem, ſi liceret; cum verò non liceat, mente ſaltem meâ ſcrutabor, quinam fuerit eventus ille, qui dicitur felix. Vel enim (repetitæ occaſioni donari velim repetitiunculas quoque nonnunquam meas) Vel enim *poſt aliquot dies Febris denuo caput erexit etiam ferocior: ſic enim rem feliciùs ceſſiſſe Ægrotantibus* annotat §. 27., annotavitque in Epiſtolâ Nuncupatoriâ, *Febrem, ſed fortiorem* redeuntem, penſare damna Chinæ Chinæ, ob ejuſdem Febris extinctionem Ægris illata: & hunc eventum, quidquid dicat Auctor, procul dubio parum felicem dixerit Æger ipſe. Vel Febris non ampliùs rediit: & hic eventus ſecundùm eundem Cl. Auctorem omnium peſſimus eſt; ex §. enim 25. *Optandum eſſet, ut Febris, quæ diebus a paroxyſmo vacuis tacitè cubat, ut ignis ſub cinere doloſo, in apertam flammam erumperet, nam reditus illius remedii loco eſſet*. Sive ergo reciderit Æger a Cl. Viro Chinâ Chinâ curatus, ſive non reciderit, difficile eſt eruere ex Theorematis hujuſce Diſſertationis, quinam fuerit eventus felix, & quinam ſiniſter. Ad lubricas iſtiuſmodi anguſtias perſæpe redactus, quocunque tandem ſe vertat Cl. Auctor, ſemper illi *A fronte Præcipitium eſt, a tergo Lupus*.

(*b*) *Quod*

440

(*b*) (*Quod malignæ qualitati &c.*) Gratias tandem habeo quamplurimas cineribus Viri Cl., quòd in re obviâ quidem, sed in casu nostro plurimi æstimandâ, quippe quæ prima forsan, ut mox declarabitur, Controversiæ nostræ jecit semina, partes meas tam liberaliter, tamque ingenuè susceperit. Decernit ille cum celeberrimo Sanctorio, *confirmatam*, apud Medicorum vulgus *Opinionem*, *quòd Lapis Bezoar malignæ*, ut, ajunt, *qualitati obsistat*, vanam esse, *Medicosque peritiores nostrorum temporum esse modicæ fidei circa omnia Bezoartica, & Alexipharmaca, de quibus Virgilianum illud dicere licet,*

——— *Possunt, quia posse videntur;*

atque ideo, subdam ego, diligenter reponenda erunt inter *tutissima* illa *Remedia*, de quibus §. 11. Regibus præscribenda. His præjudiciis explosis, comparat in contextu eundem Lapidem Bezoarticum Peruviano Cortici, faceturque, cuncta hæc, *quæ de Bezoarticorum, & Alexipharmacorum invaliditate ab eo dicta sunt, nequaquam congruere huic Febrifugo; nam revera* (inquit ille) *in Febribus Intermittentibus aliquid potest, quia paroxysmos sistit per aliquot dies, atque interdum etiam omnino, ut ampliùs non redeant.* Lectorem hìc, quæso, ne pigeat adire Therapeuticen meam pag. 444. historiâ 9., vel saltem pag. 448. Ibi videat, totam discrepantiam, quæ anno 1709. inter me, & Cl. Auctoris Nepotem Relatorem abusus Chinæ Chinæ in Urbe nostrâ, insurrexit, quæque forsan Scriptis hisce Cl. Viri ansam præbuit non minimam, in hoc uno constitutam fuisse, quòd ille Febris Tertianæ duplicis, ab ortu suo Intermittentis, aut Subintrantis, mox recèns Continuæ, ipsoque Judice, malignæ jam factæ, cum totali asphyxiâ, frigidisque circa Pectus, Caput, & Collum sudoribus curationem (quam ego Chinæ Chinæ ope certam pollicebar, ut contigit, inhibito per eam superventuro novo paroxysmo, cæteroqui planè lethali) ille inquam Lapide potiùs Bezoartico, quàm Chinâ Chinâ absolvendam contenderet, eo præcisè titulo, ut *malignæ obsisteret qualitati*. Quid ergo mihi, tam secunda ne cogitanti quidem, propitium magis poterat obvenire? Profectò

——— *Insperata accidunt magis sæpe, quàm quæ speres*,

inquit Plautus in Mostell. Etenim nonne ultronea ferme hæc est Cl. Patrui ingenuitas, quæ Corticem Peruvianum, *Paroxysmos Febrium revera sistentem*, Lapidi Bezoartico anteponit, *peritioresque nostrorum temporum Medicos* eos vocat, qui virtutem alexipharmacam illius celeberrimi Lapidis parvi faciunt, opinionemque ipsam, confirmatam licèt, quòd *malignæ*, ut vulgus Medicorum loquitur, *obsistat qualitati?* Sed nonne simul rationalis erat in casu tam præcipiti sollicitudo mea, ut rationalis, felixque fuit ipsa Febrifugi oblatio? Nimirum ope illius Perniciosa Febris recessit sinè reditu a Subjecto *Præpingui*, *Pituitoso*, *Adolescenti*, *Nobili*, *& lautitiâ victus utenti*; quæ conditiones, nedum conjunctim omnes, sed & seorsim singulæ, Peruviani Corticis usum prohibent ex Cl. Auctore, ut supra vidimus: jamque septennium interim inculpatæ valetudinis labitur a Chinâ Chinâ assumptâ. Hujusmodi *noxam* ex vi *occultæ malitiæ* suæ intulit illa, intrà mensem ad uncias

duas

duas epota. Nec majorem forsan, magisve noxium abusum mox vidit, aut ante viderat Mutinæ studiosus Relator.

§. 23.

ATque id est, quod valde admiror, & in variis meis Operibus *(a) virtutem banc arcanam* commendavi, & nunquam satis admirari cessabo, *(b) sed optandum* esset, ut in periti, & prudentis Medici manibus esset hoc remedium, eò enim ventum est, ut vulgaris quisque Medicus, & juvenis, qui recens ab Academia venerit, non vereatur periodica febre laboranti ægro Febrifugum istud ad multos dies, & in liberali dosi præscribere ea securitate, qua Magistros suos operari vidit.

(*a*) *Virtutem banc arcanam &c.)* NOn solùm *virtutem arcanam* Chinæ Chinæ (cujus *usum* ex hoc ipso quòd *arcana* est illius *virtus*, §. 6. hujusce Dissertationis vocat *amethodicum*) sed *usum* ipsum *liberalem*, & *amplum* ejusdem virtutis, illamque possidentis Peruviani Corticis, cum exclusione ferè omnimodâ cæterorum præsidiorum Artis, *in variis Operibus suis commendavit* Cl. Auctor, ubique asseverans, ut vidimus, -- *Antipyreticum istud esse Remedium cum securitate Febres Periodicas sanans: in Tertianis malignis, Fermentum illarum, sive penitùs restinguendo, sive quamplurimùm enervando miranda præstans, Ægrumque ob id vindicans ab interitu: in qualibet Febre recurrente, quocunque anni tempore, Regione, Ætate, Sexu, Temperamento exhibendum; non tamen semel tantùm, ut olim, sed ad plures dies, donec febrile miasma sit penitùs exantlatum; valere jussis tot pharmaceuticis præsidiis, tot repetitis venæ sectionibus, tot iteratis purgationibus, quæ bumani corporis machinam potiùs infirmant, quam confirmant &c.* Vulneribus hisce consolidandis, quæ sibimetipsi gladio veritatis inflixit Cl. Auctor, Emplastrum tergiversationis hujusce Paragraphi profectò est impar. Interim tamen nequit saltem non commendari sagax solertia, quâ semetipsum expressæ contradictioni subtrahere studuit. Sed jam jacta erat alea, nec ullus supererat ampliùs (manu licèt magistrâ calamum contrectaret) industriosæ defensioni locus. Quòd si quis verè fuisset, Viri certè sollertissimi dexteritatem nequaquam subterfugisset, ut de illo meritò dici possit,

——— Si Pergama dextrâ
Defendi possent, certè bac defensa fuissent.

(*b*) (*Sed optandum &c.)* *Optandum* omnino, *ut in periti, & prudentis Medici manibus sit boc Remedium*; & magis adhuc optandum, ut in

ut in periti, & prudentis Medici manibus sint *alia Remedia*, non ob præposteram aliquando administrationem tantùm, sed *suapte naturâ* insimul periculosa, cujusmodi sunt Cathartica, & Emetica, Opiata omnia, Diaphoretica, ea præsertim, quæ vocant Spirituosiora, Venæ sectio, & alia hujusmodi generosiora præsidia. Ex horum quippe usu minùs castigato longè majora impendent damna, quàm ex usu promiscuo Peruviani Corticis; licèt sine rigidiusculâ, ut hic, Cl. Auctoris animadversione, *vulgaris quisque Medicus, & Juvenis qui recèns ab Academiâ venerit, non vereatur illa quotidie præscribere, eâ securitate, quâ Magistros suos operari vidit*. Non est tamen ideo, quòd approbem nimiam, si sit nonnunquam, Juvenum facilitatem, quam verè corripiendam & ipse judico: dico tantummodo, errorem ipsius præcocis Febrium extinctionis sæpe leviorem reperiri a posteriori (ut cum Scholis loquar) ac a priori apparuerit: errorem verò Febrifugi oblati in Febre, cui nullatenus illud convenit, ut in Synocho, aut aliâ quavis Febre per essentiam Continuâ, ad solam ferme palati frustraneam mulctam forsan restringi; damnum enim, saltem sensibile, nullum exinde visitur. Propterea, quam jure exquirimus Cl. Auctor, & ego, peritiam, prudentiamque in Medico Chinam Chinam præscribente, eam non solùm, sed & majorem exopto ego in Medicis, *alia Remedia*, si malè administrentur verè periculosa; quotidie tamen, ac si bellaria forent, facillimè præscribentibus.

§. 24.

SEd hoc etiam esset tolerandum, nisi quoque *(a) Chirurgi, & Pharmacopolæ*, inscio Medico hanc arrogarent auctoritatem, sibi plaudentes quod pauca impensa ægrum è lecto cui diuturnæ febres affixissent citissime exemerint non sine prævia purgatione, & venæ sectione, quæ duo magna remedia præmittenda censent, ut methodice videantur operari, quod si febris omnes illorum conatus eludat redeundo, in promptu habent ægrotantium errata in victu, & rebus non naturalibus, seu non exhibitam ad plures dies debitam Chinæ Chinæ quantitatem, sed isthæc apud mulieres, & imperitam plebeculam locum habent, non apud eos qui sapiunt, febres enim intermittentes ab hoc remedio fugari videntur, ac Medicis nimis credulis facile imponunt, *(b) non enim vere fugantur*, sed potius concentrantur, & quia paroxismi non repetunt, putant nonnulli febrem abjisse.

(a) (Chi-

(*a*) (*Chirurgi, & Pharmacopolæ &c.*) Scandalum hoc an ipse præviderim, ab excellentiâ, & præstantiâ ipsâ remedii facilè oriundum; imò prognatum olim apud extraneos quosdam Chirurgos, nec planè innoxiè tunc Mutinæ propagatum, an observarim, enunciarim, & malè tulerim, videre est in Therapeutice meâ; primum quidem pag. 383., secundum verò a pag. 557. usque ad finem Capitis. Id bonæ frugis, quod ex malo semine, & tunc, & postea collegi; nempe ex profusâ, & amethodicâ Corticis oblatione, ignaris hisce gentibus identidem usitatâ, fuit, ab hac ipsâ cæteroqui reprehensibili, ac temerariâ praxi, non malos eos semper, quos suspicatus essem; sed non rarò potiùs bonos, & felices, quos non ita facilè expectassem, eventus successisse. Quamobrem etsi administrationi præposteræ illius malè aptetur excusatio de erratis Ægrotantium, vel de non satis continuato usu remedii, si Febris redeat: nihilominus hæc eadem excusatio planè contemnenda non est, ut illam videtur planè contemnere Cl. Auctor, si verax alioqui ea sit, & candida. Cum ergo sæpe, ut dictum supra, res bene ceciderit, quamvis remedium minùs congruenter fuerit administratum, colligo ego, nullam verè ab hoc Febrifugo *ratione substantiæ suæ* noxam hominibus invehi; sed eam solummodo nonnunquam (nec enim semper) quam mera *intempestiva Depurativæ Febris extinctio* potest inferre. *Bonæ* scilicet *leges ex malis* quandoque *moribus* etiam in Re medicâ *procreantur*.

(*b*) (*Non enim verè fugantur &c.*) Sciebam equidem, objici a Medicis Cortici Peruviano infensis, illum, qui solam Causæ febrilis quasi sopitæ *actionem* ab iisdem creditur impedire, solas per consequens *Febres* fugare consuevisse, minimè verò Febrium *Causam*, pro illis iterum suscitandis intus latentem; sed *Febres ipsas verè non fugari, imò eas concentrari potiùs* (apertis adeò saltem notis) nondum audivi. Me itaque sponte recipio inter *Medicos illos nimis credulos, quibus facilè imponunt* abditæ hujusmodi Febres, quæ sinunt Ægrum facilè cibum appetere, benè ferre, meliùs nutriri, optimè quiescere, vires resumere, equitare, iter facere, ludere &c. sinè lassitudine, sinè molestiâ, sinè siti; uno verbo, sinè ullo Febris indicio. Certè Maligna valde sit oportet *concentrata* sic hujusmodi Febris.. Modò infortunium nosco a Cl. Auctore toties deprædicatum, si nempe non recidat Æger: necesse quippe est illi, latentem hujuscemodi Febrem toto vitæ suæ tempore circumferre. Quis tamen ideo vel somniasset unquam, Cl. Auctorem, de suis Ægris cæteroqui solicitum, in hunc errorem scienter incidisse, ut illis non semel imponeret, præscriberetque *in ætate saniori, jam experientiâ edoctus, & noxis Peruviani Corticis observatis*, illud idem Febrifugum (quemadmodum se præscripsisse fassus est §. 8., & alibi) sub vano prætextu, quòd *recreentur ipsimet Ægri, & vires resumerent;* cum tamen sciret, *ab hoc Remedio non fugari Febres, sed concentrari, tacitèque ab illis*, ut infra §. 27., *corpus humanum depasci* potiùs, quàm recreari?

§. 25.

(a) A*Dverte quæso* mi Nepos, ac diligenter observa, febres intermittentes post epotam Chinam Chinam nunquam ad veram, & perfectam apyrexiam pertingere, qualis contingit quando natura sponte per sudorem, aut alias vias accessionem discutit, nam in tertianis exquisitis in die intermissionis vera & absoluta ex pulsu observatur infebricitatio, non sic vero ubi assumpta fuerit China China, nam pulsus percipitur parvus, & cum aliqua frequentia, quod etiam *(b) à Doctissimo Etmullero* fuit annotatum, sic facile decipiuntur Medici qui putant febrem recessisse, quæ tacite cubat, ut ignis sub cinere doloso, sed optandum esset ut in apertam flammam erumperet, postquam æger ad aliquot dies silente febre roboris aliquantum reportasset, nam reditus febris *(c) remedii loco* esset.

(a) *(Adverte quæso &c.)* MUlierculárum more a crassioribus tantùm indiciis carentiam Febris eram nuper metitus; sed Medico *Vena tangenda est*, ajebat Seneca. Venam itaque, seu potiùs pulsantem Arteriam attentè scrutatus Cl. Auctor, Nepotem monet, *ut diligenter advertat*, *Febres Intermittentes post epotam Chinam Chinam nunquam* (ne toto quidem Vitæ cursu?) *ad veram*, *& perfectam apyrexiam pertingere*. Hæc observatio respicit Rem, non Ratiocinia: quamobrem videtur turpe, contrectato pulsu, Medicos non convenire circa existentiam, aut carentiam Febris. Vadem tamen me pretio quolibet dare volo, nullum inter Obtrectatores Peruviani Corticis reperiri Medicum tam exquisito præditum tactu, ut ex pulsu (etsi frequens ille dicatur, ac parvus) valeat dignoscere Hominem hoc Febrifugo potiùs, quàm sponte, aut aliâ quavis viâ ex Febre Intermittente sanatum, si aliunde nesciat. *Istbæc* verè *apud Mulieres*, *& imperitam plebeculam locum habere possunt*, *non apud eos*, *qui* saltem digitis *sapiunt*. Haud tamen inficior, quòd si cuipiam Febricitanti diuturnis simul obstructionibus, aliisve similibus affectionibus detento, & diebus etiam a paroxysmo vacuis aliquam pulsus frequentiam de more habenti, offeratur Cortex, eadem ad aliquot dies perstare non possit pulsuum frequentia, quæ priùs aderat, ut illi perstaret, vel sponte, vel aliâ quavis arte sanato; verùm illam eandem frequentiam citiùs evanescere continuato usu Febrifugi, quàm

quàm si aliter fuerit curatus Æger, non semel quoquè compertum habui. Cæterum si Febris ante assumptum Corticem perfectè intermittebat diebus a paroxysmo vacuis, quomodo sublato per Corticem paroxysmo, cæterisque in suo statu relictis, poterit ipsam occupare intermissionis diem Febris depulsa? Aliud sanè docet nos Praxis, aliudque docuit ipsum Cl. Auctorem. Si enim Febres ab assumptâ Chinâ Chinâ *non recessisse, nec verè fugatas esse* observasset ille in Ægris suis, *neque ad veram, & perfectam apyrexiam pertigisse, sed concentratas cubasse, & corpus tacitè depavisse*, ut in hoc Paragrapho videtur monere Nepotem, & in §. 27. alios Medicos; dubio procul non dixisset in Orat. Jatrici Argumenti, *Febres, quæ de Intermittentium familiâ sunt, exigui hujusce pulveris haustu etiam penitùs aboleri*: item eundem Peruvianum pulverem *Febres, saltem recurrentes, & intervallatas fugare, & exterminare*, ut qui verè datus est nobis *ad malè natam Febrium sobolem exterminandam &c.* quemadmodum in *Collatione* textuum lit. D., & E. F. G. potest facilè quilibet intueri.

(*b*) (*A Doctissimo Ettmullero &c.*) Ettmullerum, cujus auctoritate hìc liberaliter nimis abutitur Vir Cl., videbimus in responsione ad §. 35. dicentem, *Chinam Chinam esse Remedium egregium, feliciter* (nota illud *feliciter*) *curans tam Quartanas, quàm Tertianas Febres etiam duplicatas*, seque *verissimum arbitrari, hunc Corticem fugare* (nota quoquè istud *fugare*) *suo usu quasvis Intermittentes; nec has solùm &c.* An hæc cohærere possint aliis, prout jacent in hoc Paragrapho, per Virum Cl. adductis, judicet interim Lector, usquequo germana omnia Ettmulleri sensa, in citato §. 35. a nobis aperienda, & ad trutinam expendenda, clariùs intueatur.

(*c*) (*Remedii loco &c.*) Febrim aliquando remedii vicem supplere posse, in Morbis præsertim Herculeis, cujusmodi sunt Epilepsia, Apoplexia, & alii, nos docet Hippocrates, & experientia confirmat. Atque hisce casibus sicuti Febrium suppressio debet esse suspecta, ita potest esse optabilis illarum inopportunè depulsarum reditus, ut ipse in Tractatu meo pag. 161. historiâ 1. observavi: idque semper asseram, quotiescunque Febris habeat characterem *Depurativæ*. Dicam scilicet, illam per nullum Specificum Antifebrile, quod eandem valeat ejicere (quodque præter Chinam Chinam nullum est adhuc) posse fugari sinè metu aliquo erroris. Dixi *sinè metu*, aut *suspicione* erroris, aut damni, non *sinè certitudine*: plerumque enim, ut paulò superiùs annotavi, Febres quasdam Intermittentes mihi contigit observare, ab ignaris Empyricis hoc remedio absque ullâ indè ortâ noxâ fugatas, quas ipse in quibusdam saltem circumstantiis, præsertim temporis, eo tunc remedio non attigissem. Quamvis enim aliquid audaciæ subsit in hisce casibus; si tamen vivida sit Fluidorum crasis, motus eorum liber, moxque cribrationes, ac secretiones adamussim peragantur, sæpissime probè subigitur, aut expellitur Fermentum illud, quod minùs castigatè fuit in statu cruditatis absorptum. Etsi verò in hujusmodi tantùm suppressione audaculâ, & amethodicâ optandum fortasse nonnunquam sit, ut revertatur Febris; quando tamen methodicè illa depellitur, non est

 cur

cur eandem votis adeò ardentibus revocemus. Neque idcircò vidimus adhuc votivas Tabulas pro Febris reditu in Templis nostris appensas.

§. 26.

(a) N*ovi olim* Nobilem Virginem in Monasterio S. Magdalenæ Mutinæ educatam, cui duplici tertiana spuria correptæ, & ad mensem integrum decumbenti, facta aliqua purgatione, aliisque solitis remediis, Peruvianum Febrifugum exhibere constitui, sed non sine alterius Medici consilio. Vocato itaque ad consultandum D. Antonio de Abbatibus, & exposita morbi historia, Chinam Chinam proposui, ut unicum remedium ad febris pertinaciam debellandam, seu aliquot dierum vaccationem à tam diris paroxismis obtinendam, at ille modeste tamen ac humaniter pro more suo professus est huic remedio se assentiri non posse, rationibus, & *(b) experimentis à se habitis*, ast ego tandem ab ipso obtinui, ut assensum præstaret, sed non ex animo, ut reor; propinata itaque Chinæ Chinæ potione ad aliquot dies, paroxismi obliterari visi sunt, sed Nobili ægrotante pejus se habente, in summum mœrorem, & anorexiam prolapsa, quare mihi in votis erat reditus febris ad priorem statum, sic ad menses integros decumbere in lecto coacta est, ut de illius salute non parum timeretur, è Monasterio tandem educta, & apud suos liberaliori vitæ comissa, longum post tempus convaluit.

(*a*) (*Novi olim &c.*) HIstoria hæc a quinque retro lustris nonnisi ob inopiam petita, imò & repetita, est illa eadem, quam in Constitutionibus Epidemicis Mutinensibus habet Auctor Cl. pag. 42. Edition. Mut., pag. verò 57. nuperæ Patav. Edit., etsi aliqua in narratione novissimâ hujusce Dissertationis observetur a prioribus diversitas. In Constitutionibus siquidem tam primæ, quàm secundæ impressionis dicitur oblata China China *in formâ boli, cum in Vino infusam Ægra respueret*: neque ibi fit ulla mentio de repetitione remedii; & quidem apposité ad ejus ævi praxim; tunc enim apud nos nondum erat in usu, Febrifugum istud ad plures dies

dies exhibere. In hac verò Dissertatione aliter factum asseritur, *propinatâ* videlicet *ad aliquot dies Chinæ Chinæ potione*. In aliis quoquè variat naratio; imò & discrepat nonnihil, quæ in Mutinensi editione Constitutionum Epidemicarum reperitur, ab eâ, quæ modo legitur in Patavinâ Editione ipsarum Constitutionum: in hac enim Domino quondam Antonio de Abbatibus Dignitas Archiatri Serenissimi Ducis Mutinæ, quæ viventi a Cl. Auctore in illis officiosè tributa fuerat hujus historiæ occasione, adempta est, dum recuderentur, extincto. Sed hæc rem nostram non ita immutant, quin stet propositum Viri Cl., quòd nempe post Chinæ Chinæ usum Ægra illa pejùs habuerit, sive ad longum, ut in Dissertatione dicitur, sive ad modicum tempus, ut in Constitutionibus Epidemicis. Ast quomodocunque hæc fuerint, quomodocunque Febrifugum fuerit oblatum (certè tamen semel) qualiscunque fuerit jam Ægræ status, qualiscunque Febris illius, diuturnioris licèt, natura, & qualescunque Causæ peculiariter illam producentes, concomitantes, atque foventes, mihique Ægram licèt non invisenti, magis fortasse notæ, quàm Cl. Auctori, hac in re (si liceret cuncta persequi) non parum decepto: posito nihilominus, quòd omni cautelâ circa singula hæc adhibitâ, fuerit Cortex parum feliciter propinatus, subsequente videlicet laboriosâ, difficili, seràque, ac diutinâ, ut hìc asseritur, convalescentiâ, non tamen morte, quid indè propterea? Nunquid deterior multò sors Ægrotantis evasit? Nunquid alia Remedia *ad mensem integrum* priùs administrata, Inter quæ dubio procul *Febrifuga Veterum*, *causam Febris*, ut asserit Vir Cl., *sensim exantlantia*, profecerant plurimum? Nunquid ergo sinè Cortice feliciùs convaluisset *a tam diris*, ut Auctor inquit, *paroxysmis* eâ Constitutione, quâ (ut adnotat ille pag. 15. earundem Constitutionum Edit. Patav.) *nunquam visæ contumaciores Febres, ad recidivandum magis pronæ, & quæ magis Medicorum industriam eluderent? siquidem* (sequitur) *nec repetitæ phebotomiæ, nec purgationes, nec mille Alexipharmaca* (en hìc involuta Febrifuga Veterum) *quæ pleno gutture tanquam manus Deorum, Receptariorum Chorus adeò celebrat, quicquam profuere*. Adeò igitur mirum non est, in tam pervicaci Constitutione morbosâ repertam esse Adolescentulam, cui fortè uni opem cæteroqui consuetam Cortex non tulerit, quando id nonnunquam, raró licèt, accidere, atque ob idipsum quoquè, raró me in benignis Intermittentibus, persæpe *Depurativis*, Corticem eundem præscribere consuevisse, apertis literis prodidi, allatoque simul Exemplo confirmavi in Therapeutice meâ a pag. 147. usque ad 149. Verùm quid multis? Tutela Chinæ Chinæ semel a Viro Cl. improsperè, forsan & impropriè oblatæ, quid ad me?

(*b*) *Experimentis a se habitis &c.*) Ornamentum postremæ huic narrationi superadditum esse crediderim, non quidem quòd Aulicus quondam Professor iste oblationi Peruviani Corticis nonnihil obstiterit, ac *minimè ex animo assensum suum præstiterit*: etenim & ille, & reliqui ferè omnes Mutinenses Medici, præsertim Seniores eorum temporum, usui illius quammaximè reluctabantur, ut dixi jam in Therapeutice

peutice meâ pag. 4.; sed Mantissa quædam colorata est, quòd obstiterit non solùm rationibus, verùm & *experimentis a se habitis*: tantùm enim abest, ut ulla, sive fausta, sive infausta de hoc Febrifugo ille habuerit experimenta, ut certò sciam, ipsum, qui sympatheticas potiùs curationes in deliciis habebat, aliquando nugatoriam Febrium transplantationem in perterebratos Arborum Cortices tentare maluisse, quàm implantationem (liceat nonnunquam vocabula condere) hujusce Corticis in Corpus humanum.

§. 27.

(*a*) H*Ic nimirum* Medicorum est error, ut si Chinam Chinam in hunc solum finem præscribant, ut paucos à paroxismis dies liberos obtineant, (*b*) *interdum eludantur*, febre amplius non redeunte, sed tacite corpus depascente; non absimiles casus alias mihi contigere, ut me pœnituerit hoc remedio usum fuisse. Rem felicius cessisse annotavi quibus post aliquot paroxismos febris denuo caput erexit etiam ferocior, quàm quibus febris visa est prorsus extincta, & obliterata, seu parva subsecuta.

(*a*) (*Hic nimirum &c.*) ÆGrè admodum cavere poterunt Medici ab errore, a quo nequivit ita cavere Vir Cl., quin illum ob id *pœnituerit*, *hoc remedio se usum fuisse*, ut subdit in contextu. Sed tunc fortè nondum advenerat tempestas, quâ maturescunt Ficus, ut *Ficu* febriferâ *Pharaonis* præscriptâ, de quâ §. 38., posset errorem corrigere, depulsamque Febrem iterum revocare. Cum itaque in Medici potestate non sit, præcipere Febri discessum eâ lege, ut postliminio brevì revertatur: neque *Ficubus Pharaonis* queat illam vel invitam cogere rursus ad reditum pro libito suo; non aliud agendum superest, ne Febris ipsa *in apertam denuo flammam renuens erumpere*, *corpus tacitè depascatur*, nisi abstinere prorsus ab oblatione Febrifugi, etiam *ad impetrandas inducias*, & *ad virium reparationem*; quod cæteroqui faciendum docuit Cl. Auctor §. 8., & magis adhuc expresse docebit §. 48. absque ullâ formidine erroris. Atque ideo, vel præceptum Viri Cl. de Chinâ Chinâ exhibendâ *ad impetrandas aliquot dierum inducias*, & *ut recreetur æger*, *viresque resumat*, planè corruat necesse est, vel nullus sit *error* Medici id remedium in ejusmodi finem præscribentis, etiamsi febris vim sibi illatam in recessu indignata, votis eam reducem exoptantibus minimè auscultet.

(*b*) (*Interdum eludantur &c.*) Præscribant ergo Medici Chinam Chinam, repetantque opportunè in eum potiùs finem, ut, si fieri possit,

sit, Ægros, non *ad tempus tantum*, sed *jugiter* a paroxysmis liberos reddant: sic enim *non eludentur a Febre ampliùs non redeunte*. Sed præscribant *tempestivè*, regulisque ac cautionibus debitis; Itaut non usurpent, nisi *Ubi*, *Quando*, & *Quomodo* decet, ut in Therapeu. meâ pag. 348., & alibi. Si ita se gerant, nunquam eos pœnitebit, se fuisse usos tam strenuo Febrisugo: pœnitebit potiùs post rem prosperè gestam tam serò uti didicisse. Tunc & Ægri sibi *rem feliciùs cessisse* dignoscent, nec *tacitè se depastos* a Febre suspicabuntur (quomodo enim se depastum suspicabitur a febre qui, ut nuper fatebatur §. 25. Ipse Cl. Auctor, eàdem *Silente per Chinam Chinam febre reportat robur?*) non suspicabuntur, inquam, se depastos a febre, sed sibi rem longè feliciùs cessisse dicent, si ea vel *non revertatur ampliùs*, vel saltem nonnisi *mitior, ac parva*, quàm si *ferocior caput extulerit*. In primo etenim casu illam fuisse a Febrisugo opportunè mulctatam, sensu ipso experientur; in altero minùs opportunè; absque eo quòd alienum, & quidem satis paradoxum, de rebus suis judicium exquirant. Neque enim homini Chinâ Chinâ sanato, qui jam, ipso notante ut supra, Cl. Auctore, *roboris aliquantum reportet in dies*, opus esse crediderim consulere Oracula, & trepidanter quærere, sit ne sibi melior continuata sanitatis possessio, an relapsus in Morbum.

§. 28.

(a) Dominus *Augustus* Quirinus Rivinus Scriptor recens, in suo Libro Elegantissimo Medicarum Dissertationum, Typis Lipsiensibus anno 1710. edito in Dissertatione de Febribus Intermittentibus, eos sugillat, qui postquam aliquo specifico febrem propulsatam videant, ut illam amplius non esse redituram prædicent, sibi plaudunt, & gaudent, ait enim *Medicos quosdam gratulari, quando ægrotantes è charibdi in Scillam deduxerunt, idest febrem feliciter profligarunt, ægro interim vel contabescente, vel intumescente ab humoribus pravis, atque hydrope*, & paulo post mentione facta de Veterum Febrifugis, qualia sunt Centaurium minus, Absinthium, Carduus Benedictus, radix Gentianæ, & alia hujuscemodi quorum usum commendat, hæc subdit verba. *(b) Idem hoc de Cortice Peruviano Gannaperide, vel ut alias vocatur China China, censeo, ut pote qui præ cæteris amaris, aut Febrifugis revera nihil peculiare, aut tanta laude dignum præstet. Certe sive genui-*

genuinum, sive adulteratum sit, quod venditur, ab ejus usu interdum quidem febrem aliquando delituisse, seu plerumque subsecutam pejorem recidivam, in aliis & frustraneam, & nocivam extitisse.

NIl minùs me terret ratione satis, & experientiâ munitum, sed me simul nil magis angit, quàm Auctoritate impugnari. In id nanque discriminis non semel adducor, ut Scriptoribus omni honore, ac existimatione cæteroqui dignissimis, ullo pacto hac in re nequeam subscribere: imò cogar, impellente me notâ nimiùm veritate rei, non modò contrariis aliorum illustrium Virorum adductis testimoniis eos refellere, verùm & iis memetipsum fidenter opponere omnium infimum, sed fortasse præ multis expertum. Puderet me sanè cum quoquam tantâ decertare fiduciâ, si de subtili quapiam doctrinâ lis ageretur; sed ubi disquiritur factum, quæ de illo sum millies expertus, ingenuè referre, & adversùs Opponentem quemlibet constanter sustinere haud erubesco. Ob id penes me nulla auctoritas in hac materiâ experimentali magni penditur, nisi ab Auctore illa proficiscatur, qui per quatuor saltem, vel quinque lustra hoc remedio liberaliter sit usus. Atque ob id ipsum in Tractatu meo inter tot Auctores huic Febrifugo usque ad excessum addictos, paucos selegi pro Antesignanis; eos nempe, qui longam, crebram, & rationalem de illo experientiam nacti fuerunt; relictis tot aliis, qui, quamvis miranda prædicent, forsan toto Praxeos illorum decursu vigesies Antifebrile istud non præscripsere. Quod de Auctoribus faventibus assero, multò magis assero de adversantibus; quos inter impossibile ferè crediderim numerari quemquam, qui pluries, ac pluries, ut opus esset, Febrifugum istud administraverit. Atque id duplici quidem de causâ: primò nempe, quia possibile verè non est, hujusmodi Pharmaco crebrò uti, & crebrò falli, saltem ut de noxâ possit meritò quis suspicari, nisi præter rationem prorsus utatur: secundò, quia credibile non est, quòd Vir honestus, ac probus, qui semel, bis, aut ter eodem usus, quacunque demum de causâ, quantunvis irrationabili, sed sibi apparenter verâ, umbram non levem suspicionis admiserit, audeat remedium sibi suspectum deinceps præscribere, atque, ut cæteroqui expediret hoc casu, ulteriùs experiri, suâ jam satis suspicione occupatus. Atque hæc præmisisse lubuit, ne posthac Lector nimiam mihi facilè imputet in rejiciendis oppositis auctoritatibus confidentiam; licèt hanc quoquè omni, quoad sinet veritas, modestiâ me ubique temperaturum pollicear.

(*a*) (*D. Augustus &c.*) Jam verò objicitur mihi statim auctoritas D. Augusti Quirini Rivini, *Scriptoris*, spectatâ saltem Libri impressione, *recentis;* quæ quidem qualitas non parvi facienda in casu nostro. Etenim (ne vel hoc ipsum subticeam) Auctores ferè omnes, quantunvis famigeratissimi, qui ante annos plus minùs viginti quid sinistri, quidve suspecti de hoc Cortice sibi tunc haud satis noto scripsere; cùm scilicet nondum universalia, ut modò, peracta erant de illo

illo experimenta felicia ; mirum non est , si solo ducti conjecturarum suapte naturâ fallacium, & rariorum, incertorumve successuum lumine id egerint, suisque in Scriptis mistas identidem laudibus exceptiones, aut suspiciones quasdam protulerint , accuratiori Posterorum indagine discutiendas . Persæpe quoquè absque ulteriori veritatis scrutinio *ad unius Cuculi cantum cecinere plures :* quo dein factum, ut etiam hodie remedium istud egregium damnent nonnulli tantummodo *in Fide Parentum*, aut ad modulum sui captus; cùm tamen , si eis invisendum detur , futurum sit fortasse, ut illud ægrè internoscant a Cassiâ, vel Cinnamomo . Ut igitur redeam ad recentem Scriptorem, cujus Librum, ob locorum distantiam, nondum est datum posse mihi tam facilè comparare, omisso illius priore Textu generali, qui nec de *Chinâ Chinâ* , vel alio *Specifico* Febrifugo quicquam loquitur , neque me (quoscunque sugillet) ullo pacto afficit , cum de qualibet præposterâ Febres pellendi methodo possit intelligi, sive id fiat per insigniter evacuantium, refrigerantium, aut humectantium abusum, sive per exuberantem sanguinis effusionem , sive aliâ quavis viâ minùs laudabili, omisso inquam hujusmodi Textu , quippe Corticem Peruvianum usque adhuc minimè improbante , ad alterum me converto magis specialem, usuique hujusce Febrifugi minùs faventem: siquidem misellus hic Textus, qui per omnes errans Grammaticæ Regulas undique claudicat (luxationem, ut reor, passus, dum dimotus e sede suâ) graviore insuper vitio aliquo non laboret.

(*b*) (*Idem hoc &c.*) In hoc Textu cum statim ambigat Scriptor ipse, *an adulteratus sit*, *an genuinus* , *qui Lipsiæ venditur Peruvianus Cortex*, omnino dicendum erit, ut mos eidam geratur, Corticem illum adulterinum esse , non quidem ob facilem Febrium recursum, quæ post assumptum etiam quandoque germanum Corticem solent recurrere, nisi diutiùs ille usurpetur, ac repetatur; imò etiam nonnunquam, rariùs licèt, quamvis & continuetur , & repetatur usus illius, ut fassus sum in ipso Tractatu meo : sed adulteratum suspicabor ex hoc solùm, quòd ille *præ cæteris*, ut inquit, *amaris*, *aut Febrifugis*, *qualia sunt*, *Radix Gentianæ*, *Centaurium minus*, *Absynthium*, *Carduus Benedictus &c. revera nihil peculiare* , *aut tantâ laude dignum præstet*. Hic ergo cum non ausim, quasi Corchorus inter Olera, cum Professore Botanices , qualem agnosco D. Rivinum , de re Botanicâ disputare , quæram saltem , num tanti sit apud ipsum Rivinum Ramazzini auctoritas , quanti est apud Ramazzinum auctoritas Rivini. Si pari utrinque, ut reor, passu procedat res, dicam statim ex Cl. Ramazzini effato, ut in *Collatione* aliàs citatâ lit. B., Chinam Chinam, nedum vulgarium antifebrilium , cujusmodi sunt Gentiana , Absynthium, Centaurium &c., sed & *Alexipyretorum omnium*, *quotquot excogitavit Antiquitas* , *aut Chymicorum solertia conflavit* , *esse facilè Principem* . Cum verò hoc ipsum Judicium suum in præsenti Dissertatione retractare, aut revocare studeat idem, qui protulit Cl. Ramazzinus , appellare demum liceat ad supremum Tribunal universæ Reipublicæ Medicæ, instando enixè , declarari communibus Medicorum

Febri-

Febrifugum hoc expertorum suffragiis, an *sincerus*, & *genuinus* Peruvianus Cortex in sistendis, & statim, & semper, Febrium Intermittentium paroxysmis, præstet revera aliquid peculiare *præ cæteris amaris*, *aut Febrifugis* superiùs recensitis. Proh magna Europæorum Mercatorum cæcitas, qui ex Americâ Chinam Chinam ad nos asportant, cum satius foret, Absynthium, & Centaurium nostrum ad Americanos devehere! Quòd si ad Posteritatis Tribunal Causæ hujuscemodi examen placeat prorogare, nullus dubito, quin decantatis Veterum Febrifugis cum Chinâ Chinâ collatis id sit eventurum, quod olim Cristis Gallinaceis in Pavonis Caudam velitantibus contigisse, falsè fabulatur Celius Calcagninus in suis Apologis. Cum enim illæ in *summo* capitis *fastigio* prominentes, Pavonis Caudæ insultarent, quòd *postremissimo loco* nata esset, scopæque instar terram verreret; *Respondebo bis, inquit illa, quum vos pallidulæ, ac ætate exesæ, e militari cono me hostibus minitatem suspicietis*. Sed ad nos iterum.

Evincit quoquè, Chinam Chinam, quæ Lipsiæ venalis prostat, *sinceram* non esse (quod suspicatur & Langius Professor Lipsiensis) evincit, inquam, idipsum assertio altera ejusdem D. Rivini, nempe, a Peruviani Corticis usu *interdum* tantùm, & *aliquando Febrem delituisse: in aliis illum, & frustraneum, & nocuum extitisse;* bono enim, & *germano* assumpto Cortice, si depulsa Febris dicatur etiam solùm *delitescere*, id saltem non contingit *interdum*, sed *semper*; adeòque in hoc sensu nec evadit ille unquam *frustraneus;* dummodo Febris sit, vel Intermittens, vel de Intermittentium prosapiâ, quod omnino requiritur. De *noxâ* verò, quæ nonnisi ab usu præpostero, ut diximus, potest procedere, loqui ampliùs planè detrecto. Revera ut hæc omnia, quæ obtruduntur, queant subsistere, non aliud conjectare licebit, nisi quòd hic Scriptor loquatur promiscuè de Febribus omnibus, tam continuis, quàm Intermittentibus: quo solo casu plura ex dictis poterunt haud difficulter admitti. Nec forsitan emendicatam quis dixerit istiusmodi conjecturam; quandoquidem §. 35. hujusce Dissertationis ex Cl. Ramazzino habemus, absque eo quòd aliunde quæramus, in Actis Lipsiensibus improbari usum Chinæ Chinæ, in Constitutione quadam Uratislaviensi anno 1699. universaliter adhibitæ (& quidem perperam) ad *Febres Continuas populariter grassantes*. Forsan & illuc respicit hujusce Lipsiensis pariter Scriptoris observatio.

Cæterum cum adducta illius auctoritas, prout jacet, non congruat experientiæ meæ; neque id ego præsumam, ut mihi potiùs, quàm illi acquiescat quivis hoc remedium nunquam expertus Lector (expertos enim jam inter meos connumero) fas sit, omissis tot aliis, qui simul congesti efficiunt, ut *de hoc Remedio jam habeamus Pandectas*, recentem aliquem Auctorem Lipsiensem pro Conciliatore nostro seligere, cujus Scripta approbet, ac magni faciat ipse D. Rivinus. Sit iste celebris Christianus Johannes Langius; cujus Opera Medica omnia, duobus amplis voluminibus comprehensa, edita sunt Typis pariter Lipsiensibus anno 1704: *curante*, ut legitur in fronte illorum, eodem *D. Augusto Quirino Rivino Patholog.*, *atque Botanices P. P.*; ut nempe sui

conjun-

conjunctissimi Affinis (quemadmodum ipse ad Lectorem præfatur) labores, ac Scripta Cedro digna, & Orbi perutilia commendaret immortalitati. Cum ergo in his Langianis operibus reperiatur Part. 3. Volum. 2. pag. 361. *Disputatio* disertissima *De Chinæ Chinæ virtute febrifugâ*, in quâ quicquid ferme in eam usque diem a diversis Auctoribus tum in approbationem illius, tum etiam in contemptum prolatum fuerat, collectum, examinatum, & discussum visitur ad pag. usque 375.; idcircò ad id saltem me refero, quod in eâ Disputatione adversùs Obtrectatores Corticis adstruit Vir ille Celeberrimus: etsi fatear, omnia, quæ in eâ Lucubratione ab eodem Langio traduntur, etiam de favorabilium numero, mihi non semper probari, ut qui suspicor, haud completam sufficienter fuisse defectu temporis Viro illi Clarissimo, anno ætatis suæ 46. vitâ functo, hujusce Febrifugi elegantiorem praxim. Interim saltem, quod nobis præcipuum est, reponere liceat, illa eadem quatuor Amara Febrifuga, a D. Rivino Chinæ Chinæ, non quidem prælata (ut illa huic præfert Cl. Ramazzinus) sed tantùm æquiparata, & æquè commendata, nempe *Centaurium minus*, *Absynthium*, *Carduum Benedictum*, & *Gentianæ Radicem*, illa inquam eadem nominatim in citatâ Disputatione a Cl. Langio Chinæ Chinæ ita posthaberi, ut secundùm ipsum pag. 372. *His*, *aliisque*, ut inquit, *hujus generis pluribus Medicamentis Antifebrilibus*, *quæ ordine recensere nimis esset prolixum*, *extra controversiam præripiat palmam China nostra Chinæ*, *dubio sinè ex suâ singularissimâ texturâ &c.*

Tandem quoniam hisce Langianis Disputationibus D. Rivino *Placuit* (ipse sic Lectorem admonet) *in margine breviter annotare*, *quæ prolixiùs in contextu pertractantur*, *ut hoc feliciùs contenta evolventi*, *& vel obiter inspicienti appareant*, referam ipsius D. Rivini verba, pag. eâdem 372. Paragrapho 50. in margine apposita, quæ sic habent. *China Chinæ reliquis Antifebrilibus antefertur*. Antefertur equidem, fateor, a Langio; sed a Langio Practico egregio, Scriptore recenti, D. Rivini Discipulo, illiusque conjunctissimo Affini; atque idipsum patitur, & sponte studet exscribere, ac annotare sinè ullâ limitatione Præceptor ipse D. Rivinus, forsan ut quadam veluti approbatióne fortuitò appositâ, propriis ipsius verbis lis hæc dirimatur. Quòd si denique ipsi D. Rivino Scriptori recenti recentissimum aliquem quis opponendum velit, is legat D. Bernardinum Zendrinum, qui in suo De Chinâ Chinâ Tractatu, Typis Venetis hoc ipso anno 1715. edito, sensa ubique profert sensibus D. D. Rivini, & Ramazzini apertè contraria (reliqua ejusdem Tractatus non est quòd persequar, aut perquiram curiosus) ne verbum quidem habens de hac Ramazzinianâ Dissertatione, paulò ante Patavii impressâ, & apud Venetos Bibliopolas publicè prostante: indicio manifesto, tam rationes Cl. Ramazzini, quàm auctoritates D. Rivini, & aliorum contra Chinam Chinam allatas, libero huic Scriptori nullum negotium facessere valuisse; sed exolevisse negiectas.

Utilior

§. 29.

(*a*) U*Tilior forsan* esset Corticis Peruviani usus in febribus intermittentibus malignis, si tales ab initio dignoscerentur, observantur enim aliquando tertianæ febres vere intermittentes, sed mali moris & perniciosæ, (*b*) *de quibus Mercatus* peculiare Caput habet, quales febres Hippocrati non prorsus fuerunt ignotæ, in septimo enim Epidemiorum hæc habet verba. (*c*) *Cholericæ affectiones magis in æstate fiunt, & febres intermittentes, & quibus horrores accedunt, hæ quandoque malignæ fiunt*. In hujuscemodi casu (*d*) *si aliqua* pravitatis signa se prodant, quæ ut plurimum obscura sunt, & Medicos fallunt, non alienum erit hujus Febrifugi usum pertentare, *periclitari enim oportet, cum morbus periculosissimus est*, ajebat Hippocrates.

HActenus conatus est Cl. Auctor ostendere, *amethodicum* esse, & *irrationalem* usum Chinæ Chinæ, *suapte naturâ*, ut inquit, *dolosæ*, ac suspectæ, tum universaliter loquendo, tum etiam peculiariter in Febribus Intermittentibus, nullam malignitatem præseferentibus; in quibus, ut vidimus, non ad curationem omnimodam (quæ hoc remedio obtenta ipso Judice noxia foret) sed ad inducias solummodo aliquot dierum impetrandas, dummodo adsit certitudo de illarum reditu, nonnunquam permittit; dosi tamen satis exili, quippe non repetitâ, imò & in nonnullis tantùm, non omnibus usurpandâ Ægrotantium generibus. Cuncta hæc ferè ex diametro opponuntur iis, quæ de innocuâ hujus Remedii substantiâ, usu illius, & dosi, ad Febres Intermittentes *non malignas* abigendas, toto primo Libro Therapeutices meæ præmisi; ut propterea idem primus Liber scopus unicus hucusque fuerit castigationis a Cl. Auctore in anteactis tentatæ. Huic tamen labori suo forsitan pepercisset, si primam, & alteram tantummodo paginam Libri secundi non renuisset evolvere; ubi apertissimis notis (quod a Lectore velim considerari) me nullatenus repugnantem polliceor cuilibet, qui in *benignis* Intermittentibus Peruviani Corticis operâ uti recuset: cum eo Febrifugo ipse quoquè in iisdem Intermittentibus non admodum frequenter utar, quippe pro *Depurativis*, seu *Perfectivis* sæpius a me habitis.

Enimvero etiamsi contendere velit Cl. Auctor, vel alius quispiam, solam effervescentiam febrilem etiam periodicam, esse instrumentum

mentum *unicum* depurationis Fluidorum; atque hanc depurationem esse jugiter a Naturâ, pauco adminiculante remediorum apparatu, nobis expectandam, usquequo saltem magnum non superveniat, impendatque periculum: adeòque *nullum* unquam esse locum, hac semotâ conditione, oblationi cujusvis *Specifici*, quod citò paroxysmos sistat absque crisi valde copiosâ, & palam sensibili (cujusmodi nullum adhuc præter Chinam Chinam repertum est) ego sanè ita sentientem nullo pacto refellere aggrediar, quantumvis forsan rigidè nimis sentientem. Neque me ab hoc proposito dimoveret quispiam alius, qui minimè innixus hujusmodi ratiocinio, haud planè forsitan contemnendo, sed quavis ineptâ, aut futili motus ratiunculâ, hoc ipsum tamen in re faciendum vellet. Etsi enim id rigorosè semper exigere in praxi, sæpe non cedat in proximi utilitatem; neque tamen cedit in evidens, & gravissimum damnum illius, ut contingit, quoties quis in periculo, & *certo*, & gravi, *certum* pariter hujusce Febrifugi a Deo dati spernit auxilium. Cuilibet propterea, qui duræ adeò cervicis non sit, ut in extremâ etiam angustiâ Remedium istud ablegandum judicet (iis videlicet in Febribus, iis in circumstantiis, eâque Methodo adhibitâ, de quibus abundè in Tractatu meo) cuilibet inquam hæc, quæ putarim negari non posse, facilè admittenti, etsi in reliquis dein omnibus adversanti, absit, ut unquam succenseam, ut qui nullam hinc assertis meis, saltem potioribus, injuriam, nullumque grave (quod majoris momenti est) Praxi Medicæ damnum fateor inferri.

Sola itaque oppugnatio *Methodi* meæ in *Perniciosis* a me descriptis evulgatæ, sola inquam hæc, si fortè a Viro quopiam existimatione digno (quod vix crediderim posse contingere) tentaretur, potis esset me commovere nonnihil; nullius tamen impugnatoris, utut Celebris, rationem haberem, nisi se profiteretur satis expertum: qui autem ritè expertum poterit se profiteri, rationem impugnatoris habere nequibit. Pro usu verò qualicunque alio Peruviani Corticis in *vulgaribus* Intermittentibus, pro quarum curatione nil ferè speciale prodidi, quod a pluribus ante me non fuerit annotatum; nec ea mihi propensio est, nec illud otium, ut velim decertare, & Causam, quam cum tot Viris pari voto mecum sentientibus habeo communem, mihi uni advocare. Atque ideo si intrà hosce cancellos substitisset, ut hactenus substitit, Cl. Viri dissensus, omnes profectò illius, etsi alicubi valde peculiares, ac acerbiusculas animadversiones tulissem tacitus; verùm eas jam usquequaque ad nimietatem exuberasse, in bonæ simul praxeos, & veritatis detrimentum; atque ita quidem, ut tantùm qui stertit non videat, paulò infrà clariùs patebit. Quod autem palam cœpit

Omnibus & Lippis notum, & Tonsoribus esse,

id certè a me citrà quoddam dedecus ampliùs dissimulari non poterat. Et porrò dissimulare religioni mihi ducerem, cum publica potiùs res agatur, quàm mea; nec exinde minùs quàm existimatio mea, periclitetur Reipublicæ utilitas. Jam verò his interjectis pro Lectorum pleniore notitiâ, Animadversionum Cl. Auctoris, simulque Responsionum mearum filum resumo.

(*a*) (*Uti-*

(*a*) (*Utilior forsan &c.*) In hoc Paragrapho Vir Cl. tertii præcipuè Libri Therapeutices meæ, quippe potioris, afferta quadantenus infirmare aggressus (id enim ex asse conficere haud ita planum) progreditur ad expendendum, quem locum in Tertianis Intermittentibus *Perniciosis* a Mercato descriptis, queat habere Peruvianus Cortex. Atque hic, priori depositâ severitate, duo admittit non exigui ponderis; unum quidem absolutè, alterum conditionaliter tantùm. Quod absolutè concedit, est, Febres Tertianas *malignas*, & *Perniciosas* a Mercato descriptas esse *verè Intermittentes*, itaut (quemadmodum subdit §. sequenti) *ad perfectam apyrexiam deveniant*. Mirum autem visum est mihi, quòd Cl. Auctor admittat, Febrem adeò ferocem, quæ heri hominem pessimè exercuit, & cras est nedum reversura, sed & eundem statim interemptura, hodie illum planè dimittat, *nec concentrata tacitè cubet*, *nec corpus illius tacitè depascatur*; cum omnia hæc mala contingant, neque *unquam ampliùs homo ad veram*, & *perfectam apyrexiam pertingat* ex Cl. Auctoris effato §. 25., & 27., quoties Tertiana Febris *benigna* curatur Peruviano Cortice, post duas tantùm hebdomadas forsitan reversura, & facilè iterum recessura. Alterum, quod conditione appositâ admittit pariter Vir Cl., est, Febrifugum istud utilius *forsan* (nec enim certò) esse posse *in Malignis Intermittentibus*, *si tales ab initio dignoscerentur*. Addo ego, & *etiamsi tales ab initio non dignoscerentur*, sed Medicum fallerent; dummodo in illâ ipsâ accessione, quâ tandem dignoscuntur, Æger non pereat, sed in alteram accessionem prorogetur illius vita, utut frigidus, & arteriarum pulsu fere omnimodè destitutus, expirare videatur: in his enim quoquè circumstantiis ille, ferè dixerim certò, Chinâ Chinâ secundùm Methodum meam oblatâ restituitur. Imò sæpe etiam, etsi non tam certò, restitui poterit solâ usurpatâ Mortoni Methodo, qui Febres hasce in extremum, quod modò diximus, discrimen hominem adducentes, graphicè describit, & Chinâ Chinâ non raro feliciter curat, ut videre est, tum apud ipsum, tum Lib 2. Tractatus mei pag. 247., ubi Caput peculiare istius Auctoris recusum visitur, & Scholiis meis additis etiam ulteriùs dilucidatum. Quod ejus Methodo in usum ductâ potest *sæpe* contingere; meâ similiter adhibitâ solet contingere *semper*, aut ferè *semper*. Experiantur ter saltem, aut quater increduli, dummodo ingenui; meque tunc, si tanta illos teneat fiducia, mendacii redarguant. Quòd si eas *ab initio* per sua signa, perque suos peculiares characteres *dignoscendas* velit Cl. Auctor, ut curationi suscipiendæ fiant opportuniores; id ex professo me per extensum scio tentasse haud oscitanter, forsan & integrè præstitisse, Cap. primo Libri 3., Mercato præsertim, & Mortono præeuntibus.

(*b*) (*De quibus Mercatus &c.*) Mercatus itaque non *unum peculiare Caput habet* de hujusmodi Febribus, sed *multiplex*; illiusque Tractatulus de hac materiâ verè aureus est, ac utilissimus, etsi non admodum comptus: adeòque plurimis philologico ornatu luxuriantibus longè anteferendus. Primus ille fuit, qui ferocissimas hasce Febres observarit, exactissimè secundùm varias illarum species descripserit, ac

pro more

pro more suorum temporum peculiariter curare docuerit. Et tamen incuriosa Posteritas nullum indè traxit emolumentum; adeòut major Scriptoribus omnibus fuerit sollicitudo scribendi quodammodo ad pompam, ne dicam ad Lectoris stomachum, de *benignâ* Intermittente Tertianâ, quæ neminem, quousque talis manet, tollit de medio, quàm vestigiis Mercati inhærendo, quidquam scribendi de *Perniciosâ*, & ex se ferè semper lethali. Excipe Lector Mortonum, qui de Mercati Scriptis, ut licet conjicere, minimè conscius, propriâ nihilominus observatione easdem Febres (minùs dilucidè quidem) exposuit; quodque laudandum magis, feliciter curare docuit Peruviano Cortice, rebus etiam in præceps lapsis, liberaliter oblato. Utriusque Auctoris scripta circa hanc materiam habes recusa in Therapeutice meâ Speciali, Scholiisque meis haud planè forsan inutilibus adaucta: quæ simul omnia secundum Librum constituunt ejusdem Operis, ut nuper innui.

(*c*) (*Cholericæ affectiones &c.*) Textus hic Hippocratis a Cl. Ramazzino allatus quasi quid peregrinum, ille idem est, quem primò observavit Mercatus, bisque de eodem meminit, Vallesii simul expositionem indigitans. Ego & Textum a Mercato citatum, a Cl. verò Ramazzino nunc recitatum, & ipsam Vallesii expositionem in Scholiis adduxi. Cuncta videsis apud me, primò pag. 196., secundò pag. 213., tertiò pag. 218. & 219. Sed hæc forsan, utut repetita, debiliorem Viri Cl. obtutum subterfugêre.

(*d*) (*Si aliqua &c.*) Tandem fatetur Cl. Auctor, in hisce Febribus, *si aliqua pravitatis signa se prodant, quæ utplurimùm obscura sunt, & Medicos fallunt, non alienum esse* (rectiùs dixisset, necessarium esse) *hujus Febrifugi usum pertentare*. Hæc una confessio mihi sufficeret, nisi ea statim infirmaretur ab exemplis per eum allatis; quodque pejus est, commentitiis. Sed de his quàm mox. *Non alienum* itaque putat ille uti Chinâ Chinâ in Intermittentibus Perniciosis, *si aliqua pravitatis signa se prodant*: cum verò istiusmodi signa, ut inquit, *obscura sint, & Medicos fallant*, Thesis vix statuta statim vacillat. Saltem (fidenter subdam) obscura non erunt signa pravitatis, cùm Æger in angustiis supra recensitis constitutus, non sinè maximâ difficultate febrilem paroxysmum incipit vix vivus transigere. In hujuscemodi casu, ni priùs dignota sit Perniciosa Intermittens, offeratur a curante Medico Peruvianus Cortex; sed, bonâ veniâ Cl. Auctoris, non ad drachmam *unam*, vel *duas* (neque tamen *ad uncias, & uncias*) exhibeatur: eâ siquidem pusillâ dosi præscriptus, nec citò dein, ac pluries, saltem ad Mortoni, vel Sydenhamii mentem repetitus, id aget solummodo, ut Vir Cl. possit jure, ac verè testari, quod nonnisi declamando testatur Paragrapho sequenti; *paucos* nempe *qui evaserint, sibi fuisse observatos*. Secùs verò fiet, si exhibeatur idem Cortex Methodo validiore, sed congruâ, & rationali, qualem in Therapeutice meâ docui Cap. 3. Lib. 3., felicemque jugiter perplurimis Exemplis ostendi.

§. 30.

MEmini me vidisse Mutinæ variis temporibus Constitutiones quasdam tertianarum febrium intermittentium, sed malignarum, quæ tertia quaque die suas habebant accessiones cum rigore & horrore, & more solito per sudorem fiebat solutio, ut ad perfectam apyrexiam devenirent, sed quarta, aut quinta accessio tanto rigore invadebat, ut ægri non amplius incalescerent, concentrato pulsu, ac toto corpore perfrigerato, nec multo post interierint. In tam gravi, ac subita tempestate Medici tanquam è gravi somno exciti, cum antea super utramque aurem, ut dici solet, obdormirent nil tale expectantes in febribus, quæ cum frigore, & rigore accederent, absoluta infebricitatione postmodum subsequente; tumultuarie ad sacram anchoram Chinæ Chinæ ad uncias in vino infusæ confugiebant, sed incassum, paucos enim evasisse observavi.

(*Memini &c.*) MEmini & ego quod meminit Vir Cl., varias scilicet Mutinæ contigisse Constitutiones Perniciosarum Intermittentium, quæ non eâ solùm, quâ narrat viâ, sed valde multiplici, in Tractatu meo ordinatim expositâ, Ægrotantes non paucos *ante repertam Methodum meam* (id namque addere necesse est) *Peruviano Cortice penitùs intentato*, trahebant repentè, ac inopinatò ad interitum. Sed simul memini, debuissetque & ille meminisse testis de visu, plurimos alios ejusdem generis Ægrotos, ne dicam omnes, eâdem Methodo curatos, ocyssimè pariter, ac inopinatò *evasisse*. Saltem quot vidit ille Perniciosis hujusmodi Febribus laborantes, quibus ego meam Methodum adhibuerim, tot vidit repentè restitutos; pereuntem verò neminem. Et siquidem ullus sinceræ Inductioni locus concedatur, nonne vidit ille me duodeviginti abhinc annis, cùm mihi graviter decumbenti tam humaniter adstitit (medicas enim manus nobis invicem pro re natâ præbebamus adjutrices) nonne inquam vidit, post latam a memetipso, atque ab eo citra dissimulationem admissam de imminente meâ morte sententiam, epoto, dosi quidem maximâ, unoque haustu, ad sex videlicet usque Drachmas Peruviano Cortice, omissâ postmodum consultò repetitione Remedii, ab Orci faucibus illicò ereptum, ut fusè in Therapeutice meâ pag. 424.? atque ita quidem ereptum, ut ab eo tempore (superato videlicet novo Febris insultu

insultu, quem tunc præcavere non libuit) firmiorem ac antea in hanc usque diem traxerim valetudinem? Nonne pariter alios Ægrotos inspexit hujusce ordinis, quandoque etiam mihi socius in curatione, eodem remedio statim sanatos, nec ullo ampliùs morbo tentatos? Hujusmodi sortem faustissimam experti sunt, tum Æger ibidem a me descriptus pag. 181., anno videlicet 1695. usu Corticis Peruviani, Viro Cl. tunc facilè consentiente, curatus; tum alter eodem remedio, me præscribente, ipso verò desperante, restitutus anno 1707., de quo pag. 562., & adhuc vegetus, etsi jam senex: ut plures omittam, de quorum Ægritudine, & curâ omnimodam pariter certitudinem habuit, quamvis ad eos invisendos verè non accesserit. Ast hæc narrantur, & narrata sunt a me; fortasse verò non admitterentur (inquiet aliquis) a Cl. Ramazzino, si respondere potis esset. Scripta sunt a me (subdam) & a Viro Cl. lecta, nec tamen negata; licèt omnem lapidem moverit ille, ut asserta sua exemplis quibuscunque, ac undecunque conquisitis, imò etiam interdum minùs germanis, fulciret; mea verò enervaret. Usque tamen libet eundem audire, hæc ante biennium, anno scilicet 1712., de Chinâ Chinâ locutum in Dissertatione *De Contagiosâ Epidemiâ, quæ in Boves irrepsit* pag. 37., ut retuli in *Collatione* Textuum illius lit. H. *Equidem hoc præsidii genus in Febribus periodicis miranda præstat, ac præsertim in Tertianis Intermittentibus malignis, quæ in ipso impetu accessionis ægros interdum necant &c.: hoc enim Febrifugum fermentum illud malignum sive penitùs restinguit, sive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne Æger in ipso Febris accessu intereat.*

Hic ergo quæro: Si Cortex Peruvianus *in Malignis Intermittentibus*, ipso Judice, *miranda præstat; si Fermentum illud malignum, vel penitùs restinguit, vel plurimùm saltem enervat;* tandemque *si periculum illud tollit, ne Æger in ipso Febris accessu intereat*, cur tot additis limitationibus, cur tantâ incertitudine, ac nutatione, verboque *forsan* interjecto, protulit §. antecedenti, *Peruvianum Corticem in iisdem Malignis Intermittentibus esse posse forsan utilem, si tales ab initio dignoscerentur?* item, *non alienum esse, usum illius pertentare, si malignitatis signa se prodant, quæ tamen obscura sunt, & Medicos fallunt &c.?* Rursus si verè, ac absolutè ille utilis est in hujusmodi casibus, & incunctanter usurpandus, eo quòd in *Malignis Febribus, præsertim Tertianis verè miranda præstet*, ut ante biennium asseruit; ubinam gentium quæso, ubinam terrarum miranda hæc observavit, aut commodiùs observare potuit ille, quàm Mutinæ; imò etiam, ausim dicere, quàm me præscribente? Si verò Mutinæ, ea miranda vidit, quæ prædicat, ubi verè vidisse certum est ex antedictis, quâ animi fiduciâ nunc jactat, Mutinenses Medicos pro curandis hujusmodi Febribus *tumultuariè ad Sacram Anchoram Chinæ Chinæ incassum confugisse, ac perpaucos evasisse sibi observatum?* Habet profectò quid admirabile hæc inconstantia, eòque admirabilior ea est, quò brevioribus distincta temporum intervallis. Etenim Textus nuper citatus, ingenuus planè, ac etiam ultroneus, vix quatuor mensibus præcessit ortu Therapeuticen meam; eâ verò vix in lucem editâ, statim conceptum suum fortita est

tita est, ortaque nuper hæc Viri Cl. Dissertatio, Auctori æquè suo infensa, ac Operi meo.

§. 31.

SUccurit nunc mihi funestus casus Domini Francisci Guidoni, qui ex hujusmodi febre misere opetiit; laborabat Vir iste Nobilis Media æstate tertiana febre, quæ exquisitæ speciem referebat, ut altera die prorsus apyretos esset, & è lecto si vellet posset exurgere, die quinta h. e. quinto circuitu accessit febris tanto rigore, & frigore una cum mentis stupore, pulsu exili ut vix perciperetur, unde Medicus ad visitationem pro more accedens, ad ægri adspectum attonitus institit me non procul abitantem subito pro Consultatione acciri, in qua Vir ille cœteroqui doctus ingenue confessus est se deceptum à febre, quæ tertianæ exquisitæ morem, & leges omnino servabat, nullo se prodente pravitatis signo. Proposuit ille Peruvianum Febrifugum more suo propinandum, annui ego memor dicti illius, quod habet Celsus, *in præcipiti periculo multa recte fieri alias omittenda*, sed altera die aphonus, & gelidus æger mortuus est.

HUcusque tribus, vel quatuor Casibus a tempore valde diutino emendicatis, inter tot, quos ipse referre se posse identidem obtrudebat, parum profecit, nihilque probavit Cl. Auctor. Et quotiescunque etiam ii pleno robore constitissent, nec potuissent rejici a me eâ facilitate, quâ sunt rejecti, ut exempla probationis invalidæ; quid quæso a Viro Cl. probatum foret, ubi agebatur de usu Peruviani Corticis in Intermittentibus tantùm diuturnis, & cæteroqui *benignis*, cujusmodi curationum felicissimarum ipse plusquam quingenta, si omnium memor essem, tribus illis, aut quatuor ab eo recensitis opponere possem exempla? Forsitan modò, ubi agitur de re valde gravi, videlicet de oblatione ejusdem remedii in Febribus Intermittentibus quidem, sed *Perniciosis*, atque lethalibus, fortioribus exemplis utetur, nec ullam exceptionem admissuris; ut nempe Quartum Librum meæ Therapeutices impugnaturus, Historias in eo contentas, quippe felices, funestis ab ipso mox afferendis infirmet.

(*Succurrit &c.*) Jamque memetipsum armis meis confodere aggreditur, unius ex meis Ægris Perniciosâ Tertianâ confecti casum opponens,

nens, ipse paulò ante mortem ejusdem Ægrotantis in consilium accitus. Sed hæc quoque narratio variat in pluribus; & primò in circumstantiâ gravi, quæ vel ipsa dirimit Matrimonia: adest quippe *error personæ*. Non enim *D. Franciscus* Guidonius, qui multò ante obierat Apoplecticus, neque a me fuit unquam curatus; sed D. *Antonius* Francisci, & Opizonis frater fuit, quem Perniciosa illa Febris sustulit; ille verò Medicus ego fui (atque hinc dignoscat quilibet, an Censoria virguia Viri Cl. me peculiariter petat, & an ictum, auras licèt, non me sugillantem, queam dissimulare) ille inquam ego fui, qui me deceptum fassus sum a tam celeri prolapsu in illud exitium, quod tardiusculè forsitan, & lentiùs eventurum a longè fueram suspicatus. Neque enim adeò deceptus fui, quin futurum mentis stuporem tempestivè prænoscens, priusquam scilicet Æger in præceps rueret, curarim, ut ille rebus suis, animæque consuleret: cujus rei solicitudo me impulit, ut D. Marco Antonio Origono Sacerdoti, Ægrotantis familiari, viventi adhuc, & memori, negotium anxiè committerem (quod ille egregiè præstitit) quoniam Uxorem de imminente periculo haud rebar satis adhuc persuasam. Cœterum nec morbi series, qualis a Cl. Viro describitur, nec alia minutiora mihi uni nota, non illi, qui cuncta habuit ex relatu meo, & quorum facilè postmodum erit oblitus, cum re ipsâ concordant. Utcunque tamen hæc fuerint, certum est, Virum illum Nobilem ex Perniciosâ Febre, primò Intermittente, mox Subcontinuâ, & repentè soporosâ (quo casu quis forsan alius, subortam ex improviso Apoplexiam, vel vafrè, vel stolidè pronunciasset) præcipiti lapsu occubuisse. Me vesperi fassum esse Cl. Ramazzino, qui post administrata ob prævisum opportunè periculum Sacramenta Ecclesiæ fuit in consilium vocatus, deceptum memetipsum a motu morbi, supra suspicionem quoquè meam matutinam citiore, verum est: ultròque fateor, me aliàs etiam magis deceptum, inscio licèt Viro Cl.; ac si diutiùs vivam, magis adhuc forsan decipiendum. In hoc tamen uno me tum deceptum sum fassus, quòd tempus adhuc mihi sufficiens pro Chinâ Chinâ venturis accessibus exhibendâ futurum esse antea conjectaram; cum tamen ob excidium immodicè præceps ampliùs ea nequiret administrari. Hoc ergo solùm nomine, quòd nullus ei locus esset, de Peruviano Cortice mentionem habui. Oblatum verò fuisse huic Ægrotanti, aut propositum a me Remedium hujusmodi, ut fidenter asserit, brevique verborum ambitu affabrè circumscribit Cl. Auctor, summâ dixerim illius etiam non viventis pace, ne per somnium quidem consonat veritati. De assertorum meorum honestate, nec ipsi, si quos novi, Obtrectatores mei solent suspicari. Prostant nihilominus apud Pharmacopolam *Hortensium Candrinum*, Virum probum, honestumque Schedulæ meæ, Adversaria propria, & Codices fideles, ac integerrimi, lituram non admittentes, unde cuicunque lubeat, vel curæ sit, facilè datum est certiorari. Ibi cuncta cernuntur, quæ usui fuere, & inter cætera a Cl. Viro proposita, mihique statim probata, Ceratum Vesicatorium, & Lapis Bezoarticus, quem forsan Celeberrimum imitatus Sanctorium, *in fide Parentum* proposuit.

Hallucinationem tam masculam, quòd nempe obtrudat ille pro oblato minimè oblatum hoc casu, imò neque propositum Peruvianum Corticem, absit ut exprobrem Cl. Auctori, piè quippe quiescenti, deque his omnibus sibi nunc vanis forsan ridenti; in cujus obsequium lapsam fortè longâ die memoriam tantùm culpabo. Id unum innuam Lectori; obstupuisse me non parum, cum primò hæc legissem, miratus nempe quomodo Vir circumspectus, ubi de Facto agitur, hujusmodi commentitia *tam fidenter*, *tam animosè* scripserit, *ut illi non sudarint præcordia* (quemadmodum loqui consuevit ille §. 11.) *ob metum de improspero eventu*: improsper namque illi eventus est, se fuisse isthæc narrando deceptum, vel eum videri, cui fuerit animus alios fortasse decipere. *Atque hæc Corinthiis audientibus, & satis scientibus recitat?* ajebat olim Lucianus de quodam Historico nugatore, apud Corinthios se vidisse jactante, quæ illum neutiquam vidisse ipsimet norant Corinthii.

Obiit itaque Vir ille Nobilis, Peruviano Cortice ne proposito quidem planè jejunus; quandoquidem præceps illius lapsus, in Subcontinuis cæteroqui Febribus, cujusmodi hæc evaserat, haud ita repentè fieri solitus, contigit præter ordinem quoquè; inclinante videlicet die minoris afflictionis: erat enim ea Febris Tertiana duplex, ab initio tamen penitùs intermittens. Cum verò paucis horis distaret potior, & planè lethalis accessio; jamque patenter incœptum esset præcox præter morem exitium, lethalia prorsus de more paulò post incrementa suscepturum, ab exhibendo incassum, imò & proponendo Febrifugo abstinendum duxi, *ne quem servare* illud *non poterat*, *occidisse videretur*. Scilicet Virum jam conclamatum, & postridie, ut patefecit eventus, moriturum, postridie quoquè ab epoto minimè cruciante Peruviano Cortice (si fortè fuisset exhibitus) occubuisse, fuisset certè, ut infra §. 48., *amaris Chinæ Chinæ potionibus miserum Ægrum conficere*: interiisse verò deglutito Lapide Bezoartico, & Vessicantibus Emplastris inaniter divexatum, fuit, illum pro viribus Artis dubio procul reficere. Sicuti ergo perperam culpatur hoc casu non assumptus, neque præscriptus Cortex; ita perperam culparetur, si morituro fuisset incassum exhibitus. Revera nonne quotquot obeunt, obeant necesse est non multò post assumptum, vel cibum, vel potum, vel cardiacum medicamentum, vel quid aliud æquè innocuum, nisi ex inediâ deficiant? Nonne pariter identidem postridie ab epoto solvente, aut leniente Medicamento pereunt Ægroti, quos tamen non Leniens illud pro innoxio habitum, sed Fatum eorum dicitur sustulisse? Exempla sanè hujusmodi, inculpato nihilominus Remedio simul ac Medico, haud infrequenter occurrunt in praxi. Unum liceat hic referre, non quidem ut defunctum Antagonistam retaliem, ac quodammodo vicissim criminer, sed ut inopinata quandoque artis infortunia haud intempestivè commemorem; unum, inquam, liceat referre de Viro Nobili, *dum casus, qui in gente vulgari contingunt*, ut ajebat §. 20. Cl. Auctor, *sinè rumore terra obtegit*. Nimirum *ita res accendunt lumina rebus*: quemadmodum enim sub initia hujusce Paragraphi *succurrebat* in rem

suam

suam eidem Cl. Auctori *funestus casus D. Antonii Guidonii*, Francisci nomine inconsulte appellati, ita in rem meam

Succurrit nunc mihi, & quidem succurrit certâ reminiscentiâ (multòque magis hujusce eventus deberet meminisse, si viveret, idem Cl. Auctor) *funestus casus D. Honorii Barocceti, qui ex hujusmodi infortunio miserè oppetiit. Laboraverat Vir iste Nobilis* levioribus quibusdam, sed diuturnis Febribus, a quibus jam ferme convaluerat, vel saltem adeò leviter affici videbatur, *ut jam e lecto exurgeret, posseteque, si vellet, etiam e cubiculo egredi*. Usque tamen obstinatâ alvi stipticitate premebatur; pro quâ solicitandâ Medicus illi præscripsit sex tantùm drachmas Electuarii Lenitivi. Eo remedio assumpto, Æger superpurgationem passus, in deliquia subinde incidit, Febremque intensissimam *unâ cum pulsu exili, ut vix perciperetur; unde Medicus ad visitationem pro more accedens, ad Ægri adspectum attonitus, institit, me non procul habitantem subitò pro Consultatione acciri; in quâ Vir ille cæteroqui doctissimus ingenuè confessus est, se deceptum* a Remedio tam blando, tamque parcâ dosi exhibito in morbo tam levi, *ubi nulla unquam se prodidere infausti ominis signa*; sed vix Febricula quædam mitior superstes remanserat, actiones tamen minimùm lædens. Irrita fuere nihilominus quævis in eo præcipiti periculo licuit experiri Artis auxilia: *Alterâ enim die aphonus, & gelidus Æger mortuus est*.

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus. Juven. Sat. 2.

§. 32.

(*a*) EOdem *fato* obiit D. Comes Fortunatus Cortesius, D. Joannes Altimanus, & complures alii eodem pene tempore, perpaucos enim ab hujusmodi febre correptos evasisse vidi. (*b*) *Credo equidem*, quod si attentius hasce febres, quæ æstate potissimum aliquando caput exerunt, observarent Medici, credo inquam quod signa quædam pravitatis deprehenderint; magnarum enim calamitatum parva solent esse ab initio signa, ut in morbis pestilentibus evenit. *Sæpe exiguus mus augurium tibi triste dabit*, ajebat Doctissimus Fracastorius de Contagione.

(*a*) (*Eodem Fato &c.*) EOdem verè Fato obiit; Chinâ Chinâ videlicet nec assumptâ, nec ei præscriptâ, D. Joannes Altimanus, ut habetur ex Consanguineis, ex Pharmacopolâ, & ex ipso curante Medico ordinario, nempe D. Riccio: neque enim casus iste, ut nec subsequens quicquam ad me; quod quis crederet, oppositum indicante prævio contextu? Asserit is, qui verè adstitit, Febrem fuisse ab initio Intermittentem, mox in Mali-

 gnam

gnam degeneraſſe; cui tamen curandæ, nec ipſe, nec D. Ramazzinus ſuperaccitus opportunum unquam putaſſent Peruvianum Corticem: tantùm abeſt, ut vel propoſitus ille fuerit, vel in uſum ductus. Ita ille: cujus effatum quò ad non oblatam Chinam Chinam nequit in dubium revocari, cæteris etiam adminiculantibus; quò verò ad carentiam opportunitatis illam exhibendi, ſtandum erit amborum placitis, cum non aliter deceat.

D. autem *Marchio* (non *Comes*, ut habet Cl. Auctor) Fortunatus Corteſius in quadam Ægritudine verè fuit olim curatus (ne quicquam reticeam) & a Cl. Ramazzino Medico illius ordinario, & a me ſimul in conſilium vocato. Evaſit tamen ille tunc a diuturnioribus Febribus; puto etiam ope Chinæ Chinæ; ſed non ſatis memini, ut aſſeram. In ultimâ verò Ægritudine, cui compendiariò ſuccubuit, ſolus illi adſtitit Vir Cl.: proinde quibus pharmacis (dicam & ipſe verbis illius ex §. 34. petitis) *Æger iſte fuerit potionatus in poſtremâ Ægritudine, omnino mihi ignotum*. Hæredes Defuncti, conſuetuſque illius Pharmacopola Joſeph Sallarolus cenſent, nullum, aut fere nullum (nullis videlicet hac de re extantibus monumentis) breviſſimo illius morbi tempore præſcriptum fuiſſe remedium: nullam propterea exegit idem Pharmacopola, nullam Hæredes ſolverunt expenſam. Certè Corticem Peruvianum minimè uſurpatum fuiſſe, aſſerit hoc quoquè caſu idem D. Riccius, qui & hunc Ægrum peſſimè habentem inviſit, cùm fortè Mulierem quandam de Nobilis ejuſdem Viri famulitio tunc Ægrotantem curans, ad eum quoquè officii causâ non ſemel acceſſiſſet. Chirurgus pariter Andreas Taſſonus, qui pro ſuo quoquè munere eidem adſtitit, de ſolis Veſſicantibus paratis, ſed ob præcocem illius obitum nequaquam appoſitis, memorem ſe perhibet, de Cortice nil conſcius. Quòd ſi nihilominus, omnibus inſciis, Chinam Chinam ſe exhibuiſſe contendat Cl. Auctor; cum Methodus illius non tranſcendat drachmas duas; hæ autem in præcipiti periculo nequeant ſufficere; habet hinc potiùs unde eum pœniteat ſuæ Methodi, puſillæque, ac invalidæ ſuæ doſis, quàm unde aliis exprobret abuſus nomine uſum liberalioris, virilemve adeò fidenter traducat Methodum, quâ nullatenus uſus eſt; quâ verò uti neceſſe eſt hiſce caſibus, ut Cortex proſit. Quamobrem quâ ratione inferret ille, noxiùm, vel fruſtraneum ſaltem fuiſſe funeſtis hujuſmodi caſibus ipſum Peruvianum Corticem, ſi verè fuiſſet oblatus; eâdem ratione ſaltem, forſan & potiore, mihi modò liceret inferre, funeſtos probabiliter illos extitiſſe, eò quia non fuit oblatus, vel non oblatus ſaltem Methodo meâ.

Expectaſſem proinde potiùs, ut retuliſſet hoc loco, ubi proprios luctus alienis intermiſcere non renuit, Caſum antiquiorem, quem ſibi olim contigiſſe, centies mihi narravit Cl. Auctor de quodam Laico Oblato ex Cœnobio Canonicorum Regularium Rhenanorum, quos vulgò S. Salvatoris; Mutinæ verò, ab Eccleſiâ deſumpto nomine, S. Hieronymi appellant. Hic ergo cum Quartanâ Febre ab aliquot menſibus detineretur, adeòque jam valde debilis, ut & valde ſenex exiſteret, atque ex Cattarrho intrà bronchia deliteſcente aſſiduè ſub-

ſternens;

ftertens; Cl. autem Ramazzinus invadente acceffione (cui a nonnullis jam diebus non ut antea præibat ampliùs omnimoda apyrexia) duas, pro more illius temporis, Corticis drachmas illi exhibuiffet, *ad impetrandas*, ut puto, *aliquot dierum inducias*, eâ ipsâ acceffione deceffit e vivis: quo pacto recedente febre, verè *optandum effet*, *ut ea rediret*. Hunc inquam cafum potiùs, quàm fupra recenfitos expectaffem ut referret Cl. Auctor, ad innuendam, fi non *malitiam occultam*, & prope veneficam, faltem invalidam, ac enervem in arduis hifce, ac *Perniciofis* Cafibus Chinæ Chinæ virtutem. Sed forfan meminit, quòd ficuti fe mihi quondam faffus erat ab eventu hoc inopinato adeò terrefactum, ut hac unâ de causâ in Conftitutionibus fuis Epidemicis nonnihil meticulosè fcripferit de ufu hujufce Febrifugi (licèt caufam hanc ipfam fubticuerit, ne fibi magis noceret, quàm Cortici) ita poftquam mecum rem eandem meliùs examinavit, viditque poft editas Conftitutiones fuas tam crebrò quid poffit, quidve præftet remedium iftud ritè ufurpatum, faffus erat pariter ingenuè mihi, fe clarè jam dignoviffe, protractam ferò nimis eo cafu fuiffe Febrifugi oblationem, ac propterea perperam expofitum infamiæ Remedium faluberrimum, cujus magis intempeftiva effe poteft ferior, quàm præcox adminiftratio; cum ob ejus innocentiam, atque falubritatem de ipfo dici queat oppofitum, ac de alio quovis remedio dici folet; videlicet, in eo ufurpando *leviora effe perpetuò peccata commiffionis*, *quàm omiffionis*. Ita ille tunc.

Ut ergo rem contrahamus, ea tantummodo, quam fupra vidimus, eft vis, & veritas omnis trium Hiftoriarum, a Cl. Viro allatarum, quibus probare fatagit, fe *Mutinæ perpaucos vidiffe Perniciofis Intermittentibus correptos*, *qui Chinâ Chinâ epotâ ab iis evaferint*; cum tamen contra viderit nonnullos, fi eorum placuiffet illi tantulùm meminiffe, & noverit alios plurimos, in Hiftoriis octoginta circiter, toto fermè Libro quarto, & alibi a me defcriptos, iifdem quidem Febribus confoffos propemodum; fed ejufdem nihilominus Febrifugi ope priftinæ incolumitati, quâ etiamnum a tot annis integrè utuntur, feliciffimè reftitutos.

(*b*) (*Credo equidem &c.*) Credo & ipfe, Medicos, fi attentè advertant animum, poffe tempeftivè per fua figna, fi non perpetuò clarè cognofcere, fufpicari faltem rationabiliter morem peffimum harum *Febrium Perniciofarum*. Nifi enim id crediidiffem, octo diftinctas illarum fpecies, ac differentias cum fignis omnibus earum diagnofticis, prout mihi obfervare licuit, non effem exactiffimè perfecutus toto Capite primo, imò & fecundo Libri tertii, quemadmodum pro viribus exequi conatus fum. Neque Tractatulum Mercati idipfum docentis, nec non etiam Mortoni defcriptionem compendiariam præmififfem Libro fecundo; ut ex illorum Auctorum, meifque obfervationibus fimul collatis, facilior, & clarior evaderet obfcura cæteroqui hujufmodi Febrium tempeftiva Diagnofis. Sed & infuper quando Medicum etiam oculatum decepit nonnunquam fraudulentus hic hoftis, dummodo eo ipfo acceffu, quo fe prodit, hominem non interficiat, fat habet idem Medicus ex obfervationibus, & Methodo meâ, unde hoftem eundem, ulti-

ultimum licèt excidium interminantem, confodiat. Ut propterea fuis Hiftoriis, tum paucis, tum veritati minùs confentaneis, everfionem Tertii mei Libri, praxim hanc utiliffimam, totque infignibus Hiftoriis in Quarto expofitis confirmatam, continentis, irrito planè conatu tentarit Cl. Auctor.

§. 33.

(*a*) IN *Febribus porro continuis*, dummodo de periodicarum profapia fint, fi malignum quid portendant, jamdudum fcio familiarem effe iftic Chinæ Chinæ ufum, & in larga dofi, fed multæ deceptiones hic etiam contingunt, nam febres continentes, effentiales ut vocant, interdum etiam inflammatoriæ, perfæpe de natura intermittentium participare creduntur, cum enim in febribus vere continuis obferventur (*b*) *aliquando parvi motus*, & horrores ex internis vellicationibus, quales febres intermittentium naturam fapere exiftimant, unde confuetum remedium præfcribere non dubitant; habent enim id omnes fere morbi, ut vefpertinis horis graviores fint, *Quale eft ad vefperam exacerbari, ita & in omni morbo*, ajebat Hippocrates 4. Epidemiorum, omnibus pene ægrotantibus commune eft, ut accedente Sole ad occafum magis molefti fint, atmofphœra etenim tunc gravior eft, ac perfpiratus debilior, quod in morbis melancholicis manifefte deprehenditur. Quartana febris, annotante Fernelio in Libro de Abditis morborum caufis, nunquam, vel raro antemeridianis horis, fed pomeridianis fuas habet acceffiones. (*c*) *Quod fi unum* vel alterum exemplum afferatur eorum, qui in aliqua febre continua peffimis accidentibus comitata, ut pro conclamatis haberentur, Chinæ Chinæ potione ad uncias integras in vino infufæ pluries in die exhibita, evaferint, ut hoc folo remedio ab Orci faucibus videantur erepti, talia exempla tanti non funt, ut animum faciant ad Chinæ Chinæ ufum indifcriminatim, ac tam liberaliter adhibendum. Antequam

quam Chinæ Chinæ nomen innotesceret, hujusmodi portenta visebantur, ut in incerto esset num medicamentorum, an fortunæ beneficio ægri convaluissent; *quemadmodum enim*, uti ajebat Celsus, *moritur aliquis de quo Medicus securus fuit*, quod non raro evenit, *ita aliquando quidam deserti à Medicis convalescunt*.

(*a*) (*In Febribus porrò Continuis &c.*) NOn recedendo penitùs a tertio, & quarto, ad convellendum progreditur Librum quintum Therapeutices meæ Cl. Auctor. Ut ergo cunctis ab eo turmatim objectis singillatim a me satisfiat, pauca hæc pro responsione lubet innuere. In Febribus *recenter tantùm* Continuis factis (de Continuis enim ab ortu, seu *Continentibus originariis*, tam *Solitariis*, quàm *Comitatis*, tam *Essentialibus*, quàm *Symptomaticis &c.* hìc sermo non est, utpote quibus, nec meo, prout latè in Therapeut., nec Viri Cl. judicio, China China quicquam prodest) in Febribus, inquam, *recenter tantùm* continuis factis, ac ideo Subcontinuis a me appellatis; dummodo de *Periodicarum*, hoc est de *Intermittentium*, *aut Subintrantium prosapiâ sint*, *si malignum quid portendant*, idque contingat in morbi *progressu*; familiarem mihi esse Chinæ Chinæ usum, non in tam largâ, sed in modicâ, & opportunâ dosi, ex Libro tertio Tractatus mei Cap. pariter 3. potest certè Lector habere a pag. 333. usque ad 340. Si verò Continuitas illis accidat citiùs, ac in *ipso* fere morbi *principio*, plurimâ cautione, ac circumspectione agendum esse, & perpendendum, an ope Chinæ Chinæ, an *Methodo* potiùs *ordinariâ* tractandus sit morbus, expressè inculcavi; omnesque problematicas rationes hinc indè pugnantes fusè examinavi toto Cap. 5. Libri Quarti; imò & exempla insuper cohærentia retuli Cap. 6. ejusdem Libri. In Continuis autem de *Periodicarum* quidem, sed *Continuarum prosapiâ*, hoc est de *Proportionatarum*, sive *Proportionalium*, ut vocant, Stirpe, quæ modò ad *Subintrantium* tantùm, modò ad *Continuarum originalium* genus reducuntur; nonnisi cum distinctione procedendum dixi in oblatione Peruviani Corticis, in uno casu proficuâ, in altero frustraneâ forsitan evasurâ: prout scilicet fermentum peccans, vel est præcipuè insitum sanguini, & febrem naturâ suâ Continuam gignit, vel præcipuè ab extrinseco accedit eidem sanguini, & febrem naturâ suâ producit Intermittentem. Ac tandem ipsam Theoreticam distinctionem ad praxim contraxi, docendo Signa ipsa diagnostica ejusdem Febris, modò ad unum genus, modò ad alterum pertinentis; adeòque modò Cortice curabilis, & modò non, Cap. tertio Libri Quinti, præcipuè a pag. 614. usque ad 622.: neque enim eundem calceum omni indiscriminatim pedi inducendum usplam asserui.

Quibus omnibus a Lectore consideratis, facile erit illi decernere, an *multæ illæ deceptiones*, *quas hìc contingere* autumat Cl. Auctor, sive de activis intelligat, sive de passivis, se teneant ex parte mei,

cuncta

cuncta minutè explicantis, & dividentis (quod omnino requiritur, ut cum utilitate exhibeatur hisce Casibus China China; secus saltem frustra exhibetur) an potiùs se teneant ex parte illius, cuncta, quæ ipse clarè distinxeram, turbulenter iterum confundentis; quasi ut damnare queat sic commistum, quod damnare nequibat tam clarè secretum.

(*b*) (*Aliquando parvi motus &c.*) Quænam sint hæ Febres *Continuæ, nonnunquam etiam Inflammatoriæ, quibus aliquando parvi motus, & horrores ex internis vellicationibus*, aliisque causis obtingunt, Intermittentium ad instar, quæque tamen Peruviano Cortice non sunt curabiles; adeò perspicuè explicare, illasque ab aliis eodem Cortice verè sanabilibus per sua diagnostica signa distinguere, ac unam Speciem ab aliâ vicissim sejungere conatus sum in citato Libro Quinto Therapeutices meæ Cap 3., & signatè pag. 612., ut omnino supervacaneum censeam aliud addere. Imò aliquando eousque perrexit cautela mea; ut in Febre *Inflammatoriâ* nequaquam Continuâ, sed planè *Intermittente* (quam semel tantùm licuit observare) a Corticis nihilominus oblatione abstinendum duxerim pag. 599. ejusdem Tractatus mei: ut proinde modò minimè repetendum sit mihi quod aliàs luculenter aperui. Dicam tantummodo in gratiam Tyronum; distinctiones illas practicas unius *Continuæ* Febris ab aliâ, inter quas Febres nonnulla sit Symboleitas, & similitudo, quæ pluribus identidem erroribus ansam præbet, esse hujusmodi, ut si probè attendantur, Medicum in Chinæ Chinæ administratione apprimè versatum ostendant, efficiantque, ut ferè nunquam incassum illam exhibeat, cum non exhibeat nisi ubi eam propemodum certò profuturam prænoscat, atque etiam prænuntiet; si verò minùs exactè observentur, aut intelligantur, detegant illum eo remedio cæspitanter tantùm, aut fortuitò utentem, ac non rarò iis, qui bene uti norunt, etiam ridiculum. *Non omnes, qui habent Citharam, sunt Citharædi.*

(*c*) (*Quod si unum, vel alterum &c.*) Octoginta circiter exempla, non *unum, vel alterum* attuli in Therapeutice meâ Febrium lethalissimis persæpe accidentibus comitatarum, & Chinâ Chinâ, *non ad uncias integras pluries in die exhibitâ*, sed dosi decenter liberali, ut aliàs dictum est, & clariùs etiam dicetur §. 48., felicissimè expugnatarum. Istas omnes appellare *Continuas* non recuso, etiamsi ab ortu fuerint, vel *Subintrantes* tantùm, vel prorsus etiam *Intermittentes*; pernicie siquidem in apertum prodeunte, statim in Continuarum castra se receperunt: adeòque & Continuæ tunc dici potuere; eo tamen modo, quo in eâdem Therapeutice meâ locutus sum pag. 282. & 283. An verò *talia exempla tanti sint, ut animum faciant ad Chinæ Chinæ usum liberaliter adhibendum*, judicent Practici. *Quòd si etiam* (jure merito reponam ego) *unum, vel alterum exemplum afferatur eorum, qui in aliquâ Febre Continuâ, pessimis accidentibus comitatâ, ut pro conclamatis haberentur, Chinæ Chinæ potione exhibitâ nequaquam evaserint; talia exempla tanti non sunt, ut animum faciant ad illius usum*, quasi noxius ille fuerit, *tam liberaliter prohibendum: antequam enim Chinæ Chinæ nomen innotesceret, hujusmodi portenta crebrò visebantur.*

At verò

At verò portenta, quæ visuntur postquam Chinæ Chinæ non nomen tantùm, sed usus melior, me promulgante saltem, innotuit, sunt, ut Perniciosa Febris de Intermittentium, vel Subintrantium Stirpe, sed mox Continua recenter reddita, & gravissimis accidentibus comitata, quæ proinde in extremum vitæ periculum Ægrotantem redegerit, post biduum, vel triduum ab epoto hoc Febrifugo *statim* solvatur: idque non semel, aut bis; sed decies, vigesies, sexagies: neque etiam fortuitò; sed ex præmissâ Prognosi expressâ, quòd ita sit eventurum. Adeò celer, adeò constans, & adeò certa moraliter est vel in hisce angustiis Peruviani Corticis actio. Quæ verò nonnunquam, sed perrarò, in hujusmodi casibus, sive Naturæ operâ, sive Fortunæ, aut Artis ordinariæ beneficio contingit restitutio *Ægrotantium pro conclamatis habitorum*, nonnisi lentè, ægrè, ac difficulter contra ipsam Medici expectationem, atque Prognosim succedit. Ad hunc Lydium Lapidem examinanda est acquisita salus: atque ita unde illa processerit vel ipsæ dignoscent mulierculæ; eâ quidem facilitate, quâ Cuminum dispiciunt a Pipere, & fissa a non fissis, cocta a non coctis fictilia Vasa: siquidem & hìc, si qua subest labes,

——— *Sonat vitium percussa, malignè*
Respondens viridi non cocta fidelia limo,

ut cecinit Persius. Sanitas per Corticem obtenta (dixi pluries in Opere meo, & signatè pag. 635., 636., 556., 557., & 593.) *facilè dignoscitur ex insolitâ, quâ acquiritur celeritate;* id, quod fusiùs explicui in Schol. ad Mortonum, pag. 266. & 267. ejusdem Operis, istiusmodi cavillationem jam tum prævisam explodens. Sed pergamus.

Virtutem hanc certam *sistendi paroxysmos*, quam Chinæ Chinæ tribuit in diuturnis Intermittentibus Cl. Auctor, ut videre est in fine §. 22., eo quòd scilicet eas *illicò* post remedium illud assumptum cernit subsistere, quantumvis etiam non rarò, & sponte, & ex improviso subsistant; cur illi denegat in *iisdem* Febribus *recentem* Continuitatem adeptis, adeòque difficiliùs sponte suâ, tam citò saltem, solubilibus, adscribitque salutem Fortunæ potiùs, quàm Cortici; cum tamen eundem prorsus, æque certum, & æquè celerem in his, ac in illis intueatur effectum? *Febres, quæ de Intermittentium familiâ sunt* (ajebat ille in Orat. Jatrici Argumenti pag. 102.) *pulveris exigui haustu in vino soluti, aut compressæ quiescunt, aut etiam penitùs abolentur.* At de Intermittentium adhuc familiâ sunt, si me Deus juvet, saltem quò ad suscipiendam actionem Corticis, Intermittentes illæ, quæ ab eodem etiamnum Fermento Intermittentium majori ex parte pendentes, vix cœperunt se se reponere in Continuarum classem. *Admirandum est profectò* (ajebat nuper idem Vir Cl. §. 4. hujusce Dissertationis) *quomodo ad exiguum pulvisculum quomodocunque exhibitum Febris Periodicæ furor conquiescat, interdum etiam extinguatur; quòd de quocunque alio remedio pharmaceutico non tam facilè observatur, quod sciam* At Febres istæ, de quibus portenta visuntur, *Periodicæ* sunt. Si ergo eas oblatâ Chinâ Chinâ *statim* sanatas videat, ut saltem octogies videre potest in historiis meis; cur earum extinctionem Naturæ potiùs, vel Casui

vel Casui velit adscribere, quàm *admirando Pulvisculo, cui nullum, quod sciat, æquiparari potest remedium pharmaceuticum?* Quid verò, si ante pulvisculi exhibitionem Medicus fiat sponsor de subsecuturo ipsam felici eventu? Prognosim de certâ, & citâ morte, omisso Peruviano Cortice, & de certâ, ac citâ salute, eodem assumpto, a me in praxi præmissam ante oblationem illius, & quidem in circumstantiis gravissimis, vide in Tractatu meo pag. 444. Historiâ 9., ubi hanc, quam Cl. Auctor obtrudit cavillationem, penitùs explosam comperies.

§. 34.

CUm decem ab hinc annis clauso jam Lyceo Mutinam venissem ad otia captanda, nec satis cavere possem, quin implicarer in curandis ægris, ac forte ex febre continua decumberet insignis Juris Consultus, vocatus ad consultandum cum Medico, qui curæ aderat, ac postmodum quoque accersito Domino Paulo Piela Clarissimo Medico Bononiensi, qui paucis ab hinc annis omnium dolore è vivis excessit, varia quidem administrata sunt remedia, sed ægro in pejus labente, unde alter Medicus, magnus Chinæ Chinæ virtutum assertor, declamare cœpit nullum aliud superesse remedium, quàm Peruvianum Corticem suo more exhibere; modeste responsum febrem eam non esse, cui conveniret tale remedium, sed illo instante, ac domesticis omnibus nos arguentibus, quod in re desperata unicum remedium arceremus, prædictus D. Piela, & ego assentiri necessarium esse credidimus, ne quidquam relinqueretur inausum. Per duos vel tres dies, si bene memini, quolibet mane, & forsan etiam pluries in die propinata Chinæ Chinæ potio pro more, sed ægro in deterius ruente, & pulsu ita depresso, ut vix perciperetur, quo viso aperte protestati sumus, ab hoc Febrifugo desistendum, quo facto pulsus paulatim cœpit assurgere, ac sensibiliter percipi, torpore quo prius æger tenebatur discusso, sic tandem post multos dies solo victu, remediis omnibus ablegatis, præter

spem

ſpem prioris Medici, qui inter mortuos illum referebat, perfecte convaluit Vir ille, dignus ſane qui longum tempus viveret, ſed paucos poſt annos communi fato cedere illi neceſſe fuit, num autem in poſtrema ægritudine ſolito Febrifugo potionatus fuerit, omnino mihi ignotum.

(*Cum decem ab hinc annis &c.*) CAſus hic, quem pro libito magnâ ex parte fabrefacit Cl. Auctor, eſt ille idem, quem obiter egomet innui in Tractatu meo pag. 367. hiſtoriâ primâ. Ibi namque ultimum, lethalemque deſcribens morbum eximii hujus Juriſconſulti (cujus nomen modò ſupprimit Vir Cl., ego verò candidè tunc patefeci) hanc aliam, quæ jamdudum præceſſerat ægritudinem; imò & tentatum in illâ Peruviani Corticis uſum paucis hiſce lineis adumbravi -- *In aliâ difficillimâ Ægritudine ejuſdem Patientis non ſinè fructu remedium illud* (videlicet Peruvianum Corticem) *vix vix indicatum, cum aliis tamen quamplurimis, longo temporis tractu* (in hoc uno me fefellit memoria; brevis enim, ut infra, fuit ille temporis tractus) *præſcripſimus; & ab eo morbo contra ipſam expectationem noſtram evaſit. An Cortex ſimul cum aliis remediis, an ſola Naturæ actio opus illud abſolverit, ignoro* -- Ita ego tunc loco citato.

Si minùs ingenuè ſcripſiſſem, tribuiſſemque abſolutè curationem graviſſimi illius morbi, qui ad extremum uſque maraſmum Ægrotantem perduxerat, ſoli Peruviano Cortici, mihique uni arrogaſſem dignotionem opportunitatis illum utiliter exhibendi, *poſt alia remedia adminiſtrata; ſed Ægro*, ut inquit Vir Cl., *in pejus labente*; imò, ut ſubdit, *re jam deſperatâ*, dubio procul hoc adamuſſim quadraret narrationi illius, utut in plurimis plurimùm alteratæ. Etenim ſi *re deſperatâ*, & cum *Æger in pejus labebatur*, *propinata fuit per duos, vel tres dies*, ut inquit, *Chinæ Chinæ potio:* item ſi brevi illo oblationis tempore (ſcilicet verè per biduum tantummodo) quo nondum actio Corticis ſe ſe poterat exerere, Ægrotus ille in *deterius* quidem, ut cœperat, etiamnum ruere videbatur (ſiquidem poterat non moriens pejùs habere) ſed tamen aſſumptâ jam intrà illud biduum modicâ quantitate Febrifugi, duarum nempe drachmarum quadripartitarum, illiuſque virtute in actum, ut mox aſſolet, paulatim deductâ, *pulſus*, ut pariter inquit, *cœpit aſſurgere, torpore, quo priùs Æger tenebatur, diſcuſſo;* itaut *ſolo victu*, *remediis omnibus ablegatis*, *convaluerit* ipſemet Æger; profectò aliquid non alienum a probabilitate ſcripſiſſem, ſi adſcripſiſſem Febrifugo curationis gloriam, mihique meritum oblationis, qui tantâ efficaciâ dicor illud propoſuiſſe. Et tamen eo moderamine, eoque neglectu hæc omnia tranſegi, ut mihi abundè ſuffecerit merè dixiſſe, *illud non ſinè fructu fuiſſe præſcriptum:* neque a me uno quidem, ſed ab omnibus ſimul curantibus Medicis, ut verè fuit unanimiter, & electum, & exhibitum. Oblatio autem illius inſtituta fuit per modum levioris alterantis, videlicet ad ſimplicem ſemidrachmam,

mam, manè, & serò; non tamen in formâ potus, ut ait Vir Cl., sed in formâ boli, per duos tantùm dies, nempe die 25., & 26. Septembris anni 1704., ut habetur ex Schedis meis, & ex Adversariis, Codicibusque Pharmacopæi Hortensii Candrini simul collatis. Ex quibus constat, duas solummodo Peruviani Corticis drachmas intrà biduum partitis, & exiguis dosibus, nonnisi lentè, ac imbecilliter agentibus, fuisse præscriptas. Propositum autem, usurpatumque fuit eo modo, eoque casu id Febrisugum in Febre Continuâ (quæ tamen ab exordio sui talis non fuerat) solùm tentandi gratiâ, nullâque ferme spe, etiam ut Domesticis illud feliciter pluries expertis, morem gereremus; cum cæteroqui vix ulla tunc esset offerendi Corticem indicatio, ullave saltem solida ratio. Propterea subdidi, nos præscripsisse quidem *Remedium hujusmodi, sed vix vix indicatum*.

Quâ ergo sui ipsius securitate, postquam hæc scripserim, quæ a Viri defuncti Uxore, & Filio, bis propter Chinam Chinam vivente, semperque deinceps meliùs ac antea valente, possunt confirmari, illudit ille mihi, inquiens, *declamasse me* (neque enim cum D. Pielà, & D. Ramazzino ullus erat, qui, ut ait, *declamare* posset, & festivè appellari, *Magnus Chinæ Chinæ virtutum assertor* præter me) ut Peruvianus Cortex exhiberetur, si remedium illud, non modò *vix vix indicatum* fuisse sum fassus; verùm etiam post absolutam feliciter curationem in dubium revocavi, meque insuper *ignorare* sum protestatus, *num Cortici simul cum aliis remediis, num soli potiùs Naturæ* eadem fuerit adscribenda, quæ contra expectationem nostram successit sanatio? Neque enim unus ego, sed omnes, quotquot curæ aderamus, Medici, *Ægrum illum inter mortuos referebamus*. Atque hac unâ de causâ, si benè meminisset Cl. Auctor, *declamavi* (quoniam hoc verbo uti eidem placuit) cum D. Pielà, Viro mihi amicissimo, & humanissimo, ut Bononiam reversurus ante morbi exitum, funestum illud præsagium, quod nobiscum privatim edebat, nullo pacto officii causâ ante discessum suum occuleret, sed apertè potiùs pro ingenuitate suâ revelaret Domesticis.

Hæc sunt, quæ mihi uni obtruduntur de oblato Cortice Peruviano, quando communibus offertur Mutinensium, & Bononiensium Medicorum suffragiis, & quando tandem Æger evadit a Morbo lethali. Quid si solus præscripsissem, & Æger occubuisset? Tunc certè non fuisset *ignotum* Cl. Auctori, *num solito Febrifugo fuerit potionatus*, ut modò inquit, *in postremâ Ægritudine*: sciret enim omnino, fuisse potionatum. Sed etsi distinctè narraverim in citatâ historiâ quo pacto res tota cesserit, ejusque veritatis, nedum Consanguinei, sed & Adstantes Cives, honestique Viri possint esse Testes, id omne nihilominus Viro Cl. *omnino ignotum*. Mirum solummodo, ei potiùs notum non fuisse omnino (quandoquidem Chinam Chinam ante septennium epotam minimè veretur ille criminari de morte Ægrotantium) insignem illum Jurisconsultum, qui *paucos post annos Fato cessit*, occubuisse propter illum eundem Corticem, quem in præcedente sumpserat Ægritudine, licèt tunc toxicum illud, quippe Cl. Auctoris suasu opportunè omissum,

omissum, suis non valuerit *amaris potionibus*, ut eidem loqui libet §. 48., *miserum Ægrum conficere*.

§. 35.

(*a*) C*Asus hic*, *& plures alii*, quos Mutinæ variis temporibus, & hic quoque Patavii, de infausto successu hujusce remedii observavi, mihi in mentem revocant quod in Actis publicis Lipsiensibus Anni 1701. memini me legisse de Constitutione quadam Uratislaviensi Anni 1699., in qua (*b*) *febribus continuis* populariter grassantibus, China universaliter exhibita causa potissima habita fuerit, quæ Annum illum nefastum plurimorum morte rediderit, qualis historia fusius legitur in Ephemeridibus Curiosorum Naturæ Anni 1702., talia leguntur de Chinæ usu in continuis febribus. Nimius essem si referre vellem mala, quæ apud gravissimos Scriptores de China China leguntur. (*c*) *Videndus Etmullerus* de Usu, & Abusu præcipitantium, ubi ait persæpe concentrari acidum morbosum, quod compressum ad instar spiræ contortæ, ubi vim resumat, suos nisus impetuosiores reddere, quod idem experimur in Automate ubi diu quieverit, motus enim suos ab initio velociores efficit. (*d*) *Legendus Thomas Sidenham* de febre intermittente, ubi de Quartana, agens de usu Pulveris Peruviani, quem magis laudat paulatim sumptum, & pluribus vicibus, quàm in ipsa accessione, ut fieri solet, sic enim ait sensim sanguinem turgere, & officium suum absolvere, neque enim bonum putat febrilem motum illico compescere, & sanguinis despumationem cohibere. Legi quoque meretur Observatio D. Danielis Grugeri in Ephem. Ger. Decadis 3. Anno 3. (*e*) *ubi de intempestivo* Chinæ Chinæ usu varios casus refert, sed unum præcipue memoratu dignum de Pastore quodam, qui prius Epilepsia laborabat, singulis mensibus recurrente, sed Quartana correptus, quæ ipsi

remedio erat, & ut ex Hippocrate à magnis morbis liberat, præterlapso dimidio anno tædii ex longa febre pertæsus Corticis Chinæ Chinæ drachmam unam ad aliquot dies assumpsit, febris quidem abiit, ast Epilepsia rediit.

(*a*) (*Casus hic, & plures alii &c.*) PRovido fané consilio *plures alios casus infaustos*, *Mutinæ*, *& Patavii*, ut ait, *sibi observatos*, generalibus tantùm, & gratuitis hisce terminis jactat, sed ne unum quidem describit, aut memorat Cl. Auctor: si enim omnes ejusdem sint ponderis, ac recensiti hucusque, nullo negotio evanescent in auras. Tres, aut quatuor protulit ille, accusavitque ut nefastos ob infortunatum, ut contendit, exitum Peruviani Corticis in *diuturnis Intermittentibus* administrati: eos tamen nec funestos omnes, nec a modico tempore, sed a septem lustris, & ampliùs in hanc usque diem petitos; omnes verò fallaces a me deprehensos, atque ut tales Orbi detectos. His nihilominus ab eo tempore usque ad hodiernum forsan quingentos opponam, si opus sit, in eâdem lineâ plané propitios. Tres alios objecit sinistri eventus in *Intermittentibus Perniciosis*, eosque nedum fallaces, sed aperté falsos a me demonstratos. His quoqué octoginta circiter felicissimos (minimè supputatis, quos communicarunt Amici) in Therapeutice meâ, tum sparsim, tum conjunctìm facilè opponendos exposui, & plurimos adhuc in hisce responsionibus meis perquam recentes, compendiariò saltem, exponam. Unum denique expectationi haud satis respondentem in *Continuis* obtrusit; eumque partim commentitium, partim invalidum, nec bono tandem successu carentem, ipso fatente. Huic in solà Therapeutice meâ insunt, qui possunt opponi, saltem viginti quinque plané inculpabiles, cùm ex *Subcontinuarum malignantium*, tum ex *Lentarum* genere; ex eo tamen, de quo claré, quantum sufficit, ibidem locutus sum. Neque enim ullam Febrem *Continuam*, quæ talis *ab ortu* jam fuerit, Peruviano Cortice curandam volo; sed illam tantùm, quæ per accidens *recenter* fit talis, quæque fuit ab ortu *Intermittens*, vel ad summum *Subintrans*, ut aliàs dixi.

Cæterum si Casus infelicem nonnunquam eventum sortitos; eos videlicet, ubi a me incassum oblatus est Cortex, aucupabatur Cl. Auctor (quandoquidem immortales nequit efficere homines pharmacum istud, sicuti neque iis ita unquam officere, ut sinè calumniâ dici queat occisus, qui servari non potuit) eos non aliunde emendicare habebat opus, quàm ex Tractatu meo Lib. 3. Cap. 5., & Lib. 5. Cap. 4.: ubi quorquot toto vitæ meæ cursu malè cecidisse observavi, aut saltem me observasse memini; eos omnes, nedum ingenuè descripsi, sed eâ simul ratione indigitavi, ut indè regulam elicerem aliis communicandam, quâ mediante ab exhibitione frustraneâ Remedii, quod cùm non sanat, ab hominibus malè feriatis necare dicitur, in similibus circumstantiis quisque caveret.

(*b*) (*Febribus Continuis &c.*) *Continuis Febribus ab essentiâ talibus*,

bus, quales rationabiliter fuisse puto, quæ in citatâ Constitutione Uratislaviensi *populariter grassabantur*, & cujusmodi sunt omnes, quæ nomine *Continuarum simpliciter* solent donari, Peruvianum Corticem, nisi noxiè, saltem inaniter adhiberi, non est quòd aliorum testimoniis conetur probare Cl. Auctor; cum delendo nimiæ hujusmodi fiduciæ, & Praxeos intemperantis abusui, ipse quoquè in Tractatu meo, tum rationibus, tum observationibus sedulò allaboraverim. Mihi propterea hæc, quæ ex Actis Lipsiensibus, ac ex Ephemeridibus Curiosorum Naturæ petita est Auctoritas, nullo pacto adversatur. Sed si qua alicubi unquam reperiretur, quæ Chinam Chinam excluderet, ubi eam incunctanter necessariam statui, scilicet in *Perniciosis Intermittentibus*, earumque præcipiti periculo jam detecto, Methodumque meam expresse damnaret, in funestis etiam circumstantiis illarum de more perutilem; hujusmodi, fateor, auctoritatem, aut auctoritates, quotquot fuerint, creberrimæ, semperque uniformi experientiæ meæ reluctantes, nihili facerem, etiamsi forent Responsa Æsculapii, aut Oracula Apollinis. At nulla adversa, saltem quæ rem percutiat, uspiam profectò reperiri potest auctoritas. Si enim Methodum Auctoribus penè omnibus usque adhuc incompertam tradidi; quo pacto poterit ea ab iis, quibus cognita nunquam fuit, aut in usum deducta, expressè damnari? Liceat ergo mihi hac in re peculiarem tantùm observationem, & longam, rationalemque experientiam promulganti, Scriptorum quorumcunque conjecturas, si quæ sint, quæ genericè prolatæ adversari videantur, ut falsas Magnorum Virorum haud satis expertorum suspiciones, aut hallucinationes potiùs corrigere, quàm ut Oracula venerari.

(*c*) (*Videndus Ettmullerus &c.*) Videndus utique Ettmullerus; sed secundùm id, quod §. 7. præcepit Cl. Auctor, videndus ubi *de Febribus* agit, *ac illarum Remediis*: ibi namque hæc saltem leguntur pag. mihi 198. *Vocatur etiam* (loquitur de Chinâ Chinâ) *Antiquartium Peruvianum, ex eo quòd in Quartanâ sit singulare, utut etiam Tertianas Chronicas; item Tertianas duplicatas etiam Nothas feliciter curet*. Et paulò inferiùs cum Gentianæ pulverem loco pulveris Chinæ Chinæ assumi quoquè posse priùs dixisset, subdit hæc verba -- *Utut certum sit, Chinam Chinæ esse egregium remedium, tam in Quartanis, quàm Tertianis diuturnis*. Neque ibi quicquam legitur, quod illius usum vel minimùm improbet: tantummodo hanc cautelam subjungit. *Sed observetur, quòd ritè præmissa debent esse universalia, & quòd post usum Chinæ Chinæ leniter expurgandum sit Corpus, aliàs certò recidivant Febres*. Hoc tamen monitum, non tam de præmittendis universalibus, quàm de purgatione quacunque post propinatam Chinam Chinam instituendâ, ut scilicet inhibeatur relapsus in Febres, mihi, ut verum fatear, ostendit apertè, hunc Auctorem cæteroqui præclarum, in usu tamen Peruviani Febrifugi fuisse parum versatum, ob rationes etiam infra recensendas: nullum enim meâ, & universali expertorum ferè omnium observatione, medium certius est ad revocandas Febres Chinâ Chinâ depulsas, quàm post Antipyretici illius oblationem quælibet,

libet, utut levis, successivè administrata purgatio. Sed hallucinatio hujusmodi, pluribus aliis Scriptoribus, hoc Febrifugum procul dubio rariùs expertis, fallacique tantùm ratiocinio fidentibus, etiam communis, maximè condonanda est huic Auctori, qui brevi dies suos implevit, nec trigesimum nonum ætatis annum transegit (obiit verò anno 1683.) scripsitque Posthuma hæc valde juvenis, eoque tempore, quo vix cœperat (nec forsan cœperat iis in regionibus, ad quas nonnisi seriùs pervenit) experimentis increbrescere fama remedii, illi fortasse vix noti.

Hujus rei conjectura est valde firma, ne dicam probatio certa, quòd ille Remedium describens loco citato, primò illud sub *Radicis*, mox sub *Corticis* nomine designet, tribuatque illi *saporem ferè instar Cinnamomi*; cum tamen quò ad saporem minùs distent a Cydoniis malis Mespila, quàm China China a Cinnamomo. In Phytologiâ postmodum Schroderi dilucidati meliùs edoctus, verum Chinæ Chinæ saporem se paulò magis nosse indicavit: novis tamen interim & ibi allucinationibus eum detentum videas; non modò quia in Italiâ Medicinam facientem dicat Digbæum Anglum, & in Galliâ Redium Italum (hæc enim sunt de levioribus) sed maximè quia genuinam Chinam Chinam *ex Româ* afferri asserit, quasi in Romano Solo hæc Planta frondescat, aut in Peruano florescat Roma; tandemque quia contendit Gentianam nostratem (proh lapsus!) esse æquiparandam, forsan & præferendam, eidem Chinæ Chinæ:

Verùm hæc tantùm alias inter caput extulit herbas,
Quantum lenta solent inter Viburna Cupressi.

Fatetur nihilominus iterum hisce verbis, eam esse *Remedium expertum contra Febres Intermittentes quascunque, etiam Chronicas, in specie Quartanas*: item, *usum illius esse in debellandis Febribus Intermittentibus Francofurti quoquè satis frequentem, nec carere optato successu &c.* Quæ omnia, & his similia leguntur Classe primâ Phytologiæ Schroderi dilucid. pag. mihi 43., & 44.

Si ergo Auctor iste alibi, nempe ubi *De Usu, & Abusu Præcipitantium*, suis innixus ratiociniis quicquam protulit, quod Peruviano Cortici minùs favere videatur; quanti ponderis in hoc censenda sit illius assertio, ex superiùs dictis, & infra dicendis eruat Lector. Addo nihilominus, Ettmullerum ibidem, in citatæ nempe Dissertationis De Usu, & Abusu Præcipitantium Capite tertio, §. 5., priusquam suas exceptiones adducat, hæc præmittere. *Superiùs dixi, Corticem Peruvianum fugare suo usu quasvis Intermittentes; id quod verissimum arbitror: nec has solùm, quin &c.* ubi verò easdem exceptiones protulit, expressè loqui de usu tantùm, ut inquit, *illegitimo*, cùm videlicet (sequitur ille) *paulò ante, non post paroxysmum* assumitur Cortex, *vel proprio ausu, vel Medici præcoci consilio, & nedum ad Intermittentes Febres, sed & ad Continuas quoquè, tam benignas, quàm malignas, Symptomaticas, Lentas, & quæ ex decubitu materiæ peccantis in quandam partem oriuntur*: quibus in Febribus, vel perperam, vel saltem incassum usurpari eundem Peruvianum Corticem certum est, ut præter Ettmullerum ipse quoquè Libro 5. Therapeutices meæ satis admonui.

Cæte-

Cæterum notatu dignum eſt quod nuper innui, nempe omnem ſuſpicionem malorum, quæ ibidem recenſet hic Auctor, quæque ait poſſe contingere *ex uſu illegitimo* Peruviani Corticis, locum habere tantummodo, ipſo quidem latè fatente, ubi Cortex *ingruente paroxyſmo* exhibeatur; ſecùs ſi exhibeatur *poſt paroxyſmum* ſolutum. *Obtinet hoc* (inquit ille eodem §. 5. capitis tertii) *Obtinet hoc de Cortice dicto, ante paroxyſmum more hactenus recepto exhibito:* ſubdens poſtmodum ferme immediatè -- *Concinnior itaque, ac tutior iſta videtur exhibendi methodus, quâ poſt paroxyſmum, & intermiſſionis tempore, idque præſertim in infuſo cum Vino, repetitis tamen crebriùs vicibus, exhibetur:* ut ideo hac viâ, *cita, tuta, & jucunda magis videatur cura*. Hæc ille; qui proinde *crebram, & repetitam*, ut patet, oblationem Remedii, nedum non improbat, ut eam improbat Cl. Ramazzinus; verùm potiùs, eâ ſic inſtitutâ, *citiorem, tutiorem, ac jucundiorem* indè curationem emerſuram ſperat.

Quòd ſi nonnullas hic illic interſevit Scriptor iſte querimonias, facilem nonnunquam Febrium recurſum connotantes, etiamſi Cortex adhibeatur *ex arte;* id ego quoquè, rariùs licèt, contingere nequaquam diffiteor: ſed cum ſæpiſſimè, ac de more contingat oppoſitum, uſui potiùs, quàm excluſioni Remedii favet hæc infrequens ejuſdem Auctoris obſervatio. Alias, ſi quas obtrudit mucidiuſculas ſcrupuloſitates, partim deſumpſit ille a Scriptoribus nonnullis priorum præſertim temporum (quorum alii adeò nervosè a Bado fuere impugnati, ut ne hiſcere quidem auſi fuerint, alii experientiâ ulteriore adeò profecerunt, ut eo extincto palinodiam ſponte cecinerint) partim deprompſit a ſemetipſo; cui & propria brevis ætas, & recens adhuc Corticis in eas præſertim Oras adventus, locum nequaquam reliquere, quo meliùs præconceptam qualemcunque hæſitationem diutiori, & crebriori uſu emendare potuerit. Sed ſi vixiſſet, ut facilè poterat, in hanc uſque diem, & triginta duorum annorum, qui ab ejus obitu uſque adhuc præteriere, experientiam fuiſſet nactus, aliarumque Nationum tot nova, & tam præclara legiſſet monumenta; nullus dubito, quin ſinè ullâ trepidatione cum reliquis conſenſiſſet, hujus remedii uſum, & innocentiam planè incunctanter admittentibus.

Ad rationem denique petitam *ab Acido morboſo Spiræ ad inſtar compreſſo*, quam adversùs, non Chinam Chinam, ſed *Præcipitantes omnes generaliter*, & quidem, ut rurſus ait, *ſub illegitimo uſu* adhibitos, adducit idem Ettmullerus, & *Automatis* exemplo illuſtrat, liceat reſpondere in caſu noſtro, Spiram Acidi morboſi haud difficulter forſan ita compreſſam iri, ut omni elaſticitate deperditâ nequeat ampliùs reſilire, ſi ſufficienti Abſorbentis Corticis *quantitate*, congruo *tempore*, ac *modo*, prout a me indicatum eſt, propinatâ, prematur illa fortiùs, ut tandem penitùs infringatur.

(*d*) (*Legendus Thomas Sydenham &c.*) Legendus quoquè, perlegendus, nocturnâque manu, ac diurnâ verſandus Celeberrimus Thomas Sydenham, quem pro Anteſignano & ipſe habui toto Therapeutices meæ decurſu: proinde qui me renuit ſequi, ſequatur Sydenham, mecumque

 vel in-

vel invitus ferme coincidet. Revera hanc ipsam hujusce Scriptoris cautelam, a Cl. Ramazzino hic loci recensitam, de oblatione Corticis Peruviani partitè potiùs, & extra accessionem, quàm acervatim, & in ipsâ accessione in Quartanis, aliisve diuturnis Intermittentibus, apposui & ego; imò & usu proprio confirmatam, exercitamque in illis iisdem circumstantiis expressè tradidi pag. 116., & 117. ejusdem Therapeutices meæ. Id nihilominus lubet addere, hanc ipsam videlicet cautelam, etsi rationalem in illiusmodi saltem casibus, appositam tamen fuisse in Libro suarum Observationum Medicarum ab Anglo illo Scriptore, cùm nondum usus Remedii, a 25. circiter annis tantùm tunc in Europam delati, erat universaliter satis perspectus: neque ipse perfectam illam adhuc erat nactus, quam deinceps acquisivit experientiam, fiduciamque, in reliquis postea ejusdem Operibus abundè patentem. Mirum verò, quòd auctoritatem hujusce Scriptoris ullo pacto attulerit Vir Cl., haud satis animadvertens, quòd dum inquit, a Sydenhamio *laudari pulverem Peruvianum pluribus vicibus sumptum*, sibi statim officit, qui eundem pulverem *minimè repetendum esse* inculcat ubique. Sic & loco ipso per Cl. Opponentem allegato, & innumeris aliis asserta mea ubique confirmat Doctissimus Sydenham; illius verò dogmata omnia funditùs evertit. Liceat ergo, ipso provocante, hìc immorari tantisper, variosque ejusdem Sydenhamii Textus, prout prostant in Tractatu meo, huc iterum transferre in conspectum Dissertationis Cl. Ramazzini, mala jugiter ad se se attrahentis, ut Cecias nubes.

In hac Dissertatione §. 21., & alibi inquit is, Chinam Chinam *noxas plurimas*, videlicet *Obstructiones*, *Cachexias*, *& Hydropem invehere*, quemadmodum & vidimus, & posthac videbimus. Inquit verò Sydenham in Epistolâ Responsoriâ ad Bradyum pag. mihi 342. -- *Verè affirmare possum, non obstante tam vulgi, quàm perpaucorum e doctis præjudicio, me nihil mali Ægris accidisse ab ejus usu vidisse unquam, vel cum ratione suspicari potuisse:* & paulò post -- *Profectò si tam effectorum durationem, quàm Corticis hujus innocentiam exploratam haberem, principem illi locum inter omnia, quot quot sunt, remedia deferre nullus dubitarem &c. Tantùm abest, ut de ejus insalubritate meritò quis conqueratur*. Vide Therapeuticen meam pag. 14., & 15., ibique plura etiam alia reperies ab hoc Auctore nonnihil acriter exarata. Scias enim, hæc de innocentiâ Peruviani Febrifugi scripta fuisse a Sydenhamio etiam ad dissipandas nebulas, quas illius usui, cùm primum cœpit in Angliâ crebriùs adhiberi, offuderat casus aliquis, in quo illud, ut ait, *minùs opportunè fuerat Ægro ingestum;* cujus inopportunitatis conjecturam aliquam ulteriorem addidi & ipse in Tractatu meo pag. 362.

Subdit Cl. Ramazzinus, dosim Chinæ Chinæ esse debere *ad Drachmam unam, vel duas tantùm, nec eam esse repetendam ad prophylaxim*, pluribus quidem in locis, sed præcipuè §. 8., & §. 48. Asserit Sydenham, loco ipso per Cl. Virum nuperrimè citato, præscribendam esse *unciam unam China Chinæ*, pro curatione Quartanæ Febris cum

Con-

Conservâ Ros. commistam; *eamque bis in die paulatim esse assumendam*, donec tota Confectio sit absumpta, subditque hæc verba -- *Repetatur porrò ad tres alias vices interjectis semper diebus quatuordecim*. Uncias ergo quatuor, seu Drachmas 32. Chinæ Chinæ impendit Sydenham pro curatione, & prophylaxi Quartanæ Febris. Sed tunc nondum firmo talo incedebat ille in præscriptione Corticis. Efficaciùs adhuc agit in citatâ Epistolâ ad Bradyum pag. 346., & 347., ubi ulteriore experientiâ confirmatus, unciam unam Chinæ Chinæ *intrà biduum intermissionis* ejusdem Quartanæ, duodecim scilicet partitis vicibus, singulo quadrihorio repetitis, integrè absumit; *quaterque* renovat, *octo* tantùm diebus interjectis, eandem oblationem unciæ unius, ut supra. Videsis Therapeuticen meam pag. 127.

Contendit Cl. Ramazzinus, *In Malignis Intermittentibus incassum confugere Medicos ad Sacram Ancoram Chinæ Chinæ, cum Febres hujusmodi ab initio difficulter dignoscantur*; de quo latè §. 29., & 30. Affirmat Sydenham in eâdem Epistolâ pag. 352., Febres Intermittentes Symptomate insigni Apoplexiam veram æmulante comitatas, quas inter magis *Perniciosas* collocat Mercatus, quasque ego *Lethargicas* appellavi, *Omissis omnino evacuationibus quibuscunque, in primariâ Apoplexiâ fieri solitis, expectandum esse tantummodo, donec paroxysmus sponte evanuerit; quo tempore Cortex (modò citiùs idem ingeri non potuerit) quàm primùm est exhibendus, & in intervallis ab hujusmodi accessionibus liberis idem sedulò repetendus, usque dum perfectè convaluerit Æger*. Ita ille. Vide Therapeuticen meam pag. 260., & 261.

Denique improbat Auctor Dissertationis usum Corticis Peruviani *in Febribus illis Continuis, quæ de Intermittentium prosapiâ sunt, & quid malignum portendunt*, ut nuper §. 33. Contra in citatâ Epistolâ scribit incunctanter hæc Sydenham pag. 349. (vide Therapeuticen meam pag. 555., & pag. 620.) *Cum Febres quædam apud nos grassentur, quæ etsi post secundum, tertiumve paroxysmum reponere se in classem Continuarum nitantur, tamen ad Intermittentes debeant referri, nulla mihi religio est, Corticem vel in maximè Continuis hujus speciei sumendum proponere, qui dicto more* (videlicet ad scrupulos duos quartâ quaque horâ) *iteratus, ad apyrexiam certò Ægrum perducet*. Atque ita secundùm Sydenhamium singulis diebus naturalibus quatuor drachmæ Peruviani Corticis impendentur pro *certâ* curatione Febrium *maximè Continuarum*, quæ sint *de Intermittentium prosapiâ*, pro quibus peculiariter curandis, subdit insuper ibidem. *Hic autem observandum, quòd quò magis Febris ad Continuitatem accedit, eò major Corticis quantitas est exhibenda*. Itane igitur istiusmodi Patronis suam causam satagit sustinere, & meam prosternere Cl. Auctor? Scilicet dum Chinam Chinam ab horto Medico evellere aggreditur, *Anagyrim incautus movet*.

Legendus itaque (repetam & ipse) *Thomas Sydenham*, nedum in Observationibus Acutorum, sed & in Epistolâ Responsoriâ ad Bradyum, & in Dissertatione Epistolari ad Cole. Imò si adeò placeant, quæ Sydenham scripsit, eâdem quoque ratione legendi Viri alii Celeberrimi,

berrimi non alia sentientes, Sebastianus Badus in Anastasi Corticis Peruviæ, Richardus Morton De Cortice Peruviano, & ejus virtute Febrifugâ, Christianus Joannes Langius De Febrifugâ pariter ejusdem Chinæ Chinæ virtute, Franciscus Maria Nigrisolus, simulque Nicolaus Blegnyus, Talbotius, Restaurandus, Monginotius, d'Acquin, & Sponius Lib., cui titulus *Febris Chinâ Chinæ expugnata &c.* Videndus etiam Guilielmus Cole, Hadrianus Helvetius, Teophilus Bonetus, Antonius Franciscus Bertinus, Joannes Jones, Joannes Jacobus Mangetus &c. *Legi quoquè merentur* inter antiquiores Rolandus Sturmius, Gaudentius Brunaccius, Antymus Conygius, & inter Recentiores Ansanus Franciscus de Hyeronymis, Carolus Franciscus Cogrossius, Bernardinus Zendrinus, aliique propemodum innumeri, quos modò recensere non vacat; in progressu tamen vacabit opportuniore loco.

(*e*) (*Ubi de intempestivo &c.*) Observationes *de intempestivo*, ut ait Cl. Auctor, *Chinæ Chinæ usu* adversùs *tempestivum usum* nil probant, ut pluries dixi; quodnam enim tam levidensis texturæ cerebrum, ut remedii, quantumvis optimi, administrationem etiam intempestivam commendet? Quamobrem ad observationem D. Grugeri exclamabo tantùm. Quodnam crimen Peruviani Corticis, si Pastor ille ignorabat Aphorismum Hippocratis 70. Sectionis quintæ - *A Quartanis capti non admodum a Convulsionibus capiuntur: si verò priùs capiantur, & Quartana supervenerit, liberantur?* Quænam Febris magis *depurativa*, quàm isthæc? Anne propterea ignari Pastoris loco damnabitur Remedium egregium, quod illam sustulit? atque ubi Coquus peccavit, vapulabit Tibicen? Suppressionem Febrium Intermittentium, quæ aliorum nonnunquam morborum semina deleant, rejectam vide in Therapeutice meâ pag. 143. 144. 541., & alibi. Oportet ergo distinguere *Ubi*, *Quando*, & *Quomodo* sit exhibendus Peruvianus Cortex, ut exhibeatur utiliter, quemadmodum expressè monui pag. 348. ejusdem Tractatus. Nec aliter quidem nobis agendum in praxi; nec enim ipse aliter, ac in Scriptis tradiderim, in praxi exerceo.

Uno Augusti mense currentis anni decem saltem Ægrotos vidi Quartanâ Intermittente recèns correptos (hujusmodi enim febrium feracissimus fuit hic mensis) quibus nil ferme aliud suasi, nisi temporaneam ipsius Quartanæ gestationem. Nemini eorum Chinam Chinam adhuc præscripsi; cunctis tamen præscripturus, si quando tempus, & opus id tulerit. Interim citra exigentiam Febris, vel deterioris, vel diuturnioris redditæ, eâ utar sobrietate, quam mihi familiarem jugiter prodidi pag. 149. & 190. præcitatæ Therapeut. meæ. Summa itaque negotii hæc est. Febris haud infrequenter homini potest prodesse, ac revera nonnunquam prodest; sæpius verò illi, aut vitam adimit, aut œconomiam vitalem plurimùm labefactat. Atque ita sæpius utile, imò & necessarium est, Chinâ Chinâ febrem delere (quoniam inter Febrifuga non aliud æquè idoneum prostat) nonnunquam verò temerarium, aut noxium. Munus ergo boni Medici est hæc duo probè distinguere, ut a Barbitonsoribus, & Pharmacopolis distinguatur & ipse. Atque hæc sunt, quæ non adeò facilem reddunt *rectam*, & *rationa-*

rationalem administrationem celeberrimi hujusce Febrifugi : quâ de re vide Therapeut. meam, tum Cap. 8. Lib. 1., tum maximè Cap. 5. Lib. 4. Sic & in Febribus frequenter recidivis satius est pedetentim progredi, nec illarum recursum statim reprimere; sed ita præbere se temperantem, ut partim ex se ipsâ, partim remedii vi Febris deficiat. Neque pudeat Medicum, Ægris Chinam Chinam pro Febrium quarumdam suapte naturâ diuturniorum medelâ intempestivè poscentibus, respondere quandoque illud Ovidii

Quod malè fers, assuesce; feres bene; multa vetustas
Lenit ———

§. 36.

(a) MEmoratu quoque dignum est, quod in paulo ante citata Uratislaviensi Constitutione legitur de duobus Clarissimis Medicis Ricchardo Louver celeberrimo Anatomico, qui Elegantissimum Tractatum de Corde edidit, & Sohort, qui in febre continua ex temulentia orta Peruvianum Corticem sumpserunt, qui nono, vel undecimo die, aut circiter utrumque è medio sustulit. *(b) Nefas porro ducerem* omittere id quod refert Doctissimus Joannes Willelmus Rhambergius in Ephem. Cur. Nat. Decad. 3. Anno IX. & X., ubi narrat historiam cujusdam legionis pedestris, quæ prope Manhemium æstiva Castra posuerat, & paulo post 400. fere milites febre tertiana correpti fuere, quibus Chirurgus ad aliquot dies Chinam Chinam exhibuit, qui brevi omnes hydropici evasere cum omnimoda virium & appetitus prostratione.

(*a*) (*Memoratu quoquè &c.*) IN Febre Epidemicâ *per essentiam Continuâ* citatæ nuper Constitutionis Uratislaviensis, quâ occubuerunt duo illi Cl. Medici, jam dictum est supra, Peruvianum Corticem perperam usurpatum fuisse; de quo abusu satis clamat Tractatus meus, ubi semper, si non ut noxius, (quod profectò non auderem asserere) saltem ut frustraneus in illiusmodi circumstantiis a me rejicitur. Quòd si contendatur, eam Febrem fuisse de genere Subcontinuarum a me descriptarum (quod tamen minimè admittam) certè, quocunque modo usurpatus fuerit a duobus illis Medicis Peruvianus Cortex, non fuit saltem usurpatus *Methodo meâ*, iisdem ignotâ, quod mihi sat est. Neque enim Febres *Pernicio-*

sas,

ſas, nedum *Continuas*, ſed nec *Intermittentes*, Cortice *ſemper* curabiles dico, niſi ille *meâ Methodo*, quam idcirco *Spectalem* appellavi, diligenter adminiſtretur; ſecùs ſi Methodus quælibet apta *ſemper* eſſet ad opus, *peculiarem* meam promulgaſſem incaſſum. Ita nempe obſervavi Mutinæ; atque haud aliter putarim contingere potuiſſe & Uratislaviæ. Singulari nihilominus animadverſione dignum eſt, quòd mors illorum Virorum, quæ contigit exactò, ut mos eſt, Acutorum ſtadio, *tam fidenter*, *tamque animosè* a Cl. Auctore imputetur Peruviano Cortici, quamvis extra rem aſſumpto; *qui* ſcilicet, ut facilè decernit ille, *utrumque e medio ſuſtulit* (quaſi de mortifero quodam pharmaco ſermo eſſet) minimè verò tribuatur *Temulentiæ*, aut *Continuæ Febri epidemicè graſſanti*, ac *populariter*, ut ſupra, *funeſtæ*. Profectò ego neſcio quid nominis pſeudo-propheticæ huic divinationi conveniat.

Divinationem ſanè, ſeu potiùs rationalem conſequentiam valde diſſimilem ex hoc alio Caſu (quoniam de Medicis incidit ſermo) eliciendam ego cenſuerim. Vidi nuper Medicum hujus Urbis laborantem Febre *Continuâ* ejus generis, cui verè proficuus judicio quoquè meo, minimè cenſendus erat Peruvianus Cortex: Febris namque vix de *Remittentium ſimpliciter*, non de *Subintrantium* ſtirpe videbatur. Comitabatur illam dejectio valde frequens, jactatio, & faucium ariditas. Poſt ſeptimam circiter morbi diem (quo tempore amicitiæ causâ ad illum inviſendum acceſſi) Diarrhœæ cœpit adjungi ſudor aliquis, inanis tamen, & nullius adhuc juvaminis. Nonnullos poſt dies, cum rurſus ad eum acceſſiſſem, narravit ille mihi, ſe morbi vim, & vehementiam pertæſum, eo ipſo mane potaſſe pulveris Peruviani drachmas duas uno hauſtu; ægrè tamen, nec planè ex animo conſentiente Docto Amico ipſum curante: ſubdidit nihilominus, totidem pariter ejuſdem pulveris drachmas ſe potaturum poſtridie. Admonitus a me de probabili vacuitate hujuſce tentaminis, non ideo tamen abſtinuit; cum me ſatis noviſſet a remedii ſemel jam ſumpti repetitione minùs alienum, ac a primâ illius ſumptione, ſi fortè fuiſſem conſultus. Animoſior adhuc factus eſt ille, poſtquam ab ore meo excerpſit haud difficulter, omnem ſuſpicionem tandem reſtringi ad irritum tantùm, minimè verò ad noxium uſum Febrifugi quavis malitiâ carentis. Sumpſit itaque iterum Corticem, prout animo præconceperat; mox tamen ceſſavit, conſilio etiam meo, remedii modicâ jam doſi adhibiti effectum, quicunque indè emerſiſſet, tantiſper expectaturus. Accedente interim morbi ſtatu, & Diarrhœâ nonnihil mitiore redditâ, largior non parum ſudor cœpit erumpere; qui ad vigeſimam primam uſque diem protenſus, viſus eſt Febrim ferme penitùs extinxiſſe. Non proinde tamen ea ſubſtitit; ſed obſcuris motibus quotidie exacerbata, anſam rurſus paulò rationabiliorem dedit Ægroto (me quoquè non diſſentiente) ut Chinæ Chinæ parcioribus doſibus aſſumptæ vires iterum experiretur. Quod etſi ad plures dies tentaſſet, ſemidrachmâ nempe illius, primò bis, deinde ſemel in die epotâ; nihilominus ad trigeſimam quintam circiter diem protracta eſt integra judicatio Febris, conſueto temperatioris Diarrhœæ curſu, & ſpontaneis de more ſudoribus tandem ſoluta.

Poſt

Post illius solutionem ingenuè fassus est ille mihi, se primis quoquè morbi diebus morboso pariter nescio quo percitum œstro (cum aliàs nunquam in suis Ægris curandis quicquam tale peregisset) nonnullas ejusdem Chinæ Chinæ drachmas clam quidem omnino, sed & incassum potasse. Non ego idcirco unquam crediderim, sanationem hujusmodi, quippe seriusculam, & difficilem, hoc casu adscribendam Cortici; sed Naturæ, opus, quod jamdudum molita erat, tandem perficienti. Id potiùs exinde concludendum putarim: primò nempe, Chinam Chinam, sicuti hunc Medicum sanitati restitutum, me quidem judice, nequaquam sanavit; ita duos illos Medicos a Cl. Auctore citatos, & vità functos nequaquam interemisse: secundò, eventum hunc, aliosque non absimiles mihi observatos, semper magis in dies suadere posse, usum verè proficuum, & rectum Peruviani Corticis, nec ampliores, nec strictiores pati cancellos iis, qui a me fuere in Tractatu meo constituti: tertiò denique, Antifebrile istud verè Specificum, tam cùm apertè convenit, quàm cùm minùs videtur convenire, nullas evacuationes criticas, cujuscunque sint generis, a Naturà institutas, aut præordinatas interturbare; ipsumque tantummodo forsan obesse posse nonnunquam, ubi præproperè Febrim seriùs curandam valeat sistere; non ubi vim suam Febrifugam nequit exerere.

(*b*) (*Nefas porrò ducerem &c.*) Nefas ego duxissem potiùs recensere historiam hujusmodi. Toxicum certè aliquod paulò ante contudisset necesse est in eo Mortario incautus Pharmacopola, in quo Chinam Chinam postmodum quoquè contùdit; unde quadringentorum simul Abdominum inflatio subsecuta. Dixerit potiùs Relator historiæ, eà de causà, quà tota ferme Legio illa decubuit, (fortè ob locum, victum, aquas, & aerem) plurimos ex iis militibus, ab imperito etiam Chirurgo Chinà Chinà sine methodo oblatà curatos, subtumidos quoquè, aut Lienosos factos fuisse; quemadmodum in Urbibus, aut Locis palustribus, Febrium æstivarum feracibus, sive adhibito, sive non adhibito Peruviano Cortice, quotannis videmus accidere. Si enim verè *hydropici prope Manhemium* 400. *illi milites omnes evasissent ob Chinam Chinam*, ut asseritur, *ad aliquot dies assumptam*; cum tantus sit apud nos, exprobrante Cl. Auctore, ejusdem Febrifugi abusus, jam hydropicorum chiliades Mutinæ numerarentur. Sed hujus ingenii historias, bonà cujusvis venià, inter Fabulas liceat reponere. Scilicet ad has nugas, ad has vaniloquentias confugere opus est Cl. Auctori, ut suam, cui germanæ non suppetunt historiæ, Causam futilibus tueatur.

§. 37.

FEbres hujus generis, quæ ubi eò pervenerint, ut amplius non recalescant corpora, audio istic algidas à Practicis appellari, *(a) sed scito illos decipi*, nam febres algidæ alio nomine castrenses dictæ, à sui initio usque ad finem

finem algorem habent comitem perpetuum, de quo vide Etmul. de Febr., Helmo. de Febr., Sylvium, & alios. (*b*) *Hinc magnum documentum* habere possunt castrenses Medici, quàm periculosum sit in febribus hujusce indolis hoc Febrifugo uti, nam in morbis hujusmodi generis (quod idem de Epidemicis dicendum) sanum consilium est pravos & malignos humores ad ambitum corporis per diaphoretica sensim promovere, potius quàm figere, & concentrare, uti fecit Chirurgus ille imperitus.

POst tentatas hactenus, & successivo particulatim ordine repetitas aggressiones Tractatus mei, generale quaquaversum certamen tandem indicit, & hinc illinc classicum canit Cl. Auctor, modò hanc pro re natâ, modò illam partem invadens; omnimodam demum totius Operis eversionem molitus. Deinceps ergo quò me trahet identidem Cl. Viri vexatio inconstans; eò tendet lacessita, út tempestivè occurrat, præsens ubique defensio mea. Pergendum igitur.

(*a*) (*Sed scito illos decipi &c.*) Hospes adeò non sum in Medicinâ, ut Febrium nomenclaturas frequentiores ignorem, earumve differentias confundam, qui aliquando saltem novi distinguere, Ægrotante ne inspectâ quidem, Bubonocelen, sive Herniam intestinalem ab hysterico dolore, & solâ Subligaculi præscriptione (admotione verò Peritis commissâ) statim sanare indè ortam passionem Iliacam, cui antihysterica remedia, & incassum, & perperam quis adhibebat. Quòd si istiusmodi Intermittentes Febres, quas descripsi pag. 280. Therapeutices meæ, quæque Sextam apud me Perniciosarum differentiam constituunt, *Algidarum* nomine, quippe alio peculiari carentes, indigitavi; minimè propterea me *deceptum* puto. Quâ enim ratione *Continuæ* Febres, quæ *a sui initio usque ad finem algorem habent comitem perpetuum*, *Algidæ appellantur*, ut docet ex Tripode Cl. Auctor; eâdem quoquè ratione *Algidæ* nuncupantur a me *Intermittentes illæ*, quæ ab initio Accessionis usque ad finem illius, consueti caloris loco, eundem pariter algorem habent comitem perpetuum: hac unâ differentiâ adjectâ quòd illæ *Algidæ Continuæ* vocantur; istæ *Algidæ Intermittentes*.

Vix tamen hic risum continere queo, mente recolens, quòd de hujusce nomenclaturæ novitate me criminari contendat Vir Cl., auctoritate Helmontii, Ettmulleri, & Sylvii in medium adductâ, cum non aliis ferme, quàm hisce Patronis Causam ipse meam possim tueri. Si enim de Helmontio sit sermo, nemo unquam præ illo Scriptore, in morbis, aliisque rebus explicandis vocum novitate Medicinam ferè dixerim inquinavit; & tamen minùs ægrè tulerunt Scholæ *Blas*, *Gas*, *Archeum*, *Alkaest &c.* Helmontii, ac ferat modò nomen *Algidarum Intermittentium* Cl. Ramazzinus.

De Et-

De Ettmullero, & Sylvio non aliud dicam, nisi me ab utroque Scriptore *Algidarum*, seu *Frigidarum Intermittentium* denominationem didicisse. Ettmullerus siquidem Cap. 17. De Febribus pag. mihi 187. Febrium *Frigidarum* exemplum aliquod allaturus, statim *Tertianam Intermittentem* describit his verbis huc summatim translatis -- *Exempla Febrium frigidarum non tam a Sylvio fuerunt observata* (statim igitur auctoritate Sylvii semetipsum, & me tuetur Ettmullerus) *sed & mihi contigit observare &c. Erat hic Artifex, qui laborabat perfectâ Tertianâ, seu recurrebat febris tertio quoquè die, anticipando semper duabus horis cum nullo subsequente calore &c. Paroxysmus ingruebat cum insigni rigore, & horrore gravissimo, qui ultra horam integram durabat; postmodum cum deberet succedere calor, nullus apparebat omninò &c. Paroxysmi observabant ordinarium typum, anticipando per horas duas.* Hæc Ettmullerus. Ne verò ulla suspicio incidat, hujusmodi *Tertianam* minimè fuisse *Intermittentem*, etsi symptomatis prædictis stipatam, sed fortasse Continuam, observetur quid in illius curationis progressu manifestè subdat ipsemet Scriptor - *Præscribo*, inquit, *die intermissionis &c.* & rursus, *Die intermissionis denuò continuavit Mixturam &c.* Iciens ergo ictus est eodem lapide, ut assolet, Opponens Cl.

Prodeat tandem in Scenam & Sylvius, qui Cap. 30. De Febribus Intermittentibus §. 7., & 8., pag. mihi 241. hæc habet -- *Ratione Symptomatum graviorum (quemadmodum de Synochis jam dictum) nomina diversa sortitæ sunt Febres Intermittentes. Nam primò Algidæ observantur nonnunquam, non tantùm frigore præsertim, sed frigore tantùm molestæ; adeout aliquando, & frequentiùs levis, aliquando & rariùs nullus sequatur Calor. Tales etiam semper Algidas in Nosocomio Academico habuimus ita manifestas, ut non tantùm incipiente, atque augescente, sed etiam vigente, ac declinante, imò cessante Paroxysmo, idest semper, tum suo, tum Adstantium, tum Medicorum sensu molestè ubique frigerent, nunquam teperent, minùs calerent ulli Ægri. Suntque hæ Algidæ graviores semper forsan Quotidianæ.* Hæc pariter Sylvius. Et hâc pariter occasione Asciam cruribus suis illisit Cl. noster Auctor. Mirumque planè, quòd ob tam decentem, quam respuit immeritò, nomenclaturam, velit auctoritate præsertim Sylvii me redarguere Vir idem Cl., cum potiùs habeat unde Sylvium ipsum corripiat, qui majore forsan pusillorum scandalo haud veritus fuit in Catalogum Febrium plures referre magis peregrinas, *Sputatorias* puta, *Ureticas*, imò & *Cacatorias*, Nasutulis fortè plurimis non benè olentes.

(*b*) (*Hinc magnum documentum &c.*) Maximum documentum, quod in *Algidis Intermittentibus* curandis possint habere tam Urbani, quàm Castrenses Medici, est, ut fidenter utantur Peruviano Cortice, qui teste experientiâ illas quotidie sanat; nunquam verò easdem sanant, quæ incassum tunc adhibentur Medicamenta Diaphoretica. Hujusmodi enim Febrifugus Cortex Fermentum omnium Intermittentium Febrium, etiam Perniciosarum, cujuscunque demum naturæ illud fuerit in diversis earum Speciebus, *absorbet*, sive, ut explicat citatus a Viro Cl.

Ettmul-

Ettmullerus De usu, & abusu Præcipitantium, *invertit*, *attemperat*, *saturat*, aut etiam si ita placeat, *figit*, atque *concentrat* : quod perinde est, tum apud eundem Auctorem, tum apud me; in eo videlicet sensu, in quo explicui in Therapeutice meâ a pag. 43. usque ad 47., & non aliter. Quid igitur mali putat innuere Vir Cl., dum ait, etsi gratis, Chinam Chinam morbosa semina *figere*, & *concentrare*, si D. Hippocrates Lib. de Vet. Med. docuit apertè, *Concentratione*, & *permixtione meliora*, *ac mitiora omnia fieri in homine?* Tantum ergo abest, ut ex hujusmodi *Concentratione*, aut *Fixatione* Fermenti febrilis mole *perexigui* (intellige idcirco *concentrationem* illius intrà porosam Substantiam Corticis, non intrà viscera humani corporis) sive in *Algidis*, sive in *Æstuosis* Febribus quicquam sequatur incommodi; quin potiùs enervato æqualiter, & absorpto principio illo diversimodè hic illic fermentante, omnes Intermittentium Perniciosarum Species etiam oppositæ, vel saltem, quæ tales nobis apparent, nempe tam de genere *Colliquativo*, quàm de *Coagulativo*, *victas dent manus;* quemadmodum annotavi, manuducente semper experientiâ, pag. 41., & 42. toties memorati Tractatus mei. De hoc itaque Febrifugo rursus affirmare liceat, quod generaliter olim de Remediis *Antifebrilibus* scripsit idem Hippocrates Lib. De Affectionibus, Illud nempe *Vim habere in Tertianis*, & *Quartanis Febribus*, *ut potum corpus conservet in consuetâ caliditate*, *ac frigiditate*, & *neque præter naturam calefiat*, *neque frigefiat*, ut cæteroqui in *Algidis* solet frigefieri, & in *Æstuosis* calefieri : eo enim ipso, quòd inhibet Paroxysmum febrilem, inhibet simul ejus comitem Algorem, ac Æstum, ut in historiis propemodum innumeris demonstravi toto ferme Libro Quarto ejusdem Therapeutices. Ut quid ergo inutiliter pugnatur ampliùs ratiociniis hinc indè fallacibus, ubi litem omnem dirimunt facta?

§. 38.

(a) V*Ide quæso mi Nepos* quomodo ex nimia facilitate præscribendi Peruvianum Febrifugum in febribus, hoc remedii genus factum fuerit adeo commune Chirurgis, Pharmacopœis, Agyrtis, & ipsis quoque Fœminis, ut non amplius in Medicorum potestate sit illud rite administrare, & si Medicus rationibus velit obsistere, ægri ipsi febris obstinationem fastidientes, inscio illo Quinquinam capiant, quale vitium in hisce regionibus satis obvium & familiare est, sed magno ægrotantium damno, qui pœnas luunt, postmodum hippochondriacis affectibus, chachexiis, ac lentis febribus correpti, ut postea

ſtea cogantur Medicos pro curatione accerſere, qui multis remediis, *(b) atque febres excitando* morbum vincant, & remedia quærant ad ſepultum ignem ſuſcitandum, in quem finem laudatus Etmullerus ſpiritum ſalis armoniaci commendat, & *(c) ficus Pharaonis*, qui tertianas febres excitare creduntur. *(d) Novum non eſt ignem febrilem* penes prudentes Medicos ſuum uſum habere. Sic Celſus ſcripſit *licere febres parvas augere, fortaſſe enim curationi opportuniores fient*. *(e) Aureus* extat locus apud Hippocratem de febre, quæ in Apoplexia interdum accenditur, qualem locum obſervat Ballonius Medicus experientiſſimus, nam ſi Apoplexia ſit ſine febre, venam ſecandam ſuadet, ſi vero cum febre præſertim acuta, à V. S. omnino cavendum, ipſi enim Naturæ arma præripimus, quibus hoſtem ſuum potuiſſet confodere. Alter locus Hippocratis extat in Libris Epidemiorum, *Puerperis convulſis ignem fac*, ajebat ille, hoc eſt febrem magnam excitato, febris enim continua græce pyr dicitur, parva autem pyretos. Idem præſtat ignis febrilis corporibus male affectis, ac ignis agris humidioribus.

Sæpe etiam ſteriles incendere profuit agros,

ajebat Virgilius in Georgicis, varias quidem rationes inibi affert Poeta vere phyſicas, ſed illa potior eſt, cum ait

——— ſive illis omne per ignem
Excoquitur vitium, atque exſudat inutilis humor.

(*a*) (*Vide quæſo mi Nepos &c.*) Ipſam Peruviani Febrifugi excellentiam ſibimet aliquando obfuturam; adeòque fore, tum ut fauſtorum eventuum frequentia illius *abuſum* apud imperitos accerſat, tum ut ex hujuſmodi *abuſu* aliquod quoquè fundamentum acquirat Adverſantium dicacitas, pro eo excludendo etiam tunc cum legitimè deberet admitti, jam pag. 383. Therapeutices meæ ſum pridem vaticinatus. Neque tamen uſum rectum apud gnaros ſupprimendum credam, ne apud ignaros invaleſcat abuſus. Quòd ſi *nimiæ in præſcribendo Peruviano Febrifugo facilitati* imputet Cl. Auctor, quod remedium hocce, inter pretioſiora certè ſervandum, *factum ſit commune Chirurgis, Pharmacopæis, Agyrtis, & ipſis Fæminis*, jure potiori imputabo ego *nimiæ facilitati* Obtrectatorum illius

in eo

in eo proscribendo, quòd præstantissimum, & tutissimum hujusmodi Medicamentum hodie apud Uulgus audiat pro Pharmaco ancipiti, quod (ut olim de phlebotomiâ in Apoplecticis scripsit Celsus) Ægrotantes *vel liberet*, *vel occidat*: quo fit interdum, ut illud, magno cæteroqui in pretio, & honore habendum, vilescat; sitque non modò (æquè indecenter quidem) nunc usui, nunc ludibrio *Chirurgis*, *Pharmacopæis*, *Agyrtis*, *atque Mulierculis*; verùm etiam in Fabulis materiam dicteriorum suppeditet vel *Pueris ipsis*, & cuicunque insimul libet claudicare cum simulantibus Claudum, & pro re natâ cum Pueris puerascere.

(*b*) (*Atque Febres excitando &c.*) Ad suscitandam iterum Febrem a Chinâ Chinâ depulsam Remedium certissimum est, nec ullum aptius prostat (quid enim aliunde emendicat Cl. Auctor?) quàm quælibet paulò post instituta purgatio, ut dictum est nuper, & latiùs adhuc olim pag. 125., 152., & 153., imò & exemplo confirmatum pag. 416. ipsius Therapeutices meæ: nisi fortè inter ipsam Chinam Chinam, & Purgans aliquod peculiare, V. G. de amaricantium Stirpe (quod quis observarit, quodque ego haud satis experiri studui) detur aliqua Symboleitas, quæ mutuum eorum nexum facilè ferat, & sinè dissidio patiatur. Utcunque; generalis hæc Peruviani Corticis, nescio an dicenda mira proprietas, an potiùs infirmitas; quòd nempe ab assumpto quovis vel levissimo Leniente, hujusce Febrifugi virtus adeò infringatur, & langueat, ut redeat statim Febris antea fugata, hæc inquam proprietas, Medicis haud satis expertis (hujusmodi sunt omnes, qui hæc non callent) minùs perspecta, in causâ forsan aliquando fuit, estque etiamnum, ut Auctores nonnulli cæteroqui docti, ad educendam, ut putant, e corpore Causam febrilem, ipsi Chinæ Chinæ admisceant Purgantia Medicamenta, vel post biduum, aut triduum in eundem finem ea præscribant, vel, ad alvum, ut identidem assolet, stypticam leniendam, etiam post octiduum: quo fit persæpe, ut frustranea verè in primo casu evadat Febrifugi oblatio; in posterioribus verò casibus culpetur idem Febrifugum de inopinato Febris reditu, vel de pejore etiam noxâ, si Febris per Catharticum revocata redierit gravior: cum tamen culpa omnis verè sit adscribenda purgantibus, utut levissimis, perperam commistis, aut subinde superepotis, ut crebra diligentes Scriptores, Observatoresque docuit experientia. Sic omnino quidem injustè damnatâ ab uno, vel altero Auctore minùs attento Chinâ Chinâ insonte, plures postmodum in fide alienâ eidem condemnatoriæ jejuni prorsus, & inexperti subscripsere sententiæ.

Nec minùs hodie forsan hallucinantur nonnulli, Chinæ Chinæ virtuti eousque fidentes, ut illam æquè sartam tectam putent a Purgantium injuriâ, si eadem post epotum, ac si ante epotum hujusmodi Febrifugum assumantur; quod profectò experientiæ quotidianæ manifestè repugnat, prout pluries, ac pluries observavi. Solvens equidem Medicamentum ante Chinam Chinam præscriptum futuram Corticis in futurum præscribendi actionem non impedit; subsequens autem delet de more prægressam. Quòd si quis, dum Chinâ Chinâ utitur, intermisceat quoquè usum Purgantis cujuspiam; sed pari simul passu, & dosi

dosi æquè liberali in ejusdem Chinæ Chinæ oblatione etiamnum perseveret; is forsan damnum, quod Purgans intulit, neutiquam dignoscet, quia veneno nova successit antidotus; facilè tamen dignosceret, si purgante exhibito, a Corticis postmodum exhibitione feriaretur paulisper; Febre scilicet ante novam Febrifugi oblationem iterum redeunte. Ad quid igitur Sisyphi saxum rotare inutiliter, vel texere vicissim, atque retexere telam Penelopis? At de hoc jam satis. Redeamus ad Virum Cl., pro suscitandis Febribus intempestivè depulsis remedia quærentem.

(*c*) (*Ficus Pharaonis &c.*) De *Ficu febriferâ*, quam *Pharaonis* appellant, quamque in Sardiniâ in Ducatu Galuriæ abundè reperiri ferunt, fusè loquitur Badus (quem deinde secutus est Morton) de Cortice Peruviæ Lib. 1. a pag. 125. ad 129., adducitque auctoritatem Hieronymi Cardani, & testimonium de visu Petri Aponensis. Hæc tamen, nec forsan immeritò, inter fabulosas narrationes referunt plurimi. Sed quid, si Ficum febriferam Pharaonis inter Fabulas recenseret, simulque temerariam assereret, imò & a nostrâ potestate longè dissitam praxim ipsam excitandi Febres, pro aliorum morborum medelâ, eamque idcircò rejiceret, & derideret idem, qui modò laudat, Cl. Ramazzinus? Audiamus illum denuò in Orat. tertiâ Jatrici Argumenti pag. 94., & 95. ita loquentem, etsi aliàs quoquè in memorabili *Collatione* Textuum illius audiverimus lit. N. O. P. -- *Cum in universâ Morborum classe nullus extet nobis hostis infensior, & cui minùs fidere oporteat veluti Febris, attamen eò audaciæ ventum est, ut inter Quæstiones medicas sit, num ad alios morbos curandos Febrem excitare liceat* (quid ergo dicendum de affirmativâ sententiâ, si tam audax est sola Quæstio?) *eò quòd interdum in quibusdam affectibus, veluti convulsione, & hypocondriorum dolore, superveniens Febris remedii loco fuerit, quasi in nostrâ potestate sit ignem febrilem accendere, ac pro lubitu ipsum restinguere. Quam libenter scirem, quodnam corpus, sive de genere simplicium, sive Compositorum prostet, quo quis Tertianam Febrem, Quartanam, Synocham, vel quamcunque aliam excitare possit. Pro Fabulâ enim accipitur, quod quidam de Pharaonis Ficu referunt, quam ajunt Tertianam Febrem excitandi vim habere*. Sic suis ipsius pennis capitur Cl. Auctor. Sed pergamus.

(*d*) (*Novum non est ignem febrilem &c.*) Ignem febrilem, quando debitam succorum ebullientium *despumationem* promovet, suum usum habere penès prudentes Medicos, latè dixi & ego in Opere meo Cap. 8. Lib. 1., præcipuè pag. 143., & Cap. 5. Lib. 4., præsertim pag. 536.; secùs verò, quando eorundem Fluidorum immanem effervescentiam, *corruptelam*, aut in visceribus stagnationem producit, sive illam consequitur. Num verò ad *ancipitem* hanc succorum *defæcationem* quærendam, *liceat* prudenti Medico sequi Consilium Celsi, *parvas nempe Febres augere, ut curationi fortasse opportuniores fiant;* ex ipso audiamus iterum Cl. Ramazzino, qui ex professo hanc quoquè Quæstionem eâdem pag. 95. Orat. Jatrici Argumenti resolvit his verbis. *Non absimilis priori* (videlicet nuper expositæ) *est alia Quæstio, non adeò tamen audax, quam habet Celsus, num Febrem lentam augere*

liceat, *ut curationi opportunior fiat*. *Verùm quàm suspecta*, *& quàm infausti ominis sint beneficia*, *& dona*, *quæ ab hoste proveniunt*, *satis compertum est*, *ut vetus proverbium admonet*, *Hostium munera non munera*. *O quàm egregiè in hanc rem Seneca*. *Gravissima infamia est Medici*, *opus quærere: multi quos auxerant morbos*, *& incitaverant*, *ut majori gloriâ sanarent*, *non potuerunt discutere*, *aut cum magnâ miserorum vexatione vicerunt*. Ita & hanc Quæstionem adversùs semetipsum resolvit Vir Clarissimus, ex eodem ore calidum pariter, & frigidum efflans, ut eandem Pultem calefaciat, & frigefaciat pro libito.

(*e*) (*Aureus &c.*) *Aureus* potiùs uterque *locus* est Cl. nostri Auctoris nuperrimè recensitus, dignusque planè, quem observaret Ballonius, si modò viveret, ut cum Hippocratis, & Celsi Textibus conciliaret. Sed sive ex auro, sive ex aurichalco fuerint loca per Cl. Virum allata, locum certè ullum nequeunt habere, ubi Febris *Corruptiva* per Corticem tempestivè, methodicè, ac verè ex arte fuerit ante depulsa. An verò eàdem positâ, quæ solùm poni debet, *Corruptrice* Febre, locum opportunum habeant tot alia ex Græcis dictionibus satis notis, & ex Virgilii Georgicis huc gregatim, confertimque translata, ne dicam intrusa, non quæram. Quispiam fortè animosior haud planè importunè huc traheret Jambos illos Nicostrati,

Loqui si indesinenter, multaque & velociter
Prudentiam indicaret; utique hirundines
Fortasse quàm nos sapere dicantur magis.

§. 39.

NOn *semper* terreri Medicum decet, si videat in febribus calorem augeri, *pus* enim *fit* ajebat laudatus Ballonius, hoc est humorum maturatio, merito itaque reprehendit idem Scriptor eos Medicos, qui in febribus cum videant calorem augeri, mittunt sanguinem, quod procul dubio non facerent, si abscessum viderent in parte aliqua externa, nam potius maturantia, & calorem foventia, quàm V. S. & refrigerantia adhiberent, *quæ* enim *suppurantur non revertuntur*, ajebat Hippocrates, *ipsa enim maturatio judicatio simul & abscessus*. Haud aliter evenit in periodicis præsertim febribus, ex usu Quinquinæ intempestivo, impeditur illa humorum maturatio, quam Natura intendebat, hinc postea habitus cachectici fiunt, & dispositiones ad hydropem.

(*Non*

(Non semper &c.) CAlorem Febrium etiam intensiorem, ac sensibiliter adauctum non semper debere Medico terrorem incutere; sed esse pluries verum opificem intestinæ secretionis heterogenearum particularum dissidentium ab invicem, turbasque effervescentis sanguinis excitantium, ac proinde esse quoquè non rarò instrumentum bonæ Judicationis morbi; tum locis nuper citatis in Paragrapho antecedenti lit. d., tum alibi in totâ Therapeutice meâ adeò inculcavi, ut fortè nimiùm. *Neque enim* (ajebat Galenus in Comment. Aphor. 12. primæ Sect. Hippocratis) *neque enim fieri potest, ut magna incrementa suscipientibus accessionibus, non proxima sit Morbi consistentia*, ac per consequens ipsa impuritatum ebullientium secretio. Atque hanc a Naturâ expectandam potiùs nobis esse, si probabiliter queat expectari, quàm intercipiendam, aut quodammodo impediendam Chinâ Chinâ, quâ solùm absorbetur Fermentum effervescentiam gignens, ac fovens; iisdem pariter locis, atque insuper pag. 356., & 357.; item pag. 544., ac 545. apertissimè prodidi: cum verè melior, ac perfectior censenda sit (ut ibi sum fassus, atque iterum repeto) judicatio Febris, quæ sponte fit ab ipsâ Naturâ, *perfectè, ac integrè* judicante, quàm quæ obtinetur a Cortice Peruviano, aut alio quovis Absorbente Specifico. Ac propterea verum nonnunquam erit, aut esse poterit (nec tamen perpetuò) quòd ubi adauctus Febrium æstus ad *depurationem* tendat, ex *usu Quinquinæ* tunc, ut ait Cl. Auctor, revera *intempestivo, impediatur illa humorum maturatio, quam Natura intendebat*.

Id autem certè non est de nihilo; etiamsi non adeò facilè indè *fiant habitus cachectici, aut dispositiones ad Hydropem*, ut sinè ullâ hæsitantiâ ipse decernit; quasi ex solâ Febrium, Cortice nullatenus curatarum *diuturnitate* Cachexiæ nunquam contingant, aut Hydropes, de quo vide Therapeut. meam pag. 179.; & quasi eodem Cortice ritè administrato non curentur eædem Cachexiæ, aut dispositiones ad Hydropem ab ipsâ Febrium *diuturnitate* prodeuntes, ut experientiâ multiplici confirmarunt Raymundus Restaurandus, Cap. *De Hydropis succedentis Febribus curatione ope Chinæ Chinæ*, ac alii quamplures; imò quasi suppressis etiam intempestivè Febribus, quandoque Natura non queat Fermentum ipsum febrile, præmaturè licet absorptum, sponte subigere, aut ad illius perfectam expulsionem converti; & quasi denique, redeuntibus nonnunquam post Corticem, sive præmaturè forsan, sive etiam tempestivè administratum, Febribus, aliquem rursus iisdem progressum permittendum esse ipsemet non suadeam, priusquam repetatur Febrifugum; vel ad omittendam planè illius repetitionem non horter Medicos pag. 31., 339., & 340. Therapeutices meæ, quoties levior, ut crebrò assolet, illarum recursus solutionem quoquè spontaneam, ope ipsius febrilis æstus *depurativi* jam redditi sensim promovendam, haud longè distare prænunciet. Ad quid ergo futiles istæ Viri Cl. Declamationes nonnisi aerem ferientes?

Quia verò idem sæpenumero Febrilis æstus (ut vela contraham) in *diuturniorum Intermittentium* progressu succos nutritios potiùs exhaurit,

haurit, cruoremque ipsum per repetitas deflagrationes spiritibus depauperat, graviaque sensim accersit etiam symptomata, ut *corruptionis* potior sit metus, quàm spes futuræ *depurationis*: item cum in iisdem Intermittentibus, mox Subintrantibus, ac dein *Subcontinuis* redditis, cum symptomatis pessimis in dies increbrescentibus, ille idem æstus acutiem certò, mox & necem probabiliter interminetur: denique cum in ipsis Intermittentibus quidem, sed *Perniciosis* (& hæc est rerum summa) laudatus nuper a Viro Cl. hujusmodi febrilis calor, nonnunquam & funestus algor, certam, ultimam, & inevitabilem, nedum portendat, sed & jam inferat cladem; propterea in hisce casibus, & circumstantiis, in quibus tantùm Peruvianum Corticem absolutè laudat Therapeutices mea, & quidem adhibitum Methodo pro casuum varietate pariter variâ, ipsum proscribi eo nomine, *ne videlicet impediatur illa humorum maturatio*, quam in Febribus *salutaribus* promovere nonnunquam solet calor adauctus, minimè admittam; etsi mille Hippocratis, & Ballonii Textus ad suam sententiam detorquere conetur idem Cl. Auctor.

§. 40.

H*Æc olim* non ignota erant Medicis Mutinensibus meorum temporum, uti D. Joanni Manzino Viro sane doctissimo, sed Chinæ Chinæ nimis infenso, D. Joanni Baptistæ de Grandis, D. Scajolæ Equiti, D. Antonio de Abbatibus, D. Antonio Ferrarino, Viro, si quis alius, omnigenæ eruditionis, Protomedico vere dignissimo, hactenus ultimo eorum, qui in Aula Estensi hujusmodi titulo fuerint insigniti, ast ii omnes jamdudum è vivis excessere; vivit tamen adhuc D. Franciscus Tonanus felicissimus Practicus jam senex, Platonis ætatem prætergressus, qui eorum quæ diximus testis esse potest, scitque ipse quàm raro, quam caute à laudatis Viris præscriberetur in quibuscumque febribus Peruvianus Cortex, ut pote quem suspectum habebant, & infidum, cum nihil de causa morbifica viderent excerni, ac idem evenire, quod interdum in Corporibus à Chacodœmone obsessis evenit, quando ab Exorcista malignus spiritus solum in aliqua parte figitur, sed non expellitur.

(*Hæc olim &c.*) MEdici Mutinenses *temporum Viri Cl.*, meorum quoque fuere temporum. Cum enim ille Mutinam primò domicilium transtulisset Vir jam maturus; tum verò Praxi medicæ primam ego navarem operam Adolescens, Concives meos optimè noveram ante adventum illius, non in Exedris, ut longè seriùs, sed in Cuneis tunc sedentis. Eorum ferè omnium trepidationem, cunctationem, imò & aversationem, quò ad recipiendum Chinæ Chinæ usum, vivente Frassono Præceptore meo (qui primus Mutinam advocavit hocce Febrisugum, statim ac illud in Europam cœpit deferri) satis in propatulo posui pag. 4. Therapeutices meæ. Sed antiquiores illi priorum temporum Mutinenses Medici (rectiùs dicam omnes ferme illius ævi) quidquid novi Arti accessisset, quod non novisset Galenus, pro commentitio reputantes, nedum de Chinæ Chinæ usu tunc apud eos nascente; sed de ipsâ quoque Sanguinis Circulatione, de Chyliferis ductibus, aliisque ad oculum patentibus Inventis haud modicè dubitabant; veterem adhuc Hepatis hæmatosim, Facultates Viscerum attractrices, & mille alia figmenta contra mechanicum humani Corporis artificium, quod manibus contrectamus, acriter sustinentes. An propterea Medici hodierni deliramenta hæc nequaquam secuti, aliamque cohærenter ad detecta exercentes praxim, ut Nugatores, aut Novatores improbi erunt damnandi?

Addo tamen hic, quod in eodem Opere meo pag. 5. innui, videlicet, post obitum egregii illius Viri, qui contigit anno 1680., plures eorum paulatim mutasse sententiam, & Peruviano Corticl humaniores evasisse. Hujusmodi fuit inter cæteros D. Antonius Ferrarinus Archiater certè dignus, qui sibi transmissam in Schedulis a Celeberrimo Malpighio Talbotii Methodum, mihi de mandato ipsius Malpighii libenter, & ex animo communicavit, laudavitque; cum cæteroqui antea fuisset ab hoc Remedio omnimodè aversus, ut constat pag. 184. Therapeutices meæ hist. 16. Ille namque fuit, quem ibidem descripsi Frassono repugnantem, quamvis nomen illius, quod tunc aperire haud opus erat, subticuerim; quemadmodum pag. 438. historiâ 6. & pag. 442. hist. 8. subticui quoquè nomen D. Francisci Tonani, ante paucos menses, post editam nempe Cl. Auctoris Dissertationem vitâ functi; sed cujus testimonio nihilominus non indiget prævia confessio mea. Miror verò, quòd Catalogum Medicorum Mutinensium sui temporis contexens Vir Cl., Virum dignissimum D. Antonium Frassonum unicum Præceptorem meum prætermiserit, de se quoque bene meritum, & Chinæ Chinæ in hac Urbe primum, ac celeberrimum Fautorem, Medicumque experientissimum, qui unus tot saltem Ægrotos quotidie invisere consueverat, quot invisebant conjunctim omnes alii a Cl. Auctore hic recensiti; simulque miror, quòd tot alios suppresserit, eodem Febrifugo, præsertim post Frassoni obitum, palàm utentes; quasi solummodo a Cl. Ramazzini discessu irrepserit in hanc Urbem merx vetita, & contagiosa Peruviani Corticis.

Parcant, quæso, Manes Viri Critici, Medicos Mutinenses hodiernos Antiquiorum severitate castigare molientis, parcant inquam, si

& hac in re, quæ opinabilis non est, sed historica, illum inconstantiæ redarguere cogor, & contradictionis planè inexcusabilis. Inquit ille hoc Paragrapho, *Medicos Mutinenses suorum temporum rarò admodum præscribere consuevisse in quibuscunque Febribus Peruvianum Corticem, utpote quem suspectum habebant, & infidum &c.* Ante annos verò 24. (quod non breve est temporis spatium) anno scilicet 1690., dum priorem suam de Constitutionibus Epidemicis Mutinensibus Dissertationem conscriberet, uteretur autem satis liberaliter, forsan & præ aliis, Peruviano Cortice; nescio quo actus tunc spiritu, *Medicis Mutinensibus suorum temporum* hac eâdem de Causâ, quòd nempe Chinâ Chinâ eâ Constitutione fuerint usi, Num. 15. ejusdem prioris Dissertationis pag. 17. Edit. Patav. ita succenfuit -- *Major itaque pars Medentium apud Nostrates* (semper illi cum majore hujus Urbis Medicorum parte lis est) *ut vulgi calumniis, & assiduis Ægrorum querimoniis se subducerent, in hac Tempestate ad Peruviani Corticis sacram Anchoram confugere, at parum prosperè; nam in periculosiores scopulos Ægrotantes suos persæpe deduxere. Usu Febrifugi per aliquot dies equidem sub doloso cinere latebat ignis; verum postliminio violentior recandescebat. Qui tamen peritiores erant, ac rebus Ægrotantium magis quàm propriæ ambitioni consultum volebant, Nabant sine Cortice.* Major ergo Mutinensium Medicorum pars anno etiam 1690. Peruviano Cortice utebatur, imo & abutebatur, si Cl. Auctori habenda sit fides. Sed illum fortasse paulò post suasit religio quædam, ut ad leniendam hujusmodi sugillationem molliora hæc verba subdiderit in secundâ Constitutione, anni videlicet 1691. Num. 34. pag. 126. -- *Sicuti præcedenti anno Peruviani Corticis usus in Quartanis ac diuturnis Febribus improsperè cessit, ita hoc Anno saluberrimus fuit; & ii qui passi sunt recidivas, Febres mitiores postmodum experti sunt, ac antequam Hyems accederet, perfectè convaluerunt:* quod & propè finem rursus confirmavit Num. 37. ejusdem secundæ Constitutionis pag. 131. sic inquiens -- *Sicuti in superioris Anni Constitutione noxius fuit Chinæ Chinæ usus, ut adnotatum, ita in hac ab illâ toto Cœlo diversâ valde salubris compertus est; multi quidem Quartanarii hoc Autumno per Urbem vagari visebantur, sed quot quot ad hoc remedium confugere, vel integrè sunt restituti* (possunt igitur, ipso fatente, non solùm *inducias obtinere*, sed & sine Febris recursu, & sine noxâ *integrè restitui* Ægrotantes, absq; eo quòd eadem Febris *tacitè cubet, & corpus eorum depascat*) *vel si nonnulli recidivas passi sunt, paulo post convaluere.* Ex his omnibus, ut reor, satis patet, Medicos Mutinenses, non aliquot tantùm, sed *majorem*, ut inquit, eorum *partem*, modò quidem *feliciter*, modò, ut asserit ille, *improsperè*, temporibus Cl. Auctoris Chinâ Chinâ uti consuevisse: atque ita quidem, ut ejus Censuram de intemperantiâ minimè declinare potuerit vetustior ille Virorum Cœtus, qui modò ut maximè temperans in medium adducitur in reprehensionem hodierni.

Quòd si curiosus quispiam, qui Catalogum eorum legerit Medicorum, quos Vir Cl. quinario tantùm, vel senario numero comprehensos voluit, alium pariter Catalogum, non totidem tantùm, sed plures

Profes-

Professores Cortici amicos continentem, præ oculis habere desideret; occurrent primo statim loco recensendi, quippe temporibus Viri Cl., & quidem valde remotis florentes, modò verò è vivis sublati, laudatus nuper D. Antonius Frassonus Chinæ Chinæ celebris administrator, D. Annibal Cervius Cl. Auctoris antiquus olim Antagonista, adeòque eidem notissimus, nec non D. Marcus Antonius Montagutus Medicus quondam Aulicus eximius, quo vivente nedum ego, sed & ipse non multò post D. Ramazzinus (qui cæteroqui, ut doctrinâ, ac ætate me longè præibat, ita & ordine temporis, ac dignitatis merebatur præire, nisi aliter Domino placuisset) ad Serenissimi Francisci Secundi gloriosæ memoriæ Ducis extraordinarium Famulatum fuimus acciti; ut proinde quinam in usurpandâ Chinâ Chinâ fuerit mos Aulici illius, & doctissimi Professoris, cùm viveret nobiscum agentis, ipsum Cl. Ramazzinum nequaquam latere potuerit; occurretque demum inter recentiùs defunctos D. Joseph Candrinus, eidem Cl. Auctori Præceptori quondam suo sat notus. His accedent secundo loco, viventes adhuc, & bene valentes (memetipsum omitto, quem inter Juniores olim meritò collocandum diceret Vir Cl., novus tamen & ille in hac Urbe, cùm ego novus in Praxi) occurrent, inquam, inter adhuc viventes D. Jo: Baptista Riccius Practicus pariter notissimus provectioris ætatis, D. Paulus Floranus ætate simul, & experientiâ spectabilis, qui tempore militaris incendii Genuensis Urbis, ubi domicilium contraxerat, in Patriam concessit iterum, Genuensis pariter Badi Chinæ Chinæ Propugnatoris celeberrimi sensibus imbutus, vivâque ipsius voce etiam instructus; tandemque Aulicus ipse Collega meus, scientiâ, & eruditione Clarissimus, D. nempe Johannes Baptista Davinius: Viri sanè omnes, & Docti, & Peruviano Cortice usi temporibus Cl. Auctoris, eodemque etiamnum pro re natâ, nec raró, nec trepidanter utentes, sed simul nec abutentes, ut ex quamplurimis visitur, quos recensere tædiosum foret, meæ Therapeutices locis. Sed quid si inter alios abundè Chinâ Chinâ utentes numerandus foret Auctor ipse, nec non etiam (ultimis quidem temporibus) illius Nepos, qui tamen dicitur Relator abusus, aut criminis, cujus est complex? Absit tamen, ut id ulli eorum exprobrem, de quo mitius judicium infra ferendum mihi §. 49. An verò quisquam ex iis Professoribus, quorum non meminit Vir Cl., quia illum non meminisse juvabat, putarit, aut putet, *Malignum Causæ morbificæ Spiritum veluti exorcizatum figi a Chinâ Chinâ in aliquâ Ægrotantium parte* (ut quodammodo fieri videtur ab illis, qui eam semel oblatam non ampliùs offerunt, unde febrile fermentum per temporaneam absorptionem nonnihil figitur, sed non planè subigitur) an potiùs putet, *Spiritum* illum ab ægrotante corpore penitùs *expelli*; meum non est investigare. Ad me quod attinet, si fortè uspiam, in Ventre porrò inflato (lubet feriis ludicra quandoque miscere) quadringentorum illorum Militum, de quibus §. 36., verum Cacodæmonem a Maleficâ Chinâ Chinâ, vel a Chirurgo Incantatore illùc relegatum, delituisse crediderim.

§. 41.

QUinquinam autem facultatem figentem habere *(a) pro re certa suppono*, cum motum sanguinis, & spirituum compescat, & alvum ipsum densiorem faciat, observatur enim, iis qui ad plures dies hoc remedio usi fuerint, ventrem adstringi, ut clysteribus indigeant: vim hanc hujus Febrifugi fluida quæque in nostris Corporibus cogendi, talem esse credidit *(b) Gedeon Harveus*, ut scripta hæc verba reliquerit, *omnes evacuationes supprimit China China per se, sed non per accidens*.

(*a*) (*Pro re certa suppono &c.*) S*Upponis pro re certâ* Cl. Auctor, quod ab aliis Scriptoribus admodum controvertitur, & a quamplurimis mordicùs negatur, *Quinquinam* scilicet *facultatem figentem habere*, *& vim Fluida quæque in corporibus nostris cogendi*. Recèns tamen acquisita hæc est eidem cognitio, cum §. 4., 5., & 6. *ignotam illius*, *abditam*, *secretam*, *& incompertam adhuc virtutem*, *humanum captum excedere*, constanter asseruerit, pleno ibidem hæc decantans gutture. *Diu equidem*, *sed frustrante diligentiâ a sagacioribus Medicis allaboratum est circa hunc Corticem*, *ut aliquid proferrent*, *quod animum veritatis avidum exploret*; *sed vincit adhuc natura latendi &c.* Quòd si iis in locis se locutum dicat de solâ Virtute febrifugâ sibi verè occultâ; hic verò de solâ figente sibi notâ, tamquam de duabus rebus toto Cœlo diversis; itaut in vi figente, & notâ nullatenus consistat febrifuga occulta: ut quid, quæso, in totâ Dissertatione soli Virtuti occultæ, quæ febrim pellit, irascitur Auctor Cl., nec pugnat unicè contra Figentem damnosam; quam tamen corrigere posset (si adesset illa) per contraria sua satis obvia sinè detrimento Febrifugæ in absconditо degentis?

Verùm ut isthæc quoquè sileat de Figente Peruviani Corticis Facultate fallax cantilena; aliud est, Chinam Chinam compescere turbas febriles effervescentis *præter naturam* sanguinis, absorbendo fermentum illud *acidum*, seu *salso-acidum*, quod §. 46., ut videbimus, adstruit pro Causâ Febrium Intermittentium idem Cl. Auctor; aliud est, figere motum ipsum *naturalem* cruoris, atque spirituum, cæterorumque fluidorum, ut valde crassâ æquivocatione videtur ille confundere, Ocream fronti quasi applicans, & Galeam tibiæ. Quid quæso spirituum agitatorum, aut irritatorum turbas sedat, compescit, & consopit magis, quàm Opium, ut habet §. 5., & 48. Vir Cl.? Et tamen ex hoc ipso virtutem eidem Opio rarefacientem potiùs, quàm densantem fluida, tribuit, mechanicâ adductâ ratione, Pitcarnius adversùs Ettmullerum

Differt.

Differt. De Circul. Sang. in Anim. gen., & non gen. Quòd si cum eodem Ettmullero, quem libentiùs sequitur Vir Cl., *absorptionem* ipsam Fermenti febrilis, mole dubio procul perexigui, velimus donare nomine *fixationis*, *attemperationis*, vel *saturationis* illius, quæ omnia idem sonant apud eundem Auctorem; facilè in Cl. Opponentis castra descendam: dummodo liberiorem subinde fieri fluidorum motum, cùm circularem, tum fermentativum concedat; nec plus *figi a Chinâ Chinâ* sanguinem velit, quàm *figatur a Chalybe*, qui pariter dicitur Acidum obstruens *absorbere*, dum ad Chlorosim V. G. curandam, aliasve tollendas ipsius sanguinis stagnationes assumitur; de quibus vide latè Therapeut. meam a pag. 43. usque ad 47. Verùm historias potiùs Febrium Syncopalium, Lethargicarum quoquè, si lubeat; sed præ cæteris Algidarum, Peruviano Cortice sanatarum, ubi marmoreum frigus, & micatio pulsuum jam ferme abolita, stagnationem, aut fixationem ferè omnimodam cruoris, atque spirituum apertè prodebat, lustrare sufficit, eamque signatè, quam proprio testimonio firmare potest, ni renuat, ipse Cl. Auctoris Nepos, pag. 444. recensitam. Ex subitâ namque eorundem pulsuum elatione, ex calore quaquaversum ad exteriora diffuso &c. facile erit dignoscere, an China China illis casibus *Cruoris*, *Spirituum*, *& Fluidorum omnium fixationem* induxerit.

Per hoc verò, quòd Febrifugum istud de more *alvum densiorem faciat* (quod facilè admiserim, etsi non paucis quoquè identidem solvat, reddatque laxiorem) nolim deduci a Viro tam docto, eàdem ratione figi *Spiritus*, & densari *Sanguinem*, quâ densantur feces alvinæ. Pudet hæc ulteriùs persequi: proinde liceat tantùm reponere, Vina generosa, & meraca, si austeriora sint, ut austeriusculus est Chinæ Chinæ sapor, alvum adstrictam facere: interim tamen sanguinem, aut spiritus non figere; sed in ebrietatem magis quàm Vina tenuia, dulcia licèt, ac alvum laxantia, compellere.

(*b*) (*Gedeon Harveus &c.*) Gedeonis Harvei auctoritati fortasse subscriberem, nisi opposita, diuturna, & multiplex me retraheret experientia. Evacuationes Sudoris, Urinæ (cujus excretionem depulsis Febribus China China peculiariter promovet) Menstruorum pariter, ac Lochiorum, imò & ipsius Diarrhœæ, dummodo *Criticas*, nunquam ab hoc Febrifugo suppressas vidi, ut in Therapeut. meâ pag. 42. innui; pag. verò 469., & 471. exemplis confirmavi; utque magis adhuc posui ob oculos casu recenti, in responsione meâ nuperâ ad §. 36. hujusce Dissertationis allato lit. a. *Symptomaticas* equidem a Febre pendentes indirectè, sive *per accidens* supprimit, sistendo Febres, quæ immaturas hujusmodi excretiones producunt; non verò *per se*, sive per vim propriam, ipsique peculiariter insitam. Proinde nonnihil allucinatus est (si hoc vocabulo uti liceat sine crimine) Vir quidam doctus, qui commendari a me in Therapeut. meâ Peruvianum Corticem pro curatione Dysenteriæ suis in Scriptis promulgavit; fortasse quia Febres quasdam Perniciosas, quas ratione adjuncti dysenterici cujuspiam Symptomatis *Dysentericas* appellavi Lib. 3. cap. 1., eo facilè remedio sanari protulerim: quod tamen de *Dysenteriâ* verâ, & essentiali, quæ

Morbus

Morbus est, non Symptoma, nequaquam intelligendum, ut expressè monui pag. 375. ejusdem Operis. Sed alterutro forsitan loco, haud satis clarè memetipsum explicui. Antifebrilis ergo solùm, non antidysenterica est China China: neque idcirco prædictam, aut ullam aliam evacuationem, præsertim Criticam, seu quæ febrilis symptomatis rationem non habeat, figit, aut sistit per se, directè, ac ex naturâ suâ, ut falsò autumat Gedeon Harveus.

Ubi experientia loquitur, auctoritates silent: si tamen ulla arrideat, ea nunc desumatur a Scriptore in usu Remedii plurimùm exercitato, qualis est Morton, cujus testimonium crebrâ, & longâ praxi credibilius redditum, poterit citra injuriam cuilibet alteri opponi; maximè cum a Mortono ratiocinium confirmetur eâ ipsâ experientiâ, quæ ab Harveo aliter se habere creditur ex vi ratiocinii. Inquit itaque *De Peruviani Corticis Virtute Febrifugâ* Exercit. 1. Cap. 7. laudatus Auctor, *figentem* hanc, atque *obstruentem* vim Cortici objectam explodens. *Quo pacto Pharmacum, quod in Puerperio* (nulla certè evacuatio magis solicitè servanda, quàm isthæc) *salubriter ministratur, inter obstruentia numerari potest?* Ast suspectus semper habebitur Morton. Vertamus nos ad Ettmullerum, a Cl. Auctore in hac materiâ tanti habitum, & videamus, an Scriptor iste, ubi Chinæ Chinæ facultates ex professo recenset, *figentem* illi, & *condensantem* attribuat. Inquit ergo ille in Phytologiâ Schroderi dilucidati pag. mihi 43. edit. Lugdun. in Fol. -- *China China calida, & sicca est, vim habens aperiendi* (en primo statim loco vis *aperiens*, non *figens*) *discutiendi, attenuandi, resolvendi, putredinem arcendi, roborandi*. An hæc omnia cum suppositâ virtute *figente*, & Fluida quæque *cogente* conveniant, vel rudes judicent Pharmacopæi. Quòd si de hac celebri figendi vi auctoritatem ratiocinantis quis optet, in promptu est Sententia Villisii, a Cl. Auctore pluries pro suâ Causâ citati, & *de Febribus* cap. 6. scribentis. *Annotetur, quòd hoc remedium, non quemadmodum vulgaria Febrifuga sanguinem figendo &c. accessiones febriles sistit &c.* Suum ergo sequatur novum Scriptorem Vir Cl. Ego meos, utut veridicos, præcisè non sequor; sed ratione manuducente experientiam.

§. 42.

Nunc autem quando usus, *quem penes arbitrium jus est & norma medendi*, ita Mutinæ obtinuit, ut tanto in honore Febrifugum istud sit, ut nullibi magis, expectandum num ad longum tempus duratura sit illius fortuna, habent enim sua fata medicamenta, sicuti cœtera omnia. Radix Chinæ ab Indiis Orientalibus in Europam devecta, olim inter Medicamenta ad morbos chronicos, & con-

& contumaces propulsandos, principatum obtinuit, ac tantam affinitatem cum natura humana habere credita, ut cum cibariis ipsis locum obtineret; modo pene obsolevit illius usus, ac in Officinis cariosa reperitur. Qualis sors Quinquinam maneat, imposterum decernet tempus.

(*Nunc autem &c.*) Etsi usus ita obtinuerit Mutinæ, ut hìc non minùs, quàm alibi in præscribendo Peruviano Cortice *Ars Medica*, *non secus ac militaris*, *suos Fabios habeat*, *suos Marcellos*; sortem nihilominus faustam, quàm intrà universæ jam Europæ confinia China China sortitur, eousque duraturam crediderim, quousque illa germana, sincera, & minimè adulterata ad nos devehetur. *Radix Chinæ*, quæ a Viro Cl. confidenter hic loci traducitur velut inutilis, plus forsan ac verè mereatur, ab eo contemnitur: Si tamen illa de more beneficia præstaret in morbis Chronicis, quæ *Chinæ Chinæ Cortex* perpetuò præstat in Febribus, non tam facilè in Officinis cariem contraheret. Quemadmodum verò Peruvianum Febrifugum tandiù plurimi habitum est apud nos, quandiù in Scriptis Viri Cl. *habitum est in tanto honore*, *& pretio*, *ut nullibi magis*; ita fortassis posthac in minore habebitur, postquam scilicet adeò sinistrè de ipso *locutus est* varius pro re natâ, & versatilior ginglymo Cl. Auctor,

Quem penès arbitrium, jus est, & norma loquendi.

§. 43.

Verum hic mirari subit quomodo *(a) intra Scultennam, & Gabellum* tam altas radices egerit Planta hæc Peruviana, non ita vero in solo Bononiensi finitimo. Certe *(b) apud Bononiensem Scholam*, quæ cœteris pro Regula Policleti esse potest, satis moderatus semper fuit, estque etiamnum, ut audio, hujus febrifugi usus. *(c) Quanta cautione* Peruvianum Corticem præscriberet Celeberrimus Malpighius, satis patet ex Centuria Consiliorum hujus Auctoris Patavii impressa Consilio 97., in quo Vir iste Sapientissimus in Febre lenta cum tensione abdominis post usum Aperientium, Diureticorum, Chinam Chinam proponit ad scrupulum unum singulo mane, sive alternis diebus per quindecim dies. Itidem in Opere

Opere ejusdem posthumo, Londini impresso, hæc de China China leguntur verba. *(d) Remedia, quæ vulgariter inventa creduntur à casu, & fortuito, & à sola Empirica, egent pariter, ut examinentur à ratiocinante, & reducantur ad tutam operandi naturam; Id experimur in usu Chinæ, quæ sine arte adhibita, non solum est causa recidivarum, sed etiam fixationum, & ut plurimum cachexiæ. (e) Hinc necesse fuit pro illius tuto usu ab eadem elicere tincturas in pauca dosi, & paulatim, & aliis cautionibus, à priori erutis, eam exhibere.* Omittam referre, quæ de hujus remedii *(f) malo usu* Scripta extant *(g) apud Georgium Baglivum* in Libro de Fibra Motrice, *(h) Nicolaum Lemeri* in cursu Chimico, *(i) Theophilum Bonetum* in Medicina Septentrionali, Mercurio Compitalitio, & apud Polialthem.

(a) (Intra Scultennam, & Gabellum &c.) NOn intrà Scultennam tantùm, & Gabellum altas radices egit Planta hæc Peruviana; verùm eas quaquaversum diffudit, totque saltem in Regionibus jecit, quot sunt natales loci Scriptorum omnium, quos recensere cœpi §. 35. lit. d., & quorum seriem ulteriorem nunc persequi hæc ipsa me cogit uni *Scultennæ*, atque *Gabello* adscripta fertilitas: cum alioqui ab imo trunco ad elatiores usque ramos satis conspicua pateat hæc Planta ad Arnum, ad Padum, ad Sebetum, ad Tyberim. Tam latæ propagationis ampla hinc illinc specimina exhibent Viri Clarissimi, Hieronymus Bardi, Johannes Nardius, Vincentius Protospatarius, Hieronymus Sanctasoffia, Franciscus Redius, Antonius Vallisnerius, Lucas Tozzius, Joseph, & Thomas Donzellus, Joseph Lanzonus, Pompejus Sacchus &c. Sed has in Solo tantùm Italico. Quas verò in Transalpinis Provinciis, Exterisque Nationibus non egit illa radices? Eam scilicet, præter allegatos citato Paragrapho Auctores Celeberrimos, excoluere insuper ad ripas Iberi, Tamesis, Sequanæ, Rhodani, & Rheni, Gaspar Kaldera, Joseph Villerobel, Thomas Villis, Robertus Bradyus, Dyonisius Jonquet, Digbæus, Hœferus, Rolfincius, Glantzius, Zuvelferus, Thomas, & Erasmus Bartholinus, Martinus Lister, Andreas Nicolus, Moyses Charas, Fridericus Illmer, Johannes Dolæus, aliique adhuc non pauci ad tædium evitandum reticendi.

Prope alia ergo Flumina, a Nostratibus etiam longè dissita, firmissimas radices egit, & ramos expandit Orbi toti spectabiles exotica hæc Planta; magis quidem, & minùs pro variâ Soli, & Cultorum ratione; sed centum in locis longè majores, atque altiores, quàm Mutinæ. Præter Cultores verò, seù Scriptores, quos retuli, suis Ope-

suis Operibus notos (quibus addere quis posset omnes a Viro Cl. pro suæ Causæ testibus adductos, & infra adducendos) quot Medici tacitè in Hortulo suo domestico, ad privatam scilicet praxim, hanc alunt, aut excolunt Plantam, etsi omnium oculis non exhibeant palàm? Horum numerum novit, qui stellas dinumerat solus, & arenas Maris. Primis certè temporibus, quibus usui cœpit esse Febrifugum istud, quinquaginta saltem Illustrium Medicorum testimonia de illius innocentiâ, & vi ad Febres quascunque Periodicas, nonnunquam etiam Continuas, Scriptis mandavit Sebastianus Badus nunquam satis laudatus. Modò quot millia possint haberi, conjiciat quisque: ut proinde prorsus immeritò mihi, cui forsan nonnullam quis alius tribueret utilioris administrationis laudem, culpam liberalioris, imò & turpe abusus crimen fidenter, etsi dissimulanter, objiciat Auctor Clarissimus.

Nolim tamen hic me quispiam redarguat verbis illius §. 49., quòd *communium errorum reprehensionem in propriam calumniam referam*, cum de Cortice Peruviano *Mutinæ* non scripserim solus: extat siquidem in Diario, quod vocant Italicè *Galleria di Minerva* Venetiis edito, Tom. 6. pag. 119., Dissertatio quædam Anonymi *De Chinæ Chinæ in Febribus utilitate, & de vanâ quorundam methodo &c.*, sub dat. *Mutinæ* die 5. Novembris 1699.; in quâ Lucubratione non parum eruditâ, & eleganti, cum plurimus, & latus admodum suadeatur Chinæ Chinæ usus, huic potiùs, quàm meæ Therapeuticæ in hoc castigatiori, videtur adaptari posse, atque congruere Cl. Auctoris Censura. Verùm patent nimiùm peculiares illius in Opus meum suggillationes: & dato etiam, quòd utrique nostrum plectendo idem intendatur Arcus, tutelam saltem meam in damnum bonæ praxeos renuo negligere, aut in detrimentum veritatis. Alienæ quidem Lucubrationis sensa, a sensibus præsertim meis non parum aliena, tueri meum non est; sed nec silentio prætereundum, quòd sicuti Dissertatio illa *Academica* inscribitur, non *Medica*; ita Auctor illius (quod certò scio) longè aliter ac ediderit in eo Scripto, Corticem Peruvianum præscribit in praxi.

(*b*) (*Apud Bononiensem Scholam &c.*) Scholæ Medicæ Mutinensi, cujus partem sat debilem ago ipse, *pro Regulâ Policleti esse posse Bononiensem*, Patavinam, Pisanam, Ticinensem, aliasque inclytas Universitates, tam meo, quàm meorum Collegarum, & Comprofessorum nomine minimè cunctabor fateri. Quænam sit illarum inter se se ipsas proportio, res esset audaciæ plena velle decernere. Utcunque de eâre sit, certum est, illas omnes usum Peruviani Corticis admittere longè latiorem, ac in suâ Dissertatione sanciverit Cl. Auctor. Et quò ad Bononiensem Scholam, ipse quoque nedum audio, sed & scio, *moderatum*, ut decet, apud eam *semper fuisse*, *ac etiamnum esse hujus Febrifugi usum* (quis enim ullius immoderantiæ velit arguere prudens illud, ac celeberrimum Athenæum?) sed æquè scio, moderatum illum usum longè transcendere cancellos angustissimos, a Cl. Auctore constitutos; meamque praxim, quæ apud eum audit *abusus* nomine, haud ita audire *in solo Bononiensi finitimo*.

Hujusce rei fidem manifestam facit Dissertatio lucubratissima circa hanc

hanc materiam anno 1711. a Clarissimo Viro, in praxi æquè, ac in Exedrâ exercitatissimo, D. Francisco Simonio conscripta, & a Clarissimo pariter, Scriptisque suis doctissimis Orbi jam noto, D. Jacobo Sandrio subscripta, & approbata. In eâ siquidem responsoriâ ad aliam Dissertationem e Pisauro missam ad duos hosce Viros Celebres Bononiensis Universitatis, de suo circa usum Quinquinæ judicio requisitos, occasione cujusdam Epidemicæ Constitutionis, in Urbe Pisaurensi grassantis, responsa hæc sapientissima, & verè practica expressa leguntur. *Planè asserimus, Febrem quamcunque Peruviano Cortice curabilem, quantùm quidem nobis observare licuit, de naturâ Intermittentium esse oportere, licèt sæpenumero continuè Ægros vexet. Præsupponendum enim hic est, quod optimè docet Sylvius de le Boe in Appendice Prax. Med. Tract. 9., aliud esse continuè febricitare, aliud Febre continuâ laborare: atque hæc duo non tam a plebejs, verùm Medicis quoquè haud raro malè confundi* (& hoc est, quod ego explicare, & distinguere totis viribus conatus sum in Therapeutice meâ a pag. 611. usque ad 621.) *cum de facto possint Ægri continuè Febribus affligi, sed Intermittentibus, quæ idcircò neutiquam pro Continuis habendæ &c. Reliqua, quotquot sunt, quæ Febres istas comitantur Symptomata, sive benigna, sive maligna appellata, nihil ad præfatam Diagnosim spectant, nihilque de Speciali earum naturâ mox indicatâ detrahunt &c. Quare neque ab istorum præsenti malignitate, & pernicie Corticis Peruviani usum frustrari, tum ratione, tum experientiâ didicimus*. Tandem exclusis a ditione ejusdem Corticis Febribus ab essentiâ Continuis, Symptomaticis quoquè omnibus, Inflammatoriis &c. (quod & ipse in eodem Opere meo planè decerno) sic in eâ Dissertatione concluditur. *Omnibus hisce conditionibus ex parte Febrium ritè perpensis, atque servatis, nos quoquè divinam planè, & admirabilem hujus Corticis utilitatem ultro asserimus, atque iis omnibus elogiis libenter subscribimus, quibus ejus famam condecorarunt Celeberrimi Scriptores plurimi. Quin imò facilè id etiam largimur, quod . . . . . . D. Franciscus Torti jampridem se ostensurum promisit in suo, quem propediem avidè expectamus, de re istâ Tractatu; Perniciosas scilicet, & Malignas Febres, (modò indicatæ naturæ sint) ejus usu tutò curari posse &c.*

Hæc sunt sensa duorum inclytæ Scholæ Bononiensis luminum, quibus vel præibat, quoniam præibat ætate, vel saltem astipulabatur in praxi, cum viveret, Cl. *Livizzanus*, Famigeratissimi Malpighii amicissimus; astipulaturque hodie eidem veritati, sibi & usu, & dogmate planè compertæ, Cl. quoquè *Albertinus* ejusdem Celeberrimi Malpighii Propinquus, aliique sat noti. Imò, si liceat addere, quæ ex ore ipso eorundem Professorum nuper accepi, dicam, Cl. Simonium perplures casus mihi narrasse *Nobilium* Virorum *Perniciosis* Intermittentibus laborantium, & Chinâ Chinâ *liberaliter* oblatâ ab eodem felicissimè sanatorum: Cl. verò Albertinum mihi pariter exposuisse, se non modò in vulgaribus Intermittentibus eo Febrifugo familiariter uti consuevisse; sed & illud celebri cuidam Pharmacopolæ, *Perniciosâ* Tertianâ detento, præscripsisse *ad drachmas sex*, tempore inter tertiam, & quartam

tam acceſſionem medio, partitè oblatas; calculum ſuum libenter apponentibus Viris Eximiis, D D. Livizzano, & Salano, in conſilium vocatis. Quo præſidio adhibito, Æger cæteroqui moriturus facilè reſtitutus fuit, atque etiamnum vivit incolumis. Malè itaque praxi meæ objicit Vir Cl. praxim Bononienſis Scholæ, cujus uſum ſaltem recentiorem, cùm ſuam Diſſertationem conſcripſit, haud ſatis callebat.

De aliarum Scholarum ritu non loquor, cum nec loquatur Auctor Cl., & cum de illo ſatis ſuperque loquantur nedum Scriptores, verùm & fama univerſalis. Jam notum quippe quinam generaliter Italiæ noſtræ, quinam Galliæ, quinam Angliæ, quinam Hiſpaniæ mos ſit. Accepi nuper a Sacerdote Aragonenſi inclytæ Soc. Jeſu, Viro fide digniſſimo, Scholam Cæſaraugustanam in uſu adeò frequenti Febrifugum hoc habere, ut nihil magis; neminemque, cui præſtò ſit illud, quod immediatè a P. P. ipſis beneficæ illius Societatis ab Indiis aſportatur, Febres unquam recidivas pati. Sed nimiùm diſtant a Cælo noſtro, ut Viri Cl. aſſenſum mereantur, aur fidem, iſtiuſmodi Scholæ. Cæterum ſi Patavinam ſuam Orbi tam celebrem, ſibi (uni forſan, qui de Cortice tam malè ſentiat) vel modicè faventem noviſſet ille, non reticuiſſet profectò.

Sed quoniam cuncta, quæ ſibi quoquo modo favorabilia tantummodo imaginabatur, in medium tam facilè adduxit, cur non licebit & mihi Scriptorum qualiumcunque meorum ſortem, modeſtè ut decuit hucuſque ſuppreſſam, approbationemque omnimodam, quam a permultis inſignibus noſtri Seculi Profeſſoribus (unà quidem ſuadente materià) Scripta eadem ſortita ſunt, cavillationibus Viri Cl. ſaltem ad defenſionem opponere? Cur inquam non liceat, cum idipſum non me tantùm reſpiciat, ſed & publicum Bonum, cui in primis ſervando mea hæc inſtituta eſt Apologia? Sanè apud Homines a partium ſtudiis liberos magno momento erit, ut ab illis Methodus mea in beneficum uſum adoptetur, ſi ea doctiſſimis ævi noſtri Profeſſoribus probata compareat. Inter tot tamen, tantoſque Viros laboribus meis propitios unus ſit inſtar omnium Celeberrimus *Lanciſius*, *Vir*, *ſi quis alius*, *omnigenæ eruditionis*, *Archiaterque Pontificius verè digniſſimus*, & effectuum Chinæ Chinæ utiliſſimorum Obſervator neutiquam recens, ut ex Therapeut. meà pag 257. Illius ergo Epiſtolam perelegantem (innumeras aliunde acceptas ſupprimo, ne jactare videar, vel oſtentare) exuberante licèt erga me humanitate refertam, cùm primò Opus meum recepit, excepitque, liceat proferre; eo ſaltem titulo, ut Romanæ Scholæ, quam non immeritò repræſentat unus, haud malè acceptum probem Tractatum meum: cujus omnia quotquot ſunt, ſatis ab Opponentium ſophiſmatis tuta, imò & ſarta tecta, in eàdem Epiſtolà, ipſo Judice, reputantur. Unum autem ex integrà Romanà Academià Lanciſium ſeligo, quòd hic illius eſt Caput; non quòd aliis ea careat Viris Illuſtribus ob egregia ſcripta Orbi jam notis, & de Opere meo humaniter æquè ſentientibus. Excipe tamen (quod auſpicatiſſimum mihi) Excellentiſſimum Barnabam Ciccolinum, Romæ ſcriptitantem, atque in Libello ſuo noviſſimo, cui Titulus -- *La Filoſofia e Medicina de'Savj* -- acri-

504

vj -- acriter incandefcentem adversùs non me unum quidem, fed Neotericos omnes, vel minimè lectos, vel perperam intellectos, atque Atomiftarum nomine illis affixo, confidenter traductos; eo tamen ingenii acumine, ac robore, ut verear, ne (quod ajebat Cic. 1. de Orat.) *aliis miferandus*, *aliis irridendus effe videatur*. Et hoc illi refponfum; nec unquam aliud.

Quia verò quadam veluti pietatis, ac religionis fpecie Vir ifte bonus eâ ineptiit Magiftrali fecuritate, ut ideo a probabilitate minimè alienum fit fufpicari, quòd Religiofiores faltem Viri, fapientiâ quidem, zeloque pollentes, fed rei Medicæ haud fatis gnari, nonnullam illi fortaffe adhibituri fint fidem; quippe facilè metuentes, ne doctrina, quam tradidit Renatus des-Cartes, etiam caftigata, nimiùm nihilominus accedat adhuc ad errores Democriticos; quam verò tradidit Petrus Gaffendus, ad Epicureos (quibus Sectis, Cartefianæ præfertim, neceffariò addictos Recentiores Medicos, quotquot funt, fatis abfurdè arbitratur, blateratque Excellentiffimus Ciccolinus) idcirco, non ut illi quicquam reponam, fed ad tollenda, fi qua fuerint, fuper hac re Pufillorum fcandala, pauca hæc raptim liceat addere, tum Medicos omnes Neotericos univerfim, tum memetipfum peculiariter a futilibus hifce facillimè vindicantia.

Notum fit itaque, hodiernam folidiorem Medicinam, quà Theoricam, quà Practicam, pro fuo ftabili fundamento unicè agnofcere Structuram organicam humani Corporis, poftremo tantùm ævo noftro meliùs detectam, oculo judice: adeòque in Vifcerum, Glandularum, Ductuum &c. compage, texturâ, difpofitione, ac ufu; item in variâ Fluidorum naturâ, motu, commiftione, fermentatione, fecretione &c. hic evidenter, illic probabiliter cognitis, omnes fundari Hypothefes, & omnia Syftemata Recentiorum Theoretica; five deinde cuncta hæc Scholafticè confiderata, vel more Peripatetico, vel Cartefiano, vel quovis alio (quod perinde Medico eft) explicentur, pro vario fcilicet Philofophantium, & Scholarum totius Orbis arbitrio, aut ritu: eandem verò Medicinam Recentiorem, quò ad exercendam Praxim, fifti, velut in bafi fat firmâ, partim in Inventis iifdem Anatomicis, partim in obfervatione experimentali; quâ identidem non modò remediorum ferè omnium, etfi ex arte adminiftratorum, incertitudo perfpicitur, quam præfeferunt tum ratione fui, tum ratione Subjecti fuapte naturâ mutabilis; verùm etiam certa quotidie vifitur nonnullorum, a Veteribus in magno pretio habitorum, inefficacia; claréque dignofcitur, Prifcam, quæ ad noviter detectorum normam minimè correcta fit, medendi Methodum, nec cohærere principiis conftituentibus humanum Corpus, nec refpondere expectationi Medentium in morbis curandis, peritiorum judicio, & confenfu unanimi. Utinam tam perfpicuè didiciffemus, quæ feligenda fint, ac utilia, quemadmodum didicimus, quæ vana, vel noxia funt, atque vitanda. Hinc emerfit Galenicæ nonnunquam, vel Galeno faltem adfcriptæ Methodi caftigatio in nonnullis; in nonnullis aliis approbatio, prout detecta veritas identidem fuadet, propriumque munus exigit, & quæfita præ cæteris Ægrotantium falus.

Cæte-

Cæterum nec Priscorum Medicina probos, piosve facit Homines; nisi aliunde sint tales, nec Recentiorum impios, aut improbos. Sic potiùs conscientiæ suæ non deessent quandoque, qui nova medici ordinis minimè ponderata, aut examinata cæco quodam instinctu contemnunt. Hac de re vide Therapeut. meam pag. 60. 61. 62. Nihil ergo rei magis habet Neotericorum Medicina cum Philosophiâ Cartesii, vel Gassendi, quàm cum Philosophiâ Aristotelis: a quibus etiam omnibus Scholis, si libeat, potest illa præscindere. Hanc idcirco praxim, non minùs quàm vetustiorem, potis est exercere citra religionis detrimentum Christianus quilibet Medicus, ac summè pius, non secus ac illam exerceat Judæus, vel Scytha. *Physicam Aristotelis, & Galeni Ignaram* longè ante hoc Seculum promulgavit, suamque *Novam Medicinam*, novamque Sectam fundavit Jo: Baptista Van-Helmont; necdum tamen in Scholis ortum habuerat Cartesii, vel Gassendi Philosophia.

Quod est ad me, nulli me Factioni profiteor serviliter deditum, sive de rebus Medicis sermo sit, sive de Philosophicis: neque ideo Remedia, quæ, Hippocrate duce, incerta protuli, sive *periculoso* identidem *experimento* obnoxia (cujusmodi sunt eorum non pauca) planè ob idipsum proscribenda censeo; iis siquidem utor & ipse defectu certiorum, ut patet undique ex Tractatu meo; eâ tamen utor fiduciâ, & cautelâ, quæ incertitudini nunc majori, nunc minori æquum est ut respondeat. Inertia solummodo, & inutilia, quæ nempe talia deprehenderim, quantumvis magnifica, constanter rejicio: contra verò, efficacia, quæ scilicet longo usu expertus sim talia (sunt autem hæc numero non multa quidem; sed nec tam pauca, quin satis) constanter quoquè adhibenda sustineo; ut abundè jam in eâdem Therapeutice meâ. Hanc sanè si lustrasset, ut cæteroqui par erat, Excellentissimus Ciccolinus solis paginis 25. 26. 27. & 28. ab eodem citatis, vel etiam pag. 244. & 253., magisque attentè considerasset quæ a me sunt absolutè, quæ tantùm comparativè, aut cum aliquâ limitatione prolata, quæque pariter in totâ historiarum inibi narratarum praxi mihi usui fuere remedia, vel denique si Lexicographos, ubi illi opus erat, consulere non erubuisset; profectò nec tam facilè pro Bajulis a me fortuitò alicubi memoratis Apparitores, aut Lictores intellexisset, nec tot absona, falsa, & vana, quæ puderet hìc recensere, æquè inaniter quidem ac illepidè obtrusisset.

Sed quoniam ex Opere meo latinè conscripto laborare noluit, ut satis perciperet quid obiter saltem de Cartesii doctrinâ senserim pag. 246.; commodiùs certè poterat, atque etiamnum posset idipsum ediscere ex Dissertatione quadam meâ Epistolari anno 1706. vernaculo sermone exaratâ ad Doctissimum D. Marchionem Ursium, & ab eo editâ in Eruditissimo Libro suo, cui titulus -- *Lettere di diversi Autori in proposito delle Considerazioni del Marchese Giovan Gioseffo Orsi &c.*: a pag. 287. usque ad 320. ejusdem Operis: ibi namque, ubi fusè de Cartesio, nec non de Gassendo, & Aristotele sermonem habui, me nullius in verba Magistri quò ad res Philosophicas unquam jurasse, apertè visitur. Ea siquidem semper, quæ tam in Sententiâ ejusdem Aristotelis, quàm Cartesii, Gassendi, aliorumve saniora, & meliora

 credidi,

credidi, ni mea me fefellit electio, conatus sum hinc indè excerpere, & pro ingenii viribus etiam connectere; quæ verò deteriora, planè rejicere: id perpetuò præ omnibus ratum habens; in hisce videlicet rebus, persæpe etiam vanis, veritatem in puteo latere, nulli hominum in hac vità unquam se prodituram. Jam verò unde digressus sum denuo revertor. Epistola itaque Famigeratissimi Lancisii sic habet.

Viro ....

D. FRANCISCO TORTO

Med. Doct., & Mutinensis Academiæ Professori longè ....

JO: MARIA LANCISIUS S. P. D.

Ix librum, Therapeutice specialis ad Febres quasdam perniciosas, quem avidissimè præstolabar, Clarissimus Pacchionus noster abs te mihi reddidit, cum statim aperire illum, atque evolvere occœpi, tametsi nondum compactum, & conglutinatum. Nec sanè Titulus ipse citra admirationem modestiæ tuæ occurrit: rem enim summis dignam ingeniis, & in arte medicâ exercitatissimis tractandam aggressus, Juniorum, & Candidatorum propositam tibi utilitatem profiteris. Tum utraque, ad Principem nempe, atque ad Lectorem epistola singularem animi tui moderationem, ac eruditionem nobis exhibuit. Subinde Librorum singula Capita percurrimus, ex iisque, perspicuâ methodo dispositis, specimen prodire conspeximus pulcherrimorum undique argumentorum, quæ varietate simul, & veritate, procul a fastidio, atque offensione, mirificè blandiuntur. Deinceps attentissimè legimus primum, & secundum Librum, in quibus, ut experimenta de Chinæ usu tanquam pretiosam Recentiorum mercem extollis, ita Priscorum, ac Mercati præsertim animadversiones circa perniciosarum Febrium discrimina aureum veluti pulverem agitare non prætermittis, æquissimus semper Judex, verique amantissimus. Ex reliquis autem tribus Libris tot, tantaque, omnia tamen tuo ab ingenio cum fructu jucunditatis, atque utilitatis, deprompsimus, ut, quemadmodum tu sine plenâ rerum Physico-Mechanico-Anatomicarum scientiâ, ac longo usu, scriptis illa tradere nequisses; sic neminem, qui eadem penitiùs persequi velit, absque magno suorum studiorum emolumento a lectione recessurum existimamus. Placuerunt, fateor, inter cætera, quæ Libro 3. Cap. 2. nervosè, ac doctissimè a te proponuntur: etenim insequeris eò loci perniciosarum Febrium fermentum, aut subsistens, aut fugiens a primis in secundas chyli vias, atque ab iis in tertias circulantis sanguinis, quartasque excurrentis succi nervei semitas, itaut, quocunque se hostis recipiat, turbas faciat, classicumque canat; armatâ semper Peruviano Cortice manu feliciter profliges, atque prosternas. Quid? quod Arborem immortalitate dignam, in calce libri delineatam, Studiosorum in gratiam posuisti. Scilicet ut ab ejus singulis ramis, ut scribis, non decorticatis (modò memoriæ committantur) totidem quasi hastæ ad confodiendas febres, plerunque exitia-

exitiales, parari facillimè possint. Hæc autem omnia eo quidem judicio ubique rimatus es, ut nihil a stylo tuo (satis alioquin robusto, atque eleganti) excidere videatur, quod non sit vel gravissimorum Virorum auctoritate, vel longo tuo experimento confirmatum. Quamobrem si fortè imprudens quispiam (caveat hìc sibi Excellentissimus Ciccolinus) *carpere aliquid tuis in Scriptis ausus fuerit, latrabit semper ille, non mordebit. Neque verò præterii fine gratâ humanitatis tuæ commendatione locos illos, quibus me, meosque labores officiosè commemoras. Hoc sanè faciet, ut jure multò majori meis in Commentariis æternorum tuorum Operum debeam mlminisse. Vale Vir ...... Amicis pariter, & Reipublicæ.*

Datum Romæ XIII. Kal. Martii MDCCXIII.

(*c*) (*Quantâ cautione &c.*) Tantâ cautione, remotioribus præsertim temporibus, Corticem Peruvianum, ut & alia ferme omnia remedia, præscribere consueverat oculatissimus Malpighius, ut fuerim ausus in Therapeutice meâ pag. 29. proferre, *suam illi in hoc condonandam esse cautelam*, quippe eidem de more quidem familiarem, sed circa usum hujusce Febrifugi fortè nimiam. In citato tamen per Cl. Auctorem Consilio nihil illi condonandum dixerim; neque enim eo casu valde ancipiti quicquam ampliùs ipse proposuissem. Habebit fortasse quid donet illi, aut potiùs quid parcat, sed de excessu, idem Cl. Auctor, qui duas tantùm Chinæ Chinæ drachmas exhibere consuevit; neque tamen repetere: cum contra hìc Malpighius drachmas quinque *ad quindecim dies* partitis vicibus offerendas proponat. Atque hanc ipsam & mihi iis nonnunquam casibus Lentarum, & Diuturniorum febrium, ex Intermittentium tamen radice, esse Methodum præscribendi Peruvianum Corticem, potest quilibet intueri pag. 116., & 117., imò & a pag. 646. ad 651. ejusdem Therapeutices meæ.

(*d*) (*Remedia &c.*) Ad hunc Textum petitum ab Opere Posthumo ejusdem Malpighii, & signatè ad primam illius partem respondeo, hìc improbari a Viro illo circumspectissimo Chinam Chinam, tanquam recensitorum malorum productricem, si ea, ut clarè inquit, fuerit *sinè arte adhibita*. Adhibeatur itaque ex arte, ut in Tractatu meo sum conatus explicare pro viribus; atque ita, non modò evitabuntur *Recidivæ*, *Fixationes*, & *Cachexiæ*, quas *arte non adhibitâ* metuit (fortassis & supra modum metuit) famigeratissimus Malpighius; sed hæc ipsissima mala, *Fixationes* nempe, & *Cachexiæ*, si præextiterint, a Febribus diuturnis Invectæ, eodem Febrifugo unâ, & eàdem operâ sanabuntur. Audiamus in hanc rem, præter Restaurandum, Monginotium, aliosque plures super hac materiâ citatos in Therapeut. meâ pag. 179. 180. 181., & præter historias a me ipso allatas, tum ibidem, tum pag. 175. hist. 11., & pag. 177. hist. 12., audiamus inquam sex Medicos Insignes, ex Inclyto Collegio Mediolanensi, videlicet Jo: Horatium Castilioneum, Jo: Paulum Cambiagum, Hieronymum Cardanum, Franciscum Guadignanum, Sebastianum Calvum, & Christophorum Paravicinum, apud Badum lib. 3. pag. 250.

K 2 hæc

hæc atteſtantes ab anno 1658., quo tempore novus adhuc erat in Europâ Peruvianus Cortex. Illorum verba ſunt hæc. *Factâ igitur a nobis per decem continuos annos* (non per decem dies, aut menſes) *multiplici experientiâ, omnibus, quibus ex præſcripto exhibitus fuit, profuit. Aut enim eos omnino a Febre immunes reddidit unicâ vice aſſumptus, aut ſi ex delictis in victus ratione, vel ex aliâ causâ* (adderem, ſi bene ferret Cl. Auctor, *qui ſapiebat* plurimùm, *ex non continuato illius uſu*) *Febris redit, denuò eo aſſumpto liberi evaſere. Mirum dictu! Lienoſi, Cachectici, extinctâ Febri, nullis aliis aſſumptis remediis, a Cachexiâ, & Lienis infarctibus liberati ſunt &c. Nullis, quod ſciamus nocumentum attulit &c.* En ergo quomodo China China ex arte illorum ſolummodo temporum præſcripta, & repetita *Recidivas* facilè tollebat, & *Fixationes* intrà Lienem, & *Cachexias* ipſas curabat. Idem confirmat ſerioribus hiſce temporibus famigeratiſſimus Jo: Jacobus Mangetus Bibliot. Medico-Pract. lib. 6. §. 20. pag. mihi 239. his verbis. *Cortex non tantùm Febrem, ſed nonnunquam etiam Hydropem indè ortum depellit:* & quidem in ſubſtantiâ ipsâ exhibitus, non *Tincturæ* ſpecie; etenim ex eodem Auct. ibidem §. 16. *In Subſtantiâ ſumptus efficacior eſt: certiùs enim, & citiùs paroxyſmos ſiſtit &c.*

(*c*) (*Hinc neceſſe fuit &c.*) Quemadmodum prima pars hujus Textus reſpicit uſum Chinæ Chinæ *ſinè arte adhibitæ*, hoc eſt adhibitæ, vel *Ubi*, vel *Quando* non convenit (quâ de re jam pluries ad faſtidium uſque) ita ſecunda hæc pars reſpicit *Modum* eâdem utendi rationalem. Atque hic animadvertat Lector, quàm parum cautè, quàm parum appoſitè Cl. Ramazzinus Chinæ Chinæ uſum *quemcunque* §. 6. merè empyricum, irrationalem, & amethodicum prædicans, utatur hoc Textu, quem Malpighius, ut ſatis patet, protulit in eum præcisè finem, ut ejuſdem Febrifugi uſum, non merè empyricum, ſed methodicum, rationalem, & planè jam *tutum*, mediis præparationibus variis, apud Medicos factum oſtenderet. Adeòque nil aliud hinc poſſet inferre noſter Auctor, niſi ad ſummum, neceſſarias eſſe præparationes a Malpighio allegatas, ut *tutò* poſſit China China adhiberi ad eas Febres, ad quas illius actionem pertingere docet experientia, cùm in ſubſtantiâ nudâ exhibetur.

Licèt autem quò ad iſtas Remedii præparationes ego experientiâ multiplici ductus poſſim aſſerere denuo, quod & aſſerui in Therapeut. meâ pag. 123. cum Mortono, & Blegnyo; Efficaciorem ſcilicet eſſe ſubſtantiam ſimplicem hujuſce Febrifugi, quàm Extracta, & Tincturas illius, ut ſentit quoquè Lemeryus in curſu Chymico, a Cl. Auctore infra citatus, & in Bibliothecâ Medico-practicâ, ut annotavimus nuperrimè, Jo: Jacobus Mangetus, aliique; nihilominus neque renuo rurſus admittere, quod in obſequium Viri tam celebris adniſi pag. 121. ejuſdem Therapeut.; poſſe videlicet *Tincturam* potiùs, quàm *ſubſtantiam* ligneam Corticis, eamque *paulatim* potiùs, quàm *cumulatim* exhiberi, ubi non magna urgeat neceſſitas, vel ſolicitudo citioris, aut certioris eventus: uno verbo, in *diuturnis*, & *benignioribus* Intermittentibus

tentibus. In *Perniciosis* siquidem, tam Intervallatis, quàm Subcontinuis, etsi quandoque Extracta, & Tincturæ ex usu esse possint, nec inutiliter; haud tamen vereor affirmare, *certiorem* semper esse, *citiorem*, *nec* propterea *minùs tutam* curationem, quæ *Substantiâ* Corticis assumptâ obtinetur, quàm quæ obtinetur ope *Tincturæ*, aut *Extracti*: quemadmodum in Libro, cui Titulus, *Oculorum*, *& Mentis vigiliæ*, pag. 274., auctoritate Mortoni, & propriâ experientiâ fretus, huic eidem Malpighianæ animadversioni respondet Cl. Sbaragli, ejusdem pariter Scholæ Bononiensis Professor, & (quantùm ex ejus Scriptis licet conjicere) Peruviani Corticis administrator neutiquam scrupulosus. Sed & his missis, Malpighius certè temporibus suis ne cogitavit quidem de Febribus hujusmodi lethalibus Chinâ Chinâ curandis, vel de tam validâ illius virtute in extremo etiam earundem Febrium exitio; imò in angustiis *proximæ*, *certæque* jam necis. Neque enim metum *Recidivarum*, nec *Fixationum*, nec *Cachexiæ*, nec aliorum quorumvis morborum, servato tunc Ægrotante subinde facilè curabilium, in tam gravibus circumstantiis objecisset, satis conscius aurei effati, quod habet Celsus lib. 8. cap. ult. *Nihil interest*, *an satis tutum præsidium sit*, *quod unicum est*.

His omnibus de causis, *suam* in Therapeut. meâ, loco citato, *cautelam* dixi *condonandam Malpighio*, Viro sanè, quem libenter & ipse fateor *Sapientissimum*, qualem modò prædicat, qui sibi favorabilem putat, Cl. Ramazzinus. Neque ego propterea tanto Viro, velut crimen aliquod unquam objecerim, quòd ille populari, crebræque praxi minùs addictus, sæpius etiam in otio rurali Sectionibus Anatomicis, præsertim minutioribus, occupatissimus (quibus studiis, utilitate suâ nequaquam carentibus, longè a Medentium, & Ægrotantium turbâ eminenter inclaruit, inaccessa peragrans loca, & *nullius ante Trita pede*) humilioribus hisce, quantumvis æquè saltem utilibus, minùs vacare potuerit, aut potiùs voluerit. Nullus enim dubito, quin pro suâ ingenuitate, si vixisset in hæc usque tempora, alienæ saltem praxi eam fidem in hoc fuisset adhibiturus, quam anatomicæ illius dexteritati alii adhibere consueverunt. Nec proinde illius ego *curiosam diligentiam salibus Aristophanis perfricuerim*, ut satis manifestè, dissimulanter licèt, olim perfricare visus est Cl. noster Auctor: & quidem acrioribus, ac unquam perfricuerit illam iisdem temporibus Auctor Dissertationis *De Recentiorum Medicorum studio*. Videsis curiose Lector Dissertationem Cl. Ramazzini De Constitutionibus trium annorum 1692., 93., & 94. §. 58., & 59. pag. 193. Edit. Patavin., ibique Mantissam hanc illi Dissertationi, etsi jam planè absolutæ, pruriente nihilominus calamo eleganter assutam reperies.

(*f*) (*Malo usu &c.*) Quis quæso de *malo usu*, nedum Peruviani Corticis, sed & aliorum remediorum, puta Phlebotomiæ, Purgationis &c. acria non scribat? Contra *malum* hujusce Febrifugi *usum* scripsi & ego, qui tamen dicor alicubi a Cl. Auctore, *Magnus Chinæ Chinæ virtutum assertor*; scripsere Sydenhamius, imò & Mortonus ipse, aliique ferè omnes, innoxii cæteroqui, & saluberrimi hujusmodi Remedii Fauto-

res, ut passim videre est, tam in Scriptis eorum, quàm in ipsâ Therapeutice meâ. Sed quid indè? Opus esset ostendere, *malum* usum, quem damnant auctoritates omnes, tum hoc, tum aliis Criticæ hujus Dissertationis locis adductæ, esse illum *eundem*, quem specie recti usus exercent *Mutinenses Medici*; sive, ut citra fucum loquamur, quem titulo *peculiaris*, ac perutilis *Methodi* proponit, ac laudat eadem Therapeutice mea: *rectum* verò usum illum esse *tantummodo*, quem limitibus arctissimis conclusum ferme ad nihilum tandem redegit Cl. Auctor. Ad hæc oporteret (ut vim probationis haberent eædem auctoritates) oporteret, inquam, ut Scriptores illi *Methodum* ipsam *meam*, in circumstantiis præsertim, in quibus eam *peculiariter* proposui, nedum præcisè damnarent, sed & damnarent *experti*, non ratiociniis tantùm innixi; meque *re ipsâ* falsitatis evincerent, aut vaniloquentiæ. Sed quis, Mortono excepto, aliisve perpaucis, Peruvianum Corticem in Perniciosis Febribus a Mercato descriptis, methodicè, ac ex arte fuit unquam, saltem constanter expertus, ante evulgationem Tractatus mei, specialem Methodum, nondumque notam tradentis, ut praxi meæ suam in iisdem Febribus, & circumstantiis æqualiter exercitam, queat opponere experientiam?

Quæ igitur de *malo* hujusce Corticis *usu* generaliter scripta extare dicuntur apud Georgium Baglivum, Nicolaum Lemery, & Theophilum Bonetum in variis Operibus suis, nil probant adversùm me, nilque adversùs Peruvianum Corticem: cum vix aliquid per transennam apud ipsos legatur de *abusu Antifebrilium omnium* in genere, ut & de *usu* Chinæ Chinæ nonnunquam, ut ajunt explicitè, *intempestivo*; quem quoquè *intempestivum* nihilominus etiam admittunt *in curatione coactâ*. Contra verò reperio plurima apud eosdem Auctores de vi, certitudine, & securitate hujusce remedii, quæ aciem legentis Cl. Ramazzini fortasse subterfugerunt, quæque facilè a curiosis Lectoribus possunt adinveniri, ut in sequentibus.

(*g*) (*Apud Georgium Baglivum &c.*) Georgius ergo Baglivus, ut aliquid obiter innuam de singulis, Lib. 2. Prax. Med. Cap. 3. pag. mihi 165. hæc habet. *China China est Remedium profectò herculeum in curatione Intermittentium; dummodò tamen* (quæ peritorum omnium cautela est) *non detur, si aderit suspicio inflammationis alicujus visceris, vel abscessus interni; neque in principio, crudis adhuc existentibus humoribus &c.* Item lib. eod. pag. 234. de inutili, ac noxiâ locutus bilis evacuatione in Tertianis -- *Evincit id*, inquit, *nuperrima Corticis Peruani, aliorumque Febrifugorum artificialium detectio, quibus prudenter, & tempestivè datis, Febres omnes Intermittentes, a quibuslibet demum causis productæ, felicissimè eliminantur, nullis in medium productis Quæstionibus præparationis, aut evacuationis humorum*. De Remediis denique Specificis agens pag. 242. principem statim locum tribuit Peruviano Cortici, inquiens. *Sint constantia*, videlicet Remedia specifica, *methodo præscribendi munita, & morbo specificè, ac ferme infallibiliter respondentia, prout est in Intermittentibus Cortex Peruvianus &c.*

Quod

Quod si in Tractatu De Fibrâ Motrice, & Morbosâ identidem succenset usui Chinæ Chinæ, perpetuò loquitur cohærenter ad superiùs relata, tùm de illius oblatione ante sublatam, ut clarè semetipsum explicat, *Catochiliam*, tùm de abusu ejusdem in Febribus *Mesentericis Romanorum*, ut vocat, ex vitio illius visceris non levi proficiscentibus, ac proinde *Symptomaticis*; adversùs quas nil posse Peruvianum Corticem, communiter notum est, & a me pariter, nedum annotatum, sed & fusiori explicatione declaratum a pag. 594. ad 598. Tractatus mei.. Oportet ergo probè dignoscere Febrium species, differentias, & transmutationes, ut pluribus aliis in locis Tyrones docui. Sed hoc (ut ajebam pag. 202. ejusdem Tractatus) quod maximè oporteret docere, idipsum est, quod nequit satis doceri. Qui ergo omnes hasce Febrium vicissitudines exactè, quantùm licet per observationes, & experimenta, non callet, nunquam erit Corticis opportunus administrator; remediumque a perito Medico ferè nunquam incassum adhibitum, si fortè bis, aut ter cum successu, quater, aut quinquies sinè successu exhibebit. In hos scopulos, in has Syrtes forsitan impegere Scriptores nonnulli, Chinæ Chinæ usui frigidiusculè tantùm plaudentes.

(*h*) (*Nicolaum Lemeri &c.*) Nicolaus verò Lemeryus in cursu Chymico Part. 2. Cap. 6. de Quinquinâ pag. mihi 454. ait — *Hoc est Remedium tutius, quod usque adhuc repertum sit adversùs Febrium Intermittentium fermentum &c.* Usum illius *primâ* oblatione *liberalem* præcipit, *continuatque* diminutâ dosi bis in die *per octiduum*, & semel in die *per aliud octiduum*; asseritque, *constantem* illius *repetitionem* impedire Febrium *recursum*, dummodo Æger fuerit antea ritè purgatus; impurgato enim corpore Chinam Chinam exhibere, minimè tutum existimat. Hac de re vide Therapeut. meam lib. 1. Cap. 9.

(*i*) (*Theophilum Bonetum &c.*) Quò ad Theophilum denique Bonetum, in variis hujus Auctoris Operibus tot sunt, quæ favent usui Peruviani Corticis, ut cuncta recensere non vacet; siquidem apud vastorum hujusmodi Collectaneorum Scriptores, qui aliena diversorum generum acervatim referunt in Studentium commodum, quisque reperit facilè quod sibi congruit. In Polyalthe itaque suo Bonetus Tom. 1. Lib. 1. de Febr. Tit. 5. Cap. 1. de Intermitt. in gen. §. 59. de Chinâ Chinâ hæc habet ex Sponio pag. mihi 221. *Omnium usitatissimum, & certissimum omnium est Febrifugum &c.*, suadetque ex eodem ad præcavendum Febrium *recursum* dosim *liberalem* ad uncias usque *duas* §. 61.; item ex Saccho hæc addit eodem §. 59. *In his Febribus China Chinæ valde salutaris ab experientiâ probatur &c. & si revertatur paroxysmus, novâ Chinæ exhibitione supprimitur.* Ex Villisio quoquè §. 60. sic loquitur pag. 222. *Usus pulveris Corticis Peruviani hunc morbum* (hìc intellige Quartanam) *certissimè curare perhibetur &c.* Denique (ut plura alia omittam loca tam vasti Operis) ibidem ex Boyle sic concludit. *Si credendum erit magno Diebeo, culpandus potiùs Medicus, quàm nobilis hæc Medicina, si post hujus exhibitionem unquam revertatur Febris; nam cum illum consulerem super hac re, sanctè mihi asseveravit, ex 30., aut 40. circiter Quartanâ*

712

detentis, *quos hoc solo remedio curavit*, *ne vel duos relapsos fuisse*: neque tamen indè crediderim, Cachecticos illos paulò post obiisse, aut Hydropicos. Sed citati Auctores, de inhibendo relapsu adeò solliciti, nesciebant adhuc Theorema practicum Cl. Ramazzini; videlicet, *Optandum esse*, *ut Febris redeat remedii loco*: *Medicosque Chinam Chinam praescribentes interdum eludi*, *Febre ampliùs non redeunte*; *sed tacitè corpus depascente*.

Idem Bonetus in Mercurio Compitalitio, ubi de Chinâ Chinâ sermonem habens nihil edit de proprio, sed tantùm Villisii verba transcribit, scilicet lib. 6. De Febre Intermittente in genere, pag. 207. hæc nobis innuit. *Qui eâ ratione* (videlicet usu Peruviani Corticis repetito) *crebras inductas Quartanæ procurabant*, *alacres*, *& vividi ad negotia quæque expediti degebant*, *cum secùs enerves*, *& pallidi in languorem*, *& vitiosum corporis habitum redigerentur*. *Vix unus e centum hoc remedium incassum tentavit*: *nec tantùm in Febre Quartanâ*; *verùm in aliis Intermittentium Speciebus cum fructu adhibetur &c.*

Tandem in Medicinâ Septentrionali felicissimas adducit idem Bonetus Febrium curationes, ope Chinæ Chinæ absolutas. Harum tres juvat recensere. Prima legitur Volum. 2. Lib. 5. De Febribus Sect. 1. De Medicam. Antifeb. Obser. 5. pag. mihi 177., estque observatio Erasmi Bartholini, qui primò in se ipso anno 1679., mox in aliis felix de illâ periculum fecit, ejusque famam illis in Regionibus antea obscuram illustravit; imò & rationibus validis usum ejusdem eâ ipsâ observatione confirmavit. Et quasi Regionibus illis indecorum putasset, apud alienigenas credi minùs excultum ibidem esse remedium illud, quod non multò ante Europæ innotuerat, hæc addidit. *Celeberrimus Vir Villisius multis experimentis edoctus statuit lib. de Febr.*, *eximias esse hujus pulveris vires in Febri Quartanâ debellandâ*; *id*, *quod & Nobilissimus Robertus Boyle testatur in diversis editis a se Scriptis*. *Quare neque nos decuit usum ejus in terris hisce Septentrionalibus salutarem fuisse silentio prætermittere*, *ut optimis rebus bonos inprimis habeatur*, *neque in Medicamentorum cognitione confessa cum ancipitibus*, *& obscuris confundamus*. Et paulò post -- *Adeòut verissimum esse deprehenderim quicquid laudati Auctores* (alios enim antea citaverat, præsertim Antymum Conygium, sive Honoratum Fabri) *de hoc pulvere bono publico divulgarunt*; *neque in hisce terris minorem esse ejus nobilitatem*, *quàm in Meridionalibus*.

Observatio altera habetur eâdem Part. 2. Medicin. Septentr. lib. 7. Paraleipom. ad lib. 3. Sect. 3. de Febribus Intermitt., pag. mihi 550. Observ. 19., estque illa observatio Ferdinandi Friderici Illmer, pariter digna, quæ lustretur; licèt hìc ob suam prolixitatem omittatur. Ex eâ siquidem non minùs Peruviani Corticis efficacia, quàm inefficacia *totius* vulgaris Methodi, aliorumque *Antifebrilium* ferme *omnium*, eo casu inutiliter usurpatorum, clarè deprehenditur.

Sed tertia Observatio, quæ hanc immediatè antecedit pag. 549., estque Obser. 18., rem planè conficit. Exhibet hæc Auctorem ipsum, qui eam describit, Theophilum Bonetum Quartanâ laborantem, & in ipso

ipso morbi principio, post sextum videlicet Paroxysmum, Chinâ Chinâ intrà biduum ad drachmas, *non duas* tantùm pro more, *sed sex* assumptâ, perfectè sanatum, atque ad calcem Observationis pag. 550. plura de hoc Febrifugo egreglè locutum; inter quæ nonnulla hæc cursim excerpta. *Circa usum istius Febrifugi, notandum, quò simplicius exhibetur, eò efficaciorem ejus vim deprehendi; neque consortium aliorum medicamentorum exposcere. Nam neque adjuvante indiget, quod vim illius intendat, cum hactenus nullum adeò efficax antipyreton innotuerit; hinc ut quicquid in societatem illius venerit, infirmius sit, & inutile: neque corrigente, cum nullum ab ejus usu ex arte exhibiti, experientiâ teste, damnum emergat &c. Si Recidiva succedit, ea vel Ægri intemperantiæ adscribenda, aut quia intempestivè, vel coactè id assumptum est &c.* Quid clarius? Quid Cortici favorabilius? Itane illum auctoritatibus Baglivi, Lemerii, & Boneti mulctat Cl. Auctor? Certè & hâc vice *Carpathius testem*.

Quid verò si ego, præter responsionem hanc ab iisdem petitam, retaliarem Virum Cl. auctoritatibus quinquaginta forsan Scriptorum supra enumeratorum, tot, & tanta eidem adversa canentium? Quid, si unius Langii Dissertationem? Quid, si solam Mangeti Bibliothecam, vel Medico-practicam, vel Pharmaceutico-medicam cum Auctoribus in eâdem, præter a nobis expositos, recensitis, Rajo, Courtine, Goodall, Hulse, Robinson &c. opponerem? Sed puderet, ubi de praxi lis agitur, alio uti teste, quàm experientiâ: maximè cum non de primævâ vulgari Methodo, nec de Febribus tantùm diuturnis, de quibus solummodo passim loquuntur Auctores, inter nos sit Quæstio suborta; sed de Methodo *recenti*, & de usu paucissimis noto, cujus Judicium penès Seculum istud deinceps erit, serosque Nepotes, non penès prægressum. Id unum liceat a Mangeto supra laudato in rem nostram excerpere, Bibliot. Pharmaceutico-med. lib. 17. pag. mihi 697., quod sic habet. *Pro ejus vi febrifugâ* (loquitur de Chinâ Chinâ) *quidam acriter militarunt, dum alii nobile hoc medicamentum totis impugnarunt viribus*, (en igitur quàm facile sit, & simul quàm vanum, notas jam, sed effœtas, atque hodie inanes contra illud congerere auctoritates) *donec tandem ultimis hisce annis ab omnibus prope Medicinæ Cultoribus, Ægrorum suorum solatium verè expetentibus, non tantùm amicè excipitur* (en ex adverso quàm facilius sit, sed simul quàm æquius, potiore auctoritate, & experientiâ firmatas, condere pro eodem *Pandectas*) *sed etiam pro Panaceæ quadam quasi specie non immeritò salutatur.* Cur ergo *ultimis hisce annis* desiit saluberrimam hujusmodi Medicinam ita salutare, qui ante paucos annos, imò ante paucos menses tam humaniter, tamque benignè salutaverat Cl. Auctor?

Sed

§. 44.

SEd forte quis dicet ignotam fuisse novam hanc Methodum Chinam Chinam exhibendi in larga dosi ad uncias, & pluries in die, ac in illius usu persistere donec febris extincta fuerit. At ista Methodus nova non est, *(a) licet pro nova venditetur*, jamdiu in Germania usui esse cœpit, ut videre est in Epistola responsiva Roberti Bradi ad Thomam Sydenham, ibi enim verba hæc scripta reperio. *Equidem scio quosdam haud infimi subsellii Medicos, qui in magna quantitate, & dosi sæpius repetita eum exhibent; alios item qui ex eodem extracta, infusiones, & ex infusionibus julapia, & emulsiones conficiunt, quibus modis se non tantum intermittentes, sed & continuas quasdam certo curare affirmant*. Profecto hac in re *(b) nil inausum*, nil intentatum reliquit Medicorum industria, ut etiam excogitarit ex Chinæ Chinæ decocto Clysteres Febrifugos.

(*a*) (*Licèt pro nova venditetur &c.*) PRo *novâ* certè non venditatur a me Methodus mea, quam patior libenter, ut appellet quisque pro arbitrio, vel meam, vel alienam, vel ad imitationem alienarum consarcinatam, quemadmodum in Therapeut. meâ lib. 3. Cap. 4. pag. 343., & seq. Posse nihilominus, forsan & debere, novam vocari, habito ad circumstantias quasdam respectu, quæ se tenent tum ex parte Febrium curandarum, tum maximè ex parte modi exhibendi Peruvianum Corticem, illumve industri quadam, & inæquali partitione distribuendi, pro ratione angustiæ temporis, & imminentis exitii, ne inutiliter administretur, ex eodem Cap. 4. lib. 3. a pag. 343. usque ad 354. luce meridianâ clariùs apparet.

Sed hæc novitas, seu, quod refert, peculiaris utilitas Methodi meæ non consistit in exhibendâ, ut hìc inquit Cl. Auctor, Chinâ Chinâ *in largâ dosi ad uncias, & pluries in die &c.*: hujusmodi enim lata nimiùm, & *indeterminata* loquendi forma satis a me exsibilata est pag. 331., & 332. Tractarus mei; sed consistit ad summum, ut aliàs recensui, & ut patet ex eodem Opere meo pag. 333., in duabus plus minùs unciis Chinæ Chinæ, intrà tres hebdomadas assumptis; unâ ex illis ad curationem, alterâ ad præcautionem præscriptâ, in casibus Febrium Perniciosarum, ac summè lethalium, ubi major necessariò, quàm in benignioribus impenditur copia Febrifugi. Dosim istâ copiosiorem, quæ scilicet pro unâ Ægritudine curandâ, uncias duas longè transcendat Pe-

dat Peruviani Corticis, tanquam abusum a me damnatam vide pag. 336., & 337. ejusdem pariter Tractatus mei. Distributio autem illiusmodi dosis liberalior est mihi tantummodo in primo Cyatho, sive in primâ Remedii oblatione, in casibus tamen solùm maximè urgentibus, & deficiente tempore lentiùs agendi: tunc siquidem semunciam de more, pauló etiam plus, aut pauló minùs, pro affectus, ac temporis exigentiâ præscribo. Atque ita suffflamine statim imposito Febri præcipiti, reliquum Corticis ad alteram usque unciam, lentiore sensim pro re natâ progressu, consumptum volo. De his omnibus fusè, & ordinatè in eodem Opere meo a pag. 321. usque ad 354., ubi totum Corticis impendium, & tota simul meæ Methodi novitas abundè perspicitur. Novum quippe revera est, propinare hoc pharmacum in iis circumstantiis, in quibus nulla ampliùs pharmaca locum habent; magis novum, propinare tam utiliter; & maximè novum, hanc utilitatem pendere ab industri quadam modicæ potiùs, quàm exuberantis tandem quantitatis distributione.

Sed si *Methodus ista nova non est, & si jamdiu in Germaniâ*, ut inquit, *usui cœpit esse*, cur illam soli *Mutinæ* sequaci imputat, non verò *Germaniæ*, ut asserit, præeunti Cl. Auctor? Ast hallucinatur ille non parum, dum in asserti sui probationem adducit Epistolam Bradii (fallitur & in hoc, quòd *responsivam* vocat, cum sit sciscitatoria ad Sydenham) Robertus enim Bradyus, ut patet ex eàdem Epistolâ, & ex Responsoriâ annexâ Sydenhamii ad ipsum Bradyum pag. 332. & seq. in Operibus præcitati Sydenhamii, Edit. Patav. 1700., est Professor *Cantabrigiensis;* verbaque a Cl. Ramazzino hìc recensita scripsit idem Bradyus e *Cantabrigâ*, Urbe, non *Germaniæ*, sed *Angliæ* celeberrimâ, ut videre est loco citato. Crebrò nimis profectò labitur vel inter plana hæc cæspitans Vir Cl., ut queam ipse tam crebrò dissimulanter connivere. Quòd ille §. 31. *Franciscum* pro *Antonio* extinctum, sive occisum voluerit: quòd §. 32. alium quempiam de *Marchione Comitem* fecerit: quòd §. 33. Fernelii Libros De abditis non *Rerum*, sed *Morborum* Causis inscriptos dixerit: quòd denique hoc ipso Paragrapho Epistolam Bradii *Sciscitatoriam* pro *Responsoriâ* sumpserit, & Nationum Medicinam confundens, *Germanicam* Scholam citarit loco *Anglicæ*, vel Germaniam ipsam ad Tamesim, & Camum pro Angliâ collocarit; id omne illi facilè condonandum dixerim; quamvis idipsum alii non ita facilè laturi sint Medici, neque Geographi. Sed quòd morem ejusdem Anglicæ Scholæ, quam mihi, tunc licèt inscio, præeuntem in liberaliori Chinæ Chinæ usu ad Perniciosas Intermittentes pluries asserui in Opere meo, velit ille adscribere insuper Scholæ Germanicæ in contumeliam Methodi meæ, ut scilicet omne illi adimat novitatis decus; id certè non æquè facilè ferendum mihi: quemadmodum nec bene tuli, nec unquam feram, venditatum falsò ab eodem (puto quidem sinè crimine) pro infaustè alicubi exhibito, nullatenus exhibitum, aut propositum Peruvianum Corticem.

Sed quoniam Germanum effinxit invitâ Naturâ Robertum Bradyum, cur saltem illius germana sensa nostro Cortici adeò favorabilia, & ex

& ex immediato ejusdem contextu claré patentia non subdidit Vir integerrimus ? Subdam ego de more prolixior quod de industriâ omisit ille, cùm maximè ipsum juvabat brevitati studens; imò totum, prout jacet, Bradii Textum, a Cl. Ramazzino partim allatum, & partim omissum integrè huc reddam. Sic ergo Thomæ Sydenham Londinensi sub die 30. Decembris anni 1679. scripsit e *Cantabrigâ* Robertus Bradyus -- *In Sectione primâ Cap. quinto Libri tui paucis egisti de usu Corticis Indici, & ejusdem exhibendi Methodo. Equidem scio quosdam haud infimi subsellii Medicos; qui in magnâ quantitate, & dosi sæpius repetitâ eum exhibent; alios item, qui ex eodem extracta, infusiones, & ex infusionibus julapia, & emulsiones conficiunt: quibus modis se non tantùm Intermittentes, sed & Continuas quasdam certò curare affirmant. Magnum procul omni dubio in curandis Intermittentibus est remedium. Ego quidem per 20. plus minùs annos dictum Corticem variâ formâ, & multiplici præparatione maximo cum successu exhibendum curavi. Si verò peculiare quippiam de usu hujusce Corticis nosti, vel quid melius progrediente experientiâ fueris edoctus, id ne graveris, precor, in lucem proferre*. Hæc omnia e Cantabrigâ Bradyus. In *Angliâ* ergo, non in *Germaniâ*, (penès Mortonum saltem, & Sydenhamium) usitata erat Methodus, non quidem eadem, sed nec longè absimilis a meâ, præscribendi Peruvianum Corticem, ut candidè fassus sum in Therapeutice meâ locis citatis, & alibi. Quodnam autem Bradyo responsum dederit Sydenham, & quâ Methodo se usum dixerit in ministrando Ægrotis Peruviano Febrifugo, satis patet ex Textibus illius a me transcriptis, tum olim in Tractatu meo, tum denuo in hisce Responsionibus Jatro-apologeticis. Quòd si insuper particulam quamdam finalem Responsionis ejusdem Sydenhamii ad Bradyum, pro meliùs dignoscendâ eximiâ vi Corticis ex arte adhibiti, meorumque insimul dictorum explorandâ fide, lustrare libeat; quoniam hæc ipsa Sydenhamii conclusio rebus quoquè meis tam bene congruit, ut mihi fortassis hodie idem de Opere meo liceat affirmare, quod de suo quondam Sydenhamius asseruit; hæc illius verba summatim huc translata haud piget subdere. *Si placuisset ad ea animum advertere, quæ annis abhinc quatuor tradideram; quo pacto scilicet Cortex debuerit ministrari, tum postea repeti, Ægro convalescente, viverent fortassis haud pauci eorum, quos jam terra tegit; utut homines vilipendant tenues sanè illos conatus nostros, communi omnium bono dicatos, & monita spreverint ibidem dictata*. Hæc eadem itaque mihi sors obtigit a Cl. Ramazzino, cui mea minimè placuerunt vel dono missa. Nullo igitur pretio mercem hanc *venditavi*, quæ tantùm abest, ut illum emptorem habere meruerit, quin potiùs habuerit contemptorem.

(*b*) (*Nil inausum &c.*) Ausus iste tam insolens præscribendi *Clysteres ex Chinæ Chinæ decocto*, si apud Cl. Auctorem malè audiat ut enervis, aut parum efficax, eâdem quoque ratione non admodum gloriosè audit apud me pag. 669. Tractatus mei; quamvis non semel & hac viâ mihi usui fuerit idem Peruvianus Cortex. Si verò malè audiat alio nomine; sciat idem noster Auctor, ad ausum hujusmodi,

præter

præter Helvetium Facinoris Auctorem, perveniſſe quoquè e *Scholâ* inclytâ *Bononienſi* (*quæ cæteris*, ipſo Judice, *pro regulâ Policleti eſſe poteſt*) Clariſſimum Sbaragli, per ſuperiora, & per inferiora Febrifugum hoc pro caſuum exigentiâ in Ægrotantium corpus immittere non renuentem, ut in *Oculorum*, & *Mentis Vigiliis* pag. 273. Sciat inſuper, ad eundem auſum nedum perveniſſe in curatione auſpicatiſſimâ Pueri quinquennis, remedia quævis per os reſpuentis, ſed & Practicis ſtimulos addidiſſe ad idem tentamen Georgium Baglivum, quem §. antecedenti citavit Cl. Auctor tanquam Scriptorem uſui Chinæ Chinæ adverſantem. Legatur Caſus apud eundem Baglivum lib. 1. Prax. Med. Cap. 13. pag. mihi 128. Quid ergo miratur adeò Vir Cl. de *Clyſteribus Febrifugis* ex Chinâ Chinâ paratis, qui Moniali cuidam nihil per os aſſumenti, ad 66. dies per ſolum Clyſterem *Nutrientem*, ſingulis diebus injectum, vitam ſe proroga ſſe refert in ſuis Conſtitutionibus Epidemicis Mutinenſibus, a pag. 107. uſque ad totam pag. 109.? Metuitne forſan, ne qui parantur ex Chinâ Chinâ Clyſteres, *Cachexiam* pariant, aut *Hydropem*, eâdem, quâ *Nutrientes* illi alimentum intrudebant viâ? Certè ſi crebrò, & copiosè repetantur, inflabunt Abdomen: cujuſmodi infortunium fortè contigit quadringentis illis militibus prope Manhemium æſtiva caſtra ſortitis.

§. 45.

JAm multa habita ſunt experimenta permiſcendo Chinam cum variis Spiritibus, cum ſuccis corporis animalium, cum ſucco pancreatico, cum bile, cum ſanguine recenter extracto, ad obſervandum, num aliqua fiat efferveſcentia, & colorum mutatio. Hujuſmodi tentamina, quæcumque ea ſint, non improbo, ſed dico hac in re non paucas contingere hallucinationes; in Stomacho etenim ex ſucco acido, qui inibi ex naturæ lege hoſpitatur, & alchali fixo Chinæ Chinæ fit lucta, & exinde novum concretum, quod ad alias partes demiſſum, diverſas habet vires, quod permixtum cum ſucco pancreatico, cum bile, cum ſanguine, quid operetur ſcit Deus. Quantum in rerum natura poſſit mixtio, ex nitri, ſulphuris, & carbonis permixtione, unde emergit pulveris pyrii tantarum virium compoſitio, jam ſatis notum. Sat celebre eſt illud Auſonii de Muliere mœcha, quæ Marito zelotypo toxicum dedit, ac poſtea ut illius

vim

vim geminaret, Argentum vivum porrexit, sed antidotum prioris veneni exhibuit.

(*Jam multa &c.*) Ne quis possit ambigere, utrum ipse petar, & an ventiletur Opus meum in hac Dissertatione Critica universa, placuit Cl. illius Auctori in ipsa quoque Specialia experimenta mea, seu potiùs tentamina quædam, ad explorandam febrifugam virtutem Corticis aliquando instituta, & pag. 48. mei Operis exposita, nonnihil animadvertere. Et licèt ex iis me nihil solidi elicuisse sim fassus; imò licèt in iis nil improbandum se reperisse quodammodo fateatur Vir ipse Cl.; nihilominus aliquid tandem expiscatur, quod carpat, generaliter inquiens, *Hac etiam in re non paucas contingere hallucinationes:* quasi fallax fuisset regula investigandi per hæc tentamina virtutem Corticis, quotiescunque etiam per illa phænomenon aliquod speciale, ac novum innotuisset. Sed, bonâ ejus veniâ, hallucinatur ille non parum, ordinem philosophandi experimentalem invertens. Ex actione quidem cujuspiam Remedii quid peculiare agentis extra corpus humanum, haud satis certò potest elici conjectura, quòd idem pariter acturum sit intrà corpus humanum, ob tot aliorum, diversorumque succorum commistionem, quibus inficitur, ut pag. quoquè 678. Tractatus mei minimè sum veritus confiteri. At verò si illud idem Remedium, nempe in casu nostro China China, *certò* agat quid peculiare intrà corpus humanum; scilicet Fermentum febrile nobis occultum *certò* corrigat, ut *certò* corrigit; subinde autem per experimenta extra corpus habita nobis constet (quod tamen nequivit constare) illam succos V. G. insigniter acidos, amaros, aut salsos retundere, eosque omni acrimoniâ Naturæ modum excedente spoliatos, ad dulcedinem quandam reducere; plurimâ certè probabilitate, ne dicam evidentiâ, inferri poterit, tum quòd China China humores nostri corporis præter naturam acidos, amaros, aut salsos redditos, vi suâ cogat dulcescere, tum maximè quòd ipsum febrile fermentum ab eâdem retusum, acidum revera sit, amarum, aut salsum.

Aliud ergo est, quærere per experimenta extra corpus instituta Remedium febrifugum; aliud est, Remedii febrifugi jam reperti quærere vim intrà corpus exercitam, per experimenta illam demonstrantia extra ipsum corpus. Si ex Toxici, Hydrargyri, & humanæ simul Salivæ permistione, Toxicum ipsum extra corpus humanum dulcescere, suâque acrimoniâ spoliari, aliquando observare potuisset Mulier Mœcha, ab hujusmodi commistione intrà corpus Mariti Zelotypi dubio procul abstinuisset, aliterque cecinisset Ausonius. Sed & aliter caneret hodie, si Medicos quosdam nosset in usu Chinæ Chinæ parum versatos, qui hoc Febrium *Alexipharmaco* propinato, & Febre depulsâ, aliud paulò post *Pharmacum purgans* exhibent, quo Febrem statim revocant, dum arcere contendunt: exclamaret quippe; nec forsitan lepidè minùs,

Et cum Fata volunt, Pharmaca *bina* nocent.

(*a*) *Ex*

§. 46.

(*a*) EX *permixtione* ſolutionis Vitrioli cum ſolutione Chinæ Chinæ obſervavi ſpeciem quandam atramenti, unde ſuborta mihi ſuſpicio idem fieri in Stomacho ex potione Chinæ Chinæ dum acido permiſcetur, ſicque fermenti febrilis craſim inverti, ac impotentem fieri ad novos motus febriles excitandos. Neque novum intermittentes febres æſtate pervagantes pendere à ſalſo-acido fermento, licet ut plurimum opinio ſit (*b*) *a luxuriante bile* progigni. Æſtate acida quæq; avide appetimus ac utimur, & fructus hujuſce naturæ exquirimus, unde Ventriculi acidum tunc temporis abundare non alienum eſt credere, quamvis enim in principio febrium intermittentium reici ſoleat multa bilis, irritamentum prius in Stomacho factum ab acido turgente, vaſa cholidoca trahere poteſt in conſenſum, veluti fit in nephritica paſſione; puto ergo Chinam Chinam totam vim ſuam in Ventriculo exerere, quia video in febre intermittente, alterum paroxiſmum, qui expectabatur, omnino ſiſti, quod certe admirationem facit; in aliis autem locis extra Ventriculum, aut parum, aut nihil operari, ſeu quia illius virtus ſit infracta, ſeu quia contrarietatem non reperiat, nam ubi febris (*c*) *primo periodica*, *poſtea continua* facta fuerit, nihil admirandi obſervo, quod Chinæ Chinæ, licet larga doſi aſſumptæ, mereatur adſcribi, febris enim ad plures dies perſtat & paulatim ſolvitur.

(*a*) (*Ex permixtione &c.*) EXperimenta omnia ad Chinæ Chinæ virtutem indagandam tentata, per commiſtionem illius cum aliis Succis extra humanum corpus, reputat fallacia Cl. Auctor; *in Stomacho etenim*, ajebat ille Paragrapho antecedenti, *ex ſucco acido, qui inibi ex Naturæ lege hoſpitatur, & alchali fixo Chinæ Chinæ fit lucta, & exinde novum concretum, quod ad alias partes demiſſum diverſas habet vires, & permiſtum cum ſucco pancreatico, cum bile, cum ſanguine, quid operetur ſcit Deus.*

Statim

Statim tamen in præsenti Paragrapho horum omnium oblitus, suum ille Experimentum, pari penitùs modo institutum adducit, *solutionem* nempe *Vitrioli cum solutione* (rectiùs dixisset, *cum infusione*) *Chinæ Chinæ permiscens*; suamque indè fidenter deducit hypothesim, quâ modò vult, *Chinam Chinam totam vim suam exerere*, non ampliùs in sanguine, ut immediatè ante dixerat, sed *in Ventriculo: in aliis autem locis extra ventriculum, aut parum, aut nihil operari*. Illi ergo uni datum sit per contrarias undique semitas adire Corinthum, & quomodolibet propriam sententiam proferre, ac proprium experimentum. Verùm quid proprium illius experimentum dixi, quod ab Ettmullero, Langio, & aliis fuit ille mutuatus; quodque omnibus *ex infusione Gallarum*, *& solutione Vitrioli* atramenta conficientibus, ut olim in suis Constitutionibus Epidemicis pag. 121. annotavit Vir ipse Cl., quotidie est obvium? Cum ergo (ut hinc æstimetur pondus experimentorum illius) cum, inquam, tam ex permistione infusionis *Gallarum*, *Cinnamomi*, aliarumque rerum porosarum, colore quadantenus his similium, quàm ex permistione infusionis *Chinæ Chinæ* cum unâ semper solutione Vitrioli, eadem suboriatur Atramenti species (ut facto experimento observavi) eodem quoquè pacto deberet a *Gallarum*, *Cinnamomi &c.* pulvere *Fermenti febrilis crasis inverti*, *& impotens reddi ad novos motus febriles excitandos*, ut redditur a Chinâ Chinâ, secundùm hypothesim Viri Cl.: quod tamen indè sperare foret ridiculum.

(*b*) (*A luxuriante bile &c.*) Tertianas *Febres Æstate pervagantes a luxuriante bile progigni*, opinabatur Paragrapho 16. hujus Dissertationis ipse Cl. Auctor, ut vidimus: modò non illi arridet ampliùs, quæ tunc placuit opinio; fortasse quia similem quoquè me fovere sit suspicatus. Cum enim experimenta mea, pro investigandâ Chinæ Chinæ actione quondam instituta, ad trutinam revocasset ille Paragrapho antecedenti, ut ea parvi penderet; ex iisque longè faciliorem deduci ipsius Chinæ Chinæ nexum cum Bile, quàm cum Lymphâ, Salivâ, Urinâ, aliisque diversis fluidis, ut reor, considerasset; aliqua hinc mihi occasio suspicandi, Virum Cl. me propensum saltem putasse ad statuendam pro Intermittentium Causâ eandem Bilem, maximè cum pag. 54. Operis mei hæc verba protulerim -- *Quod de Bile, & Oleo constat per experientiam* (sermo ibi est de facili absorptione Chinæ Chinæ intrà Bilem, & Oleum observatâ) *potest fortasse per conjecturam credi de Fermento febrili; sive ad illud constituendum Bilis concurrat, sive aliud Fluidum oleosæ forsitan naturæ particeps*. Sed facilè poterat certior fieri, me nusquam *determinatè* adstruxisse Bilem, ut Causam Intermittentium, si animadvertisset ferè ibidem hæc alia verba, pag. 50. ejusdem Tractatus exarata -- *Parum refert observare quid China China operetur intrà Bilem qualemcunque, cum nos lateat quinam sit, vel esse possit, ad Causam Intermittentium constituendam Bilis concursus*.

Multò magis id poterat ille dignoscere, si Conjecturas meas omnes de Intermittentium Causis, toto ferme Cap. 6., nec non etiam 8. Libri primi prolatas, & pro imperfectis a me ipso habitas, legere non renuis-

renuisset; ubi nempe me in generalibus tantùm quibusdam Theorematis firmum, in peculiaribus summè hæsitantem deprehendisset. Et jure quidem merito: quemadmodum enim in meo Tractatu, anno 1712. publici juris facto, occultam planè protuli ad ea usque tempora *veram*, & germanam Intermittentium Causam; ita minimè verebor fateri, idem contigisse in hanc usque diem; æquè conscius, Naturam ulli nondum Medicorum liberaliorem, sed æquè avaram ac antea se præbuisse, in pandendo hujusmodi arcano. Tantùm abest, ut *Bilem luxuriantem*, aliumve liquorem *determinatè* humani corporis (quamquam eorum aliquem certè peccare necesse sit) hujusmodi criminis reum audeam proferre. In re tam obscurâ sat fit suspiciones nonnullas in eodem Tractatu cunctanter olim enunciasse locis nuper citatis.

Non est igitur cur mihi obtrudat Vir Cl., *Intermittentes æstivas pendere a Salso-acido Fermento, non a luxuriante bile*, atque (ut in contextu) *Chinam Chinam totam vim suam in ventriculo exerere;* siquidem revera hanc litem mecum agere satagàt: mihi enim abundè sufficit, quòd eadem China China Fermentum febrile pessundet, sive acidum dicatur illud, sive salsum, sive amarum, sive alius saporis, aut indolis. Quòd verò Febrifugi actio, incipiendo a Ventriculo, non prætergrediatur secundas Chyli vias; & quòd sanguis (quem in Intermittentibus merè passivè se habere centies dixi) nullam probabiliter judicio meo sensibilem alterationem patiatur ab eodem Febrifugo, jam literis cubitalibus scripsi in ipsâ Therapeutice meâ, iisdem pariter citatis Cap. 6. & 8. Libri primi. Sed quid, si ad componendam litem, quam mihi, non eo, quo forsitan censuit, modo, de hisce revera sentienti, videtur indicere Vir Cl., opinionem Eruditissimi D. Zendrini quispiam in medium adduceret? Cum enim Professor iste pro Intermittentium Causâ Bilem adstruat, sed *Acidam* redditam, & in Duodeno præsertim Intestino suæ dyscrasiæ vires in Chyli damna exercentem; jam ferè cessare deberent Cl. Ramazzini querimoniæ contra eandem Bilem; quatenus in hujusmodi Hypothesi Causa febrium, & acida esset, quamvis constituta in ipsâ bile, & vix infra Ventriculum (quod illi displicere nequit) sedem haberet.

Scio equidem fore, si viveret Vir Cl., ut D. Zendrini sententiam de Febrium Intermittentium ortu, & Circuitu minimè admitteret, saltem ut proficiscentem a Viro docto quidem; sed qui de præstantiâ, actione, dosi, & usu Chinæ Chinæ post me nuperrimè scribens, innumera protulit, tum Theorica, tum Practica, Operi meo, sensibusve meis in eodem expositis planè conformia; adeòque Scriptore sibi suspecto: posset nihilominùs illum a partium quarumlibet studiis immunem ex hoc saltem agnoscere, quòd in nonnullis aliis, nec parvi quidem ponderis, pari a me facilitate discreparit; licèt consensus, æque ac dissensus sui, prout liberum Philosophum decet, nullam omnino rationem habuerit, aut scrupulosam solicitudinem. Quòd verò in tot aliis mecum coincidat pro tutelâ, & administratione Febrifugi optimi; id ejusdem Remedii præstantiæ adscribendum omnibus Professoribus notæ, non literariæ amicitiæ nexui inter nos exinde suborto.

Sepositâ itaque illius auctoritate Clarissimo fortasse Ramazzino suspectâ, seponamus quoque omnem considerationem de quovis concursu Bilis ad Febres Intermittentes, & de quacunque illius dyscrasiâ, & motu, tam fermentativo, quàm progressivo &c.; quem progressivum laudatus D. Zendrinus Circularem statuit, Venarum Meseraicarum ope, fretus experientiâ Reverhorst, aliorumque nonnullorum Anatomicorum, præeunte Borelli ratiocinantis conjecturâ. Eos tamen (ut hoc obiter innuam, unde aliquando speranda solutio non contemnendi Problematis) eos inquam rejecit in suâ Historiâ Hepaticâ anno 1711. editâ accuratissimus Anatomicus, idem pariter & Amicus D. Jo: Baptista Bianchi Part. 1. Cap. 11. §. 11. pag. 52. his verbis -- *Multò minùs per venas meseraicas refugitur biliosus hic humor, ut inde per eas in Portam derivatus, hinc per Hepar rursus in Ductum excretorium, & Intestina confluens, Circulationem habeat & suam per viscera Abdominis, æmulam expositæ salivariæ circulationi per viscera, & sanguinem; quantum ferunt Modernorum aliquallum insomnia* (& hic assero notat in margine Jo: Alphonsum Borellum, Nuck, & Reverhorst) *Nam præterquamquod in Intestinorum cavitatem non hiant Meseraicæ; nil contra Circuitus leges, & animalem Machinam deformius excogitari potest bilioso hoc motu circulari; ut vel Medicinæ initiatis patet*. Hæc citatus D. Bianchi. Amicus ille mihi; Amicus D. Zendrinus; nec dubito, quin utrique, non minùs quàm mihi, amica futura sit Veritas, quotiescunque eorum alterutri obtingat, illam e tenui, quâ etiamnum obvolvitur, caligine, educere. His ergo dimissis omnibus, mihi potiùs esset e re, Hypothesim ipsam Cl. Ramazzini de salso-acido Fermento febrili propiùs examinare. Eam nihilominus in pluribus quidem fortasse non contemnendam, sed quæ suos in plurimis aliis patitur Manes, ego hic in obsequium Defuncti minimè vellicabo; ne videar, ut ab exordio jam dixi, velle me luctari cum Larvis.

Id unum rursus disquiram, si liceat; quo nempe jure dicatur hic China China corrigere Fermentum *acidum*, aut *salso-acidum*, tanquam *Causam* Intermittentium Febrium, cum ex adverso §. 14. dictum fuerit a Viro Cl., *humorem atrabilarem, seu melancholicum* (qui dubio procul statuitur *acidus* ab admittentibus hæc, & similia Veterum commenta) *non auscultare huic Febrifugo*. Quòd si verè China China agat in Febres Intermittentes, easque depellat, in quantum *Fermenti febrilis salso-acidi morbosam crasim invertit, & ad novos motus febriles excitandos impotentem reddit, totamque vim suam exerit intrà ventriculum* (quem nullo pacto irritat, aut lædit, sed præ amarore suo potiùs roborat) *parum verò, aut nihil operatur in aliis locis extra ventriculum*, ut modò conjicit Vir idem Cl.; profectò nescio, quo pacto ea per modum operandi tam blandum, tamque tutum, cujusmodi est simplex immutatio Crasis Fermenti febrilis ventriculo inexistentis, possit de tot malis, de tot noxis alibi recensitis suspecta reddi, ac dici *sanguinem figere*, viscerumque *Obstructiones*, & *Cachexias* inducere; cum *ad loca extra Ventriculum* sita non extendatur, ex ejusdem Viri Cl. effato, illius activitas.

(c) (Pri-

(*c*) (*Primò Periodica*, *postea Continua &c.*) Quotiescunque Febris primò Intermittens, mox Continua *recenter* facta (de illâ enim, quæ continuitatem essentialem adepta jam sit, mihi sermo non est) quotiescunque, inquam, Febris hujusmodi post assumptam dosim congruam Chinæ Chinæ, *ad plures adhuc dies perstet*, *& tantùm paulatim solvatur*; ultrò concedo, nec quicquam admirandi contingere in curatione illius hoc pacto peractâ, nec Chinam Chinam mereri, ut illi adscribatur sanationis gloria, tanquam iners, & effœta ea fuerit; quemadmodum pluries protuli in Tractatu meo, videlicet pag. 556., 557., 593., 635., & 636. Ast in hisce Febribus, *continuè* quidem (ut nuper ajebat ex Sylvio Cl. Simonius) Ægrum vexantibus, sed non ideo verè *Continuis*; in quibus nempe viget adhuc primæva Intermittentium conditio, ipsumque adhuc prævalet Periodicarum speciale Fermentum, etsi paroxysmorum confusio veram continuitatem simulet; in hisce inquam Febribus, sive mortem proximam, ratione cujusdam adjuncti perniciosi Symptomatis, sive acutam, malignamque metamorphosim, hinc & mortem quoquè, seriusculè saltem, minitantibus, exhibito, ut decet pro variâ casuum exigentiâ, Peruviano Cortice, non *paulatim*, sed *illico*, nempe intrà biduum, aut triduum succedit salus, æquè ac fit in veris Intermittentibus, ut latè dixi in responsione ad §. 33. lit. c.

Id autem evenit (ut me rursum nonnihil explicem) quia in istiusmodi febribus per accidens tantùm, hoc est per productiones, aut intempestivas renovationes, & communicationes paroxysmorum *Continuis* redditis, non fermentum quoddam sanguini *ingenitum*, quod Cortici refractarium est, peccat, ut in *Continuis* ab origine talibus; sed illud tantummodo, quod eidem sanguini per crebras, & repetitas vices aliunde accedit, nec tamen qualibet vice integrè absumitur, sed secundùm quasdam sui portiones haudquaquam subactas paulatim in ipso cruore contubernales agit radices, minimè tamen indigenas; unde assidua, sed præter ordinem incidens, febrium protractio. Hujusmodi idcirco radices nondum firmæ, sive istæ fermenti *extranei* reliquiæ sensim aggestæ, haud difficulter evelluntur ope Corticis, etsi fortasse in illas non immediatè ampliùs agat ipsemet Cortex, sed solùm mediatè; quatenus nempe suppetias, unde alimentum trahunt, & quo per interceptionem paroxysmorum sublato arescunt illæ, omnino prohibet, arcet, ac destruit: adeòque consecutione quadam ipsam febrium etiam exitialium *fortuitam* continuitatem quàm citò, ac planè admirabiliter delet, ut fusè, satisque, ut reor, dilucidè explicare hæc omnia conatus sum pluribus in locis Therapeut. meæ, præsertim Cap. 6. & 8. Lib. 1. Cap. 3. Lib. 5., & alibi.

Quòd si miranda hæc non observavit Cl. Auctor; neque mirum mihi, ea non fuisse illi observata: si enim in saniori ætate nullo pacto in Febribus quamcunque continuitatem adeptis, exhibuit unquam Peruvianum Corticem; in juvenili verò nondum mos invaluerat, præsertim apud nos, uti Febrifugo hujusmodi, aut hisce *casibus*, aut hisce *modis*; quandonam quæso potuit ille quicquam *admirandi* observare in hac materia? Si tamen non observavit, aut se observasse non memi-

L 2 nit,

nit, ne in Curationibus quidem eo mihi socio absolutis; id saltem facilè poterat in Historiis meis observare, toto ferme Libro quarto descriptis, ipsosque restitutos Ægrotantes etiamnum bene valentes interrogando pro libito, de *citissimâ* illorum post assumptionem Corticis sanitate acquisitâ, ore ipso tenus certior fieri.

§. 47.

DUm hæc ad Te scriberem, *(a) allata est mihi Epistola*, quæ funestum casum Comitis Torricini, Serenissimi Ducis Guastallæ Ministri, referebat. Vir iste parva febre laborare cœpit, ut vix annotationem sensibilem haberet; modico Cassiæ à Medico familiari purgatus est, ac alterantibus ad universalem purgationem disponebatur. Medicus alter majoris autoritatis accessit, qui Chinam Chinam proposuit, ut ægrum ad solitum ministerium, quàm primum remitteret, reposuit alter sibi non satis tutum videri impurgato Corpore hanc febrem velle abolere, sed prævaluit consilium, quod citam sanationem pollicebatur. Exhibita China China, modo in tota substantia, modo in vino infusa, sed parum fausto successu, augebatur enim febris in dies, facta manifeste continua, sed die 20. nequitiam suam aperte prodidit, vocati illico è vicinis regionibus alii Medici, sed Vir ille inter Medicorum controversias misere oppetiit. Casus hujusmodi, hic & illic identidem occurrentes, *(b) sive ob remedii* improprium usum, sive ob ejusdem occultam malitiam, in causa sunt, ut Peruvianus Cortex à Doctis Scriptoribus, veluti *(c) Willisio*, *Etmullero*, titulis parum honorificis vocitetur.

(a) (*Allata est mihi epistola &c.*) UT Mutinam corrigat Cl. noster Auctor, Guastallam plectit; parcitque nemini, ne parcat Cortici. Mihi quoquè allata fuit haud absimilis Epistola, funestum videlicet eundem eventum apportans, data sub die 17. Novembris anni 1713., octo nempe vix elapsis diebus ab obitu Nob. illius Viri. Annexa insuper aderat historia Morbi, quotidianum tum Febris, tum Curæ progressum describens, & qua-

quatuor Assidentium Medicorum nomine firmata: quæ quidem in pluribus non exigui ponderis circumstantiis discrepat a narratione summariâ Viri Cl.. Meum non est hìc inquirere (mihi etenim, etsi super hac ipsâ re expresse requisito, semper a munere Judicis abstinendum duxi) meum, inquam, non est inquirere solerti indagine intimam naturam, aut speciem illius Febris, neque accidentia omnia eam concomitantia, quæ oblationi Corticis ansam, ut reor, rationalem præbuere. Hujusmodi enim examine minimè prævio, culpâ semper vacare dixerim Corticem etiam inutiliter oblatum; quin & præscribentes Medicos, qui auxilium suapte naturâ tutum, quamvis incassum (ut persæpe aliis remediis adhibitis fieri solet) rationabiliter tamen tentavere, præeunte Mortono, aliisque Scriptoribus, præsertim in circumstantiis prævisi forsan exitus, cæteroqui etiam funesti: quâ de re Apologeticam propediem edendam esse ab iisdem curantibus Medicis, vel eorum saltem nonnullis, Responsionem ad hæc ipsa Cl. Ramazzini objecta, haud obscurè subaudio. Quæ cum ita sint, nequeo non admirari in Cl. Auctore rem confidentiæ, & animositatis plenam, dum ipsum tam lubricè, tamque præcipiti lapsu irruere intueor in damnatorium illud judicium suum adversùs Viros illos egregios curatione functos, quos apertæ redarguere videtur imperitiæ, aut ignorantiæ: quasi ex ipsâ Corticis oblatione mors Ægrotantis emerserit; nempe, *vel ob remedii*, ut subdit in contextu, *improprium usum*: en imperitia Praxeos; *vel ob occultam ejusdem malitiam*: en ignorantia Botanices; vi cujus eos fefellit *occulta malitia* Peruvianæ Plantæ, Cl. Auctori, quippe doctiori apprimè nota.

At (bone Deus!) culpari equidem quandoque solet de morte Ægrotantium, etsi sæpius etiam immeritò, Remedium aliquod ex se tumultuosum, & magnum, videlicet in corpora nostra sensibiliter, ac fortiter agens, V. G. Purgatio, aut Venæ sectio, tunc cùm Æger, cæteroqui haud multùm graviter habens, statim a Purgatione, aut Venæ sectione ruit in præceps, ac moritur. Sed cùm ab assumpto remedio nullam molestiam, aut turbationem sensibilem inferente, morbus stadium suum ad plures, & plures dies pro more absolvit, donec Ægrum sensim tabescentem conficiat, ut in casu, de quo agitur; magna profectò confidentia est asserere, ejusmodi remedii culpâ Ægrum periisse: quasi, ut ajebam in Therapeutice meâ, idem sit mori post assumptum, imò longè post assumptum, ac propter assumptum remedium.

Cœpit autem hìc offerri China China in substantiâ ad drachmam tantùm nonâ morbi die; cùm scilicet Febris jam sensibiliter ingravescebat, adeout vererentur Medici, ne oneri diutiùs ferendo par esset Ægrotus; imposuitque terminum remedio in substantiâ oblato dies duodecima. Substituta equidem fuit die 13. tinctura ejusdem Chinæ Chinæ; sed & hæc statim omissa. Interim circa undecimam Febris mitescere visa fuerat, apparentibus in urinâ coctionis signis; itaut in fine duodecimæ Medicus novissimè superaccitus Ægrum a Febre immunem asseruerit. Subinde tamen sensim recruduit morbus, qui vigesi-

mâ tandem die Patientem gravi senio, laboribusque confectum sustulit.

Hæc omnia me docuit recensita curantium Medicorum *omnium* Relatio. Cur igitur lentus, ac serior Ægrotantis interitus Cortici imputatur antea exhibito, cum eidem Cortici recenter oblato non adscribatur unquam, me quoque consentiente, lenta, seriorque sanatio? Cur illi potiùs hæc culpa tribuitur, quàm Mannæ (fuit enim *Manna* oblata, non *Cassia*) vel sanguinis missioni, aut omissioni illius, quoniam de hoc præsidio Narratio silet, vel Confectionibus, aut Elixiribus calidioribus, vel Bezoartico Lapidi, vel Vino, vel Aquæ, quorum utrumque controvertebatur, vel aliis omnibus, quæ usui fuere, insontibus quidem, ut reor, singulis; sed jure potiori a rigido quopiam Censore culpabilibus? Memini me dixisse aliàs, Corticem Peruvianum tunc solùm forsan obesse posse, cùm suas exerit vires, & Febrem sistit, sed *depuratricem*; quam nempe satiùs esset protrahi diutiùs. At cùm Febrem nequit sistere, ut nequivit hoc casu, cur eam dicamus deteriorem fecisse? Anne meliorem fecisset, quæ Chinæ Chinæ in augmento morbi, absentibus coctionis signis, & tendente ad urinæ vias excretorum motu, præferebatur, aut illi præmittenda proponebatur nova purgatio? Minimè gentium certè. Cortex ergo nec Febrem, nec Ægrum sustulit. Si Febrem fugasset, Cl. Auctor *illam optasset rursus*, *sed fortiorem*, *remedii loco*. Non fugavit, nec prohibuit, quin paulò post fortior fieret. Voti ergo compos abundè factus, quid Cortici irascitur, qui & Cardiacis, & Bezoarticis, & Febrifugis Veterum, & Febri ipsi medicatrici locum, ac tempus de more ad curationem sufficiens concessit, forsan & impetravit?

Hæc contigere dum scriberet Vir Clarissimus: dum autem ipse hæc rescriberem; imò potiùs dum anceps adhuc hærerem, an scripta hæc ante spatium trimestre jam condita promulgarem, *allata est mihi Epistola*, quæ casum, nedum periculosum, sed & præcipitem D. Augustini Tomasii, Plebis Massæ Finalensis Archipræsbiteri referebat. Vir iste die 21. Junii 1715. Tertianâ Febre laborare cœpit, quæ primo accessu *vix sensibilem frigoris annotationem habuit*, eàdemque penitùs caruit accessibus subsequentibus. Tertio paroxysmo brevem, quam antea præsetulerat, apyrexiam amisit, continua duplex jam reddita, cum anxietate, & inquietudine maximâ, siti inexplebili, linguâ scabrâ, urinâ croceâ, crassâ, paucâ, & lixiviali; usque tamen periodum servans, exacerbationemque, ac remissionem, quantumvis obscurissimam. Admonitus ego, ut supra, per literas D. Morandi Medici curantis de periculo Decumbentis Viri mihi conjunctissimi, illuc confestim transferor die 29. ejusdem mensis, horâ ipsâ invadentis, seu potiùs recrudescentis quinti paroxysmi.

Tam gravis fuit hujusmodi exacerbatio, ut indè vita Ægrotantis in manifestum discrimen fuerit adducta: siquidem præter Symptomata prænarrata supervênit sudor circa brachia, collum, & frontem subfrigidus, copiosus, viresque summè dejiciens, qui licèt ad femora tandem nonnihil pertingeret; nihilominus Febrem quàm minimùm levabat. Pulsus tunc temporis parvus factus est, celer, & inæqualis, respira-

spiratio anhelosa, urina ferme nulla, subortusque tandem Singultus. Priusquam tamen is patenter se proderet, quod mox contigit, Corticis Peruviani drachmas tres ex Aquâ Card. b. potandas exhibui horâ quintâ pomeridianâ. Sex horis elapsis, mictio copiâ insignis, colore verò, & consistentiâ laudabilis subsecuta est; quod animum addidit ad duas iterum drachmas ejusdem Corticis statim ex Vino tenuiore offerendas, horâ nempe noctis tertiâ. Mane horâ undecimâ, nova drachma oblata est pariter ex Vino tenui, & horâ vigesimâ, alia iterum drachma; tandemque, post administratum Eucharisticum Sacramentum, consimilis alia mane diluculo sequenti die, quæ majoris afflictionis dies esse debuerat. Sed dum in usum duceretur remedium, res omnes horridam, quam præsetulerant, faciem adeò insigniter mutavere, ut intrà triduum, eâ scilicet ipsâ die, quâ id futurum prædixeram, Febris abjerit, criticâ simul erumpente urinæ copiâ. Repetitum est nihilominus, post biduum vacationis omnimodæ, idem Febrifugum ad præcautionem, seu (si dicere liceat sinè Cl. Auctoris stomacho) ad *prophylaxim*, quandoquidem omnis jam Febris evanuerat; primò quidem ad drachmas duas, die tertiâ Julii; postmodum ad drachmam tantùm, duobus subsequentibus diebus: tandemque, interjecto octo dierum spatio, rursus oblatum est Remedium ad drachmas duas die 15. ejusdem mensis, deinde ad Semidrachmam per quatuor dies successivos. Atque ita consumptis trium hebdomadarum curriculo unciis duabus Chinæ Chinæ, Æger, tum statim ab omni Febre liberatus est, tum paulatim ab omni relapsu præservatus.

Cuncta hæc testari possunt Viri Docti, & ingenui Finalenses Medici, D. nempe Morandus curans, & D. Manfredus, qui pro suâ humanitate me ibidem invisit officii causâ, ipsumque Ægrotantem gravissimè habentem, socio sibi adjuncto D. Ignatio de Grossis, Viro nedum literato, & pluribus nominibus spectabili; sed & Medicinæ Theoricæ, ac Practicæ haud parum gnaro. An Scriptis Cl. Ramazzini circa historiam Comitis Torricini calculum facilè sint additurí unanimes Guastallenses Medici, ut mea circa hunc Casum asserta promptè roboraturi sunt, si res exigat, Finalenses; non longa, ut reor dies ostendet.

(b) (*Sive ob remedii &c.*) Hic pedetentim quæso. Duplex hæc fovea, -- *Sive ob remedii improprium usum, sive ob ejusdem occultam malitiam*, - ea non est, ut uno saltu queat tam facilè transigi: distant enim non parum hæc duo ab invicem. Oportet ergo omnino distinguere inter *malum usum*, & *malam occultè naturam*. Primum, quod ex præscribentis imperitiâ procedit, conceditur obesse posse; debitis tamen additis limitationibus, ut pluries effatus sum. Secundum gratis omnino, etsi dubitativè, hìc prolatum, minimè admittitur: nec nisi cum aliquo propriæ existimationis, ac ingenuitatis detrimento, potest quisquam viriliter asserere, quòd clam, & occultè noceat id, quod evidenter, etiam quandoque cùm minùs appositè usurpatur, prodest. Innocentiam intrinsecam Chinæ Chinæ satis me probasse puto toto ferme Libro primo Therapeutices meæ. Sed & post eam editam sanctè testari possum, me in nonnullis casibus planè incurabilibus Morborum

 quorun-

quorundam, non febrilium quidem; sed periodo nihilominus aliquâ recurrentium, aut recrudescentium, præsertim de genere convulsivo, experiundi causâ quod a pluribus Classicis Auctoribus suadetur (etsi mihi minùs credulo minùs pariter probaretur) præscripsisse Corticem Peruvianum ad plures dies quotidie, modò ad drachmas duas, modò ad sesquidrachmam, modò ad drachmam, aut semidrachmam; ita ut tractu temporis modici, puta duarum hebdomadarum, consumptæ fuerint unciæ duæ, aut tres ejusdem Corticis; nihilque incommodi, aut damni Ægrotantes hujusmodi fuisse passos, etsi fuerint imbecilles, consumpti, & ad marasmum usque perducti: imò potiùs eorum nonnullos, non omnes tamen, insignem, & immediatam opem reportasse præter ipsam expectationem meam. Et quamvis, fateor, haud diutinum fuerit levamen istiusmodi, cæteroqui conspicuum; deinceps tamen longè levior, & tolerabilior evasit consueta morbi recrudescentia: eaque ipsa, cùm recurreret, novo semper usu Corticis mitescebat.

Quid simile pluries contigit *D. Comitissæ Barbaræ de Stoffis*, cujus infrequentem æquè ac diuturnam ægritudinem hìc per transennam innuere, haud inopportunum crediderim. Laboravit hæc ad duos annos, necdum tamen laborare desiit peculiari quodam convulsivo Asthmate, cujus paroxysmus statis horis *quotidie* a prandio recurrebat, per octo circiter horas ferociter perseverans, cum ferinâ, siccâque tussi, interceptione loquelæ omnimodâ, contractis digitis, convulsis oculis, tenuique, brevi, ac interciso ductu, erectâ licèt perpetuò cervice, difficulter spiritu. In vigore paroxysmi attonita, & ferme immobilis evadebat; post ejusdem paroxysmi solutionem qualemcunque actorum circa eam immemor, quippe omni ferè sensu tunc destituta. Macilenta proinde reddita erat insigniter (præter morem obesi cæteroqui plurimùm habitus sui) quò ad partes omnes supra abdomen, cum articulorum dolore, ac duritie, imò & ossium pectoris nonnullorum distorsione inæquali; tumida æquè insigniter, ut assolent leucophlegmatiâ affecti, quò ad inferiores. A solo ferme usu Corticis admodum liberali, cùm ampliùs par non esset ferendis paroxysmis, in ipso mortis agone illam constituere sæpe visis, auxilium præsentaneum incantamenti ad instar, ut Galenus loqui consueverat, retulit ea non semel. Redibat tamen, sed admodum mitior, post modicum temporis morbus, irritâ remedii repetitione, a cujus usu propterea, cessante sensim insimul occasione, congruo parto aliis quoque remediis loco, jamdudum cessavit, eo usura tantùm in majoribus, si fortè redirent, angustiis. Nunc temporis, in statu licèt valetudinario versetur jugiter, atque nonnihil ægriùs sit illi ad vesperas quò ad tussim, & quò ad spirandi modum, nec nisi elatâ cervice queat decumbere in lecto, & quidem ad aliquot tantùm horas; illam tamen, quantumvis adhuc excarnem, sed in artubus pariter inferioribus talem, nec ampliùs tumidam, revixisse dicunt quotquot laborantem vidêre: quod & ipsa latè fatetur, testaturque cunctis domi, & non raro extra, matutino tamen tempore, ac festo quoque die, illam invisentibus. Sic citrà omnem noxam, imò non citra levamen evidens in circumstantiis adeò difficilibus liberaliter usurpatus

patus eſt Cortex : ut ſileam exuberantem hujuſce remedii conſumptionem, quam in nonnullis Europæ Provinciis fieri notum eſt, abſque eo quòd ulla, quòd ſciamus, reclamet inſignis, quæque famam excitet adverſam, experientia.

Et ne longè ab hac Urbe recedam, recens aliud hic proſtat exemplum in Sene jam ferme nonagenario, *D. Sebaſtiano de Gherardis*, qui ante biennium Quartanâ Febre correptus, epoto Peruviano Cortice, brevi, & facilè ſanatus eſt. Admiratus ille hujuſmodi Pharmacothejon, ſponte ſuâ deinceps, & abſque Medici præſcripto, identidem cœpit idem remedium aſſumere: quo in hanc uſque diem (parum abeſt, quin aſſiduè) uſus, & in poſterum conſtanter, ut aſſerit, ſemper uſurus, firmiorem ſibi ſuadet ſe comparaſſe, & poſthac comparaturum valetudinem. Tantùm abeſt, ut noxam ullam ex *occultâ*, quam metuit Vir Cl., illius *malitiâ* perſentiat. Noxa igitur omnis, quæ huic Febriſugo poſſit attribui, ſola erit Febrium *immatura* ſuppreſſio; quas ſi quis ideo nunquam ſupprimendas velit, niſi cùm periculum, ne anceps quidem, ſed certum, & inevitabile imminet, parum refert: neque enim quicquam plus a Medico exegerim ex debito officii ſui, etſi quid ampliùs conſulam ex abundanti cautelà.

Hujuſmodi ergo eſt, quam hucuſque ſum perſecutus, & quæ toties obiicitur Peruviani Corticis *malitia occulta*, *& pernicialis noxa*. Sed abigatur tandem muſca hæc importuna,

Quæ quamvis de pelle Viri ſit ſæpe repulſa:
Aſſultat morſura tamen, ———

ut cecinit Homerus; turpiſque demum hæc, & malitiam habens minimè occultam (loquor de malitiâ phyſicâ, nempe de falſitate, non de morali) diluatur objectio, paritate ineluctabili adductâ; ſitque judicium apud ipſos Peruviani Corticis Obtrectatores. Eja, ſit hoc Febrifugum, vel poſſit eſſe *noxium*, tum ob *improprium uſum*, tum *ob occultam* ſimul *malitiam*, credaturque illi ineſſe hæc ipſa malitia, & hæc noxa, quæ nobis occulta eſt, cum verè nulla ſit, ſoliſque forſan appareat Adverſantibus. Quid inde? Illam certè non ſemper exerit; mille enim ſaltem homines in unâ hac Urbe, quæ Criticæ hujus Diſſertationis ſubjectum eſt, & ubi a duodecim annis præſertim, Deo dante, perfectiſſima, & inculpata viget univerſalis ſalubritas; mille inquam ad minùs homines in unâ hac Urbe videre eſt, ex variis Febribus periodicis, a variis itidem Medicis unâ Chinâ Chinâ curatos, modò, a duobus, modò a ſeptem, modò a quindecim, modò a viginti retrò annis; & quidem diverſi inter ſe ſe temperamenti, ætatis, & ſexus, omnes verò etiamnum penitùs incolumes; pluriſque etiam illorum ab eâ curatione nullo ampliùs morbo tentatos: argumento ſatis firmo, & cuicumque ſocium interroganti facilè obvio, quòd remedium iſtud ſæpe ſæpius *occultam*, quam dicitur habere, *malitiam* non exerit; imò quòd illam (datis etiam vanis probationibus ex adverſo allatis) exerit rariſſimè, ſi a ſeptem luſtris in hanc uſque diem Cl. Ramazzinus, omnia callens hujuſce Civitatis in hac materiâ, vix ſex, aut ſeptem fallaciſſimos Caſus, minùs, ut autumat, felices, novit colligere,

ligere,

ligere, aut expiſcari; ſed eâ ſorte, quâ quis Anguillas prehenſas ſibi e manibus præ lubricitate elabi mox videt. Ergo, infero (etſi paritas hæc ſit prorſus injuria Chinæ Chinæ longè magis inſonti) infero inquam: ergo ad ſummum noxia eſt China China, & *ob improprium uſum, & ob occultam malitiam*, ſolummodo ut noxia ſunt, & propter *improprium uſum*, & propter *malitiam occultam*, ſeu mavis *patentem*, inter Chirurgica quidem Remedia *Venæ ſectio*, inter Pharmaceutica verò *Purgatio*; imò & præter hæc, *Narcotica* omnia; *Diaphoretica* verè talia &c., ut & inter extrinſecùs appoſita, *Veſſicantia*, *Cauſtica &c.* Ecquis enim tam perfricatæ frontis erit uſpiam Profeſſor Medicus, qui hæc audeat inficiari, & Chinam Chinam hiſce remediis magis ſuſpectam, aut periculoſam aſſerere?

Si liceret ſubducere calculum Ægrotantium omnium, quibus obfuit Venæ ſectio, & Purgatio, remedia adeò decantata, ſed in Morbis quibuſdam, præſertim Acutis, adeò controverſa, puta in Variolis, in Febribus Peticularibus, & tot aliis, ubi agitur immediatè de Corio humano; præponderaretne, quæſo, ratione initâ, illorum clades, quos Chirurgi Phlebotomon, vel Crater Pharmacopolæ, vel etiam obductus auro ſoporifer Bolus de medio ſuſtulere; an eorum, quos China China iniquè dicitur interemiſſe? Certè pauci occumbunt, quibus ægrotantibus præſcripta non fuerit Venæ ſectio, aut Purgatio, quamvis ſæpiſſimè non ob id verè obierint; nonnunquam tamen ob idipſum quoque. Paucos verò ex iis interire obſervamus, quibus China China exhibetur; nec unquam profectò ob eam aſſumptam. Patet hoc ſatis ex Therapeutice meâ, in quâ candidè eorum hiſtorias expoſui, qui toto Vitæ meæ decurſu in difficillimis jam, graviſſimiſque circumſtantiis poſiti, eoque remedio, fruſtra illud me præſcribente, tractati objere, cum contra mille ſubticuerim feliciter eodem ſanatos in circumſtantiis facilibus: patetque adhuc magis ex Diſſertatione ipſius Cl. Ramazzini, tot propitiis caſibus a me allatis nil in eâ valentis reponere; res enim ipſa loquitur: tam paucos verò, quodque magis refert, tam vanos adverſi exitus opponentis. Cur ergo uni Cortici imputabitur mors paucorum graviſſimè certè jam habentium; non ita verò Phlebotomiæ, Purgationi, aut Narcoſi mors innumerorum ſæpe non tam graviter affectorum? Sed infauſtos eventus, quos peperit *Phlebotomia*, aut *Purgatio*, propter aſſuetudinem *ſinè rumore terra obtegit*.

Anne verò, ob fortuitos hujuſmodi funeſtos caſus, contra Cathartica, Venæ ſectionem, Opium &c. Invectivæ acerbiores erunt ejaculandæ, quàm contra Piſonem, Verrem, aut Catilinam vibrarit Cicero? Et tamen non longè abſimiles in hac Diſſertatione vibrantur contra Corticem Peruvianum; qui nihilominus (etiamſi tractu temporis illum nocere poſſe pertinaciter quiſpiam contendat) prodeſt certè ſtatim ac uſurpatur: cum ex adverſo Phlebotomia, & Purgatio, quæ ex Cl Auctore *humani corporis machinam infirmant potiùs, quàm confirmant*, ſtatim certò debilitent; ſitque in ancipiti ſemper, an in poſterum ſint profuturæ. Quocunque ergo modo noxia dicatur, aut ſuſpecta China China; cum tamen ſemper minùs noxia, & ſuſpecta illa ſit, aut ſaltem non

tem non magis, quàm Purgatio, & Venæ sectio; sitque ea sæpius, atque etiam magis, quàm Purgatio, & Venæ sectio proficua (Febres enim quamplurimas perniciosas sæpissime sanat, quas minimè novit sanare Catharsis, aut Phlebotomia) eàdem saltem fiduciâ, imò longè majore, debet illa in usum posse revocari, ac revocantur quotidie, secundùm rationem quidem, atque utplurimum citra dissidium, celeberrima illa duo, & alia quævis methodica Artis præsidia.

(c) (*Villisio*, *Ettmullero &c.*) Quàm decenter, quàm candidè virtutem febrifugam, utilitatemque Peruviani Corticis a septem jam lustris fassus sit Ettmullerus pluribus in locis (pro ratione saltem eorum temporum, & proprii usus non adhuc planè completi) vidimus nuper §. 35. Cunctatio illius alicubi nonnulla; tum ob suspicionem *intempestivæ* oblationis, ac præcisè eò quia minùs tutò offeratur remedium *invadente*, quàm *recedente* Accessione; tum ob metum recursus Febrium, ignoratâ posteriorum temporum methodo tunc verè frequentioris; condonanda penitùs Ætati, Tempori, Regioni, & Consuetudini haud satis liberaliter introductæ.

Quàm verò favorabiliter de eodem Cortice Villisius scripserit, etsi ante annos abhinc quadraginta desierit vivere, non est cur per extensum referam; cum non paucos illius textus, ab Erasmo Bartholino, & Theophilo Boneto §. 43. lit. f. in laudem ejusdem Corticis citatos, nuper viderimus. Revera nullus forsan Scriptor primis illis temporibus æquiùs sensit de hujusmodi Febrifugo, quàm Thomas Villis, unicum tantummodo Febrium reditum, quem nondum inhibere quis norat, hìc illic obtrudens. Interim tamen apertis notis testatur Lib. 6. de Febribus, illud esse *unicum adhuc repertum Febris Quartanæ alexiterion; quod nimirum ipsius, aliarumque Intermittentium paroxysmos, saltèm pro tempore, inhibet &c. quod ferè in omnibus paroxysmos tollit &c. ita ut vix unus e centum hoc remedium incassum tentarit &c. quod non tantum in Febre Quartanâ, verùm in aliis Intermittentium Speciebus, quibuscunque nimirum apyrexia quædam intercedit, cum fructu adhibetur &c., quod in quibusdam valde imbecillis, & lecto affixis sinè prævià pharmaciâ solitariè sumptum effectus laudabiles procuravit &c. quo denique usi non pauci Quartanâ laborantes, alacres, & vividi ad negotia quævis expediti degebant, cum secus enerves, & pallidi in languorem, & vitiosum corporis habitum redigerentur:* in quem vitiosum corporis habitum hodie redigi eos autumat noster Auctor, qui hoc Febrifugo in iisdem Quartanis utuntur. Quòd si ergo, ut ajebam paulò ante, tum Villisius, tum Ettmullerus de Febrium recursu perpetuò suspicantes, hujusmodi nihilominus curationem, tunc temporis veluti *palliativam* ab ipsis creditam, non modò non respuebant, sed admittebant libenter, & laudibus prosequebantur, ubi tantùm *morbi diuturnitas*, *fractæ vires*, *appetitus dejectus*, & id genus alia idipsum suasissent; quantò libentiùs hodie, si essent in vivis, ipsius Febrifugi usum feliciorem admitterent ad Febres, tum *Intermittentes*, tum *Subcontinuas*, vel *Malignantes*, vel jam *Malignas*, & *perniciales*, nullâque aliâ tandem arte, aliove remedio sanabiles?

(a) *Sed*

§. 48.

(a) SEd ex his, quæ hactenus de Peruviano Cortice diximus, nolim quis inferat, velle me ex albo Medicaminum Chinam Chinam expungere; absit hoc, habeat suos usus remedium istud, beneficium quod afferre potest, ab illo excipiamus, & malo, quod interdum ex illo consequitur, bene uti discamus; periti Nautæ ventis etiam adversis aliquando portum fortiter occupare norunt. Illius usus sit qualis est Opii, quod magnum est dolorum sedativum: in doloribus nephriticis, cholicis, podagricis, aliisque similibus singulare beneficium ab Opiatis habemus, non quod morbi causam tollant, sed quia gravia symptomata compescant, vigilias scilicet contumaces, & spirituum dissipationem, interim reparatis per somnum viribus, morbi causa auferenda propriis remediis. At quia scimus, quod ubi vis Opii expiravit, redituros pristinos dolores, an rursus altera die repetenda opiata ad prophilaxim? Nemo prudens Medicus id aget, sed ægro petenti, & instanti denuo idem remedium offerri, reluctabitur, ne morbi causam figat, & contumaciorem reddat, Opiata enim ea cautione sunt exhibenda, ut è somno excitare possimus, quem obdormire volumus. Mehercle si papaveris virtus nobis ignota esset, aut Plantam hujusmodi Europa non aleret, ac ex Indiis ad nos deferretur succus concretus, cujus grana tria vel quatuor paucarum horarum spacio dolores quoscumque gravissimos sedarent, ut post aliquem somnum ad analgysiam devenirent, majori certe admirationi esset talis planta, ex qua haberetur tantarum virium succus, quàm Cortex Chinæ Chinæ, quæ exhibita præsentem febrem non tollit, sed eam quæ altera die erat reditura. Sicuti ergo composita ex Opio à prudenti Medico non exhibentur in

tur in vehementia dolorum, nisi ad obtinendum aliquod intervallum pro virium reparatione, ita ut diximus, ad eundem finem obtinendum admittendus, & laudandus Chinæ Chinæ usus in febribus præsertim intervallatis. *(b) Ast quotidie*, ac pluries in die larga dosi, ut istic fieri solet, in febribus, quæ maligni aliquid præferant, amaris potionibus Chinæ Chinæ in vino infusæ, miserum ægrum conficere, *(c) id est quod periculosum*, & omnino empyricum existimo.

(*a*) (*Sed ex his &c.*) POst præmissam Rhetoricam Præfatiunculam, concludit tandem medicè Cl. Auctor, omnem usum Chinæ Chinæ, cujus dosim taxavit jam §. 8. ad drachmam unam, vel duas, ad unicam quoquè oblationem restringi debere: neque repetendum esse ad prophylaxim remedium; quemadmodum sedatis per Opium doloribus, *alterâ die rursus repetenda non sunt ad prophylaxim Opiata*. Hac occasione virtutem ejusdem Opii admirabiliorem, & præstantiorem prædicat, ac sit Chinæ Chinæ virtus; cum tamen §. 4. virtutem Opii tantummodò *ephemeram* dixerit; *beneficium verò Chinæ Chinæ non tam paucis diebus claudi*. Insuper haud ignotam hic nobis supponit virtutem Opii, quippe *Europæi* Papaveris sobolem; ignotam verò virtutem Chinæ Chinæ, quippe Plantæ *Americanæ*; cum tamen æquè ignotus, aut controversus sit modus, quo agit Opium, ac modus, quo agit China China; & æquè notum sit, Chinæ Chinæ virtutem esse Febrifugam, ac esse narcoticam Opii virtutem. Hæc quidem leviora sunt; sed sibi de more contraria. Contrarium nihilominus huic assertioni de non repetendo ad prophylaxim Febrifugo magis est, quod Orat. 3. Jatrici Argumenti docuit idem Cl. Auctor, ut in Collatione Textuum lit. K. L. M.; ubi nempe longè meliorem factam esse ait *Febrium doctrinam, illasque curandi methodum, postquam hujus Febrifugi usus innotuit; nec semel tantùm, ut olim, sed plures ad dies illud exhiberi cæptum, donec febrile miasma sit penitùs exantlatum*. Sed tunc cùm ita scripsit, annum licèt agens 75., & *Dogmata hæc Theorica, & Practica studiosæ suggerens Juventuti*, in juvenili tamen adhuc ætate forsan & semetipsum constitutum dicet; quo tempore *Chinam Chinam*, ut alibi vidimus, *habebat in magno pretio, & in eam affectu suo nimis effusè ferebatur*. Missa ergo faciamus, & ut fructus immaturos præfervidæ juventutis seponamus quæcunque favens Peruviano Febrifugo scripsit ille ad annum usque 79. ætatis suæ; sitque nobis hæc ultima Dissertatio Prototypus unicus opinionis acceptabilioris Viri Cl. in hac materiâ.

Inquit itaque ille in hoc Paragrapho, *laudandum, & admittendum esse Chinæ Chinæ usum in Febribus præsertim intervallatis, dummodo ea Opii more semel oblata non repetatur ad prophylaxim; sed tantùm*

tantùm, ad obtinendum aliquod intervallum pro virium reparatione, unicâ vice usurpetur. Sed neque hoc sufficit: alia namque ad rectum illius usum requiritur necessaria conditio, ex paragrapho 27. depromenda; ut scilicet Medicus, priusquam *dolosum* istud Febrifugum præscribat ad intervallum illud temporis obtinendum, *certitudinem* habeat, vel eam sibi comparet, de novo post aliquot dies Febris reditu, aliàs gravissimè erraret. *Hic nimirum Medicorum est error* (scripsit ille antedicto §. 27.) *ut si Chinam Chinam in hunc solum finem præscribant* (in hunc autem solum finem licere Chinam Chinam præscribere contendit ille in totâ Dissertatione, ut vidimus, & paulò infra videbimus) *ut paucos a paroxysmis dies liberos obtineant, interdum eludantur, Febre ampliùs non redeunte, sed* (en damnum gravissimum) *tacitè corpus depascente*. Id sibi quondam in Nobili Virgine, quæ nonnisi ægrè, ac serò a diutino morbo convaluit, contigisse refert §. 26., subdens statim citato §. 27. hæc verba -- *Non absimiles casus aliàs mihi contigere, ut me pœnituerit hoc remedio usum fuisse*.

Crediderim autem hæc, & similia illi contigisse eo tantùm tempore, quo *nimis effusè ferebatur affectu suo in Peruvianum Corticem;* exinde tamen ita profecisse, ut *in saniori ætate* didicerit modum præscribendi remedium istud cum *certitudine* reditus Febris: secùs, deficiente hujusmodi *certitudine*, caro nimis quis emere aggrederetur breves aliquot dierum inducias, si subesset periculum, ne *corpus tacitè depastum iret, Febre ampliùs non redeunte*. Quòd autem ita exinde profecerit Cl. Auctor, ut nonnisi cum *certitudine* reditus Febris Chinam Chinam *in saniori ætate* præscripserit, palàm faciunt hæc illius verba, ex §. 8. huc iterum revocata -- *In provectiori ergo ætate experientiâ edoctus, & observatis noxis a Chinâ Chinâ prognatis, cautiùs in illius usu processi, & mediocri solùm dosi præscripsi ad drachmam unam, vel duas in Febribus Intermittentibus, quando nimis protractæ ægros fatigarent; in hunc præcipuum finem, ut aliquot dierum induciis impetratis æger recrearetur, & vires resumeret, non sinè spe, imò cum certitudine* (hic enim est cardo rei) *Febrem redituram &c. Hæc mea est Methodus, quâ in ætate saniori sum usus*. Et ex hac Methodo, atque ex hoc dogmate colligo ego, cæteros Medicos, qui de futuro rursus Febris reditu *certitudinem* non habeant (cujusmodi sunt quotquot in hoc Orbe sunt) etiamsi semel tantùm, & dosi unius, vel duarum drachmarum præscribant Peruvianum Corticem, adhuc eo remedio uti non posse sinè trepidatione, & suspicione, ne *corpora Ægrotantium tacitè depascat Febris latens, nec in apertam flammam forsan ampliùs eruptura*.

Atque ut in epilogum hac occasione contrahatur universa Cl. Viri Sententia, etsi scripserit ille §. 4., & in præsenti confirmarit, se nec contemptui habere, nec parvi facere Peruvianum Corticem, utpote qui non vulgaria commoda præstat in Medicinâ; attamen sensim usum illius ad eas redigit angustias, ut tandem ferme penitùs feriantem velit. Etenim, ut ordine recenseam, illum neque proficuum censet in *Pueris*, neque in *Adolescentibus* (en pars Virorum non infima) neque in Mu-

in *Mulieribus* (quæ medietatem saltem constituunt humani generis) præsertim verò *Monialibus*, nec in *Puellis*, quæ apud ipsas educantur, nec in *Nobilibus*, aut *Potentibus Viris*, multòque minùs in *Principibus*. Item nec in *Temperamentis Melancholicis*, nec in *Pituitosis*, nec in *Hominibus corpulentis*, *aut habitu præpingui præditis*, nec in *Regionibus humidis*, *aut aere crasso refertis*, sicut nec *Hyberno tempore*, aut aliâ quavis *Humidâ*, *Australi*, *ac Pluviosâ Constitutione*. His demum omnibus exclusis, *unam* tantùm, vel *duas* ad summum illius *drachmas* concedit alicubi; non quidem innoxiè, sed *minori damno* usurpandas: at *semel* duntaxat; cavendo a *repetitione* remedii; casque tandem, ut modò annotavimus, salvâ conditione *certitudinis* de novo Febris reditu secùs nonnisi cum *damno*, vel saltem nonnisi cum *periculo* exhiberentur. Adeòque (si velimus citra fucum sincerè loqui) æquè pro Febrium curatione, ac pro earundem præcautione locum habere poterit, imò & debebit, gravissimum effatum Viri Cl., Paragrapho finali ab eodem prolatum; videlicet -- *Consilium tandem magis sanum esse*, *remedium istud naturâ suâ dolosum prorsus omittere*. Hæc est germana Conclusio totius Operis, ut ex supradictis patet; quantumvis *Ex albo medicaminum se minimè expungere velle Peruvianum Corticem*, hoc ipso Paragrapho profiteatur verbo tenus idem Cl. Auctor.

Quòd si revera aberat ab illius animo inauspicatum istud propositum, quemadmodum tam in præsenti, quàm in quarto Paragrapho abundè testatus est; imò si *Beneficium*, *quod China China potest afferre*, *ab eâdem libenter est excepturus*, *& malo*, *quod interdum ex illâ* (sic ait ipse) *consequitur*, *bene uti discere etiamnum satagit*, ut in hoc contextu; cur postea beneficium istud, coarctato supra modum usu remedii, ad nihilum redigit, & quæ largiore usu parta sunt experimenta felicia, tanquam malè, aut temerè parta contemnit? Notum est, Artem Medicam consuevisse ex rebus, quæ nullius suapte naturâ sunt usus; imò & ex deleteriis ipsis Venenis, industri præparationum, & correctionum magisterio, salubria identidem medicamenta, quæ Dracones subinde mitigatos vocant, conficere, potiùs quàm illa, etsi vel inutilia, vel absolutè nocentia, planè rejicere. Si ergo Viro Cl. cordi erat *publica solùm utilitas*, ut sequenti Paragrapho latè asserit, cur quæso medicamentum istud, magnâ saltem (quod negari nequit) ex parte saluberrimum, eâ demum parte, quâ noxium reputat, non est conatus ita præparare, atque corrigere, ut dein sinè metu, & suspicione posset ad notos saltem, si non etiam meliores usus adhiberi? Atque ut ad specialia descendam; censebatne Vir Cl. Cortici huic *certè Febrifugo* inesse ulteriùs vim quamdam *figentem*, quâ Obstructiones, & Cachexias tractu temporis posset inducere? Cur igitur hanc vim sibi notam præparatione aliquâ delere non studuit, intactâ Febrifugâ, sibi, ut fatetur, ignotâ, adeòque secundùm illius hypothesim a figente diversâ? Si verò modum eam vim delendi non norat, cur saltem non docuit illam infringere per remedia, volatilitatem aliquam substantiæ Corticis impertiri apta, vel per aperientia peculiaria commista, vel per hujusce generis alia?

Meher-

Mehercule si isthæc addere, aut commiscere fortassis erubuit, vel hujusmodi correctionem tentare, ne Remedium suapte naturâ egregium temerare videretur, memor eorum, quæ protulerat in Orat. Jatr. argum., ut in Collatione lit. E. F. G., nempe -- *Solum Peruvianum Corticem, nobis a divinâ beneficentiâ munus concessum, sinè alterius rei mixturâ, in qualibet Regione, quocunque anni tempore, ætate, sexu, temperamento, Febres saltem recurrentes, atque intervallatas fugare, & exterminare, quamquam non defuerint, qui Hieron hoc picron ex Arbore Vitæ decerptum temerare pertentarit Opio, aliisque rebus adjectis, ut solitis mangoniis vulgo imponerent* -, si inquam ob hæc tam clara effata sua fortassis erubuit, Chinæ Chinæ correctionem per hujuscemodi additamenta tentare, facilè semetipsum excusare poterat titulo junioris ætatis; nonnisi enim, ut & nuper innui, 75. annum agebat, cum isthæc conscripsit. *In provectiori* ergo, *& saniori* ultimâ *ætate* longè aliter sentiens, liberè quoquè poterat addere, & Orbi pandere quicquid *malitiam* remedii seriùs detectam valeret infringere. In hoc feracissimo Campo suam longè meliùs, & in majorem proximi utilitatem poterat Minervam exercere; innocuisque experimentis sedulò institutis, docere nos usum Corticis saniorem adhuc, atque certiorem, aut, si ita libeat, etiam tutiorem, potiùs quàm hucusque repertum, tamque utiliter exercitum, inviso Abusus nomine falsò traducere. Satius namque fuisset, Remedium simpliciter bonum, etsi quadantenus, ut modò autumat, imperfectum perficere, quàm ex toto proscribere; imò & proscribere, quia nimis efficax, & bonum, nempe quia sæpe non ad *tempus tantùm*, sed *perpetuò* valet Febrim depellere. Felicia venena Correctorem nacta. Infelix Remedium ultra venena exulare jussum. Sed magis infelix hominum conditio, quos mediâ Chinâ Chinâ morti eripere nefas est in morbis exitialibus, ob metum superstitis obstructionis; cum tamen, eodem metu minimè obstante, liceat passim eodem remedio, ex præscripto ipsius Cl. Auctoris, aliquot tantùm dierum inducias impetrare in morbis benignioribus.

(*b*) (*Ast quotidie &c.*) Omne igitur crimen, *admisso*, *& laudato* per Cl. Auctorem *Chinæ Chinæ usu pro virium reparatione*, omne inquam crimen, si quod est, consistit *in largâ dosi ejusdem Chinæ Chinæ, quotidie, ac pluries in die in Febribus, quæ maligni aliquid præferant, exhibitæ*: quasi ad libras consuescat illa præscribi (quod tamen liceret, ubi nulla alia prostaret salutis via) & quasi inter libras illius, & inter drachmas ad summum duas, quas semel tantùm concedit Vir Cl., non detur medium. Alibi, nempe §. 30., & 33. magis determinatè locutus ille, improbat *potionem Chinæ Chinæ ad uncias integras in Vino infusæ pluries in die exhibitam*; quo nomine magis in Methodum Talbotii, verè Corticis uncias in copiosâ Vini quantitate acervatim, cumulatimque infundentis animadverteret, quàm in meam, vel in Mortoni, aut Sydenhamii Methodum, qui eam tantummodo, quâ tunc uti opus est, Febrifugi dosim qualibet vice præscribimus. Sed quemcunque petat sugillatio isthæc, vanus est ictus; ea siquidem, quæ subest æquivocatio, *apud mulieres tantùm, & imperitam plebe-*

culam

tulam locum habere potest; non, apud eos, qui sapiunt. Aliud est infundere in Vino, aliove liquore unciam integram, vel etiam uncias integras (si ita velit) Chinæ Chinæ, & pluries in die portionem debitam, ac modicam illius exhibere: aliud est, uncias easdem integras pluries in die, seu qualibet dosi propinare. Providus Pater Familias plures Vini Congios infundit in Dolio; illud tamen Familiæ distribuit solùm ad Lagenas, & Cotylas, ebrietatem cavens.

Hujusmodi tamen Methodum, quâ nimirum una, vel duæ Peruviani pulveris unciæ, in phialâ vino plenâ infusæ, partitis haustibus exhibentur; quæque in vulgaribus Casibus, & quandoque etiam in arduis, sed nonnihil lentioribus, haud inutiliter solet administrari, neque mihi, ut verum fatear, universaliter loquendo planè probatur, præsertim in Casibus præcipitis exitii: non quidem ob inanes hasce Viri Cl. declamationes, molem universam hyperbolicè commensas; sed ob rationes, quas olim innui in Therapeut. meâ, tum Lib. 1. cap. 7., tum Lib. 3. cap. 3., præsertim a pag. 330. ad pag. usque 333. Id enim est sæpe *ad Sacram Chinæ Chinæ anchoram verè nonnihil tumultuariè confugere*, quod plurimi perpetuò hic illic factitant exemplo Talbotii, & aliorum, quodque solis nihilominus Empyricis, aliisve parum expertis vix condonandum, dosi per vices quodammodo fortuitâ utentibus. Hinc nanque identidem fit, ut tunc cùm res magis urget, haud satis valida fit; nimis verò, cùm minùs res postulat, dosis remedii. Hæc ipsa dosis magis adhuc incerta redditur, & fortuita ex Mulicularum utplurimum assidentium socordiâ, liquorem scilicet modò magis, modò minùs turbidum (quicquid clamet Medicus) offerentium; adeòque remedii particulis modò magis, modò minùs impregnatum. Ex quâ solâ inæqualitate, inverso nonnunquam ordine institutâ, cùm labitur occasio præceps, periclitatur non raró, nonnunquam & perditur, quæ cæteroqui servari poterat, hominis vita; tumque incassum solummodo dicitur oblatum remedium, cum potiùs dici deberet oblatum & perperam. Medicus ergo Navis hujusce Palinurus, præscribat quoties, & prout opus est, dosim certam, certis quoquè temporibus exhibendam, eâ adhibitâ partitione inæquali, & industri, quæ morbi, & temporis exigentiæ respondeat, ut fusè Tyrones docui in Therap. meâ eodem cap. 3., imò & 4. Libri 3.

Ad me igitur, Methodumque meam quod attinet, repeto quod centies dixi; nimirum sesquiunciam circiter, vel uncias duas Chinæ Chinæ, spatio trium hebdomadarum epotas, pro curatione simul, & præservatione sufficere; sive sermo sit de *Subcontinuis Malignantibus*, ubi lenior; sive de *Perniciosis Intermittentibus*, ubi validior requiritur Methodus. Licèt enim in Tractatu meo, maximè verò in historiis, identidem de *Methodo validissimâ, de dosi liberali &c.* indefinitè sermonem habeam; attamen non alia determinatè uspiam legitur dosis, nec alia debet, aut potest intelligi, quàm supra recensita. Id satis patet vel ex ipso *Indice* ejusdem Tractatus, ubi pag. 711. sub literâ C. hæc prostant. *Curatio præsentanea Febris Perniciosæ non minùs exigit regulariter, quàm drachmas sex Corticis, nec plus quàm un-*

etiam unam, *pag.* 323. *Integra verò, ac universalis Curatio duabus plus minùs unciis perficitur*, *pag.* 336. 337. Me legat ergo locis ibidem citatis curiosus quilibet, ac insuper etiam pag. 332., & 333. ipsiusmet Operis. Totum dosis augmentum penes me, in Casibus tamen solummodo urgentissimis, quando nimirum præ foribus mors est, alterâ die hominem interemptura, totum inquam augmentum dosis tunc consistit in primâ oblatione, a futuro accessu magis remotâ: illam etenim ex quatuor utplurimum drachmis Febrifugi conflatam volo; & pluribus etiam, si minor; paucioribus, si major sit ab eodem paroxysmo distantia. Hoc jacto curationis fundamento, rem totam per drachmas deinceps, ac mox etiam per semidrachmas absolvo, usquequo duæ circiter unciæ pulveris, trium saltem hebdomadarum decursu, complectantur. Hac unâ Methodo sanati sunt, & ab Orci faucibus erepti *amaris Chinæ Chinæ potionibus*, minimè verò *confecti*, quotquot in historiis retuli.

(*c*) (*Id est quod periculosum &c.*) Res *periculosa* profectò, & valde insalubris est mors. Amara pariter, etsi a Cratere dulci, & ab incruento Medici calamo illa proficiscatur, quocunque tandem modo ab eodem Medico *conficiatur Ægrotus miser*. Sed nec dulce sonat nostratium Medicorum auribus crebrum modulamen illius *Istic*, quo Mutinæ ita de more fieri intonat Cl. Auctor; summâ nobis confidentiâ crimen alienæ internecionis attribuens. Verùm mittamus isthæc, & pacificum nunc Senem in veritatis gremio placidè quiescentem sinamus. Hoc unum liceat reponere, *amaris Chinæ Chinæ potionibus non modò non confici Mutinæ miseros Ægrotantes*, seu, quòd idem est, non modò Methodum meam revera nec *periculosam* esse, nec merè *empyricam*; sed potiùs mirum esse, quòd ea tam confidenter, vel a Viro Cl., vel ab ejus Nepote abusus Relatore diffametur ut talis, & velut merx planè improba, cum nullam unquam quisquam eorum indè prognatam noxam me curante observarit. Sexies illis videre me contigit illam exercentem. Ter vidit Patruus, ut ex Therapeut. meâ pag. 181. hist. 14., pag. 424. hist. 1., & pag. 562. hist. 1. Ter quoquè vidit Nepos, ut pag. 416. hist. 11., pag. 444. hist. 9., & pag. 476. hist. 2. Quàm felices, & simul quàm arduæ fuerint illiusmodi curationes, ipsi norunt. Ne unam quidem præter illas, sive faustam, sive infelicem inspexere; imò unam ambo inspexere, ipsis quidem assidentibus, me verò superaccito, ob id solùm infaustam, quia ibi Methodus mea nequivit, ut proposueram, administrari, quemadmodum visitur in eâdem Therapeut. pag. 368. hist. 2. Quo ergo pacto ut malam redarguunt Methodum, quam quoties viderunt in usum deductam, semper proficuam novere, nunquam verò frustraneam, aut noxiam? Quòd si aliarum quoquè curationum, quas recensui in Opere meo, & quibus ipsi minimè interfuere, exitum omnem investigassent curiosi, nil pariter carpendum reperissent; nec probabiliter reperere, cum non carpserint.

Quos enim in totâ Dissertatione suâ retulit ex adverso Cl. Auctor Casus parum felices; ii nec sibi constant, nec meis ullo pacto opponuntur;

iiunctur; quatenus videlicet nonnulli ex illis Ægrotis a morbo tandem evasere; alii verè vità functi Corticem nullatenus potaverunt; & alii pariter tandem obitum passi (fuere autem duo intrà septem lustra) potaverunt methodo tantùm vulgari, non meâ, de quâ agitur, quippe ex Quartanis Intermittentibus laborantes: atque unus quidem ex his, post septennium inculpatæ valetudinis a Chinâ Chinâ epotâ, obiit demùm ex alio morbo acuto ab origine, mox in Chronicum converso: alter verò ex Chronico pariter, nempe ex Hydrope, ante epotam Chinam Chinam inchoato; præscribente tamen illam Frassono ante annos 37., non me, ut retuli in Therapeutice meâ; ubi *unicum* hunc casum, antequam Viri Cl Dissertatio mente illius conciperetur, rigidiusculè examinavi pag. 178. hist. 13.

Septem ergo, ut rem minutiùs persequar, vel octo sunt Casus, per Virum Cl. a septem lustris ostiatim quæsiti, & nominatim oppositi, dempto casu D. Co: Torricini Guastallæ defuncti, qui me nullatenus tangit, & de quo jam satis §. 47. Duo ex iis Ægrotis, ut nuper ajebam, a morbo convaluere, ipso fatente, nempe Virgo in Monasterio S. Mariæ Magdalenæ Mutinæ educata, de quâ in Dissertat. suâ §. 26., & insignis Jurisconsultus, de quo §. 34., ipso pariter fatente restitutus: quibus si tertium Casum addere velit ille, sibi, ut inquit §. 9., visum Patavii in Puellis illis, quarum nomen minimè protulit, quibusque etsi Chinam Chinam exhibuerit Mater, febres nihilominus (non continuato, ut reor, Febrifugo) *usque ad Veris principium perduravunt*, nil officit; quandoquidem & illæ pariter sanitatem demum sunt assecutæ, & eam frustra ab aliis remediis citiorem quæsiverunt. Atque ita jam tres ex adductis a Viro Cl. Ægrotis (*multas* hasce *puellas unius familiæ* pro uno tantùm Casu numerando) sanitatem tandem integram sunt sortiti. Tres alii, qui verè decesserunt e vivis, decessere prorsus jejuni Peruviano Cortice; nempe D. Antonius Guidonius, de quo §. 31, & D. Marchio Fortunatus Cortesius, Dominusque Jo: Altimanus, de quibus §. 32. Duo ergo tantùm supersunt, videlicet D. Comes de Marsciano, de quo §. 21. per septennium ab hausto Cortice strenuè valens, ac tandem ex aliis evidentibus morbis confectus; & D Co: Jo: Carolus Morandus, de quo §. 20., qui verè post fugatam Cortice Quartanam, in Hydropem antea inceptum ultro progredi minimè desiit; sed ad interitum, quò jam tendebat, pertigit anno, ni fallor, 1678., vel circiter, me hæsitantem semper relinquens, ut candidè fassus sum in Therapeut. meâ, num hoc casu intrà annos nunc quidem 37. *singulari*, minùs fausto, fuerit ad leges circumspectioris Praxeos præscriptus idem Cortex, minimè adeò profuturus Hydropi, a Quartanâ nequaquam producto, sed ab aliis peculiaribus causis. Hi omnes sunt Ægroti, Viro Cl. nedum referente, sed penè dixerim flente, Chinâ Chinâ confecti. Atque ne unus quidem ex recensitis, ex iis scilicet, qui verè Chinam Chinam hausere, illam hausit *Methodo meâ*: quam tamen unam in fine hujus Paragraphi, quem modò expendimus, tanquam in totius Dissertationis epilogo, manifestè traducere satagit Cl. Auctor; sed *Methodo* tantùm *Vulgari*. Ut pro-

inde hisce exemplis quibuscunque, non mihi uni, sed omnibus vel religiosissimis Chinæ Chinæ fautoribus bellum, inane quidem, nil tale putans indixerit. Sic dum *Fullonem adoritur* Vir Cl., *percutit Fabrum*.

Sed quod majorem ultimo tandem loco incutit admirationem, illud est, quòd omnes hosce Casus verè nihili unquam fecerit, aut usui Corticis quicquam officientes putarit ipse, qui modò tanti facere ostentat, Cl. Ramazzinus. Licet enim asseruerit §. 8. hujusce Criticæ Dissertationis, *se in provectiori ætate experientiâ edoctum*, *& observatis noxis a Chinâ Chinâ prognatis*, *cautiùs in illius usu processisse*, ac subinde has omnes historias in asserti sui probationem attexuerit; nihilominus hæ ipsæ historiæ, de quarum veritate satis sibi conscius extiterat, minimè obstiterunt, quò minùs in maximas Chinæ Chinæ laudes fuerit effusus in Orationibus Jatr. argum. pluries citatis; imò nec obstiterunt, quò minùs ad ultimos usque annos incolatus sui in hac Urbe, quæ idcirco miratur adhuc novissima illius effata, fuerit usus eodem Febrifugo: & quidem semper fidentiùs, ac liberaliùs, quàm antea.

Atque ut clariùs elucescat hæc veritas, & cuncta ordinatim enucleem, sciat Lector, Virginem in Monasterio S. Magdalenæ educatam ægrotasse, & convaluisse (neque enim obiit) anno 1690.; Jurisconsultum insignem, Dominum nempe Nicolaum de Sanctis, a Secretis Serenissimi Ducis Mutinæ, ægrotasse pariter, & convaluisse anno 1704. Eodem anno 1704. ex Perniciosis Tertianis Febribus, *Chinâ Chinâ nequaquam epotâ*, Fatis cesserunt D. Antonius Guidonius, D. Marchio Cortesius, & D. Jo: Altimanus. Anno 1703. occubuit D. Comes de Marsciano, & circa annum 1678., vel 79. D. Comes Morandus. Cl. autem Ramazzinus post hos morbos, & post hæc funera gressu nedum pari, sed & firmiore in eâdem semper praxi procedens, ut Urbi huic universæ notissimum est, Orationes suas Jatrici argumenti, quas Peruviani Corticis quisque diceret Panegyricas, conjunctim edidit anno 1708.; Dissertationem verò *De Contagiosâ Boum Epidemiâ*, anno 1712., immediatè ante editionem Tractatus mei; longè verò *post editionem Synopsis* ejusdem Tractatus: in quâ Dissertatione suâ ferme sibi adoptare visus est argumentum ipsius Therapeutices meæ, sub Prelo tunc existentis. Atque ita quidem, ut ideo putarint nonnulli (temerè tamen) Virum Cl. in eâ Dissertatione, dum meus cuderetur Tractatus editâ, indicare voluisse semetipsum ante me conscium Methodi, quam propediem eram promulgaturus; explosâ verò a me pag. 637. & sequent. Operis mei omni suspicione, quòd illi Methodus hujusmodi innotuisset priusquam mihi, ipsum in oppositam partem animum convertisse, acriter impugnando quod sibi ampliùs nequibat asciscere. Sed falluntur quotquot de tam perspectæ dignitatis Viro tam sinistrè opinantur. Scripsit ille tunc quæ sentiebat de admirandâ Corticis virtute, ut veritati subscriberet sibi cognitæ, mihique plauderet illam promulgaturo. Mox illum facti pœnituit; neque tamen mentem mutavit, sed cor.

Mentem igitur suam (ut revertar unde recessi) ingenuè patefecit ille

Ille in prædictâ Dissertatione *De Contagiosâ Boum Epidemiâ* anno 1712., longè scilicet post sinistros Casus nuperrimè memoratos; patefecit inquam textu illo insigni aliàs recensito, videlicet -- *Equidem hoc præsidii genus* (loquitur de Chinâ Chinâ) *in Febribus periodicis miranda præstat, ac præsertim in Tertianis Intermittentibus Malignis, quæ in ipso impetu accessionis ægros interdum necant &c. hoc enim Febrifugum Fermentum illud malignum sive penitùs restinguit, sive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne æger in ipso Febris accessu intereat*. Cui textui (ne vel hoc subticeam) haud satis percipio quomodo quadret textus finalis hujusce Paragraphi, nempe, -- *omnino periculosum esse, amaris Chinæ Chinæ potionibus uti in Febribus, quæ Maligni aliquid præferant*, quasi benignitas, vel malignitas Fermenti febrilis, contra id quod experimur, reddat Febrem, etsi Intermittentem, Subintrantem, aut Subcontinuam, in primo casu curabilem Cortice, insanabilem in secundo: & quasi non liceat in extremo Vitæ periculo uti Chinâ Chinâ more Opii, & pro Curatione etiam palliativâ perperam creditâ (quâ similitudine, ab Opio nimirum, aliisque Narcoticis desumptâ, ipse quoquè sum usus in Therapeut. meâ pag. 31., 355., & alibi) cum tamen *ad impetrandas* in Febribus minimè periculosis *aliquot dierum inducias*, ex Viri Cl. effato in hoc ipso Paragrapho, *admittendus sit, & laudandus Chinæ Chinæ usus*; imò cum ex eodem contextu *usus illius esse debeat qualis est Opii*. Sed redeamus in viam. Alias ergo noxas sibi observatas post annum 1708. imò post 1712., opus erat recensere Viro Cl., non Historias inanes, longè ante edita Corticis encomia sibi notas, quæ tamen encomiis subinde prolatis non obstitere. Rumor itaque omnis tandem desinet, partim in Puellas Patavinas, quibus anno 1713. empyricè prorsus Chinam Chinam obtulit Mater, & quarum *sanatio* in subsequens Ver dilata fuit, partim in Historiam Co: Torricini eodem anno Guastallæ extincti, Auctori nostro, dum hæc scriberet, communicatam per literas; sed illi satius fuisset, ut reor, hanc quoquè Cicadam alâ nequaquam corripuisse.

Sunt hæc, a Viro Cl. objecta, septem, vel octo Corticis facinora, quæ deprædicantur infausta. Prodeant ergo in apertum necesse est, non quidem ad ostentationem, nec meæ tantùm defensionis habitâ ratione, sed & publicæ utilitatis, quæ fuere præclara. Verùm hæc jam satis prodiere in Therapeutice meâ. Ægrotantium restitutorum series (non hìc est sermo de Ægrotis citra grave periculum febricitantibus, qui forent innumeri, sed de *letbaliter* decumbentibus) factâ supputatione omnium hìc illic cumulatim descriptorum, seclusis etiam Historiis ab aliis communicatis, numerum implet 74. Horum 64. cujuslibet sexus, temperamenti, ac ætatis, incolumes vivunt adhuc, suntque vivi testes virtutis eximiæ, quam Deus indidit huic remedio. Reliqui ab eo, quo desii scribere, tempore (agitur jam quintus annus, etsi segnior processerit impressio completa totius Operis) objerunt: quatuor quidem jam octogenarii descripti olim, cùm convaluerunt ope Corticis, in eodem Opere pag. 165. hist. 3., pag. 171. hist. 7., pag. 172. hist. 8., & pag. 480. hist. 4.: sex alii virilis, aut inclinantis ætatis, & ex causis planè

evidentibus, sive, ut ajunt, procatarticis, in varios demum morbos delapsi, descriptique pariter quondam, cùm Chinâ Chinâ fuere servati, pag. 409. hist. 5., pag. 412. hist. 8., pag. 438. hist. 6., pag. 465. hist. 18., pag. 477. hist. 3., & pag. 497. hist. 12.: omnes verò, tam primo scilicet, quàm secundo loco recensiti, post annos, modò *septem*, modò *octo*, modò *sex*, & ad minimum *duos* ab epotâ Chinâ Chinâ, e vivis sublati, neque illâ in postremis, quibus succubuere, ægritudinibus usi.

Unum tamen excipiam, & aliis addam, memoratum olim in citatâ Therapeutice meâ pag. 181. historiâ 14., qui *viginti* ab hinc annis præsentaneo Corticis auxilio a periculosâ Febre feliciter evaserat; sed nuperrimè dum hæc scribere jamdudum desiissem, occubuit, eodem remedio rursus, sed incassum, adhibito. Ne itaque ab ingenuo more meo unquam deflectam, quemadmodum in eo Tractatu lib. 3. cap. 5., & lib. 5. cap. 4. historias omnes defunctorum, quos China China servare nequivit sum fideliter persecutus; ita modò hunc ejusdem sortis eventum, imminente harum Responsionum evulgatione præter expectationem mihi observatum (quandoquidem

Multa cadunt inter calicem, supremaque labra)

candidè recensere, meum existimo. Idem igitur Vir Nobilis D. Geminianus Levizzanus, de quo jam loco citato, paulò ante Æquinoctium Autumnale hujusce anni 1715. duplici Tertianâ Subcontinuâ ruri correptus, in Urbem se transtulit; ubi methodicè a me, ut loqui mos est, ab initio tractatus, non modò nil opis ab Arte retulit, sed accessionibus, quæ se mutuò excipiebant, obscurioribus redditis, & ingravescentibus in dies symptomatis, e Subcontinuâ periodicâ ad Acutam, & Continentem febrem jam properanter tendebat. Usque tamen motum levem exacerbationis, & remissionis haud planè contemnendæ servabat eadem Febris: ut proinde Peruviani Corticis usum, non plenâ quidem, sed nec minimâ fiduciâ, fore proficuum crediderim. Illum itaque præscripsi parciore tantùm dosi, ut morbi, remediique vires sensim explorarem; ad drachmam nempe unam per dies quatuor quolibet mane in Aquâ Cardiacâ. Me interim aliò migrante, ad invisendum scilicet Ægrotum Nobilissimum ruri graviter decumbentem, cum postridie reverterer, actionem aliquam Febrifugi salutarem probabiliter percepturus, non sinè admiratione quadam oppositum deprehendi, æqualem videlicet, imò & fortiorem, ut suapte naturâ ferebat progressus morbi, Febris quoquè progressum agnoscens, perinde ac si Chinam Chinam nullatenus Æger potasset; quem idcirco in novissimâ exacerbatione insigniter soporosâ, & gravi Sacris celeriter muniendum putavere Medici, qui vicem meam brevi eo tempore suppleverunt. Admonitus interim ego de levi quidem, sed perceptibili motu, quem Febris adhuc servabat, recolensque memoriâ, quod mihi narratum fuerat contigisse primis morbi diebus (nisi me fefellere adstantes decepti & ipsi) Febrim scilicet, dum ruri ageret Nobilis Patiens, claros Tertianæ duplicis, Subintrantis licèt, paroxysmos præ se tulisse, facilè persuasum habui, illam etiamnum de *Subintrantis* potiùs, etsi gravioris, atque contu-

contumacioris, quàm de *simpliciter Remittentis* naturâ participare; adeòque Cortice justâ dosi exhibito curationem illius (quam non aliunde licebat sperare, quoniam frustranea visebantur alia, quæ simul ex usu erant Artis præsidia) esse tentandam. Duas itaque Chinæ Chinæ drachmas summo mane in formâ boli sumendas statim præscripsi, & totidem mane sequenti: quibus obiatis, non modica facta est morbi remissio, & consuetarum exacerbationum abolitio omnimoda; superstite tantùm leviore Febriculâ vix perceptibili. Hæc tamen cum intrà duos, aut tres dies minimè solveretur, ut cæteroqui assolet hisce casibus; imò pertinaciter perstaret, comitante illam voce exili, & facillimâ etiamnum ad somnum, placidum licèt, propensione; maximum mihi terrorem incussit: præcipuè cum simul de pondere quodam in regione thoracis toto morbi decursu conquestus fuerit Æger, quamvis sinè ullâ unquam difficili respiratione. Fuit autem ejusmodi, qui me tunc corripuit timor, ut actum esse probabiliter de vitâ Ægrotantis facilè pronunciaverim, latentem aliquam in præcordiis labem suspicatus, quæ decumbentem Virum sensim esset confectura. Intermisso idcirco ad aliquot dies Febrifugo, in hisce circumstantiis inutili a me credito, & continuatis tantummodo reliquis remediis vulgaribus, pari adhuc passu procedebat superstes Febricula, sed cum tolerantiâ adeò facili, ut jam non parum spei Adstantes omnes conciperent, & Consanguinei; me tamen apertis notis jugiter reluctante.

Ne verò Febrifugo planè posthabito violenter iterum recandesceret Febris, & reviviscerent Exacerbationes, facile illis postliminium præstituro foco superstite: & cum inania ex aliâ parte experirer quotquot ad omnimodam Febris extinctionem administrabantur remedia, ad ejusdem Corticis usum iterum transitum feci, præscribendo ad drachmas tres in formam Opiatæ, intrà tres tamen dies partitè absumendæ. Quæcunque fuerit eventus causa, ab eo certè tempore leviùs se habere cœpit Ægrotus quò ad omnia, & quò ad ipsam quoquè Febriculam; quæ tamen nunquam integrè obliterabatur. Vox illius cœpit se exerere, & sonora evadere; sputum quoddam crassum, nonnunquam subcruentum, ac identidem fermè semipurulentum facilè excerni; somnus de more placidus levamen ferre; urina antea crassa laudabilis fieri; appetitus non modicè redire, ac ferè dixerim nimis: itaut solidos cibos appeteret Æger, & è lecto surgere sibi permitti constanter efflagitaret. In hac rerum tranquillitate cum tamen nunquam planè recederet obstinata Febricula, jamque instaret vigesima morbi dies, Consanguineis, & Amicis illius, qui inter sanos eum planè referebant, mihique, nedum non fidenti, sed & omnino malum exitum metuenti, parum aberat quin illuderent, apertè dixi, me adduci non posse, ut unquam crederem, Ægrotum ab eo morbo evasurum, etsi illum domi ambulantem cernerem; quandoquidem laticæ illiusmodi Febres me vel prope quadragesimum diem aliàs decepere. Nihilominus ne forte, ut aliis videbatur, propitiâ abuterer, Corticem ad semidrachmam in formâ boli ad quatuor adhuc dies continuandum præcepi, tredecim sic illius drachmis toto morbi tempore partitè consumptis. Quod quidem eo

fructu visum est fieri, ut vigesimâ quintâ morbi die Æger mihi cubiculum mane ingredienti nuntiare potuerit, se nocte prægressâ a Febre omnino liberum semetipsum dignovisse, & etiamnum talem se mihi perhibere, ac perfectè jam sanum. Immunem verè tunc a Febre & ipse deprehendi, pronuntiavi, & metum libenter deposui; subdens tamen Uxori solicitæ, me reapse non reputare levamen illud pro ultimo morbi termino, cujus solutionem seriusculè protrahendam etiamnum censebam; attamen deprehensam febris carentiam tanti ponderis esse apud me, ut jam jam Ægrum in tuto positum crederem, neque ampliùs eum tentari posse, nisi febriculis forsan levioribus, & paulatim facilè recessuris. Revera vespere motu nonnihil sensibili novus accessit febrilis insultus; quo statim terrefactus Æger, se de vitâ desperare palam fatetur, cibum, quem antea benè appetebat, aversans, me tamen illum redarguente de pusillanimitate intempestivâ. Sed heu vana quàm sunt hominum judicia! Mane sequenti gravissimè habentem invenio, & faucibus quasi stertentem, quem pridie tutum putaram. Præscribo tumultuariò plura, sed incassum; nec Cortici locus, aut tempus est, nec ulla mihi ampliùs fiducia. Post meridiem exacerbatur febris cum sopore, & gravi anhelitu. Animæ idcirco iterum consulit, & postridie manè, vigesimâ nempe septimâ morbi die, dum leviùs habere creditur ab Adstantibus, me ideo statim acciri curantibus, sub eorum oculis spe rursus conceptâ lætantium, sinè stertore, sinè labore ullo placidè expirat.

Recentem hunc eventum, qui minimè successit ex voto, tanquam quid infrequens in hac Praxi (*Omnibus* namque *Malis Punicis inest aliquod granum putre*) excipe prudens Lector; & ex numerosâ, quæ superest faustorum serie, & ex perspectâ, etiam cùm planè tollere morbum nequit, sed tantùm mulcere, innocentiâ remedii, conjice quàm sæpe fidendum sit, quàm raró cunctandum in usu Peruviani Corticis, ubi præsertim satis patens Febrium indoles, & imminens periculum illius administrationem rationabiliter suadeant. At verò quid hic immoror, librando Casus felices olim relatos, ut eos huic uni, ubi remedium distulit tantùm, non prohibuit cladem, vel paucis quibusdam commentitiis, & vanis, a Viro Cl. adductis, longè præponderantes ostendam? Nonne præter sexaginta quatuor in Therapeutice memoratos Ægrotos adhuc superstites, nonne, inquam, septem alios, quasi in defunctorum locum suffectos (neque enim Chinâ Chinâ semel curati immortales fiunt) & septem famosis Casibus a Cl. Auctore oppositis jure merito præferendos, in harum Responsionum decursu recensui, quippe qui post editam eandem Therapeuticen, decubuere, & felicissimam in periculosissimis circumstantiis sanationem unius Chinæ Chinæ ope fuere sortiti? Ut omnes simul colligam, fuere hi Viri Nobilissimi, D. D. *Dux Limatulæ* Neapolitanus, *Marchio Borda* Hispanus, *Marchio Gonzaga* Mantuanus: item D. D. *Jo: Baptista de Carandinis*, *Paulus Æmilius de Bignardis*, *Antonius de Zanellis* Mutinenses, & Archipræsbiter Massæ Finalensis pauló ante descriptus.

Quòd si alios addere lubeat admirabili hoc Febrifugo recèns curatos,

tos, quorum nulla hactenus facta est mentio; in promptu erunt Viri pariter Nobilissimi, *D. D. Marchio Thomas de Obiciis*, & *Comes Fulvius de Rangonis*, ambo ex Tertianâ duplici Subcontinuâ cum symptomatis non parum gravibus, & pejora minitantibus ægrotantes; *Monialis* ferme octogenaria e Cœnobio S. Claræ lecto ferè semper affixa, quæ a Tertianâ Intermittente convalescens, post nonnullos subinde menses e Subcontinuâ iterum longè graviore decubuit; *D. Lucretia Ferraria* ejusdem pariter ætatis, ex Perniciosâ Lethargicâ ad ferreum mortis soporem properans; *D. Claudius de Donnolinis* ex Subcontinuâ Tertianâ in Algidam conversâ ad extremum vitæ planè redactus; *D. Dejanira de Raynaldis Rovighia*, quæ ex Quartanâ triplici Subintrante in Continuam demum soporosam ruebat gradu præcipiti; *D. Alphonsus Tonanus* ex Quartanâ itidem, primò simplici, mox duplici, ac demum continuâ, cum assiduis vomitibus, singultibus, & animi deliquiis gravissimè habens; *D. Joannes Amorosi* jam senex, & ex Algidâ Tertianâ Lipyriam æmulante quàm maximè, & quàm proximè periclitans; *D. Margarita Vaccaria* prope nonagenaria, quæ unoquoque post tertium Febris Tertianæ paroxysmum accessu, in profundissimum soporem cum renovatione Paralysis, quam ante aliquot menses ex Apoplexiâ contraxerat, & a quâ demum evaserat, denuo labebatur, itaut alternis diebus novum veluti levis Apoplexiæ insultum experiri videretur, unà cum febrili paroxysmo invadentem; tandemque *D. Lavinia de Speramantis* in domo Camporeà moram trahens, cui Tertiana primò simplex, mox duplex in Perniciosam migravit ex Catarrho, ut vocant, suffocativo, in vigore accessionis stertorem planè mortiferum intrà bronchia pulmonis excitante; itaut recurrente bis, aut ter, semperque ferociùs, cum paroxysmis febrilibus horrendo hoc symptomate, Ægra brevì pro conclamatâ habita fuerit a sacris ipsis Ministris, spiritus exitum quàm mox expectantibus. Quam quidem Perniciosæ Tertianæ speciem a Mercato descriptam, mihi verè numquam contigit observare, ut in Therapeutice dixi; hanc tamen observavit, curavitque unus ex *Junioribus illis Medicis*, *quem* Cl. Auctor diceret *recèns ex Academiâ venisse*, Corticem præscribens *dosi liberali* (drachmas tamen sex partitè oblatas non excedente) *eâ securitate*, *quâ Magistrum suum operari vidit*, eâdemque pariter securitate Febrim insimul, & exitiale illud Symptoma sustulit, omnibus quotquot aderant, possuntque cuncta testari, non parum stupentibus.

His Ægrotis alii accedere possent inferioris notæ, cujusmodi fuere nescio quis de Famulitio D. Ducissæ Massensis, nunc Mutinæ commorantis, nomine *Jacobus*, ex duplici Tertianâ Subcontinuâ Malignante quàm graviter habens; *Jacobus Antonius Corghius* minister in Xenodochio, ex Tertianâ duplici in Subcontinuam acutam permutatâ non modico positus in discrimine; *Christophorus Ricciolius* ex Tertianâ duplici Subcontinuâ cum Diarrhœâ immani singultuosus factus, frigidus, & omnimodæ asphyxiæ propinquus; *Antonia Pini* ex Cardiacâ Tertianâ duplici ad Continuam properante cum delirio, luctuosis suspiriis, & voce exili ad obitum vergens; *Ludovica de Manzeriis* in

quarto

quarto Tertianæ Syncopalis paroxysmo sua cæteroqui proxima prænoscens funera; *Dominicus Doricius* septuagenarius, ex Lethargicâ Perniciosâ Catalepticus jam redditus; & *Bernardinus de Floranis*, ex Algidâ pariter Tertianâ ad interitum ruens: quos omnes Ægrotos unum hoc Alexiterium ex arte adhibitum promptè restituit; non me uno quidem, sed & aliis quoquè Medicis illud præscribentibus; iis nempe, qui *sui* jamdudum facti *sunt juris*, nec verè dici queunt ampliùs recèns ab Academiâ venisse.

Scio equidem, *Pauperis esse numerare pecus*. At si septem tantùm pecudes, & macras, & vetulas pro integro suo grege hucusque ostentavit Cl. Auctor, qui se nobis perhibebat tam divitem; cur centum pinguissimas, pluresque ex iis adhuc tenellas e grege meo seligere ipse non possim, & digito commonstrare, nec tamen haberi pauperculus? Quid verò si Febricitantes omnes Viri Cl., ut sinè parabolis loquar, persequi vellem Chinâ Chinâ fortasse curabiles, quibus tandem eâ posthabitâ, vel neglectâ, non Galenus, non Hippocrates, non Celsus, non Bailonius, sed solus *Acesias medicatus est*? Absit, hoc tamen ut unquam mediter. Hoc igitur, quo nuperrimè recensui, pacto *Mutinæ amaris Chinæ Chinæ potionibus quotidie, ac pluries in die largâ dosi oblatis, in Febribus, quæ maligni aliquid præferant, Ægri miseri conficiuntur*. Clamet, pugnet, obstrepat, verbis, cavillationibus, sophismatis, auctoritatibus Vir Cl., Philologiâ ipsâ, & Arte Rhetoricâ in subsidium vocatâ, ceu qui motum *progressivum* dari pernegabat: ego interim silens; sed eandem semitam calcans, *eodemque jugiter passu pergens*, responsum faciam.

§. 49.

HÆc habe mi Nepos pro responsione ad primum tuum quæsitum, de quo multa alia haberem dicenda, provocante materia. Scio me hac Dissertatione non multum gratiæ reperturum apud eos, qui communium errorum reprehensionem in propriam calumniam referunt, sed neminem hic nominavi, nec veteris Comœdiæ more volui quemquam perstringere. Mens mihi ad publicum beneficium solum fuit isthæc conscribere, non laudes quærere, eas potissimum, quibus uti solent Scriptores in re Medica, cum aliis Scriptoribus ampullosis titulis laudes cumulando, quæ nec ipsis Medicinæ Parentibus vix convenirent, ut alias similes ab iis exigant. Revera novum non est hoc vitium, sed ad summum devenit.

Suppe-

Suppetit mihi egregium dictum D. Hieronymi in Epistola ad Celantiam, quæ Epistola creditur D. Paulini. *Est sane grande, & subtile artificium, laudare alterum in commendationem sui, & decipiendo, animum sibi obligare decepti.*

(*Hæc habe mi Nepos &c.*) *Sera in fundo parsimonia*. In calce Dissertationis cessatio Viri Cl. a profusè adhibitâ hucusque libertate, seu mavis licentiâ, ubi præsertim officiosas protestationes ipsum destruit Factum, haud planè satisfacit iis, in quos peculiariter hæc etiamnum cuditur Faba. Communis namque in Republicâ Medicâ perperam vocatur error, qui non modò uni tantùm Mutinensi Scholæ, sed uni dumtaxat adscribitur, imputaturque illius parti; ne uni dicam Scholæ meæ, cui fortè largiuscula illa haud malè aptatur appellatio *numerosioris Mutinensium Medicorum partis*, de immodico Chinæ Chinæ usu apud Cl. Auctorem §. 1. notatæ. Apud hosce igitur omnes Urbis Mutinensis Professores si multum *gratiæ* fortasse *non reperit* Vir Censorius, nec plurimum ob id certè meruit reperisse. *Neminem* quidem ex his *nominavit* ille; sed injurius sibimet ipsi Pictor (respice Paragraphum undecimum Ramazzinianæ Dissertationis Lector, qui supinè non dormis) si cui nec varo, nec valgo, distortis tamen de industriâ cruribus a se depicto, nomen addere necessum putet, ut notum faciat. Me saltem noluit perstringere, qui *veteris Comœdiæ more noluit perstringere quemquam*. Ita piè credendum cineribus Viri Cl. Verùm ut quid *cineribus* dixi? Ipsi viventi credendum; meque jam meæ pœniteat præconceptæ suspicionis: mihi siquidem ipsi de Opere meo, cùm illud primùm ex me recepit humaniter, hæc sub die 12. Septembris 1712. rescripsit linguâ vernaculâ, nisi & hic (quod ægrè admiserim) *non idem sint Scriptura, & Leucæus. -- Ho sempre avuto somma venerazione alle cose di V. S. .... sì in voce, come in iscritto, e l'averò sempre* usque ad cineres &c. *Non ho dubbio, che quest' Opera non sia per esser ricevuta se non con lode da gli Uomini dotti, molto più, che quelle leggende, che sono .... colle quali taluno si crede d'immortalare il suo nome. Mi rallegro con V. S. .... che sia entrata nella Classe de' veri Scrittori con un' Opera, che merita nome di Libro, e le rendo per un tal favore infinite grazie &c.* Officiosis hisce verbis, quamvis supra merita commendatus, minimè tamen contra honestatem a Viro ingenuo me deceptum credam, qui nec illum unquam decepi, cùm laudibus promeritis sum prosecutus, neque ab eo antehac recepi unquam, unde me sic deceptum suspicari potuerim.

Ut igitur & huic, & cuicunque graviori notæ defunctum Virum tandem eximamus, dicamus etiamnum, *isthæc*, quæ in præsenti Dissertatione prostant, *ab eo fuisse conscripta* exercendi ingenii, sive, ut dici solet, arguendi gratiâ (qui nobis olim quoquè mos fuit in Disputationibus, cum in hoc Mutinensi Lycæo Medicinam ambo pari munere profiteremur) imò *ad publicum solum*, ut asserit, *beneficium*; illud

bene-

beneficium scilicet, quod ex mutuâ ingeniorum collisione solet emergere, eruto indè claro lumine veritatis. Convellendum dubio procul assumpsit ille (quis non videt?) Tractatum meum; non eo tamen fortassis animo, ut everteret, cum verè sentiret, quæ sentio; sed ut *functus* quodammodo *vice cotis*, vomerem mihi, rastrum, & marram acueret, ad detegendam faciliùs, effodiendam, & expurgandam ab inquinamentis omnibus veritatem. Ita mentem illius modò lubet interpretari. Suadeamus insuper nobis (ut Nepotem quoquè subtrahamus a notâ Relatoris minùs sinceri) eundem Cl. Auctorem, ut hæc lepidiùs nobis obtruderet, Dissertationem suam inscripsisse Nepoti forsitan inscio, nec de Chinâ Chinâ quicquam locuto, nec responsum ullum per literas unquam quærenti. Juvat hoc credere; tum quia tantam in Viro modesto, cujusmodi est Nepos defuncti Auctoris, non libet fiduciam arguere, ut numerosiori, forsan & digniori, Mutinensium Medicorum parti, Peruviano Febrifugo liberaliter, ut decet, utenti, tam facilè succensuerit; tum maximè quia abundè jam constat, ipsum longè aliter ac olim de Chinâ Chinâ sentire cœpisse, suamque laudabilem mutationem sententiæ usu ipso practico prodidisse non semel.

Exemplum recens hujusce metamorphoseos ipse nuper aliud acturus ex inopinato deprehendi: cum enim quispiam de Familiâ D. Caroli Foresti a septem circiter diebus febricitaret, illique Cl. Auctoris Nepos Medicinam faceret; mihi constitit ex inspectione fortuitâ Adversariorum Pharmacopœi, dum scilicet meæ cujusdam Schedulæ rationem quærerem, hujusmodi Ægrotanti præscriptam fuisse sub die 16. Julii labentis anni 1715. a memorato curante Viro unciam unam Chinæ Chinæ in vino infusam, & immediatè postridie drachmas tres ejusdem medicaminis in formâ boli; quæ dosis postrema quater renovata fuit in morbi decursu: atque ita unciis duabus, & semis Chinæ Chinæ largâ satis manu, etiam supra morem meum, administratæ, convaluit Æger. Magis adhuc recens Exemplum nuperrimè sum intuitus apud Aulicum Pharmacopolam in Tabulâ Schedularum Medicarum, pro R.R. P.P. Capuccinis ab ipso pariter conscriptarum; ibi enim, sub die 30. Julii proximè elapsi, primò semunciam Chinæ Chinæ descriptam vidi, dein (& quidem immediatè post) unciam unam, quæ subinde fuit pluries repetita. Subsequentibus postmodum mensibus eâdem proportione rem processisse, admonent Schedulæ peculiares: ut omittam, quæ insuper ex Amicorum, & Pharmacopæorum relatu hac occasione mihi certò innotuere de crebrâ, & liberali oblatione ejusdem Febrifugi, quæ hodie citra ullam hæsitantiam, aut frugalitatem in usu est eidem Cl. Auctoris Nepoti. An ergo censendus ille dosim parciorem, majori urgente periculo aliis usitatam, abusus nomine apud Patruum traduxisse? Saltem si ante biennium, cùm nondum Collega noster evaserat, tam sinistrè opinabatur; eo exacto, meliùsque perspectâ utilitate remedii, in meliorem quoquè sententiam, prout hominem ingenuum decebat, tandem devênit. Quod illi quidem gloriosum planè, & ad delendas admissi olim præjudicii notas abundè sufficiens.

Quòd si nimis officiosæ, adeòque affectatæ cuipiam videantur piæ istius-

istiusmodi erga Defunctum Virum, & erga Superstitem meditationes meæ, ut affectatæ visæ sunt mihi protestationes illius in principio hujusce Paragraphi, easque idcirco ingenuitati meæ minùs cohærentes putet; is, ne candori meo quicquam detrahat, posthabitis quibuscumque meis, aut semotis, quæ præstare sum conatus, officiis; expensis verò æquâ utrinque lance totiùs Causæ momentis; prout illi videbitur concedens, de Cl. Auctore, de me, ac de integrâ tandem controversiâ nostrâ judicium ferat.

§. 50.

A*Lterum quæsitum*, num scilicet salubre foret pertentare Corticis Peruviani usum ad prophylaxim, paucis absolvam. Suppono Te pro remedio prophylactico non intelligere hujus remedii usum, profligata febre, ne amplius redeat, licet enim à Medicis in hoc sensu communiter accipiatur, proprius tamen non est illius sensus, nam ut Joannes Gorræus in suis Definitionibus medicis, nomine prophylaxeos intelligendum est remedium illud, quod potius operetur ne morbus aliquis accedat, quàm quod jam profligatus redeat, sed hoc multo ante scripserat Galenus in Commento Aphorismi 22. Sectionis secundæ, puto igitur secundum rationem licere experiri Febrifugum Peruvianum, sed modica dosi ad aliquod tempus quolibet mane, antequam febrium periodicarum, & continuarum quoque per æstatem, & autumnum ingruat tempestas, nam ex Hippocrate, *Quæ facta tollunt, ante facta fieri prohibent*, quem locum primo adspectu obscuriorem egregie exponit Vallesius, purgationes, Venæ sectiones, solita morborum remedia antefacta, ut primo vere, fieri prohibent morbos æstate, & autumno. *Quibus convenit Venæ sectio, vel purgatio, bis Vere purgare, vel Venam secare oportet*, ajebat Hippocrates Aphorismo 47. 6. Sectionis, in cujus Aphorismi expositione ajebat Galenus se hisce remediis multos præservasse gravissimis morbis per autumnum laborare solitos;

hujus

hujus tamen remedii ad prophilaxim usum, si quis velit experiri, exhibendum existimo in iis, qui commodo fruantur sanitatis statu, nam si quid noxii Chinæ insit, convenienti corporis exercitio facile excutient. At forsan consilium magis sanum erit remedium istud, natura sua dolosum omittere, nam ex Celsi monitu *cavendum ne in secunda valetudine adversa presidia consumantur*. Vale.

Dabam Patavii die 20. Julii 1714.

(*Alterum Quæsitum &c.*) Mihi istic nec seritur, nec metitur, ajebat apud Plautum Epidicus. Sed neque hic forsitan metet Nepos ipse Viri Cl., aut alius quispiam. Non metam ego, qui nomine *Prophylaxeos* usus sum in Opere meo, intelligendo præcautionem a novo quoque morbi præteriti, sed facile recurrentis insultu; sive proprius hic sit vocis illius sensus, sive communiter adoptatus etiam ut talis. Nihil inquam emolumenti hinc referam, omnium ferè Medicinæ Scriptorum vestigia secutus, & posthac pariter secuturus; hi enim de inhibendo Asthmatis, Epilepsiæ, aut alterius Morbi intervallati recursu locuti, hujusmodi verbum perpetuò usurpavere. Me tamen usque magis firmabit in posterum exemplum ipsum Cl. Auctoris, in hac ipsâ Dissertatione vocem *Prophylaxeos* sub eâdem significatione *bis* usurpantis, nempe nuperrimè §. 48. circa medium, & §. 12. circa finem. Sic & in minimis sibi adversatur, miliumque torno inaniter sculpit Vir cæteroqui doctissimus. Denique nec metet, aut manipulos colliget Nepos ipse Viri Cl., aut quispiam alius, ob dogmatis incertitudinem, ubi hæc ipsius verba perpendat -- *Puto igitur, secundùm rationem licere experiri Febrifugum Peruvianum quolibet mane* (nota hic facilem citra exigentiam repetitionem remedii *malitiam occultam* habentis, & ex §. 48. *alterâ die ad prophylaxim minimè repetendi*) *quolibet*, inquam, *mane*, *modicâ dosi*, *ad aliquod tempus &c.* & paulò post perpendat hæc alia verba, palinodiam de more canentia, -- *At forsan consilium magis sanum erit, Remedium istud naturâ suâ dolosum omittere* -- Hæc ille. *Remedia* tamen *naturâ suâ dolosa*, qualem contumeliosè vocat Chinam Chinam Vir Cl. ad extrema redactus suæ Antifebrifugæ Dissertationis, nusquam legitur in Genesi, Deum, qui Medicinam condidit, unquam creasse.

Hæc habe mi Lector pro responsione ad objecta Cl. Ramazzini, cujus animadversiones, quantumvis futiles, tacitè negligendas minimè credidi; non me quidem perturbante Scripto, acriore licèt, Viri, qui in vivis non est; sed solâ, ut inquit ipse, *provocante materiâ*. Non alia tamen hujus ingenii ex me fortasse posthac habiturus est quispiam, si vel dilaceretur a Cynicis Opus meum, aut aliquam simultatem foventibus. Cum enim nullum ampliùs ex illius propugnatione commodum Reipublicæ queat emergere; ipse verò nihili faciam labores meos,

nisi

nisi quatenus cessuri sint in bonum ejusdem Reipublicæ; non est, quòd in posterum commovear tam facilè, animo potiùs pacato deinceps laturus

——— rhonchos, & ludibria turbæ
Nasutæ, & quicquid fingere livor amat.

Id unum vix potis esset animi fortasse mei firmitatem nonnihil inflectere; si nempe utiliorem, atque potissimam Tractatus partem, Methodum videlicet Specialem curandi Perniciosas Febres a Mercato descriptas (quæ summa Operis est) quisquam arte clarus refutandam susciperet. Sed quis unquam, qui artem calleat, nudam observationem meam, non ratiocinis suapte naturâ fallacibus, sed constanti innixam experimento, ubi præsertim nullum aliud pro *Curatione* pereuntis hominis planè *coactâ*, sed nihilominus planè tutâ prostat auxilium, aggrediatur refellere? Et quandocunque id etiam contingeret, quâ necessitate cogente aggrederer ipse, observationem, & experientiam meam argumentis, rationibusve tueri, aut auctoritatibus etiam fulcire, cum satis ea semetipsam tueatur, & fulciat? Cætera ejusdem Tractatus, utut non prorsus inania, cuilibet tamen Sophistæ pro arbitrio ventilanda tacitus, & lubens relinquo. Solo diutiùs vivente, & novissima Scripta sua pro eximio, quo pollebat, ingenii acumine, etiamnum defensitare volente Cl Ramazzino, potuisset perennare lis nostra: tunc enim publicæ utilitati, quæ stimulos addidisset, accessisset quoquè voluptas mea, ab amœnitate styli resultans Eruditissimi Antagonistæ; cujus aculeos, suo semper melle conspersos, pluries experiri, mihi haud injucundum fuisset; & cui propterea minimè hæsitassem aptare, quod Joannes Franciscus Picus *De Imitatione* disputans cum Petro Bembo, scriptum reliquit; videlicet -- *Tantum suavis acrimoniæ præseferunt illi ipsi aculei, tantumque me* Viri Clarissimi *simul & pupugit, & oblectavit oratio; ut iterum pungi cupiam, quo possim iterum oblectari*. Istiusmodi conditione semotâ, præstat silere.

Hucusque igitur per me satis actum in hac materiâ; forsan & nimis: neque idcirco lubet ampliùs per eandem lineam Serram reciprocare. Etsi verò quæ Stylo Apologetico hactenus reponenda censui, ferme invitus, quippe coactus, & lacessitus addiderim; nihilominus haud planè inutiliter tempus me trivisse rebor, si vel ex Disceptatione hujusmodi, vel ex Therapeutice ipsâ jampridem editâ nonnemo forsan pro exitialium saltem Febrium, de quibus præcipuè sermo est, curatione rectiùs instituendâ, quicquam profecerit; etsi per quem profecerit etiam dissimulet: vel si quis alius, me viam præmonstrante, hanc mox arenam ingressus, sed materiam feliciùs *exhauriens*, præcipuam exinde sibi comparet famam: vel denique si paucis malè feriatis invisus, bene merear tandem de pluribus, & bene cordatis. Adeòque, ut Doctissimi Willisii verbis utar, ex Pharmaceut. Rational. Præfat. ad Lect. depromptis, - *Si leves hi conatus alios ad Studium istud meliùs excolendum instigarint, quicquid ab invidis, ac malevolis opprobrii metiar* (*metam* potiùs, vel *patiar* legendum puto) *operæ me meæ neutiquam pœnitebit*.

F I N I S.